

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Redegørelse

August 2021

2021

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Redegørelse

August 2021

2021

Økonomisk Redegørelse
August 2021

I tabeller kan afrunding medføre, at tallene
ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K

Omslag: BGRAPHIC
Tryk: Rosendahls
Foto: Fotograf Peter Ivey-Hansen
Oplag: 900
Pris: 150 kr. inkl. moms
ISBN: 978-87-94088-17-6

Elektronisk publikation
Produktion: AbleDocs
ISBN: 978-87-94088-18-3

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets
hjemmeside fm.dk

Forord

Størstedelen af befolkningen er nu vaccineret, og samfundet er åbnet op. Vi går ud at spise og handle, de unge er tilbage i skolerne, og de voksne tager på arbejde. Dagligdagen er næsten, som før corona ramte Danmark. Hvem havde turdet tro det for et år siden?

Det var ikke givet, at dette ville ske. Mange har haft det svært, og nogle er stadig påvirket, men virksomhederne og danskerne har ydet en enorm indsats. Samtidig har krisehåndteringen været ud over det sædvanlige og med bred opbakning på tværs af Folketingets partier og fra organisationerne. Det betyder faktisk noget, at man som regering og Folketing skrider til handling.

I takt med at vores dagligdag er kommet tilbage, er den økonomiske aktivitet også vendt tilbage. Det går stærkt i dansk økonomi. Vi har nu indhentet det fald, som coronapandemien forvoldte i dansk økonomi, og vi er kommet igennem det seneste halvandet år uden store, varige skadevirkninger på økonomien. Det er ret usædvanligt, at en periode med så alvorligt et tilbageslag ikke har sat sig i pessimisme og tilbageholdenhed blandt husholdningerne og virksomhederne. I stedet har økonomien rejst sig igen i et bemærkelsesværdigt tempo, og vi har i år udsigt til den højeste vækst i 15 år.

Den gode udvikling betyder, at vi nu er på vej tilbage i en højkonjunktur, hvor udgangspunktet for den økonomiske politik er anderledes. Vi gjorde, hvad der skulle til under coronapandemien, og vi er et af de lande, der er kommet bedst igennem coronakrisen. Nu står vi heldigvis der, hvor økonomien er godt på vej til at komme sig. Derfor er opgaven heller ikke længere at træde på speederen. Tværtimod er der behov for at normalisere den økonomiske politik.

På den baggrund har regeringen lagt op til en finanslov, der letter foden fra speederen i forhold til 2020 og 2021. Det er en ansvarlig politik i en situation, hvor økonomien ligger over sit normale kapacitetsniveau, og hvor mange virksomheder melder om mangel på arbejdskraft. Og den strategi ligger i klar forlængelse af den 2025-ramme, som regeringen lagde frem sidste år med en markant understøttende finanspolitik, mens coronakrisen rasede – samtidig med at målet om balance mellem udgifter og indtægter i 2025 blev fastholdt.

Forord

Vi står altså godt i dag. Det afsæt skal vi også bruge til at kigge længere frem. Regeringen ønsker at styrke dansk økonomi og den danske samfundsmodel på områder, som er afgørende for Danmarks udvikling de næste ti år. Når vi kan klare en pandemi sammen, kan vi meget mere. Regeringen har derfor i august 2021 lanceret *Danmark kan mere*, som sætter retningen for ti markante fremskridt. Vi skal med dette program se fremad med fokus på reformer, innovation, uddannelse, jobskabelse og vækst, så vi sammen kan bringe Danmark mod bedre tider.

A stylized, handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

Nicolai Wammen
Finansminister

Indhold

1. Sammenfatning.....	11
1.1 Det aktuelle konjunkturbillede.....	11
1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser	21
1.3 Bilagstabel	26
2. Regional vækst	29
2.1 Øget værdiskabelse i alle landsdele siden 2012, men højest vækst i og omkring hovedstaden	30
2.2 Stigende produktion og beskæftigelse går hånd i hånd i alle landsdele.....	33
2.3 Produktivitetsvæksten er en central forklaring på øget værdiskabelse i alle landsdele.....	38
2.4 Forskelle i erhvervsstrukturer spiller en vigtig rolle for BVT-udviklingen i landsdelene	39
2.5 Forskel på industrisammensætning på tværs af landsdele.....	42
Bilag 2.1 Branchesammensætning af BVT på landsdele i 2019.....	47
3. Husholdningerne.....	51
3.1 Husholdningernes indkomster og forbrug	51
3.2 Forbrugerpriser	57
3.3 Boligmarkedet.....	58
4. Virksomhederne.....	69
4.1 Produktion og produktivitet	69
4.2 Erhvervsinvesteringer	77
5. Arbejdsmarkedet.....	83
5.1 Beskæftigelsen	83
5.2 Ledigheden	92
5.3 Løn.....	95
6. Udenrigshandel.....	103
6.1 Eksport.....	103
6.2 Import.....	112
6.3 Betalingsbalancen	115
7. International økonomi og finansielle markeder.....	119
7.1 International økonomi	119
7.2 Finansielle markeder og pengepolitik.....	129
7.3 Risici	132

8. Offentlige finanser og finanspolitik.....	135
8.1 Den faktiske offentlige saldo.....	136
8.2 Den strukturelle saldo.....	138
8.3 Udgiftslofter for stat, kommuner og regioner.....	143
8.4 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer.....	144
8.5 Finanspolitikens aktivitetsvirkning.....	148
8.6 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov.....	151
Bilag 8.1 De offentlige udgifter og indtægter.....	157
Bilag 8.2 Beregning af strukturel saldo 2020-2022.....	165
Bilag 8.3 Engangsforhold i 2020-2022.....	169
Bilagstabeller.....	171

Redaktionen er afsluttet 25. august 2021.

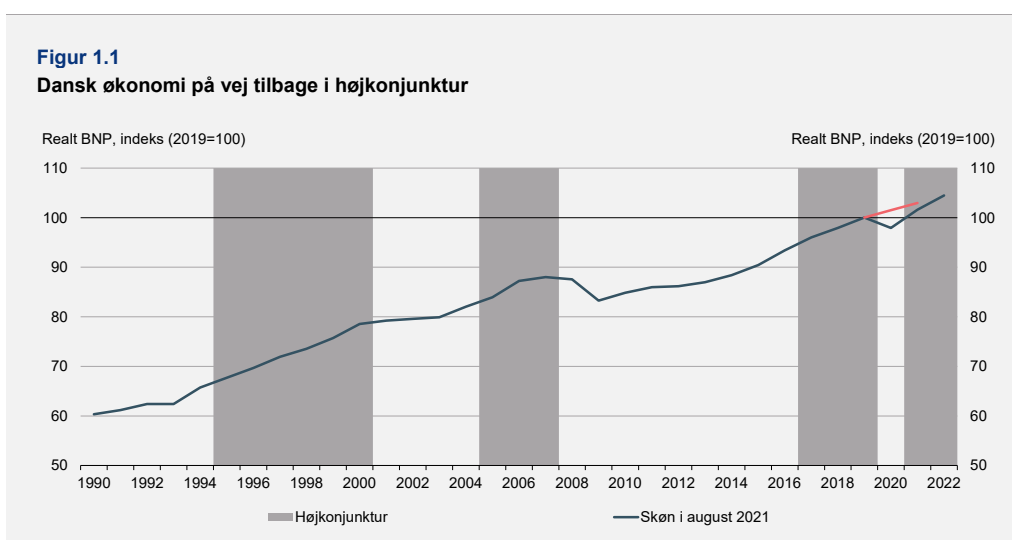
1. Sammenfatning

1.1 Det aktuelle konjunkturbillede

Der er aktuelt høj fart i dansk økonomi oven på genåbningen af samfundet efter vinterens smittebølge. Den hurtige fremgang betyder, at aktiviteten og beskæftigelsen nu overstiger niveauet før coronapandemiens udbrud. Aktiviteten er dermed kommet hurtigere tilbage end ventet, og i betragtning af tilbageslaget i foråret 2020 har økonomien rejst sig særdeles hurtigt. Fremgangen understøttes af udrulningen af vacciner og fortsat kontrol med epidemien samt af den markante understøttelse fra den økonomiske politik gennem det seneste halvandet år, herunder også i udlandet.

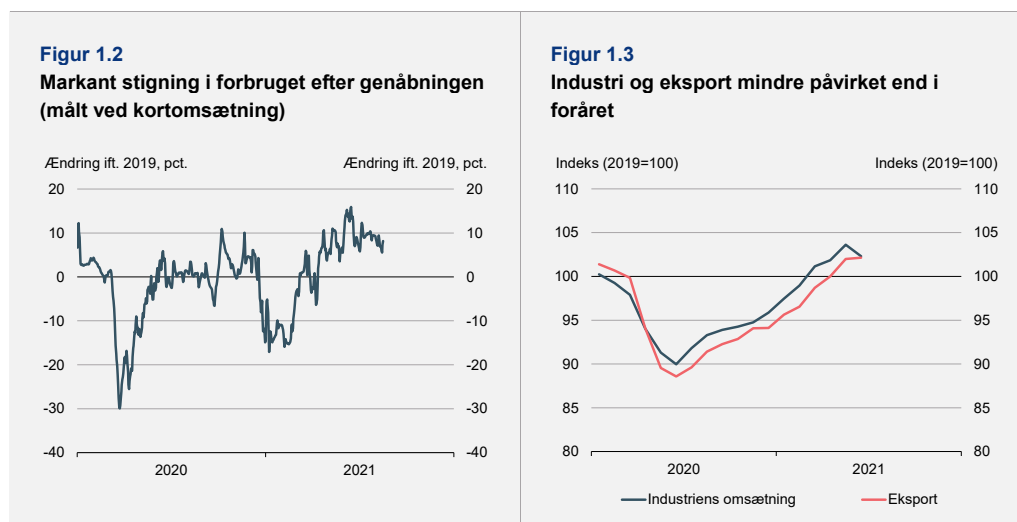
Den markante fremgang betyder, at dansk økonomi er på vej tilbage i en højkonjunktur, selvom nogle brancher fortsat er påvirket af pandemien. Mange virksomheder rapporterer i øjeblikket om mangel på arbejdskraft. Det hænger blandt andet sammen med et ekstraordinært højt rekrutteringsbehov i forbindelse med genåbningen. Samtidig er der fortsat en del arbejdskraft beskæftiget i coronarelaterede job både i det private og det offentlige. De udgør en arbejdskraftreserve, som i betydelig grad vil frigøres, efterhånden som flere er vaccineret, og behovet for test mv. bliver mindre.

Dansk økonomi har gode forudsætninger for fortsat fremgang. Virksomheder og forbrugere har mulighed for at indhente udskudte investerings- og forbrugsbehov, og en udvidelse af arbejdsstyrken understøtter vækstmulighederne i de kommende år. På den baggrund ventes dansk økonomi at vokse med 3,8 pct. i år og 2,8 pct. næste år. Samtidig ventes beskæftigelsen samlet set at stige med 75.000 personer fra 2020 til 2022. Dermed vil dansk økonomi være tilbage på den trendmæssige udvikling, som var forventet før coronapandemien, *jf. figur 1.1*.

Dansk økonomi er på vej tilbage i højkonjunktur

Ifølge BNP-indikatoren voksede den danske økonomi med 2,2 pct. i 2. kvartal 2021. Aktivitetsfremgangen afspejler især en markant stigning i det private forbrug efter genåbningen, herunder som følge af udsat forbrug og stor opsparring under coronapandemien. Samtidig har muligheden for udbetaling af de to sidste ugers indefrosne feriepenge øget husholdningernes forbrugsmuligheder. Målt på omfanget af korttransaktioner har forbruget i de seneste måneder ligget omkring 10 pct. over niveauet før coronapandemien, *jf. figur 1.2*.

Anm.: Figur 1.2 viser omfanget af faktiske korttransaktioner i forhold til samme tidspunkt i 2019 foretaget både i danske og udenlandske butikker med betalingskort og MobilePay for omkring 1 mio. danske Danske Bank-kunder med aktive konti. Opgørelsen er ekskl. kontanter samt kontooverførsler og er ikke prisjusteret. I figur 1.3 er der vist et tre-måneders glidende gennemsnit. Eksporten er opgjort som betalingsbalancens løbende indtægter i mio. kr. fra varer og tjenester og er sæsonkorigeret.

Kilde: Danske Bank Spending Monitor, Danmarks Statistik og egne beregninger.

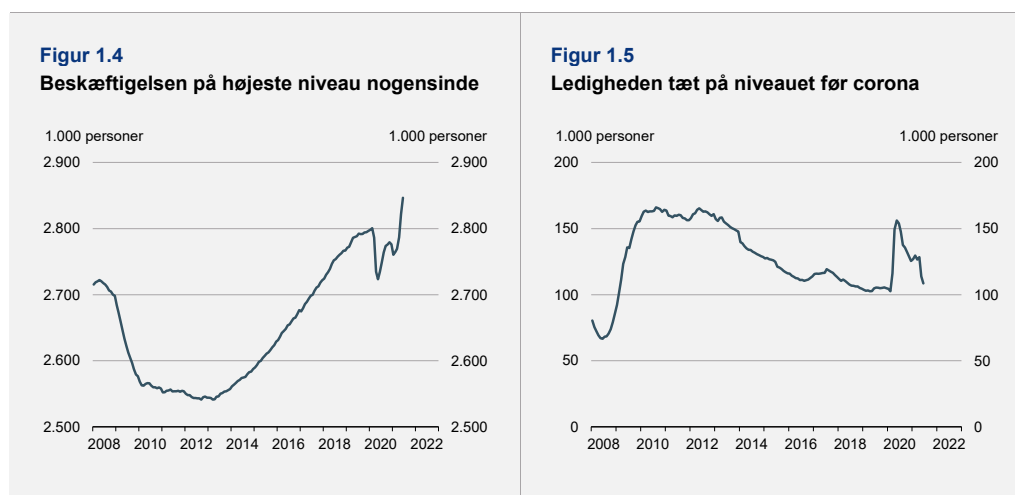
Herudover har der gennem det seneste år været en positiv udvikling i eksporten. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at coronapandemien har betydet, at efterspørgslen verden over i højere grad er blevet rettet mod varer, mens forbruget af tjenester har været hæmmet af smitterisiko og restriktioner. Det har gavnet industrien og eksporterhverv. Industriens omsætning og eksporten blev under vinterens smittebølge ikke ramt på samme måde som i foråret 2020, *jf. figur 1.3*.

Samlet set indebærer aktivitetsfremgangen i 2. kvartal 2021, at BNP nu overstiger niveauet før coronapandemien. Dansk økonomi er dermed på vej tilbage i en højkonjunktur. Tilbageslaget har været dybt, men kun kortvarigt i forhold til tidligere kriser. Det skal ses i sammenhæng med, at tilbageslaget ikke skyldtes underliggende økonomiske problemer, men blev udløst af en pandemien. Denne medførte restriktioner på efterspørgsel og produktion for at bringe smitten under kontrol, herunder også for at undgå værre konsekvenser for økonomien, hvis smitten var kommet ud af kontrol. Hurtig udrulning af vacciner samt en meget ekspansiv finanspolitik og omfattende hjælpepakker, der har begrænset skadevirkningerne af tilbageslaget i økonomien, har muliggjort en hurtig normalisering af aktiviteten i samfundet.

Tidligere kriser har ofte krævet en længere genopretningsperiode på grund af store ubalancer på fx arbejdsmarkedet, boligmarkedet eller de finansielle markeder, hvor pessimisme og forsigtighed har medvirket til, at kriserne trak ud. Finanskrisen og den efterfølgende eurokrise førte eksempelvis til otte år med aktivitet under potentialet.

Danmark er således kommet relativt godt igennem krisen. Aktiviteten faldt mindre, og nedgangen har været kortere end frygtet i foråret 2020. Også i forhold til andre lande er dansk økonomi kommet godt igennem coronakrisen. Faldet i BNP på 2,1 pct. sidste år var et af de mindste blandt OECD-landene og kan fx ses i forhold til, at BNP i euroområdet faldt med 6,4 pct.

Den aktuelle kraftige fremgang i dansk økonomi har ført til en stærk udvikling på arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen har været stigende siden februar, og lønmodtagerbeskæftigelsen nåede i maj det højeste niveau nogensinde og steg yderligere i juni, *jf. figur 1.4*. Ledigheden er siden februar faldet med 21.000 personer, og faldet i maj var det største fald i en enkelt måned. Den registrerede ledighed lå i juni blot 6.000 personer over niveauet inden coronapandemien – og dermed også omtrent på det niveau, som ledigheden var fladet ud på inden pandemiens udbrud, *jf. figur 1.5*. Højfrekvente data for antal tilmeldte ledige viser yderligere fald i juli og august. Ledigheden skønnes dermed aktuelt at være tæt på det anslåede strukturelle niveau.

Anm.: Beskæftigelsen er målt ved lønmodtagerbeskæftigelsen, mens ledigheden viser den registrerede bruttoledighed.

Begge figurer viser tal frem til og med juni 2021.

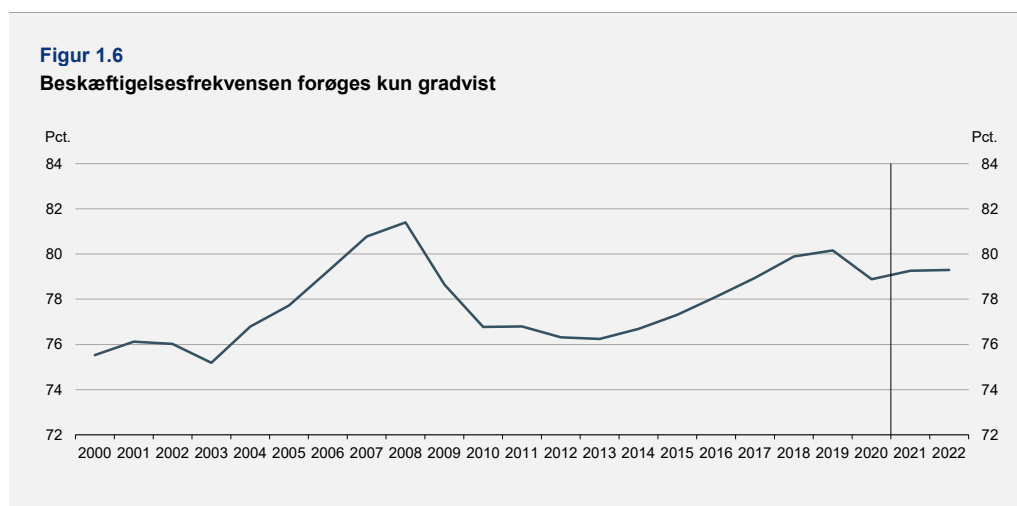
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der er gode muligheder for, at efterspørgsel og produktion kan fortsætte med at stige. Husholdningernes forbrug tog et dyk sidste år især som følge af mere begrænsede forbrugsmuligheder. Samtidig var forbruget påvirket af forsigtighedsopsparing i lyset af de mere usikre udsigter. Forbrugertilliden er nu igen positiv og på niveau med før coronapandemien. Det er forventningen, at forbruget i 2021 og 2022 vil vokse mere end indkomstfremgangen, sådan at forbrugskvoten stiger til omtrent niveauet før pandemien.

Også hos Danmarks vigtige samhandelspartnere er der generelt sket en hurtig bedring, og forventningerne til væksten i år og næste år er samlet set blevet opjusteret af de internationale organisationer. For en lille, åben økonomi som den danske er eksportudviklingen af stor betydning. Både de positive eksportudsigter og en forventning om en større kapacitetsudnyttelse vurderes at føre til et stigende investeringsomfang.

Selvom beskæftigelsen allerede er rekordhøj, vil den kunne vokse yderligere. Det skyldes navnlig den gradvise forøgelse af tilbagetrækningsalderen, idet alderen for folkepension hæves fra 66 år i 2020 til 67 år i 2022, og alderen for efterløn hæves tilsvarende. Forøgelsen af tilbagetrækningsalderen vil i høj grad bidrage til en forventet stigning i arbejdsstyrken på 15.000 personer i 2021 og 17.000 personer i 2022. Heri indgår også, at en større befolkning og tilgang af udenlandsk arbejdskraft ventes at bidrage positivt til udviklingen i arbejdsstyrken og beskæftigelsen. Udenlandsk arbejdskraft har gennem årene udgjort en stadig vigtigere buffer på arbejdsmarkedet, og den udenlandske arbejdskraft er efterhånden vendt tilbage til eksempelvis byggebranchen efter et dyk i begyndelsen af pandemien, *jf. nærmere i kapitel 5*.

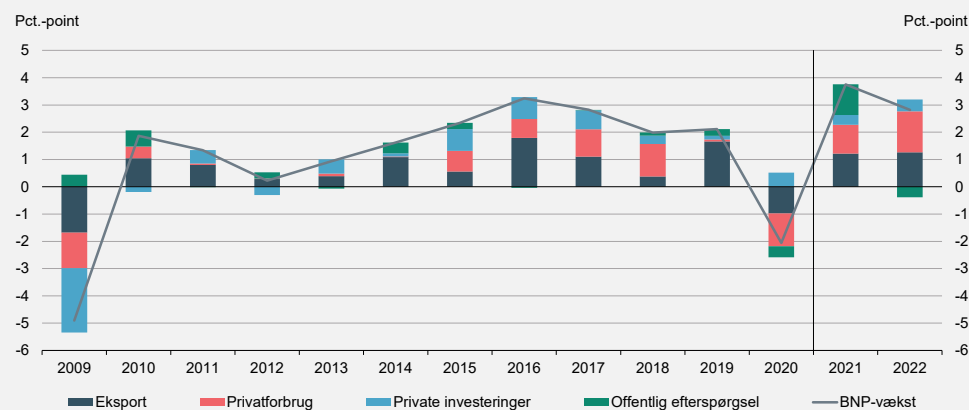
Den stigende beskæftigelse betyder, at beskæftigelsesfrekvensen gradvist øges, men den vil fortsat være noget under niveauet i 2007, hvor arbejdsmarkedet var overophedet, *jf. figur 1.6*.

Anm.: Figuren viser forholdet mellem beskæftigelsen og antal personer i befolkningen i alderen 15 år til folkepensionsalderen.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I prognosen forventes især det private forbrug og eksporten at drive væksten i 2021 og 2022, men der vil også være et bidrag fra de private investeringer, *jf. figur 1.7*. I 2021 bidrager den offentlige efterspørgsel som følge af coronainsatsen også til aktivitetsfremgangen. BNP ventes at vokse med 3,8 pct. i år, hvilket vil være den højeste vækstrate siden 2006. Næste år ventes væksten at blive 2,8 pct., hvilket er pænt over gennemsnittet på 1,1 pct. i løbet af seneste 20 år.

Figur 1.7**Væksten i BNP ventes især drevet af det private forbrug og eksporten**

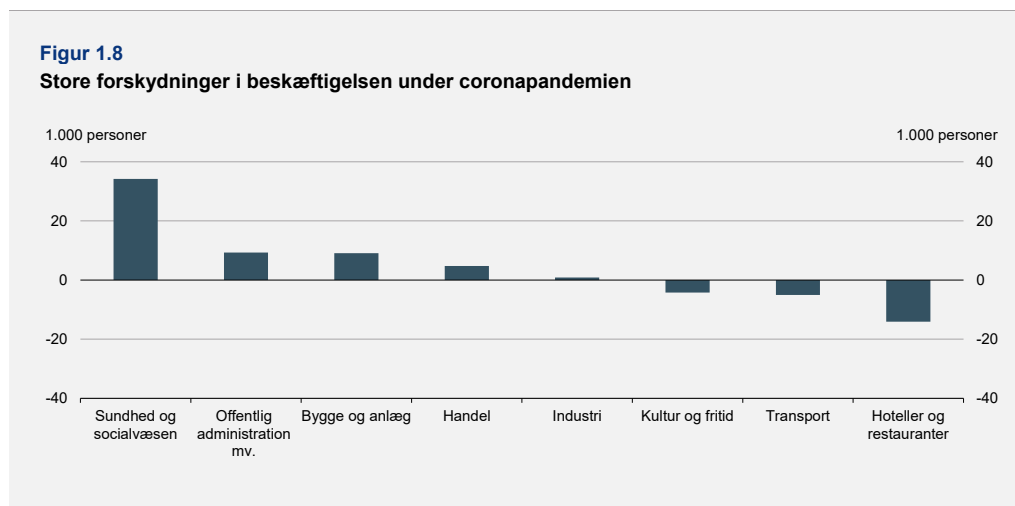
Anm.: Figuren viser bidrag til BNP-væksten. Vækstbidragene er korrigeret for importindholdet.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Eftervirkninger af corona i økonomien

Selvom den overordnede aktivitet, beskæftigelse og ledighed er tilbage til omkring niveauet før coronapandemien, er økonomien ikke tilbage ved det samme udgangspunkt. Pandemien har ført til forskydninger i efterspørgsel og produktion og dermed også en anden fordeling af arbejdskraft på tværs af brancher, jf. figur 1.8. Især ligger beskæftigelsen højere inden for sundhed og byggeri, mens beskæftigelsen er lavere inden for kultur og fritid samt hoteller og restauranter. For industrien og handelserhverv er beskæftigelsen henholdsvis tilbage på og lidt over niveauet før coronapandemien, efter betydelige udsving undervejs. Der har således været betydelige brancheskift, siden pandemien ramte dansk økonomi.

Forskydningerne afspejler blandt andet indsatsen på sundhedsområdet og de ændringer i efterspørgslen, som ændret adfærd og restriktioner har ført til under coronapandemien. Det fleksible danske arbejdsmarked har understøttet, at beskæftigelsen har kunnet skifte fra hårdt ramte brancher til brancher, der har oplevet fremgang, jf. *Økonomisk Redegørelse, maj 2021*.

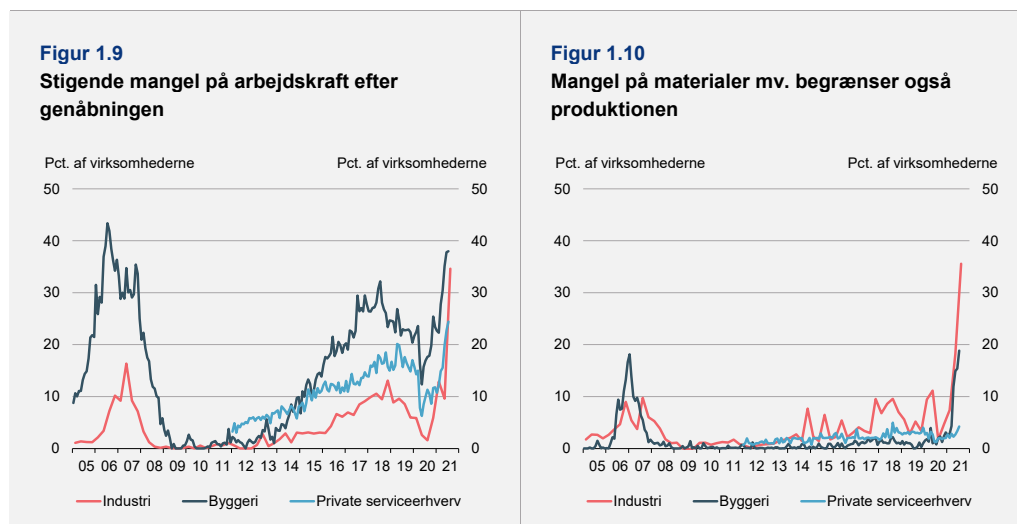

Anm.: Figuren viser ændringer i lønmodtagerbeskæftigelsen for udvalgte brancher fra februar 2020 til juni 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I takt med normaliseringen af produktions- og efterspørgselsforhold kan der ske en reversering af de nuværende forskydninger. Eksempelvis må en stor del af merbeskæftigelsen inden for sundhed og socialvæsen forventes at aftage i løbet af året. Disse medarbejdere udgør således en potentiel arbejdskraftreserve, som vil kunne stå til rådighed for arbejdsmarkedet, efterhånden som befolkningen er vaccineret, og behovet for test mv. dæmpes yderligere. Det gælder fx i forhold til øget beskæftigelse inden for kultur og fritid samt hoteller og restauranter. Nogle forskydninger kan dog have mere varig karakter, fx som følge af større udbredelse af online-handel, mindre rejseaktivitet og øgede hygiejnestandarder mv.

Efter genåbningen har der været en meget hastig fremgang i efterspørgslen i brancher, der var hårdt ramt af pandemien. Det kan have gjort det svært for virksomheder at følge med i forhold til at ansætte arbejdskraft og sikre leverancer af input til produktionen. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at en stigende andel af virksomhederne oplever rekrutteringsproblemer, og manglen på arbejdskraft er på det seneste blevet udbredt på tværs af brancher, *jf. figur 1.9*.

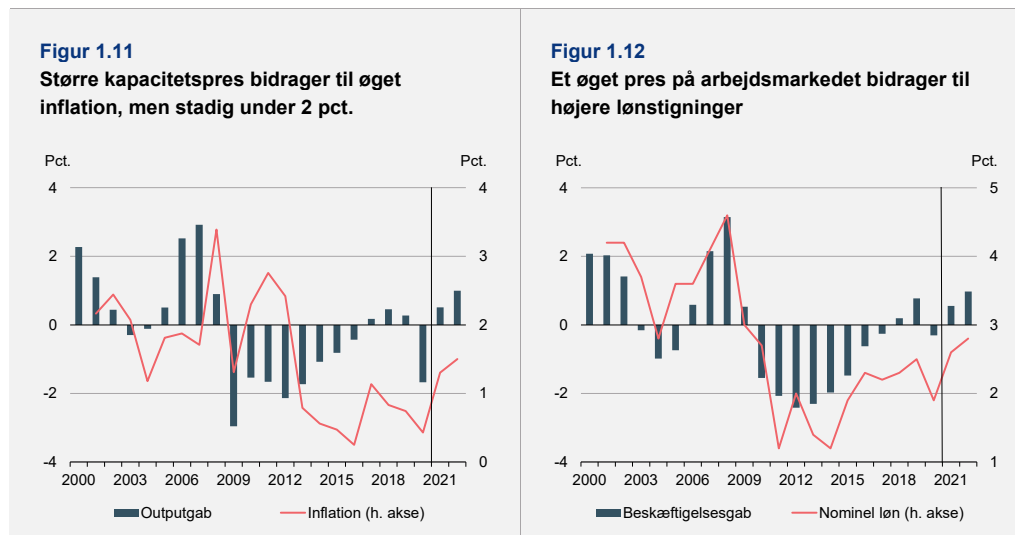
Anm.: Figurene viser andel af virksomheder, der svarer, at henholdsvis mangel på arbejdskraft og mangel på materialer mv. udgør en produktionsbegrænsning. Egen sæsonkorrektur.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den rapporterede mangel på arbejdskraft vurderes at være påvirket af det aktuelt store behov for ansættelser i forlængelse af genåbningen, så den fornyede efterspørgsel kan imødekommes. Hertil kommer som nævnt, at mange i øjeblikket er beskæftiget med corona-relaterede indsatser. Genåbningen betyder desuden, at mange virksomheder har slået job op samtidig. Det gør det sværere hurtigt at finde den arbejdskraft, der søges. Både virksomhederne og de jobsøgende skal finde det rette jobmatch, og den proces kan tage tid. Det er medvirkende til, at flere virksomheder aktuelt melder om rekrutteringsudfordringer.

Behovet for at øge produktionen hurtigt kommer endvidere til udtryk i, at mangel på materialer begrænser produktionen, jf. figur 1.10. Denne mangelsituation er i højere grad relateret til globale forhold, idet nedlukning af produktion og forstyrrelser af forsyningskæder i udlandet kan have medvirket til længere leveringstider og stigende råvarepriser.

Den aktuelle mangel på arbejdskraft og materialer vurderes således i høj grad at afspejle midlertidige forhold, men dansk økonomi er også godt på vej ind i en højkonjunktur, hvor en stigende kapacitetsudnyttelse efterhånden forventes at øge presset i økonomien og føre til højere pris- og lønstigninger, jf. figur 1.11 og figur 1.12. I perioder, hvor kapacitetspresset øges hurtigt, fx målt ved outputgab eller beskæftigelsesgab, kan økonomien ramme en fartgrænse, der fører til, at priser eller lønninger i en periode stiger hurtigt. Fortsætter priser og lønninger med at stige betydeligt i en længere periode, kan det føre til ubalancer i økonomien, herunder i form af en svækket konkurrenceevne. Det skete fx under overophedningen i forbindelse med højkonjunkturerne i 2000'erne. Det aktuelle pres i dansk økonomi vurderes dog ikke at nå samme omfang som under højkonjunkturerne i 2000'erne, og både pris- og løninflationen vurderes i prognosen at fortsætte med at være forholdsvis lav.

Anm.: I figur 1.11 er outputgab et mål for afvigelsen fra potentielt BNP, som er bestemt af det strukturelle produktionspotentialt. Et positivt og stigende outputgab er således et tegn på stigende kapacitetspres.

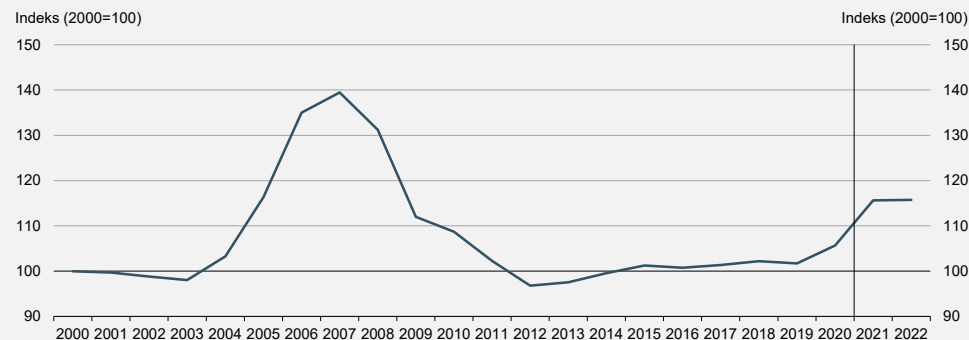
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Eftervirkningerne af coronapandemien kommer også til udtryk på boligmarkedet. Normalt følger boligmarkedet konjunkturerne, idet forværrede og usikre udsigter som oftest også påvirker efterspørgslen på boligmarkedet. Det var også tilfældet i begyndelsen af coronapandemien, men efterfølgende steg både omsætning og boligpriser meget betragteligt. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at husholdningernes disponible indkomster ikke er faldet under krisen, og at hjemsendelse under coronapandemien samt mere begrænsede forbrugsmuligheder på andre områder har øget efterspørgslen på boligmarkedet.

Ændrede præferencer mellem boligforbrug og andre forbrugsgrupper kan i en vis periode skubbe til boligprisudviklingen, og i 2020 steg boligpriserne også hurtigere end de disponible indkomster, jf. figur 1.13. Der er dog endnu ikke tegn på en bobelignende prisudvikling på linje med situationen omkring midten af 2000'erne, og de seneste tal for boligkøb og fremvisninger tyder på en afdæmpning på boligmarkedet. Det er forventningen, at dette også vil sætte sig i en mere afdæmpet boligprisudvikling. Boligpriserne skønnes således at stige i et væsentligt mere afdæmpet tempo fremadrettet. Som følge af den store stigning i boligpriserne det seneste år skønnes boligpriserne at vokse med godt 13 pct. fra 2020 til 2021. I 2022 ventes en lavere stigning i boligpriserne på knap 4 pct. Den skønnede boligprisudvikling skal primært ses i sammenhæng med en tilbagevenden til mere normale forbrugsmønstre, herunder også en mere normal boligefterspørgsel. Samtidig vil lidt højere renter også være med til at dæmpe boligprisstigningerne.

Figur 1.13

Boligpriserne er kun steget begrænset i forhold til disponibel indkomst

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fortsat risici knyttet til corona

Coronavirus er fortsat til stede i samfundet, og der er stor usikkerhed knyttet til den videre smittespredning som følge af deltavarianten og mulige nye mutationer. Udrulningen af vacciner er langt fremme herhjemme, men der er risiko for, at nye smittebølger kan opstå blandt ikke-vaccinerede voksne og unge samt i gruppen af knap 700.000 børn i alderen 1-11 år. I prognosen er der lagt til grund, at omfanget af alvorlige sygdomsforløb forbliver under kontrol, så nye omfattende restriktioner ikke bliver aktuelle. Det udelukker ikke, at den økonomiske udvikling kan blive påvirket, hvis fx husholdningerne bliver mere tilbageholdende i deres forbrug i tilfælde af stigende smitte, og navnlig hvis der opstår nye virusvarianter, som mindsker vaccineeffektiviteten. Efterspørgslen fra udlandet kan i så fald ligeledes blive svækket, især fra lande, hvor vaccineudrulningen ikke er så langt fremme.

Den hurtige normalisering af efterspørgsel og produktion har bragt dansk økonomi ind i en højkonjunktur, og tillidsindikatorer tyder på stigende optimisme. Det kan føre mere forbrug med sig, især fordi forbrugskvoten i forvejen er lav. Det kan øge presset i økonomien, hvis produktionskapaciteten ikke kan følge med efterspørgslen.

Den aktuelle mangel på arbejdskraft vurderes i høj grad at være betinget af et ekstraordinært rekrutteringsbehov i forlængelse af genåbningen samt en midlertidigt forhøjet beskæftigelse med coronarelateret arbejde. Et længerevarende pres på kapaciteten kan imidlertid ikke udelukkes. Givet at ledigheden allerede er lav, er der risiko for, at fortsat høj efterspørgsel og flaskehalse på arbejdsmarkedet kan bidrage til lønstigninger, der kan vise sig at være uholdbare og med tiden gå ud over de fremtidige beskæftigelsesmuligheder i konkurrenceudsatte erhverv.

På boligmarkedet ventes tempoet at aftage, men der er en risiko for, at fortsat lave renter kombineret med udsigterne til en højkonjunktur med stigende indkomster kan give grobund for, at den høje prisvækst fortsætter. Endvidere er der en risiko for, at der efter en periode med stigende boligpriser kan opstå en overdreven forventning om fortsat stigende boligpriser i forhold til økonomiske forhold som

indkomst og renter. Det kan føre til en uholdbar udvikling på boligmarkedet og samfundsøkonomien, som risikerer at forstærke en efterfølgende nedgangsperiode.

Den kraftige stigning i boligpriserne siden foråret 2020 kan på nogle stræk minde om udviklingen op til finanskrisen. Der er dog afgørende forskelle. Op til finanskrisen steg forbruget generelt, og mange husholdninger stiftede gæld. Under coronapandemien er gælden endnu ikke steget mærkbart, og der er endvidere indtrådt en forskydning i efterspørgslen, blandt andet mod boliger, som er med til at forklare prisstigningerne. Virkningen på boligmarkedet af coronapandemien er formentlig ikke vedvarende. På det seneste er omsætning og fremvisninger som nævnt faldet. Desuden er der sket en betydelig stramning af lånereglerne siden finanskrisen. Begge dele forventes at holde boligprisudviklingen i ave.

Samlet set er risikobilledet fortsat præget af usikkerhed knyttet til det videre forløb for coronapandemien. Det kan derfor ikke udelukkes, at dansk økonomi kan blive ramt af en ny smittebølge og med et stigende omfang af alvorlige sygdomsforløb. Derudover peger den øjeblikkelige fart i dansk økonomi på en anden type risici, herunder at der kan opstå længerevarende pres på arbejdsmarkedet og boligmarkedet. Det er vurderingen, at der ikke er en egentlig overophedning af dansk økonomi undervejs, men risikoen for et sådant forløb er steget.

Boks 1.1

Prognosegrundlaget og ændringer siden sidst

Prognosen tager udgangspunkt i foreløbige nationalregnskabstal, der foreligger frem til 2. kvartal 2021, samt en række andre indikatorer, der for de mest højfrekvente rækker ind i august. Talgrundlaget omfatter således genåbningsperioden – herunder Danmarks Statistiks BNP-indikator, der viser en vækst på 2,2 pct. i 2. kvartal 2021. Fremgangen var især drevet af tilbagevendende produktion inden for detailhandel, restauranter mv. og kultur.

Siden maj-redegørelsen har Danmarks Statistik endvidere offentliggjort et nyt revideret nationalregnskab, der ændrer på både BNP-niveauet før coronakrisen og størrelsen af faldet i BNP både sidste år og 1. kvartal i år. For 2020 som helhed er BNP-faldet blevet nedjusteret til 2,1 pct. fra 2,7 pct. i tidligere opgørelse, mens faldet i 1. kvartal begrænsede sig til 1 pct. sammenlignet med det fald på 1,5 pct., som lå til grund for prognosen i maj. Revisionerne trækker isoleret set i retning af højere vækst i 2021.

De nye oplysninger betyder, at BNP allerede i 2. kvartal overstiger niveauet før coronapandemien. I maj var vurderingen, at dette først ville ske i slutningen af 2021. Aktiviteten er således kommet hurtigere tilbage end tidligere forventet. På den baggrund er skønnet for BNP-væksten for 2021 opjusteret til 3,8 pct. fra 2,4 pct. i maj. For 2022 er vækstskønnet for BNP nedjusteret til 2,8 pct. fra 3,6 pct. i maj, hvilket dækker over, at normaliseringen af aktiviteten er fremrykket til 2021.

Den hurtigere fremgang i økonomien gælder også for arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen er i løbet af genåbningsperioden steget til et rekordhøjt niveau. Skønnene for beskæftigelsesfremgangen er på den baggrund opjusteret med henholdsvis 25.000 og 3.000 personer i 2021 og 2022.

Opjusteringerne af skønnene indebærer, at både produktion og beskæftigelse målt ved outputgab og beskæftigelsesgab vil ligge over de beregnede normale niveauer allerede i 2021 og stige yderligere i 2022, hvorved økonomien vil være inde i en moderat højkonjunktur.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

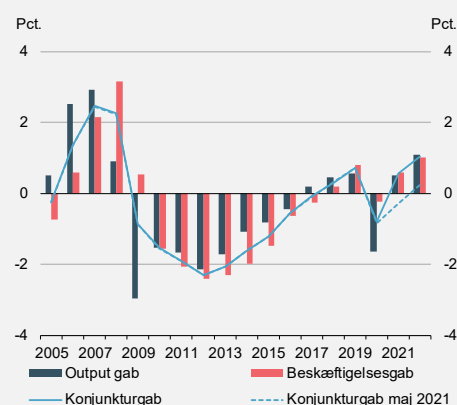
1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser

Siden coronakrisen ramte, er der blevet ført en målrettet og ekspansiv finanspolitik for at understøtte økonomisk aktivitet og beskæftigelse bedst muligt inden for ansvarlige finanspolitiske rammer. Sammen med den aktuelle genåbning af samfundet bidrager den førte finanspolitik til en hurtig fremgang i aktiviteten i dansk økonomi.

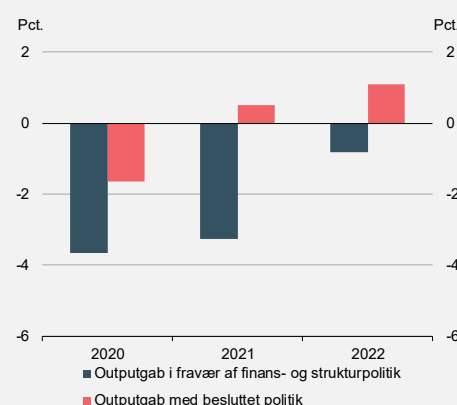
I prognosen er der udsigt til, at output- og beskæftigelsesgabene vendes fra at være negative i 2020 til at være positive i 2021. Det betyder, at produktion og beskæftigelse vurderes at overstige deres strukturelle niveauer i 2021. Konjunkturfremgangen skønnes at fortsætte i 2022 med output- og beskæftigelsesgab på ca. 1 pct. Det er lidt større gab end niveauet i 2019, dvs. før coronakrisen ramte, jf. figur 1.14. Der skønnes dermed en noget hurtigere bedring af konjunkturerne end ventet i maj-redegørelsen. Uden den ekspansive finanspolitik ville der alt andet lige have været udsigt til negative beskæftigelses- og outputgab og dermed en værre økonomisk situation, jf. figur 1.15 og kapitel 8.

De aktuelle konjunkturudsigter for dansk økonomi tilsiger, at finanspolitikken næste år skal være mindre lempelig end i 2020 og 2021. Finanspolitikken strammes i 2022 målt i forhold til niveauet i 2021. Det afspejler navnlig udløbet af midlertidige tiltag – herunder udfasning af hjælpepakker og at der ikke udbetales indefrosne feriepenge i 2022 – men også en opstramning af den mere traditionelle finanspolitik. Den ét-årige finanseffekt – som er et mål for hvor meget ændringer i finans- og strukturpolitikken i et givet år påvirker BNP i forhold til året før – skønnes til -1,9 pct. af BNP i 2022. Det bidrager til, at aktivitet og beskæftigelse kun ligger moderat over de beregnede strukturelle niveauer næste år. I 2022 vil der dog fortsat være positive eftervirkninger på økonomien af den meget lempelige finanspolitikken i de umiddelbart foregående år.

Figur 1.14
Konjunkturerne normaliseres hurtigt efter tilbageslaget som følge af coronakrisen

Figur 1.15
Uden ekspansiv finanspolitik havde output gabet været negativt

Anm.: Konjunkturgabet i figur 1.14 er beregnet som et vægtet gennemsnit af beskæftigelsesgab (med vægten 0,6) og output gabet (med vægten 0,4). Figur 1.15 viser finans- og strukturpolitikens samlede virkning (niveau-effekt i forhold til 2019) på outputgabet i et enkelt år.

Kilde: *Økonomisk Redegørelse*, maj 2021, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den strukturelle offentlige saldo skønnes til -0,5 pct. af BNP i 2021 og -0,2 pct. af BNP i 2022, *jf. tabel 1.1*. I 2021 er finanspolitikken dermed fortsat tilrettelagt helt til budgetlovens underskudsgrænse, hvilket svarer til det planlagte niveau ved regeringens finanslovforslag for 2021, der blev fremsat i august 2020.

I 2022 har regeringen tilrettelagt en mindre lempelig finanspolitik end tidligere forudsat. Det afspejler sig i skønnet for den strukturelle saldo, som er forbedret med 0,1 pct. af BNP i 2022 sammenlignet med de tidligere forudsætninger om finanspolitikken mv. i maj-redegørelsen. Det skal særligt ses i sammenhæng med regeringens prioritering om ikke at udmønte den offentlige investeringsramme fuldt ud.

Tabel 1.1**Centrale skøn vedrørende tilrettelæggelsen af finanspolitikken**

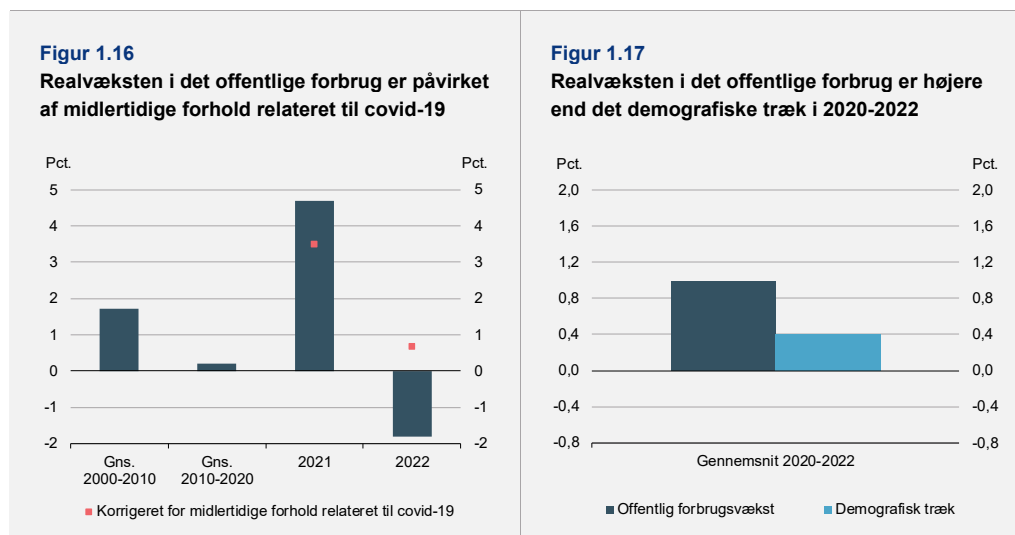
	2020	2021	2022
Strukturel saldo, pct. af strukturelt BNP	0,5	-0,5	-0,2
Faktisk saldo, pct. af BNP	-0,6	-1,9	0,4
Nettogæld, pct. af BNP	-11,3	-8,9	-8,9
ØMU-gæld, pct. af BNP	42,1	40,0	38,5
Offentlig forbrugsvækst, pct. ¹⁾	0,2	4,7	-1,8
Ét-årig finanseffekt, pct. af BNP ²⁾	2,0	1,7	-1,9
Flerårig beskæftigelseseffekt, 1.000 personer ³⁾	62	101	47
Outputgab, pct. ⁴⁾	-1,6	0,5	1,1
Beskæftigelsesgab, pct. ⁴⁾	-0,2	0,6	1,0

- 1) Det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden inkl. afskrivninger. Den skønnede offentlige forbrugsvækst er beregningsteknisk forudsat ens ved henholdsvis input- og outputmetoden. Skønnet for den offentlige forbrugsvækst i prognoseårene er stærkt påvirket af de ekstraordinære udgifter til covid-19-indsatser.
- 2) Den ét-årige finanseffekt er et mål for hvor meget ændringer i finans- og strukturpolitikken i et givet år påvirker BNP i forhold til året før.
- 3) Beregnet mål for finanspolitikken efterspørgselsvirkning (niveaueffekt ift. 2019) på beskæftigelse, opgjort ekskl. virkningen af strukturreformer på kapacitetsudnyttelsen. Virkningen er inkl. bidrag fra de midlertidige hjælpepakker, udbetaling af indfrosne feriepenge og offentligt initierede investeringer mv.
- 4) Beregnet mål for, hvor langt produktion og beskæftigelse er fra deres strukturelle niveauer. Når gabene er positive, indikerer det at der er knappe ressourcer i økonomien i forhold til en normal konjunktursituation.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Realvæksten i det offentlige forbrug skønnes til ca. 4,7 pct. i år og til -1,8 pct. næste år med afsæt i finanslovforslaget for 2022 og de indgåede økonomiaftaler med kommuner og regioner for 2022 mv. Skønnene for den offentlige forbrugsvækst i de enkelte år er stærkt påvirket af de ekstraordinære udgifter og øvrige forhold relateret til covid-19. Når der korrigeres for midlertidige forhold relateret til covid-19, skønnes den offentlige forbrugsvækst til 3,5 pct. i 2021 og 0,7 pct. i 2022, *jf. figur 1.16*. I 2020-2022 svarer realvæksten i gennemsnit til 1,0 pct. om året, når det offentlige forbrug korrigeres for ekstraordinære forhold relateret til covid-19 i 2022. Den gennemsnitlige realvækst i 2020-2022 er dermed

højere end væksten i det demografiske træk, som skønnes til 0,4 pct. om året i samme periode, jf. figur 1.17.

Anm.: Realvæksten er opgjort ved inputmetoden. Det offentlige forbrug er opgjort inkl. afskrivninger. I figur 1.17 er den offentlige forbrugsvækst korrigeret for ekstraordinære forhold relateret til covid-19 i 2022.

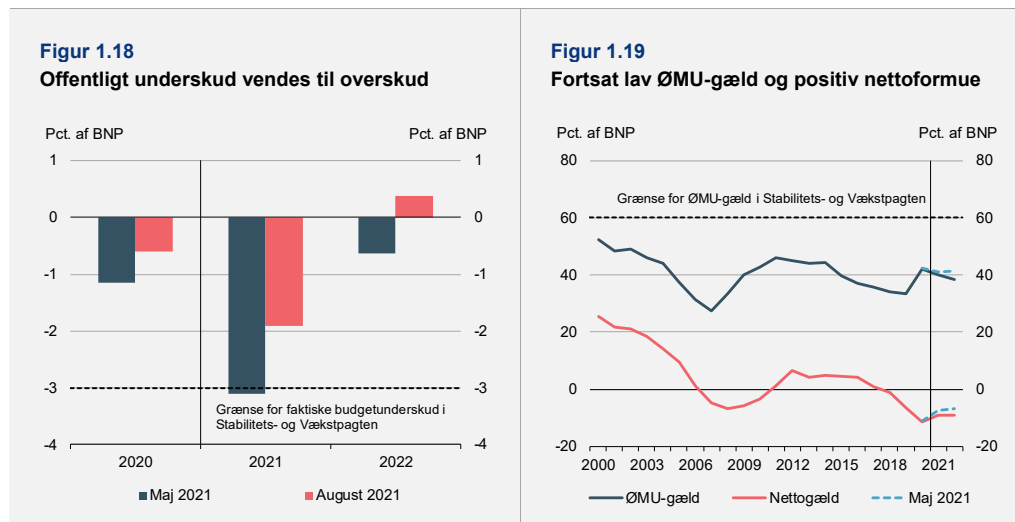
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der er i forlængelse af konjunkturvurderingen udarbejdet en opdateret mellemfristet fremskrivning til 2025, som danner grundlag for det fremsatte lovforslag om udgiftslofterne for det nye fjerde loftsår 2025. Det opdaterede mellemfristede forløb og udgiftslofterne for 2022 er beskrevet nærmere i *Opdateret 2025-forløb*, august 2021 og *Dokumentation for fastsættelse af udgiftslofter for 2025*, der er tilgængelig på www.fm.dk.

Offentligt underskud vendes til overskud og gælden er fortsat lav

Den faktiske offentlige saldo skønnes at udvise et underskud på 1,9 pct. af BNP i 2021, som vendes til et overskud på 0,4 pct. af BNP i 2022, jf. figur 1.18. Forbedringen af den faktiske saldo fra 2021 til 2022 skal blandt andet ses i lyset af udfasningen af engangsudgifterne til kompensationsordningerne relateret til covid-19 mv. og den forudsatte konjunkturfremgang i dansk økonomi.

Det skønnede underskud i 2021 på 1,9 pct. af BNP svarer til en forbedring af den faktiske saldo på ca. 1,2 pct. af BNP i forhold til maj-redegørelsen og kan blandt andet henføres til en opjustering af indtægterne fra pensionsafkastskatten og en hurtigere normalisering af konjunkturerne end tidligere forudsat. Forbedringen af den faktiske saldo i 2021 i forhold til maj-redegørelsen indebærer samtidigt, at den faktiske saldo aktuelt ventes at holde god afstand til den nedre grænse i Stabilitets- og Vækstpagten for faktiske offentlige underskud på 3 pct. af BNP, mens der blev skønnet et underskud på dette niveau i maj-redegørelsen.

Kilde: *Økonomisk Redegørelse*, maj 2021, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den offentlige bruttogæld (opgjort ved ØMU-gælden) er øget i løbet af coronakrisen og udgjorde ca. 42 pct. af BNP ved udgangen af 2020 mod ca. 33½ pct. af BNP ved udgangen af 2019, dvs. før coronakrisen, *jf. figur 1.19*. Det skal ses i lyset af det økonomiske tilbageslag, hjælpepakkerne under nedlukningen – herunder omfattende likviditetsinitiativer i form af udskudte betalinger for moms og personskatter – samt øvrige initiativer, der har holdt hånden under dansk økonomi. ØMU-gælden skønnes til et niveau på omkring 40 pct. af BNP i 2021 og ca. 38½ pct. af BNP i 2022, og der er således god afstand til EU's grænse i Stabilitets- og Vækstpagten på 60 pct. af BNP. ØMU-gælden er fortsat lav i både internationalt og historisk perspektiv, og Danmark har samtidig fortsat den højeste internationale kreditvurdering (AAA-rating).

Den offentlige nettogæld er det centrale gældsbegreb i vurderingen af finanspolitikens langsigtede holdbarhed. Før coronakrisen havde Danmark en negativ offentlig nettogæld svarende til en offentlig nettoformue på godt 6 pct. af BNP i 2019. På trods af underskuddet på den faktiske offentlige saldo voksede nettoformuen i løbet af 2020 til ca. 11 pct. af BNP, hvilket primært afspejlede kursændringer på de offentlige aktiver og passiver, herunder særligt kursstigninger på statens aktiebeholdning i energiselskabet Ørsted A/S. Frem mod udgangen af 2022 ventes en forholdsvis beskeden reduktion af nettoformuen til et niveau på ca. 9 pct. af BNP.

En sund økonomi og stærk genopretning giver grobund for at se fremad

Danmark har klaret sig godt igennem coronakrisen. I samarbejde med et bredt flertal af Folketingets partier og arbejdsmarkedets parter er der ført en resolut krisehåndtering. På den baggrund står Danmark ikke – som det var tilfældet efter finanskrisen – over for en stor opgave med økonomisk genopretning og et behov for at konsolidere og genoprette de offentlige finanser via nye initiativer.

I lyset heraf ønsker regeringen at se fremad med fokus rettet mod langsigtede løsninger gennem reformer, innovation, uddannelse, jobskabelse og vækst. Der skal tages fat på strukturelle udfordringer for dansk økonomi og det danske samfund. Derfor har regeringen igangsat et ambitiøst reformarbejde

med et 10-årigt perspektiv, der har til formål at øge væksten og velstanden og bringe Danmark mod bedre tider.

Finansieringen af det danske velfærdssamfund er blandt andet betinget af, at en høj andel af befolkningen arbejder. Et element i arbejdet med regeringens reformprogram bliver derfor at sikre den nødvendige kvalificerede arbejdskraft, men også at sikre bedre job og gøre Danmark stærkere på andre fronter.

Regeringen ønsker at styrke dansk økonomi og den danske samfundsmodel på områder, som er afgørende for Danmarks udvikling de næste 10 år. Derfor har regeringen i august 2021 lanceret *Danmark kan mere*, som sætter retningen for ti markante fremskridt.

1. **Grønnere** – Danmark skal tage ansvar for at løse den globale klimakrise
2. **Rigere** – gode vækstvilkår og digitalisering skal give fremdrift i hård konkurrence
3. **Dygtigere** – gode uddannelser skal være grundlaget for samfundets udvikling
4. **Flittigere** – højere beskæftigelse skal skabe større velstand
5. **Ansvarligere** – arbejdsfællesskab og danske værdier skal bane vejen for integration
6. **Sikrere** – Danmark skal tage ansvar i en urolig verden
7. **Retfærdigere** – der skal være lige muligheder for alle
8. **Varmere** – velfærden skal skabes i mødet mellem mennesker
9. **Stærkere** – vi skal forbedre mulighederne for både land og by
10. **Friere** – vi skal styrke den demokratiske samtale

1.3 Bilagstabel

Tabel 1.2

Nøgletal fra vurderingen i august og sammenligning med skøn fra maj

	2020	2021		2022	
		Maj	August	Maj	August
Realvækst, pct.					
Privatforbrug	-1,3	2,7	3,2	4,3	4,1
Samlet offentlig efterspørgsel	-0,4	3,6	4,6	-0,4	-1,8
- heraf offentligt forbrug	-1,7	3,8	4,7	-0,9	-1,8
- heraf offentlige investeringer	9,8	2,4	3,8	3,3	-1,6
Boliginvesteringer	10,1	7,1	13,2	1,3	1,5
Faste erhvervsinvesteringer	2,0	-0,2	2,4	5,8	5,3
Lagerændringer (vækstbidrag)	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt indenlandsk efterspørgsel	0,0	2,8	4,1	2,8	2,3
Eksport	-7,0	5,1	7,1	6,0	5,8
- heraf industrieksport	-1,9	5,1	9,8	4,9	4,4
Samlet efterspørgsel	-2,7	3,6	5,2	4,0	3,7
Import	-4,1	6,2	8,2	4,9	5,2
- heraf vareimport	-1,5	6,7	10,7	3,2	2,1
BNP	-2,1	2,4	3,8	3,6	2,8
Bruttoværditilvækst	-2,4	2,2	3,6	3,7	3,1
- heraf i private byerhverv	-1,9	2,8	4,3	4,5	3,8
Ændring i 1.000 personer					
Arbejdsstyrke	9	5	23	22	23
Beskæftigelse	-21	17	42	29	32
- heraf i den private sektor	-25	13	26	25	35
- heraf i offentlig forvaltning og service	4	4	16	4	-3
Bruttoledighed	29	-11	-19	-7	-10
Konjunkturgab, pct.					
Outputgab	-1,6	-0,7	0,5	0,2	1,1
Beskæftigelsesgab	-0,2	0,0	0,6	0,2	1,0
Bruttoledighedsgab	0,4	0,0	-0,1	-0,1	-0,3

Anm.: Det offentlige forbrug er opgjort ved outputmetoden i 2020. Opgjort ved inputmetoden inkl. afskrivninger er den offentlige forbrugsvækst 0,2 pct. i 2020. Det offentlige forbrug er forudsat ens ved output- og inputmetoden i 2021 og frem.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel 1.2 (fortsat)

Nøgletal fra vurderingen i august og sammenligning med fra maj

	2020	2021		2022	
		Maj	August	Maj	August
Stigning, pct.					
Huspriser (enfamiliehuse)	4,5	11,2	13,1	3,1	3,8
Forbrugerprisindeks	0,4	1,1	1,3	1,5	1,5
Timeløn i privat sektor	1,9	2,4	2,6	2,6	2,8
Real disponibel indkomst, husholdninger	0,1	2,1	2,0	2,6	2,2
Timeproduktiviteten i private byerhverv	1,5	2,0	2,7	1,3	1,1
Pct.					
Rente, 1-årigt flekslån	-0,5	-0,2	-0,5	-0,1	-0,3
Rente, 10-årig statsobligation	-0,4	0,0	-0,1	0,2	-0,1
Rente, 30-årig realkreditobligation	1,2	1,3	1,2	1,7	1,5
Offentlige finanser					
Faktisk offentlig saldo, mia. kr.	-14,0	-74,1	-46,6	-15,9	9,5
Faktisk offentlig saldo, pct. af BNP	-0,6	-3,1	-1,9	-0,6	0,4
Strukturel offentlig saldo, pct. af BNP	0,5	-0,5	-0,5	-0,3	-0,2
ØMU-gæld, pct. af BNP	42,1	40,9	40,0	41,5	38,5
Arbejdsmarked					
Arbejdsstyrke (inkl. orlov), 1.000 personer	3.113	3.118	3.136	3.139	3.159
Beskæftigelse (inkl. orlov), 1.000 personer	2.982	2.999	3.024	3.027	3.057
Bruttoledighed (årsgns.), 1.000 personer	133	122	114	115	104
Bruttoledighed, pct. af arbejdsstyrken	4,3	3,9	3,6	3,7	3,3
Eksterne forudsætninger					
Handelsvægtet BNP-vækst i udlandet, pct.	-4,0	4,1	4,5	3,8	4,1
Eksportmarkedsvækst (industrivarer), pct.	-8,5	8,3	7,1	6,3	6,2
Dollarkurs, kr. pr. dollar	6,5	6,2	6,2	6,2	6,3
Oliepris, dollar pr. tønde	42,6	64,8	68,8	65,4	70,4
Betalingsbalance					
Betalingsbalancesaldo, mia. kr.	192	160	165	182	175
Betalingsbalancesaldo, pct. af BNP	8,2	6,7	6,8	7,3	6,9

Kilde: Danmarks Statistik, OECD, Macrobond, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

2. Regional vækst

I dette temakapitel ses der nærmere på vækst i værdiskabelsen på tværs af landsdele i de senere år, og hvad der har været drivende for væksten. Der har siden 2012 været økonomisk vækst og fremgang i beskæftigelsen i alle landsdele. Danmark har en diversificeret erhvervsstruktur, med forskellige typer af produktion i forskellige dele af landet.

Bagtæppet for udviklingen er blandt andet, at serviceerhvervene i de seneste årtier er kommet til at fylde mere, og typisk har de store byer en større koncentration af serviceerhverv. Samtidig flytter mange unge til byerne i forbindelse med uddannelse. Udviklingen, hvor folk flytter fra landområder til byerne, kaldes urbanisering. Det er en international tendens, som ses i alle avancerede økonomier. Urbaniseringen afspejler også en række forhold, som ikke er direkte relateret til vækst og beskæftigelse og derfor er uden for dette kapitels afgrænsning. Kapitlet kommer heller ikke ind på en række andre afledte konsekvenser af udviklingen på tværs af landsdele, fx for boligmarkedet.

Kapitlet tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks inddeling af Danmark i 11 geografiske landsdele, der er en underopdeling af regionerne. Der fokuseres på udviklingen i landsdelenes værdiskabelse – opgjort ved bruttoværditilvæksten (BVT) – efter 2012, hvor dansk økonomi som helhed har været inde et opsving. Den tidsmæssige afgrænsning skal også ses i sammenhæng med, at der var væsentlige strukturelle ændringer længere tilbage i tiden, herunder som følge af store infrastrukturprojekter som Storebæltsbroen og Københavns metro samt byfornyelse i København og også Strukturreformen i 2007.

Analysen viser overordnet, at alle landsdele har haft fremgang i værdiskabelsen fra 2012 til 2019. Nogle andre resultater fra analysen er:

- Siden 2012 er arbejdsstyrken vokset i alle landsdele med undtagelse af Bornholm. Det dækker over, at erhvervsfrekvensen er steget i alle landsdele, mens der har været forskelle i bidraget fra befolkningsudviklingen som følge af forskelle i flyttemønstre.
- En voksende arbejdsstyrke er blevet omsat i stigende beskæftigelse på tværs af landsdele. Samtidig er beskæftigelsesfrekvensen steget i alle landsdele. Beskæftigelsesfrekvensen er især steget i landsdele, hvor den i forvejen var forholdsvis lav. Under opsvinget fra 2012 til 2019 er forskellene i beskæftigelsesfrekvenserne på tværs af landsdele således blevet mindre.
- BVT-væksten er overvejende drevet af produktivitetsvækst. Ses der på timeproduktivitetsvækst, er forskellene på tværs af landsdele mindre, end udviklingen i BVT umiddelbart viser. Eksempelvis har timeproduktivitetsvæksten været stærkere på Bornholm end i København.
- Produktivitetsudviklingen forklares blandt andet af erhvervsstrukturen, idet kapitalintensive erhverv som landbrug og industri typisk har en højere vækst i BVT pr. arbejdstime. Der er stor forskel på, hvor meget de enkelte brancher fylder i hver landsdel. Industriens andel af BVT varierer således fra 3½ pct. til 25 pct.

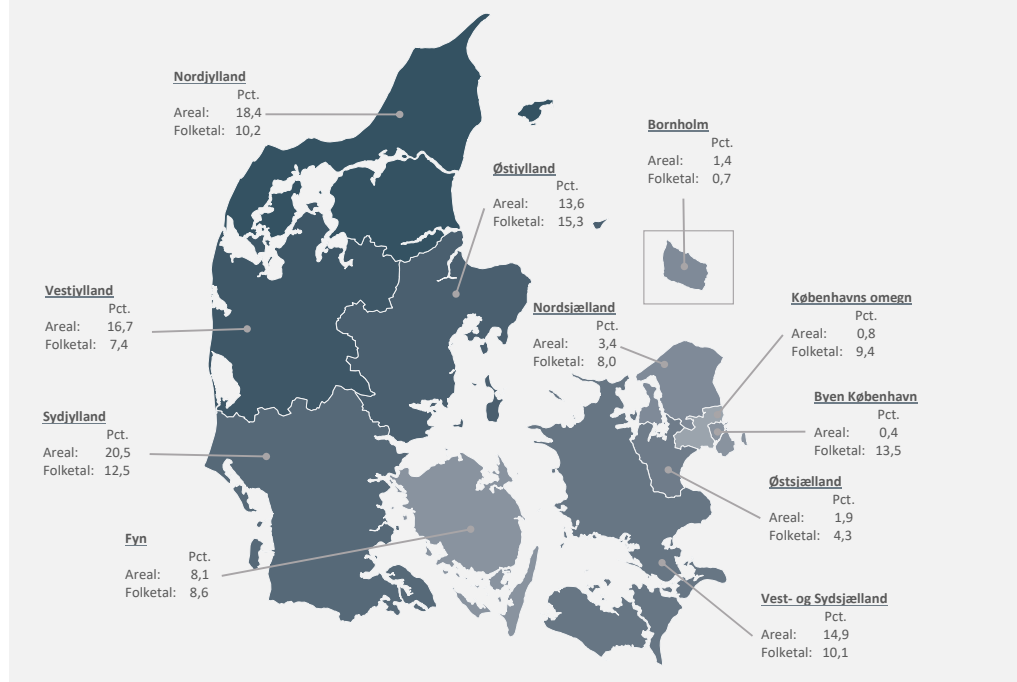
- Også inden for de enkelte brancher er der forskelle. Der er fx stor forskel på industrisammensætningen på tværs af landsdele. Eksempelvis fylder medicinalindustrien meget omkring hovedstadsområdet, mens maskinindustrien (herunder vindmøller) fylder meget i Vestjylland.

2.1 Øget værdiskabelse i alle landsdele siden 2012, men højest vækst i og omkring hovedstaden

Danmarks 11 landsdele er vidt forskellige, hvad angår geografisk størrelse og befolkning. *Syddjylland* (20,5 pct.) og *Nordjylland* (18,4 pct.) er de største landsdele opgjort ved areal, mens *Københavns omegn* (0,8 pct.) og *Bornholm* (1,4 pct.) er de mindste. De største andele af befolkningen var i 2019 at finde i *Østjylland* (15,3 pct.) og *Byen København* (13,5 pct.), mens folketallet var mindst på *Bornholm* (0,7 pct.) og *Østsjælland* (4,3 pct.), jf. figur 2.1.

Figur 2.1

De 11 danske landsdeles andele af Danmark i 2019 er vidt forskellige opgjort ved areal og folketal

Anm.: Areal og folketal pr. 1. januar 2019.

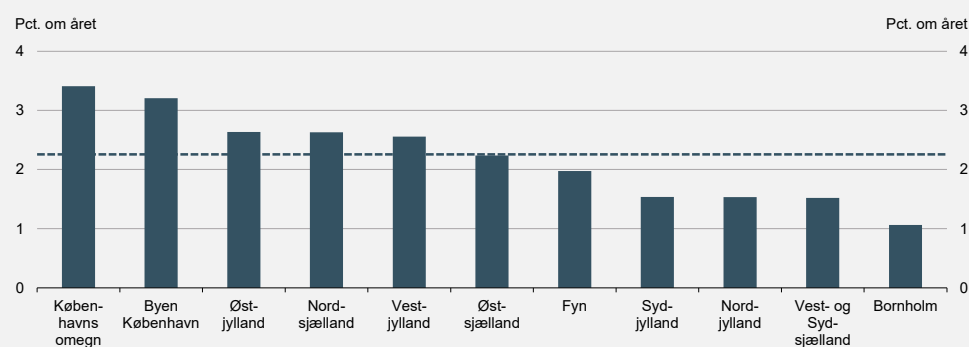
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Siden 2012 har dansk økonomi som helhed været i fremgang efter flere sløje år på bagkant af finanskrisen og den efterfølgende europæiske statsgældskrise. Det afspejles blandt andet i outputgabet, der siden 2012 har været stigende, og i 2017-2019 igen var positivt, jf. kapitel 4.

Væksten har været bredt funderet. Således har der frem til 2019 været fremgang i virksomhedernes værdiskabelse i alle 11 landsdele i Danmark. Fremgangen var størst omkring hovedstaden i landsdelene *Københavns omegn* og *Byen København*, hvor BVT realt (dvs. renset for prisudvikling) voksede henholdsvis 3,4 pct. og 3,2 pct. om året i gennemsnit fra 2012 til 2019. Også i *Østjylland*, *Nordsjælland* og *Vestjylland* var der pæn vækst i BVT på over 2,5 pct. om året i perioden. Til sammenligning voksede BVT for landet som helhed ca. 2,3 pct. om året i perioden. Den laveste fremgang blandt landsdelene var på *Bornholm*, hvor væksten i gennemsnit var godt 1 pct. årligt, *jf. figur 2.2*.

Figur 2.2

Den gennemsnitlige årlige vækst i BVT fra 2012 til 2019 var højest i og omkring hovedstaden

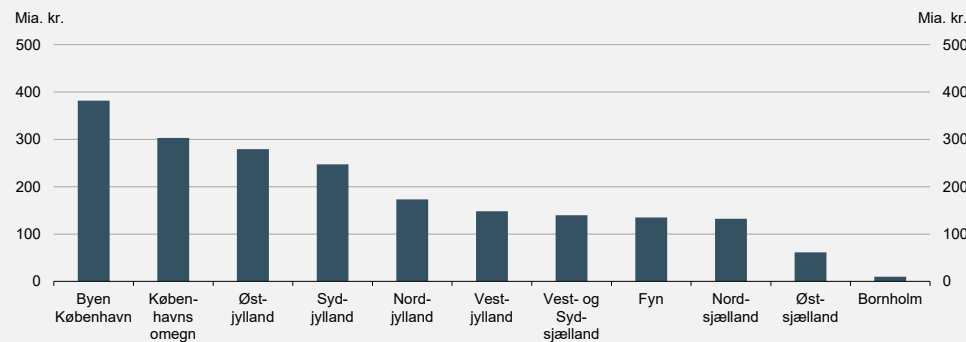
Anm.: Det regionalfordelte nationalregnskab fordeler produktion og beskæftigelse på baggrund af arbejdsstedets placering. Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige årlige vækst for hele landet ifølge det foreliggende regionalfordelte nationalregnskab, der endnu ikke er opdateret med juni-revisionen af nationalregnskabet for perioden 2018-2020. Revisionen medfører, at den gennemsnitlige årlige vækst for hele landet i perioden er nedjusteret fra 2,3 pct. til 2,1 pct.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Opgjort på niveau er der dog væsentlige forskelle i værdiskabelsen på tværs af landsdelene. *Byen København* var i 2019 den største landsdel opgjort ved værdiskabelsen med godt 380 mia. kr. Derefter fulgte *Københavns omegn* med BVT på godt 300 mia. kr. og *Østjylland* med BVT på knap 280 mia. kr. De mindste landsdele opgjort ved BVT var *Bornholm* med knap 10 mia. kr. og *Østsjælland* med godt 60 mia. kr., *jf. figur 2.3*. Disse niveauforskelle i virksomhedernes værditilvækst skal blandt andet ses i lyset af, at landsdelene er meget forskellige i størrelse, især hvad angår antallet af indbyggere.

Fremgangen i værditilvæksten i de enkelte landsdele og deres relative indbyrdes størrelser kan til sammen bruges til at beregne, hvor stor en andel af den samlede fremgang i dansk økonomi, der kommer fra hver landsdel. En landsdel med relativt højere vækst end andre landsdele bidrager isoleret set mere til den samlede fremgang, men landsdele, der udgør en relativt lille del af den samlede danske økonomi, har lille vægt.

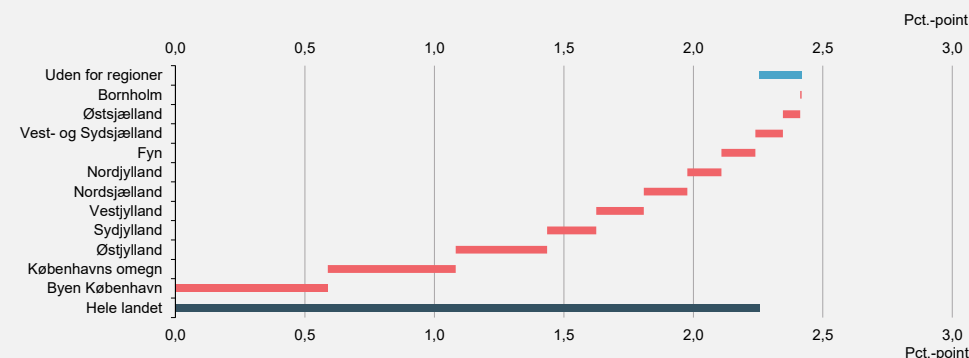
Figur 2.3
BVT-niveauet var størst i og omkring hovedstaden i 2019

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den samlede danske værdiskabelse steg i gennemsnit godt 2,3 pct. om året fra 2012 til 2019. En dekomponering af fremgangen på vækstbidrag fra landsdelene viser, at godt halvdelen af væksten kom fra *Byen København* og *Københavns omegn*, som hver især bidrog med 0,5-0,6 pct.-point. *Østjylland* var den tredjestørste drivkraft i perioden med et vækstbidrag på knap 0,4 pct.-point. De mindste bidrag kom fra *Bornholm* med under 0,01 pct.-point og *Østsjælland* med knap 0,1 pct.-point. Produktion i kategorien *Uden for regioner* bidrog negativt med knap 0,2 pct.-point i perioden, hvilket afspejler aftagende energiproduktion i Nordsøen, jf. figur 2.4.

Figur 2.4
Byen København og Københavns omegn stod tilsammen for godt halvdelen af den gennemsnitlige årlige fremgang i dansk BVT fra 2012 til 2019

Anm.: *Uden for regioner* dækker primært over råstofindvinding, og det negative bidrag herfra skal ses i lyset af den aftagende energiproduktion i Nordsøen. Se desuden anmærkningen til figur 2.2.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

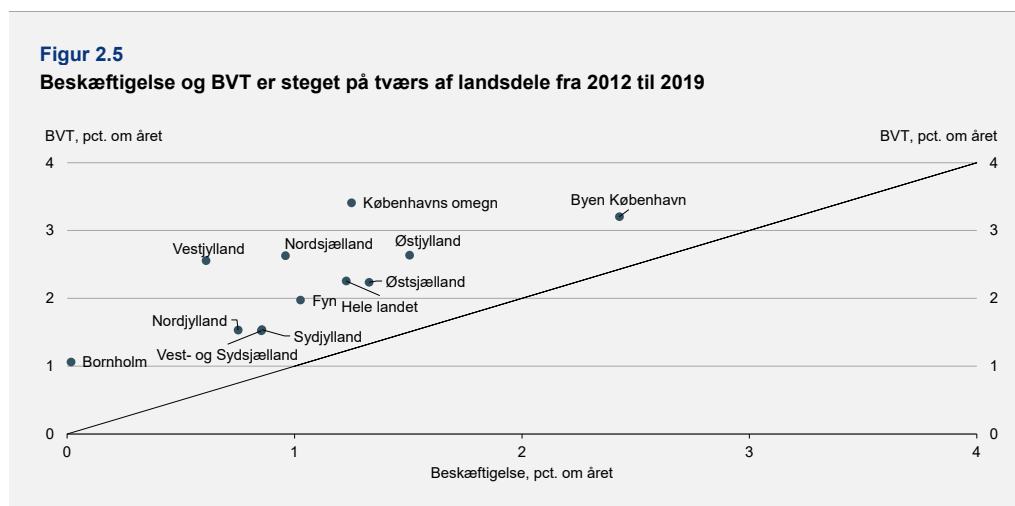
Selvom landsdelen *Nordsjælland* havde den fjerdestørste vækst i BVT fra 2012 til 2019, bidrog både *Østjylland*, *Syddjylland* og *Vestjylland* mere til den samlede vækst i Danmarks BVT i kraft af deres relativt større andele af dansk økonomi i udgangsårene.

2.2 Stigende produktion og beskæftigelse går hånd i hånd i alle landsdele

Beskæftigelsen har gennem størstedelen af perioden afspejlet udviklingen i produktionen. Siden midten af 2013 og frem til 2019 har der været uafbrudt fremgang, og i 2019 nåede beskæftigelsen et rekordhøjt niveau på godt 3 mio. beskæftigede for landet som helhed.

Arbejdskraft er som produktionsfaktor afgørende for, at produktionen kan vokse, og samtidig vil en høj produktion også resultere i en høj efterspørgsel efter arbejdskraft. Den positive sammenhæng mellem produktion og beskæftigelse gælder på tværs af landsdelene, men der er dog forskel på, hvor stærk sammenhængen har været. Det hænger sammen med forskelle i branchesammensætningen og produktivitetsudviklingen i virksomhederne på tværs af landsdelene, *jf. afsnit 2.4 nedenfor*.

I alle landsdelene har BVT-væksten siden 2012 været større end beskæftigelsesvæksten, hvilket skyldes, at produktiviteten er vokset i samme periode. *Byen København* har haft den næsthøjeste BVT-vækst og den højeste beskæftigelsesvækst set over hele perioden fra 2012 til 2019, mens *Vestjylland* har haft en betydeligt lavere beskæftigelsesvækst, men næsten lige så høj BVT-vækst, *jf. figur 2.5*.

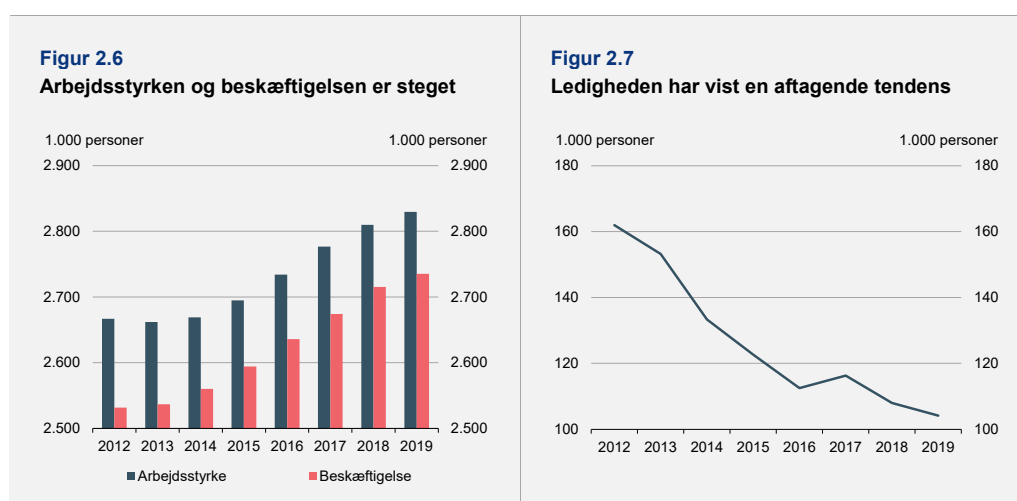
Anm.: Baseret på den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) og det regionale nationalregnskab. Der er indsat en 45-graderslinje, hvor BVT- og beskæftigelsesvækst er identisk. Se desuden anmærkningen til figur 2.2.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Både befolkningsvækst og stigende deltagelse bidrager til større arbejdsstyrke

En forudsætning for, at beskæftigelsen vedvarende kan stige, er, at arbejdsstyrken også bliver større. Overordnet set afhænger arbejdsstyrken af antallet af personer i den erhvervsaktive alder samt andelen af disse, der stiller sig til rådighed for arbejdsmarkedet, det vil sige erhvervsfrekvensen. På nationalt plan afhænger arbejdsstyrkens størrelse således dels af den demografiske udvikling, dels af udviklingen i erhvervsfrekvensen.

Fra midten af 2013 til 2019 var arbejdsmarkedet i en opsvingsperiode, hvor der var fremgang i beskæftigelsen år for år. Siden 2014, som var det første år med stigende beskæftigelse efter finanskrisen, er beskæftigelsen vokset lidt hurtigere end arbejdsstyrken i alle årene, med undtagelse af 2017, frem til 2019, *jf. figur 2.6*.

Anm.: Arbejdsstyrken i figur 2.6 er defineret som beskæftigede og ledige som opgjort i RAS.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

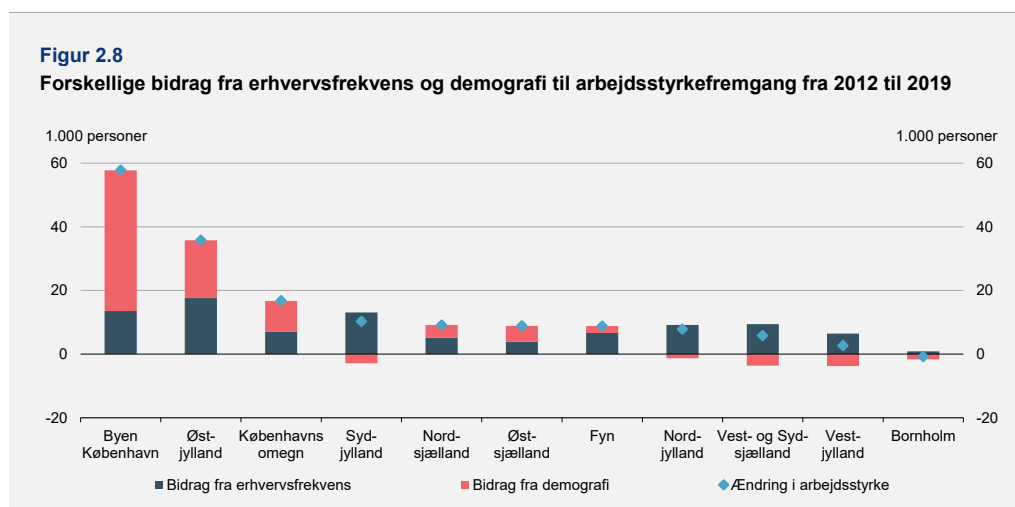
Udviklingen har betydet, at den stigende arbejdsstyrke er blevet omsat til højere beskæftigelse, samtidig med at ledigheden er faldet, *jf. figur 2.7*.

Både den demografiske udvikling og en stigende erhvervsfrekvens har bidraget til fremgangen i arbejdsstyrken siden 2012 på nationalt plan, men der er betydelige forskelle på tværs af landsdelene.

I alle landsdele er erhvervsfrekvensen steget, især blandt de unge og de ældste aldersgrupper samt blandt personer med en anden oprindelse end dansk. Det skal ses i lyset af, at erhvervsfrekvensen blandt disse grupper i udgangspunktet var noget lavere end for den resterende arbejdsstyrke. Den største fremgang i arbejdsstyrken har været på Bornholm, hvor erhvervsfrekvensen er steget med 3,5 pct.-point fra 2012 til 2019, efterfulgt af Byen København, hvor erhvervsfrekvensen i samme periode steg med 2,8 pct.-point.

Bidraget fra den demografiske udvikling er mere blandet og afhænger både af aldersfordelingen inden for landsdelene, men også af flyttemønstre. *Byen København* har haft en betydelig stigning i befolkningen i den erhvervsaktive alder mellem 16 og 64 år på næsten 60.000 personer fra 2012 til

2019, hvilket betyder, at den demografiske udvikling alt andet lige har bidraget med omtrent 44.000 personer til fremgangen i arbejdsstyrken. I andre landsdele har befolkningsudviklingen isoleret set bidraget negativt til arbejdsstyrken, særligt i *Vest- og Sydsjælland*, hvor der i perioden er blevet knap 5.000 færre personer i den erhvervsaktive alder, hvilket har reduceret arbejdsstyrken med knap 4.000 personer. Samlet set har alle landsdele med undtagelse af *Bornholm* haft et stigende antal personer i arbejdsstyrken i perioden, men med varierende bidrag fra henholdsvis erhvervsfrekvens og demografi, jf. figur 2.8.

Anm.: Arbejdsstyrken er defineret som beskæftigede og ledige som opgjort i RAS. Opgørelsen er efter bopæl og kan derfor ikke oversættes 1:1 med udviklingen i beskæftigelsen i det regionale nationalregnskab, fx som følge af pendling.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

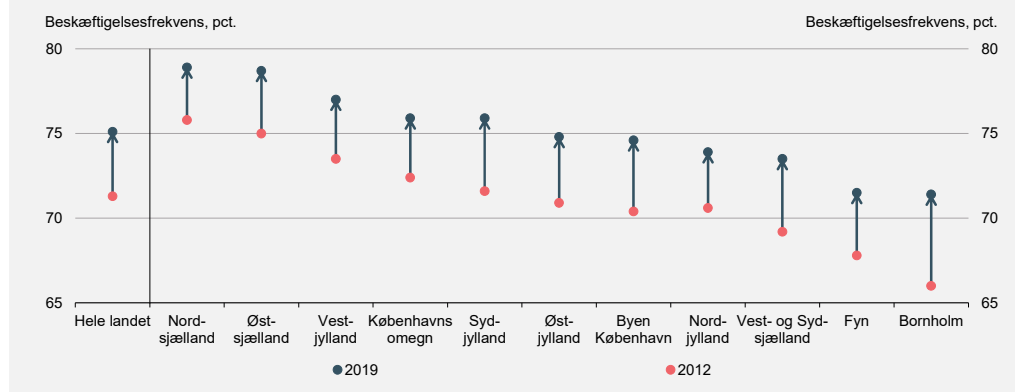
Fremgang i arbejdsstyrken har muliggjort højere beskæftigelse på tværs af landsdele

I takt med at arbejdsstyrken og beskæftigelsen er vokset, er andelen af beskæftigede personer i den erhvervsaktive alder (beskæftigelsesfrekvensen) også steget. Fremgangen i beskæftigelsen skyldes altså ikke alene, at der er blevet flere personer i arbejdsstyrken, men også at beskæftigelsesfrekvensen er vokset, mens ledigheden er faldet.

Beskæftigelsesfrekvensen svinger typisk med konjunkturerne, idet beskæftigelsesmuligheder bliver bedre under opsving og tilsvarende ringere ved tilbageslag. Det gælder også på tværs af landsdele. Beskæftigelsesfrekvensen er dog steget mest i de landsdele, der havde de laveste beskæftigelsesfrekvenser i 2012, mens landsdele, hvor beskæftigelsesfrekvensen i forvejen var forholdsvis høj, har haft en lidt lavere fremgang. Således har fx *Bornholm* haft en stigning i beskæftigelsesfrekvensen på over 5 pct.-point, men beskæftigelsen målt i forhold til befolkningen i den erhvervsaktive alder var fortsat lavere end landsgennemsnittet på 75 pct. i 2019. Omvendt har der i *Nordsjælland* og *Vestjylland* været en lavere fremgang i beskæftigelsesfrekvensen set over perioden, men her var niveauet også højere i udgangspunktet, jf. figur 2.9. Opsvinget fra 2012 til 2019 bidrog således til at reducere forskellene i beskæftigelsesfrekvensen på tværs af landsdele.

Figur 2.9

Beskæftigelsesfrekvensen er steget i alle landsdele siden 2012, men var stadig højest i Østsjælland og Nordsjælland i 2019

Anm.: Beskæftigelsesfrekvensen er opgjort som andelen af befolkningen mellem 16 og 64 år, der er i beskæftigelse ifølge RAS. Se desuden anmærkningen til figur 2.8.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Ud over konjunktursituationen påvirkes beskæftigelsen i de forskellige landsdele af en række regionale forhold, fx befolkningssammensætningen. Eksempelvis vil en høj andel af studerende alt andet lige trække beskæftigelsesfrekvensen ned.

Branchesammensætningen på tværs af landsdelene kan også påvirke beskæftigelsesudviklingen i landsdelene. Nogle brancher har oplevet større fremgang end andre, hvilket også har givet anledning til flere nye job. Samtidig er produktionen i nogle erhverv også mere beskæftigelsesintensiv end andre.

Den gennemsnitlige arbejdstid er faldet i alle landsdele

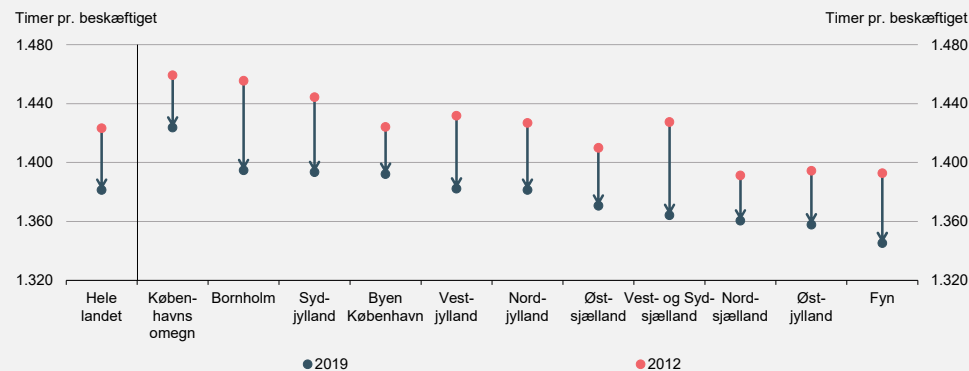
Produktionen i virksomhederne afhænger ikke kun af antallet af medarbejdere, men også af arbejdstiden. I nogle brancher er der fx mange deltidsansatte, hvilket alt andet lige giver en lavere produktion pr. beskæftiget. Det samlede antal præsterede arbejdstimer afhænger således dels af, hvor mange personer, der arbejder, dels deres gennemsnitlige arbejdstid.

For Danmark under ét er den gennemsnitlige arbejdstid pr. person faldet, samtidig med, at beskæftigelsen er steget. Det skyldes, at arbejdstiden er faldet i alle landsdele, særligt i *Vest- og Sydsjælland* samt på *Bornholm*, jf. figur 2.10.

Udviklingen i det samlede arbejdsomfang afhænger således af, om beskæftigelsen vokser hurtigere, end den gennemsnitlige arbejdstid falder.

Figur 2.10

Den gennemsnitlige arbejdstid er faldet i alle landsdele siden 2012

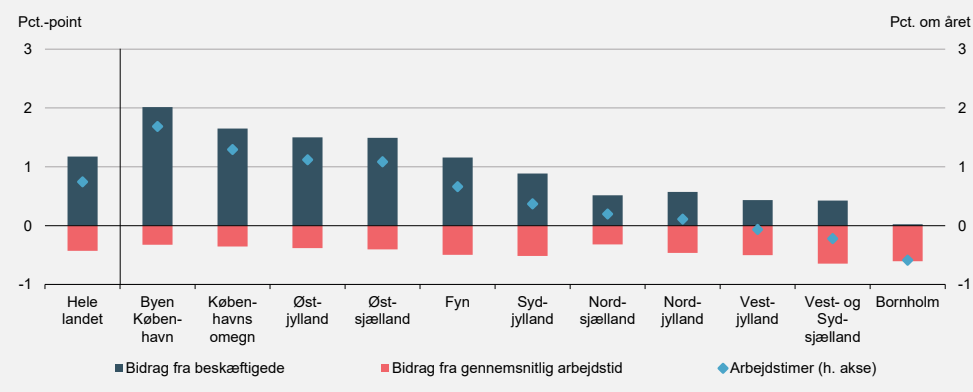
Anm.: Figuren viser den gennemsnitlige arbejdstid beregnet som antallet af præsterede timer i forhold til antallet af beskæftigede i det regionale nationalregnskab.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I de fleste landsdele dominerer fremgangen i beskæftigelsen, så det samlede antal præsterede timer er vokset. Det gælder dog ikke i *Vestjylland* og *Vest- og Sydsjælland*, hvor der i 2019 blev præsteret færre arbejdstimer sammenlignet med 2012 på trods af, at beskæftigelsen steg. Den største nedgang i de præsterede arbejdstimer fandt sted på *Bornholm*, hvilket skyldes en stort set uændret beskæftigelse og det relativt store fald i den gennemsnitlige arbejdstid, jf. figur 2.11.

Figur 2.11

I de fleste landsdele er antallet af præsterede timer steget trods faldende gennemsnitlig arbejdstid fra 2012 til 2019

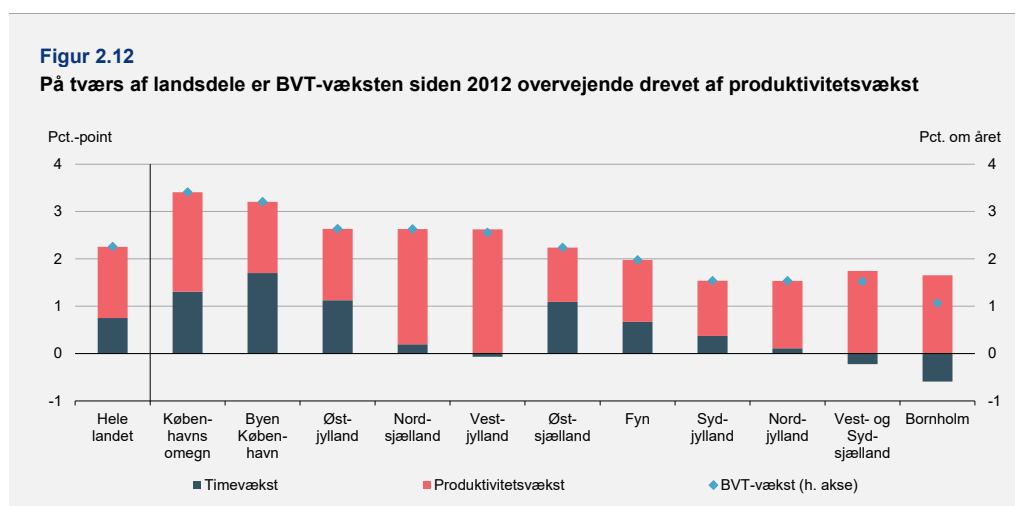
Anm.: Den gennemsnitlige arbejdstid er præsterede arbejdstimer pr. beskæftiget i det regionale nationalregnskab. Krydsproduktet (residualet) er ligeligt fordelt mellem de to bidragskomponenter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

2.3 Produktivitetsvæksten er en central forklaring på øget værdiskabelse i alle landsdele

Udover at øge mængden af arbejdstimer kan virksomhedernes produktion også øges gennem højere output pr. enhed input, altså ved produktivitetsvækst. Produktiviteten opgøres her som reelt BVT pr. arbejdstime.¹

For hver landsdel kan væksten i BVT dekomponeres i et bidrag fra arbejdstimer og et bidrag fra timeproduktiviteten. På tværs af landsdelene gælder, at for perioden 2012 til 2019 kom størstedelen af BVT-væksten fra øget timeproduktivitet, mens bidraget fra antallet af arbejdstimer i nogle landsdele var moderat eller endda negativt. Øget timeproduktivitet har trukket stort set hele fremgangen i BVT i flere landsdele som *Nordsjælland*, *Vestjylland*, *Nordjylland*, *Vest- og Sydsjælland* samt *Bornholm*. I flere af disse landsdele faldt antallet af arbejdstimer, jf. *forrige afsnit*, hvilket isoleret set reducerer produktionspotentialen. Omvendt har især *Byen København* og *Østsjælland* haft et relativt stort positivt bidrag fra flere arbejdstimer, jf. *figur 2.12*.

Anm.: Timeproduktiviteten er reelt BVT pr. arbejdstime. Krydsproduktet (residualen) er ligeligt fordelt mellem de to bidragskomponenter.

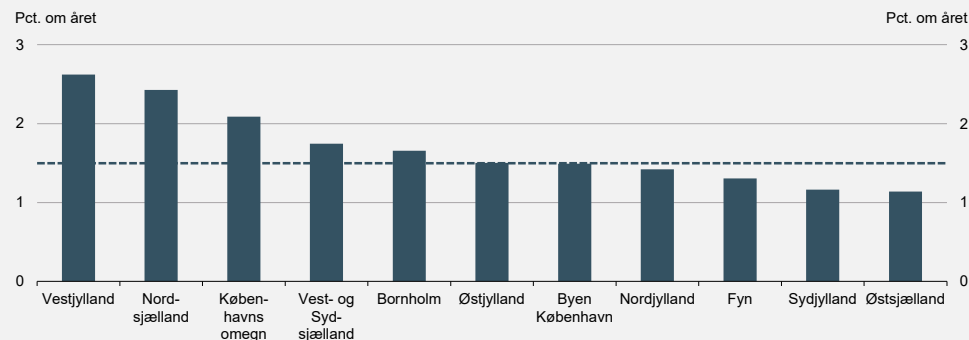
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fokuserer man alene på timeproduktiviteten, har forskellene i landsdelenes produktivitetsvækst siden 2012 været betydeligt mindre end væksten i BVT. Landsdelenes indbyrdes rangering er også anderledes. Eksempelvis har timeproduktivitetsvæksten været stærkere på *Bornholm* end i *Byen København*. Den største årlige vækst i timeproduktiviteten i perioden sås i *Vestjylland* (2,6 pct.) og *Nordsjælland* (2,4 pct.), mens den var mindst i *Sydjylland* (1,2 pct.) og *Østsjælland* (1,1 pct.), jf. *figur 2.13*.

¹ Et andet mål for produktiviteten er totalfaktorproduktiviteten (TFP), der også tager højde for anvendelsen af kapitalapparat, uddannelsesniveau mv. i produktionen.

Figur 2.13

Vækst i timeproduktiviteten siden 2012 har været størst i Vestjylland og Nordsjælland

Anm.: Timeproduktiviteten er realt BVT pr. arbejdstime. Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige årlige produktivitetsvækst for hele landet fra 2012 til 2019.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

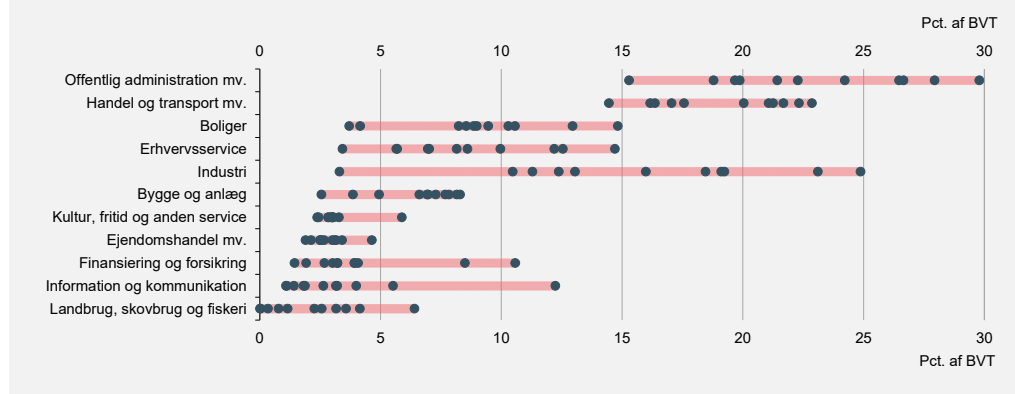
2.4 Forskelle i erhvervsstrukturer spiller en vigtig rolle for BVT-udviklingen i landsdelene

I de foregående afsnit blev det beskrevet, hvordan væksten i BVT for den enkelte landsdel kan opdeles i bidrag fra beskæftigelsen, arbejdstiden og timeproduktiviteten. Udviklingen i hvert af de tre bidrag afhænger blandt andet af erhvervsstrukturen i den enkelte landsdel. Det hænger sammen med, at brancherne er forskellige i forhold til beskæftigelse, arbejdstid og timeproduktivitet. Forskelle i erhvervsstrukturen bidrager til, at der er forskelle i, hvilken branche der i hver enkelt landsdel har bidraget mest til BVT-væksten siden 2012.

Brancherne *offentlig administration mv.* samt *handel og transport mv.* udgjorde en stor del af økonomien i alle landsdele med hver især mindst 14 pct. af BVT i 2019. Omvendt udgjorde brancherne *landbrug, skovbrug og fiskeri, bygge og anlæg, ejendomshandel og udlejning af erhvervsejendomme* samt *kultur, fritid og anden service* mindre end 10 pct. af værdiskabelsen i alle landsdele. Størst forskel i brancheandele mellem landsdelene ses inden for branchen *industri*, hvor andelen var 3,3 pct. i Byen København i 2019, men 24,9 pct. i Københavns omegn. Forskellen i andele af hver landsdels værdiskabelse er mindst for brancherne *ejendomshandel og udlejning af erhvervsejendomme* samt *kultur, fritid og anden service*, jf. figur 2.14.

Figur 2.14

Store forskelle i branchernes andel af BVT i 2019 i de enkelte landsdele

Anm.: BVT i løbende priser. Hver prik viser den pågældende branches andel af BVT i én af de 11 landsdele. Det farvede spænd dækker fra mindste til største andel. Opgjort ved 10a3-grupperingen ekskl. brancherne råstofindvinding, forsyningsvirksomhed. *Handel og transport mv.* dækker også hoteller og restauranter. *Offentlig administration mv.* dækker også undervisning og sundhed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

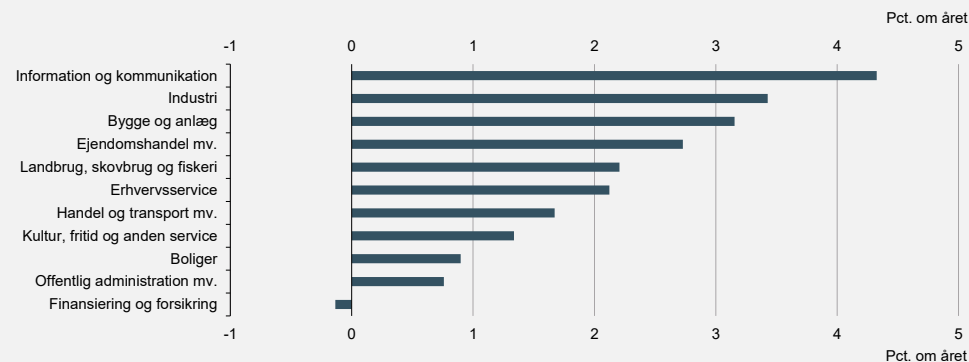
Blandt de private brancher (dvs. ekskl. branchen offentlig administration, undervisning og sundhed), er det for alle landsdelene enten *industri* eller *handel og transport mv.*, der udgjorde den største andel af BVT i 2019, jf. bilagstabel 2.1. Hver landsdels største brancheandele relativt til landsgennemsnittet fremgår af bilagstabel 2.2. Eksempelvis har *Københavns omegn* og *Vestjylland* en relativt stor andel af værdiskabelsen fra *industri* sammenlignet med andre landsdele, mens *Byen København* har relativt meget BVT fra *information og kommunikation*.

Forskelle i erhvervsstrukturen på tværs af landsdele påvirker produktivitetsudviklingen og derigennem den mulige værdiskabelse i hver landsdel. Det skyldes, at produktivitetsvæksten varierer betydeligt fra branche til branche.

Opgjort på landsplan har mere kapitalintensive erhverv, som landbrug og industri, haft en højere vækst i BVT pr. arbejdstime siden 2012, mens timeproduktiviteten i flere serviceerhverv – som er mindre kapitalintensive – er vokset relativt langsommere, jf. figur 2.15. Landsdele med en stor eller stigende andel af de præsterede arbejdstimer inden for fx *information og kommunikation* eller *industri* vil derfor alt andet lige have en højere produktivitetsvækst.

Figur 2.15

Store forskelle i væksten i timeproduktivitet i de forskellige brancher siden 2012

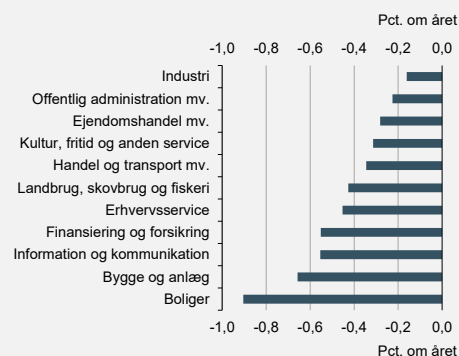
Anm.: Figuren viser den gennemsnitlige årlige vækst i timeproduktiviteten for de enkelte brancher fra 2012 til 2019. Timeproduktiviteten er defineret som reelt BVT pr. arbejdstime. Opgjort ved 10a3-grupperingen ekskl. brancherne råstofindvinding, forsyningsvirksomhed. *Handel og transport mv.* dækker også hoteller og restauranter. *Offentlig administration mv.* dækker også undervisning og sundhed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Erhvervsstrukturen i de forskellige landsdele kan også have betydning for udviklingen i antallet af præsterede arbejdstimer. Det skyldes blandt andet, at den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget har udviklet sig forskelligt fra branche til branche. Selvom den generelle tendens siden 2012 er lavere arbejdstid, har nedgangen pr. år været markant mindre i *industri* (-0,2 pct.) end i fx *bygge og anlæg* (-0,7 pct.) og *information og kommunikation* (-0,6 pct.), jf. figur 2.16.

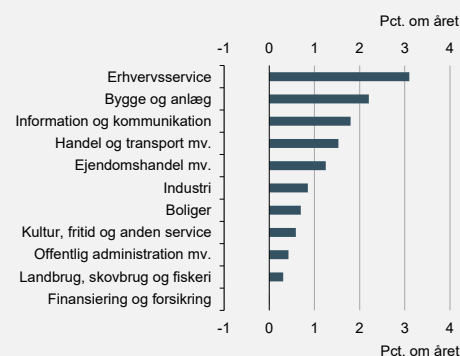
Figur 2.16

Mindst nedgang i gennemsnitlig arbejdstid i industri fra 2012 til 2019 på tværs af brancher

Figur 2.17

Størst beskæftigelsesfremgang i serviceerhverv fra 2012 til 2019

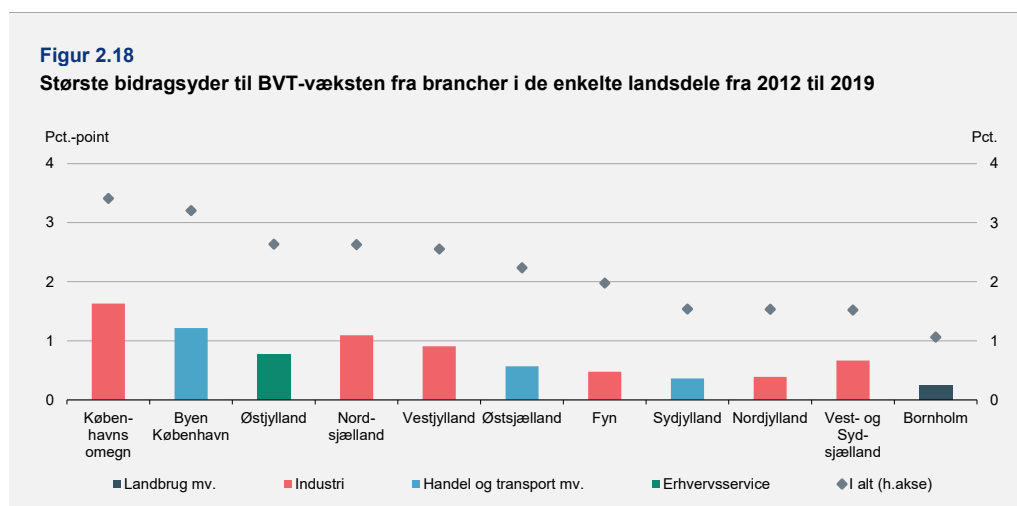
Anm.: Gennemsnitlige arbejdstid er præsterede arbejdstimer pr. beskæftiget. Se desuden anmærkningen til figur 2.15.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Også beskæftigelsesudviklingen er forskellig fra branche til branche. På landsplan er det især *erhvervsservice* (3,1 pct.), *information og kommunikation* (1,8 pct.) samt den konjunkturfølsomme bygge- og anlægsbranche (2,2 pct.), der har haft stor årlig vækst i beskæftigelsen fra 2012 til 2019. Omvendt har den årlige beskæftigelsesfremgang for fx *industri* (0,9 pct.) og *landbrug, skovbrug og fiskeri* (0,3 pct.) været mere afdæmpet, jf. figur 2.17.

Sammensætningen af erhvervsstrukturen i de enkelte landsdele har således betydningen for udviklingen i de tre komponenter, der indgår i BVT (antal beskæftigede, præsterede arbejdstimer pr. beskæftiget og timeproduktiviteten).

For hver landsdel kan BVT-fremgangen, som vist i figur 2.2 ovenfor, dekomponeres i bidrag fra brancherne. For flere landsdele var *industri* den største bidragsyder til væksten fra 2012 til 2019. Det skal ses i lyset af, at industriens produktivitetsvækst generelt har været høj, samt at industrien generelt udgør en væsentlig andel af BVT i hver enkelt landsdel – undtagen i *Byen København*. Industrien var således en vækstmotor både på *Fyn* samt i *Nordjylland* og *Vestjylland*, men i særdeleshed i *Københavns omegn*, *Vest- og Sydsjælland* samt *Nordsjælland*, hvor knap halvdelen af BVT-væksten kom fra industrien. For *Byen København*, *Østsjælland* og *Syddjylland* kom det største vækstbidrag fra *handel og transport mv.*, jf. figur 2.18.

Anm.: Sorteret efter samlet real BVT-vækst som vist i figur 2.2. Brancher efter 10a3-grupperingen. *Landbrug mv.* dækker også skovbrug og fiskeri. *Handel og transport mv.* dækker også hoteller og restauranter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

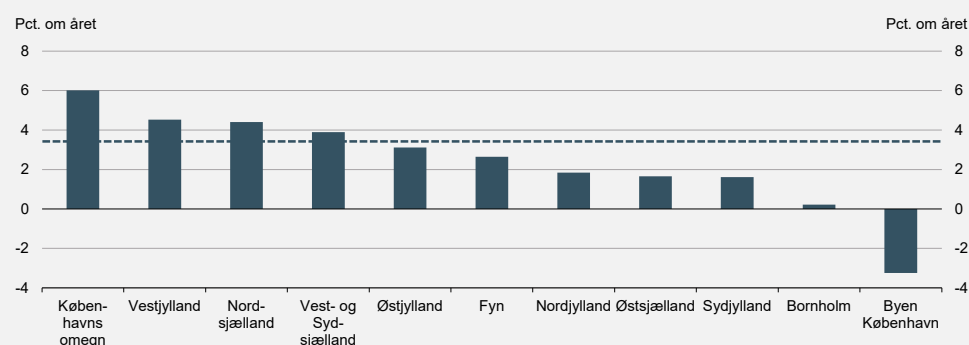
2.5 Forskel på industrisammensætning på tværs af landsdele

Industrien var således en betydelig bidragsyder til BVT-fremgangen fra 2012 til 2019 i mange landsdele. Industrib Branchen dækker dog ikke over den samme type aktivitet i alle landsdele, dvs. der er ganske store forskel på industrisammensætningen.

Industrisammensætningen har betydning for fremgangen i timeproduktivitet i industrien på tværs af landsdele. Væksten har fx siden 2012 været over 4 pct. om året i *Københavns omegn*, *Vestjylland* og *Nordsjælland*, mens produktivetsfremgangen i flere andre landsdele var under 3 pct. om året, jf. figur 2.19. For *Byen København* faldt produktiviteten endda i perioden. Produktivetsniveauet for industrien i *Byen København* var i 2019 dog omtrent på landsgennemsnittet, så udviklingen skal ses i lyset af et højt udgangsniveau i 2012. Derudover kan den negative produktivetsudvikling skyldes, at en eller flere store højproduktive virksomheder i perioden er flyttet ud af byen.

Figur 2.19

Forskelle på tværs af landsdele i timeproduktivetsvæksten i industrien fra 2012 til 2019

Anm.: Timeproduktiviteten er defineret som reelt BVT pr. arbejdstime. Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige årlige produktivetsvækst i industrien for hele landet i perioden fra 2012 til 2019.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Forskelle i landsdelenes produktivetsudvikling inden for industrien skal som nævnt ovenfor ses i lyset af sammensætningen af industrien. Branchegruppen industri dækker bredt, fx indgår fødevarerindustri (som slagterier og bagerier), elektronikindustri, fremstilling af legetøj og møbler samt medicinalindustri. Produktivetsvæksten i disse underbrancher er meget forskellig. Især har medicinalindustrien haft en høj vækst i timeproduktiviteten i perioden, jf. figur 2.20. Fra 2012 til 2019 voksede medicinalindustrien desuden betydeligt som andel af dansk økonomi, både med hensyn til beskæftigelse, BVT og investeringer.

Medicinalindustrien er i høj grad koncentreret i *Københavns omegn*, *Nordsjælland* samt i mindre grad *Vest- og Sydsjælland*. Det er med til at forklare, hvorfor produktivetsvæksten i industrien i disse landsdele var høj.

I andre landsdele er det andre typer af industri, der fylder mest. Eksempelvis fylder føde-, drikke- og tobaksvareindustri relativt meget i både Nordjylland, Syddanmark, Vest- og Sydsjælland samt på Bornholm, mens maskinindustri (som blandt andet omfatter fremstilling af vindmøller) er betydeligt repræsenteret i Vestjylland og Østjylland samt på Fyn.

Sammensætningen inden for industrien ændrer sig også over tid. Eksempelvis er der på Bornholm i perioden sket en stigning i andelen af plast-, glas- og betonindustri, mens fx Vestjylland har haft en voksende andel af metalindustri.

Anm.: Timeproduktiviteten er reelt BVT pr. arbejdstime. 69-branchegruppering. I figuren er ikke vist olieraffinaderier mv., hvor produktivitetsvæksten var betydeligt negativ i perioden. Negativ produktivitetsvækst kan være et resultat af forskellige forhold, fx at branchen har ændret karakter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Geografisk koncentration af virksomheder, der ligner hinanden, kan betegnes som "klynger". Medicinalindustrien omkring hovedstadsområdet udgør således en klynge. Virksomhedsklynger har tendens til at være selvforstærkende som følge af positive eksternaliteter (fx koncentration af kvalificeret arbejdskraft og nemmere spredning af viden og idéer).

Specialisering foregår ikke kun regionalt inden for et land, men også på tværs af landegrænser. Sammenlignet med andre europæiske lande, er der indikationer på, at Danmark har specialiseret sig i produktion fra flere industribrancher, såsom medicinalindustri og fødevareindustri, jf. *temakapitlet i Økonomisk Redegørelse, december 2020*.

Bilag 2.1

Branchesammensætning af BVT på landsdele i 2019

Bilagstabel 2.1

Landsdelenes branchesammensætning af BVT i 2019

Landsdel	Største branche	Næststørste branche	Tredjestørste branche
Bornholm	Handel og transport mv. (17,6 pct.)	Boliger (14,8 pct.)	Industri (10,5 pct.)
Byen København	Handel og transport mv. (22,3 pct.)	Erhvervsservice (14,7 pct.)	Information og kommunikation (12,2 pct.)
Fyn	Handel og transport mv. (16,2 pct.)	Industri (13,1 pct.)	Boliger (10,3 pct.)
Københavns omegn	Industri (24,9 pct.)	Handel og transport mv. (21,1 pct.)	Erhvervsservice (12,2 pct.)
Nordjylland	Handel og transport mv. (16,4 pct.)	Industri (16,0 pct.)	Boliger (10,6 pct.)
Nordsjælland	Handel og transport mv. (21,2 pct.)	Industri (19,1 pct.)	Erhvervsservice (10,0 pct.)
Syddjylland	Handel og transport mv. (22,9 pct.)	Industri (19,2 pct.)	Boliger (8,5 pct.)
Vest- og Sydsjælland	Industri (18,5 pct.)	Handel og transport mv. (14,5 pct.)	Boliger (12,9 pct.)
Vestjylland	Industri (23,1 pct.)	Handel og transport mv. (17,0 pct.)	Boliger (8,9 pct.)
Østjylland	Handel og transport mv. (20,0 pct.)	Erhvervsservice (12,5 pct.)	Industri (12,4 pct.)
Østsjælland	Handel og transport mv. (21,7 pct.)	Industri (11,3 pct.)	Boliger (9,5 pct.)

Anm.: BVT i løbende priser. De viste brancher er ekskl. brancherne råstofindvinding, forsyningsvirksomhed, offentlig administration, undervisning og sundhed (opgjort ved 10a3-grupperingen). *Handel og transport mv.* dækker også hoteller og restauranter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Bilagstabel 2.2**Landsdelenes relative branchesammensætning af BVT i 2019**

Landsdel	Største 'positive' afvigelse	Næststørste 'positive' afvigelse	Tredjestørste 'positive' afvigelse
Bornholm	Boliger (+7,3 pct.-point)	Landbrug, skovbrug og fiskeri (+4,9 pct.-point)	Bygge og anlæg (+1,0 pct.-point)
Byen København	Information og kommunikation (+7,5 pct.-point)	Finansiering og forsikring (+5,2 pct.-point)	Erhvervsservice (+4,7 pct.-point)
Fyn	Boliger (+2,7 pct.-point)	Bygge og anlæg (+2,3 pct.-point)	Ejendomshandel og udlejning af erhvervsejendomme (+1,8 pct.-point)
Københavns omegn	Industri (+9,7 pct.-point)	Finansiering og forsikring (+3,1 pct.-point)	Erhvervsservice (+2,2 pct.-point)
Nordjylland	Boliger (+3,0 pct.-point)	Bygge og anlæg (+2,2 pct.-point)	Landbrug, skovbrug og fiskeri (+2,0 pct.-point)
Nordsjælland	Industri (+4,0 pct.-point)	Handel og transport mv. (+1,6 pct.-point)	Boliger (+1,4 pct.-point)
Syddjylland	Industri (+4,1 pct.-point)	Handel og transport mv. (+3,2 pct.-point)	Landbrug, skovbrug og fiskeri (+1 pct.-point)
Vest- og Sydsjælland	Boliger (+5,4 pct.-point)	Industri (+3,3 pct.-point)	Bygge og anlæg (+1,7 pct.-point)
Vestjylland	Industri (+8,0 pct.-point)	Landbrug, skovbrug og fiskeri (+2,6 pct.-point)	Bygge og anlæg (+1,9 pct.-point)
Østjylland	Erhvervsservice (+2,5 pct.-point)	Bygge og anlæg (+0,9 pct.-point)	Boliger (+0,7 pct.-point)
Østsjælland	Handel og transport mv. (+2,0 pct.-point)	Boliger (+1,9 pct.-point)	Bygge og anlæg (+1,3 pct.-point)

Anm.: Se anmærkningen til bilagstabel 2.1.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

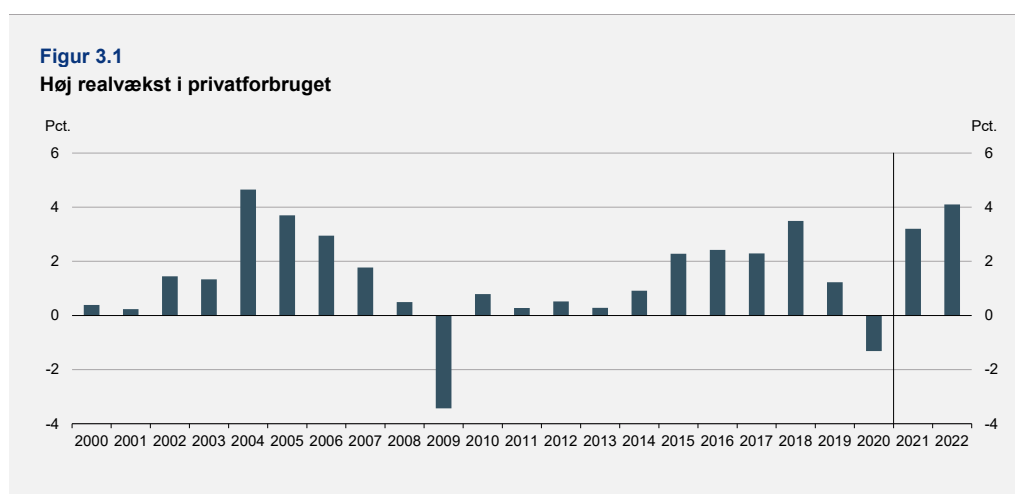
3. Husholdningerne

3.1 Husholdningernes indkomster og forbrug

Privatforbruget var i første halvdel af 2021 påvirket af vinterens smittebølge med delvis nedlukning i årets første måneder og efterfølgende genåbning. Nedgangen i det private forbrug i starten af året var dog ikke lige så stor som i foråret 2020. Samtidig er forbruget nu i kraftig fremgang. Målt på omfanget af korttransaktioner har forbruget i de seneste måneder ligget omkring 10 pct. over niveauet før coronapandemien.

En del af den nuværende fremgang er drevet af indhentningen af forbrug efter genåbningen af økonomien, og forbruget understøttes yderligere af udbetalingen af de indefrosne feriemidler. Senere i 2021 og næste år forventes forbruget at vende tilbage til en mere jævn udvikling. I forhold til vurderingen i *Økonomisk Redegørelse, maj 2021* påvirkes forbrugsprofilen endvidere af, at tilbagebetalingen til de boligejere, der har betalt for meget boligskat siden 2011, ventes udskudt til 2023, således at forbrugsvirkningen herfra udskydes med ét år.

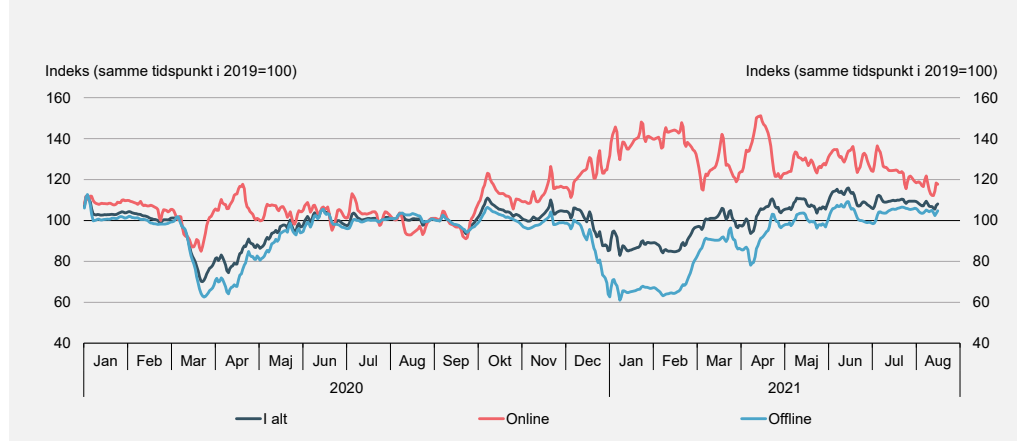
På denne baggrund ventes privatforbruget at vokse med 3,2 pct. i år og 4,1 pct. næste år, *jf. figur 3.1*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Privatforbruget er aktuelt meget højt

Tal for blandt andet dankortomsætningen viser, at privatforbruget løber stærkt på nuværende tidspunkt. Efter en nedgang under smittebølgen i starten af året er dankortforbruget nu væsentlig over sit niveau på samme tidspunkt i 2019, *jf. figur 3.2*.

Figur 3.2**Forbrugerne er tilbage i butikkerne, men onlineforbruget er fortsat højt**

Anm.: Figuren viser et 14-dages glidende gennemsnit af faktiske transaktioner foretaget med betalingskort og MobilePay i Danmark og i udlandet for omkring 1 mio. danske kunder i Danske Bank med aktive konti. Tallene inkluderer ikke kontantbetalinger eller kontooverførsler og er ikke prisreguleret.

Kilde: Danske Bank Spending Monitor.

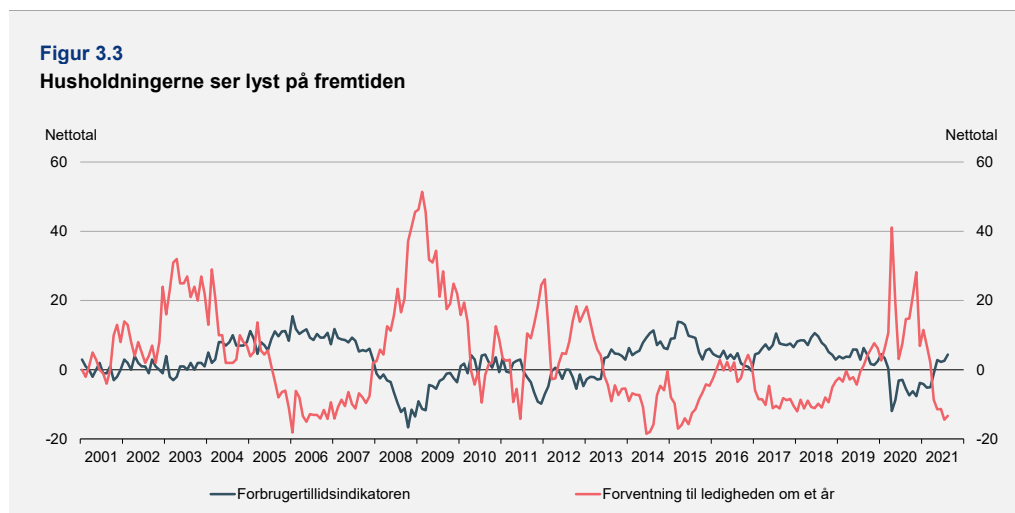
Også detailomsætningsindekset, der måler forbruget af fødevarer, beklædning, møbler og andre varer, er i kraftig fremgang og steg godt 6 procent fra 1. til 2. kvartal. Forbruget af tjenester vokser i et endnu højere tempo, herunder restaurant- eller frisersbesøg, der var ramt af vinterens smittebølge og nedlukning. Bilforbruget var knap så påvirket hen over vinteren som andre dele af forbruget.

Udviklingen i privatforbruget afspejler den gradvise genåbning i løbet af foråret og sommeren. Med *Aftale om yderligere udfasning af restriktioner mv. fra 11. juni 2021* er en række restriktioner lempet henover sommeren. Blandt andet er grænsen for forsamlinger øget, åbningstider på serveringssteder er blevet udvidet, og senest er også arealkrav og krav om mundbind blevet ophævet. Derudover er målgruppen for vaccinationsindsatsen blevet udvidet, og vaccinationsplanen blevet fremrykket.

Lempelserne og den positive udvikling i smitten kan ses på befolkningens adfærd. Forbruget i fysiske butikker er nu godt over niveauet fra 2019. Samtidig ligger forbruget i internetbutikker fortsat relativt højt, jf. figur 3.2. Tal fra Googles mobilitetsindeks viser også, at det fysiske fremmøde i fx supermarkeder og detailhandlen er over normalen. Befolkningen føler sig med andre ord sikre ved at færdes i samfundet, og pandemien sætter ikke store begrænsninger på privatforbruget mere.

Samtidig er husholdningerne optimistiske med hensyn til deres egen og Danmarks økonomiske situation. Det er i modsætning til situationen under navnlig den første smittebølge. Når husholdningerne er bekymrede over økonomien, garderer de sig typisk ved at sænke deres forbrug med henblik på forsigtighedsopsparing. Selvom det i Danmark hovedsageligt er restriktioner og frivillige adfærdssændringer for at mindske smitterisiko, der er årsag til det store fald i privatforbruget under pandemien, har

forsigtighedsopsparing også spillet en mindre rolle.¹ Husholdningerne ser dog overordnet lyst på fremtiden nu, hvilket viser sig som en positiv forbrugertillidsindikator. De vurderer også, at ledigheden vil falde over de kommende 12 måneder, *jf. figur 3.3*.

Anm.: Et positivt tal for forventningerne til ledigheden betyder, at husholdningerne overvejende forventer en stigning i ledigheden over de næste 12 måneder. Husholdningernes vurdering af ledigheden indgår ikke i den samlede forbrugertillidsindikator.

Kilde: Danmarks Statistik.

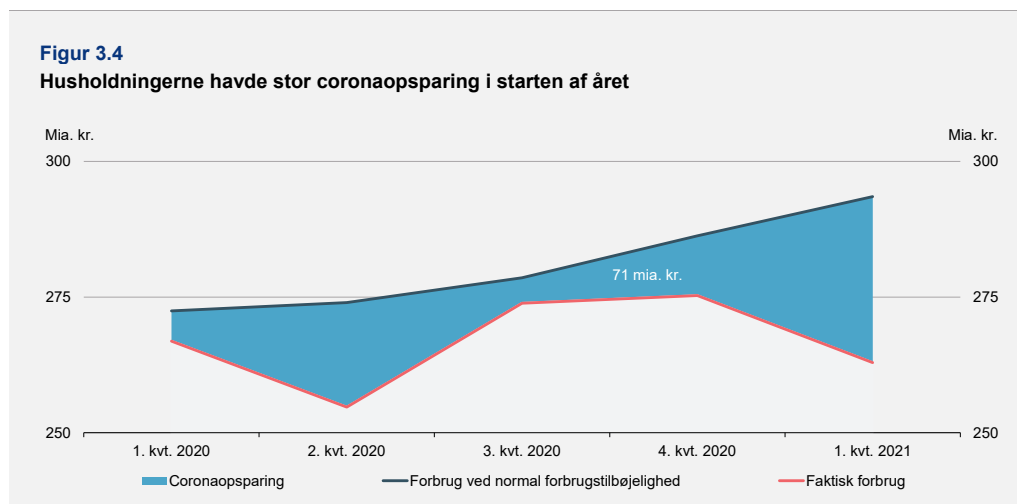
Endvidere har husholdningerne økonomiske midler til at øge deres forbrug. I alt er der siden september sidste år blevet udbetalt 52 mia. kr. af lønmodtagernes indefrosne feriemidler efter skat og 2 mia. kr. i skattefrie engangstilskud på 1.000 kr. til ydelsesmodtagere. Derudover har mange boligejere fået en betydelig friværdi i egen bolig igennem de stigende boligpriser, *jf. afsnit 3.3*. Endelig har husholdningernes lave forbrug relativt til deres indkomst under nedlukningerne betydet, at husholdningerne har akkumuleret en betydelig "coronaopsparing" siden pandemiens indtog i Danmark (se nedenfor). Samlet bidrager genåbningen af økonomien, husholdningernes optimisme og husholdningernes gode likviditetsmæssige stilling alle til at forklare, at privatforbruget er meget højt på nuværende tidspunkt.

Stor coronaopsparing hos husholdningerne

I årene op til coronapandemien forbrugte de danske husholdninger omtrent 95 pct. af deres disponible indkomster og sparede resten op, herunder ved gældsnedbringelse. En sådan opsparing kan enten være i faste aktiver (som boliger) eller finansielle aktiver (som aktier eller bankindeståender). Siden pandemiens begyndelse er opsparingskvoten steget. Det afspejler, at de disponible indkomster (ekskl. udbetalte feriemidler efter skat) er steget støt siden starten af 2020, mens forbruget ikke er fulgt med. Det skyldes primært, at husholdningernes forbrugsmuligheder er blevet indskrænket af smittehæmmende restriktioner samt midlertidige adfærdændringer for at mindske smitterisiko. Husholdningerne har altså akkumuleret en betragtelig, ekstraordinær opsparing.

¹ Se fx Andersen m.fl. (2021): Høj opsparing under corona var drevet af restriktioner snarere end forsigtige forbrugere, Economic Memo nr. 2 2021, Danmarks Nationalbank.

Der kan gives et groft overslag på størrelsen af denne ekstraordinære coronaopsparing ved at sammenligne det faktiske forbrug med forbruget, som det havde været, hvis husholdningerne var blevet ved med at forbruge samme andel af deres indkomster som tidligere. Afstanden fra det faktiske forbrug op til dette forbrug ved uændret forbrugstilbøjelighed kan ses som opsparing ud over det sædvanlige. Den akkumulerede forskel udgjorde ved udgangen af 1. kvartal 2021 cirka 71 mia. kr., *jf. figur 3.4*. Det svarer til omtrent 14.700 kr. pr. indbygger med en alder over 15 år.

Anm.: Forbruget ved normal forbrugstilbøjelighed er fundet som forbrugskvoten i årene fra 2016 til 2019 ganget med en korrigeret disponibel indkomst i kvartalet. Denne korrigerede indkomst er renset for effekten af udbetaling af indfrosne feriemidler og skat af disse. Tallene er sæsonkorrigerede men ikke prisregulerede.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En del af denne opsparing er gået til faste bruttoinvesteringer, som for husholdningernes vedkommende mest er boliginvesteringer. Husholdningernes bruttoinvesteringer har været godt 18 mia. kr. højere under coronapandemien, end hvis de havde anvendt samme andel af deres indkomst på bruttoinvesteringer som tidligere. Husholdningerne har altså placeret godt en fjerdedel af den ekstra opsparing i illikvide, faste aktiver som boliger.

Gennemslaget af den øvrige coronaopsparing på det private forbrug ventes at være betydelig. Forbrugseffekten antages overordnet at svare nogenlunde til effekten af brede, tidligere engangsudbetalinger til husholdningerne, fx udbetalingen i 2009 af midlerne i den Særlige Pensionsordning (SP). Godt halvdelen af de udbetalte SP-midler blev dengang omsat i forbrug inden for relativt kort tid.²

Ligesom SP-midlerne er coronaopsparingen et resultat af, at husholdningerne har akkumuleret en opsparing af egne midler, som er mere eller mindre ufrivillig. Som for SP er det tilnærmelsesvis alle husholdningerne, der har bidraget til opsparingen, og beløbet pr. person er i samme størrelsesorden.³ Der er endvidere tale om en relativt pludselig frigivelse af coronaopsparingen som følge af genåbning

² Se fx Thustrup Kreiner m.fl. (2019): Liquidity Constraint Tightness and Consumer Responses to Fiscal Stimulus Policy. *American Economic Journal: Economic Policy*.

³ Se fx Økonomisk Redegørelse, december 2019.

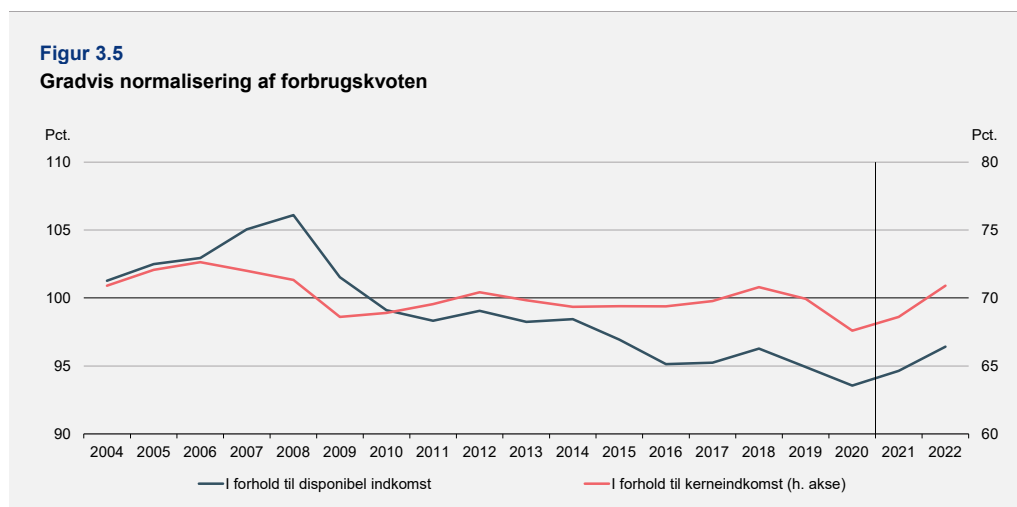
gen af økonomien. Der forventes i det lys en betydelig effekt af frigivelsen af coronaopsparingen, herunder som følge af opsparede forbrugsbehov på de områder, hvor det ikke har været muligt at forbruge normalt.

Det aktuelt høje dankortforbrug er således påvirket af en række midlertidige forhold, herunder også udbetalingen af de indefrosne feriemidler. De høje boligpriser og den store omsætning på boligmarkedet stimulerer formentlig også forbruget. I prognosen er det lagt til grund, at det ekstraordinært høje forbrug i kølvandet på genåbningen gradvist falder tilbage til et almindeligt leje for derefter at vokse mere jævnt.

Indkomsterne forventes at stige

Husholdningernes disponible indkomst skønnes realt at stige med godt 2,0 pct. i år og knap 2,2 pct. næste år. Det er lidt over gennemsnittet for perioden mellem 2000 og 2020, hvor indkomsterne i gennemsnit steg med knap 1,9 pct. om året. Det er særligt den stærke udvikling i beskæftigelsen, der ventes at drive fremgangen i indkomsterne, *jf. kapitel 5*.

Skønnet for det samlede privatforbrug bygger på en forventning om en normalisering af forbrugskvoten. For hele året 2021 ventes den ujævne udvikling at resultere i en forbrugskvoteprocent af disponibel indkomst på 94,7 pct., mens der i 2022, hvor der i skønnet er taget højde for udskydelsen til 2023 af tilbagebetaling af for meget betalt boligskat, ventes en forbrugskvoteprocent på 96,4 pct., *jf. figur 3.5*.

Anm.: Kerneindkomsten består af løn- og overførselsindkomster.

Kilde: Danmarks statistik og egne beregninger.

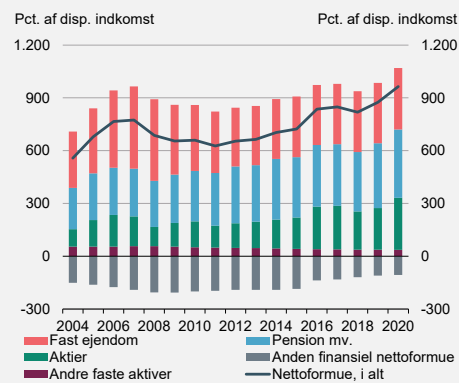
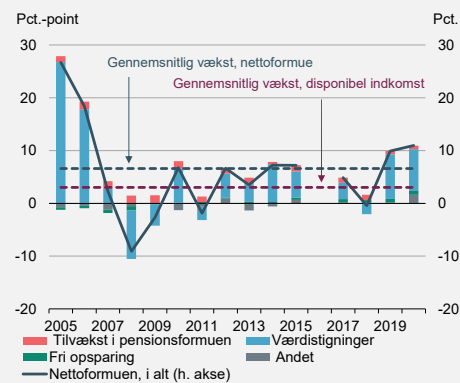
I et længere perspektiv har forbrugskvoten af disponibel indkomst varieret omkring 100 pct., og en forbrugskvoteprocent på godt 96 pct. i 2022 er således ikke høj historisk set. På trods af en umiddelbar lav fri opsparing har husholdningerne over tid akkumuleret en betydelig øget formue som følge af stigende aktivpriser samt indbetalinger til arbejdsmarkedspensioner, der ikke indgår i den disponible indkomst i nationalregnskabet. Tilsammen har de været de primære drivkræfter i husholdningernes formueakkumulation, *jf. boks 3.1*.

Boks 3.1**Pensionsopsparing og stigende aktivpriser har drevet stor stigning i husholdningernes nettoformue**

Forbrugskvoten har siden 2004 i gennemsnit været omtrent 100 pct. af disponibel indkomst. I den samme periode er husholdningernes samlede nettoformue, som er formue fratrukket gæld, steget fra at svare til knap 5½ års disponibel indkomst til i dag at svare til godt 9½ års indkomst, *jf. figur a*. Tilsammen afspejler det, at det ikke er husholdningernes opsparing af frie midler, der driver nettoformuevæksten, *jf. figur b*.

Husholdningernes disponible indkomst opgøres i nationalregnskabet med henblik på at beskrive de midler, som husholdningerne råder frit over, dvs. midler, som de kan omsætte i forbrug eller opsparing, som de vil. Den opgøres som summen af løn, nettoformueindkomst og overførsler fratrukket skat, bidrag til sociale ordninger og indbetalinger til kollektive pensionsordninger. Grunden til, at indbetalinger til de kollektive pensionsordninger fratrækkes i udregningen af den disponible indkomst, er, at de ikke er frivillige for den enkelte lønmodtager. Kollektiv pensionsopsparing indgår dog i opgørelsen af husholdningernes opsparing. Opbygning af pensionsopsparing har således ydet et betydeligt bidrag til væksten i husholdningernes nettoformue siden 2004. Pensionsformuen er her regnet før skat og eventuel modregning i fremtidig folkepension.

Hovedårsagen til, at husholdningernes nettoformue er vokset, er dog ikke opsparing, men derimod at formuen er steget i værdi, også ud over den almindelige indkomststigning, *jf. figur b*. En stor del af husholdningernes formue består af fast ejendom og aktier. Siden 2000 er prisen på disse aktiver steget hurtigere end indkomsten. De store værdistigninger skyldes blandt andet, at renteniveauet er faldet. Set i forhold til den disponible indkomst, er formuerne især steget for aktier efterfulgt af pensionsformue, mens boligformuen også er øget.

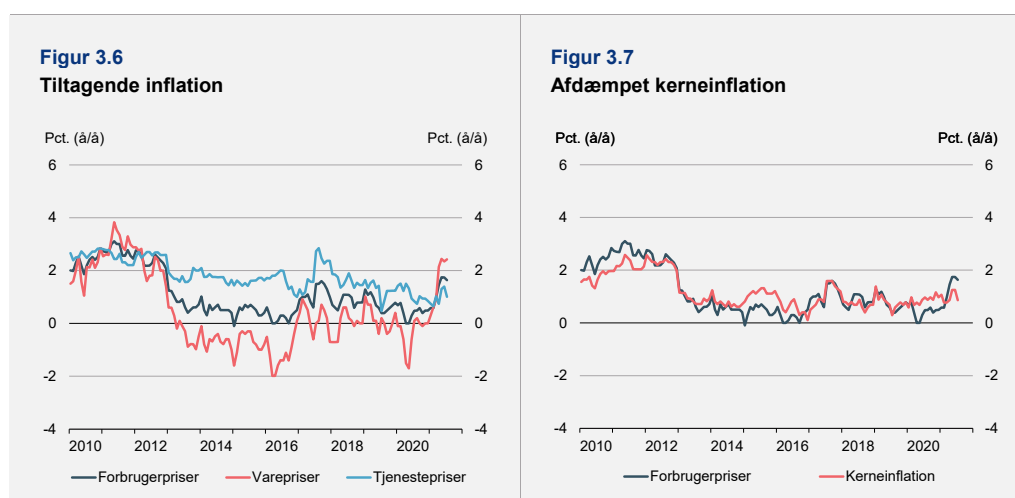
Figur a**Husholdningernes formue er steget betragteligt****Figur b****Væksten er drevet af værdistigninger på aktier og fast ejendom**

Anm.: *Fast ejendom* i figur a dækker både over boliger og jord (blandt andet jord ejet af landbrug der er organiseret som enkeltmandsvirksomheder, da man i mange tilfælde ikke kan udrede virksomhedens og den ejende husholdnings økonomiske transaktioner fra hinanden). *Pension mv.* dækker over opsparing i pensionskasser og pengeinstitutter. Gæld er indeholdt i *anden finansiell nettoformue*. Figur b viser væksten i husholdningernes nominelle nettoformue opdelt på drivkræfter. *Værdistigninger* inkluderer stigninger i værdien af jord og fast realkapital samt omvurderinger af den finansielle nettoformue. Der er databrud i 2016 som følge af en ny metode til opgørelse af nationalregnskabs finansielle konti. Derfor er tal for 2016 ikke medtaget i figur b.

Kilde: ADAMs databank, Danmarks Statistik og egne beregninger.

3.2 Forbrugerpriser

Inflationen er siden årets begyndelse tiltaget betragteligt og var i maj steget til 1,7 pct., jf. figur 3.6. Inflationen er ikke steget yderligere i de seneste måneder, men det aktuelle niveau for prisstignings-takten er det højeste siden 2012. Stigningen i inflationen skyldes især stigende varepriser, der er på-virket af udviklingen i energipriserne. Energipriserne var i foråret tilbage på niveau fra før coronapan-demien og er siden steget yderligere. Prisudviklingen er endvidere påvirket af afgiftsstigninger på to-bak pr. 1. april 2020, som med forsinkelse er slået igennem på varepriserne i den resterende del af 2020 og vil være med til at holde inflationen oppe i 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tjenestepriserne har også haft en stigende tendens siden årsskiftet, men tjenesteprisinflationen ligger fortsat lidt under prisstigningstakten før coronapandemien. Især trækker prisudviklingen på charterrejser ned, hvilket i høj grad skyldes en mindre prisvægt som følge af et andet rejsemønster under pandemien.

Underliggende er prisudviklingen fortsat afdæmpet. Det kommer til udtryk i kerneinflationen, der viser prisudviklingen ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer, og som havde en årsstigning på 0,9 pct. i juli, jf. figur 3.7. En stigende kapacitetsudnyttelse ventes imidlertid at slå igennem på prisudviklingen. Virksomhederne oplever aktuelt mangel på materialer mv. og stigende priser på input til produktionen. Der har blandt andet været en stor stigning i råvarepriser, som kan hænge sammen med nedlukning af produktion under coronapandemien og længere leveringstider af fx stål, jern og kobber.

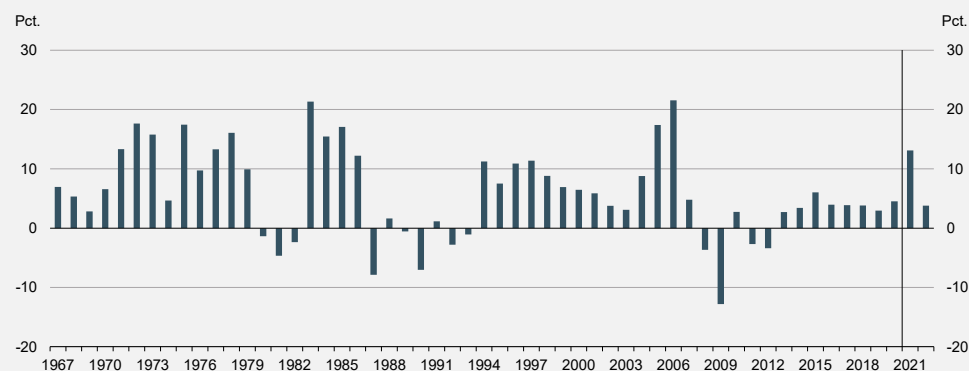
Det er forventningen, at inflationen på årsniveau vil tiltage fra 0,4 pct. i 2020 til henholdsvis 1,3 pct. i 2021 og 1,5 pct. i 2022, efterhånden som kapacitetsudnyttelsen stiger. Dermed vil inflationen også nærme sig det historiske gennemsnit på omkring 1,7 pct. i perioden 1990-2020. Såfremt begrænsninger i produktionen driver priserne op, kan inflationen blive højere. Det vil også være tilfældet, hvis anden-runde-effekter fra stigende lønninger slår igennem på prisudviklingen.

3.3 Boligmarkedet

Boligpriserne i Danmark er steget markant under covid-19-pandemien. Den stærke prisfremgang i 2020 og starten af 2021 medfører, at væksten i boligpriserne i 2021 nu forventes at blive den højeste siden 2006, *jf. figur 3.8*. Fremgangen på boligmarkedet ventes at aftage i tempo i lyset af, at den midlertidige effekt fra coronapandemien på boligefterspørgslen aftager, samt at høje prisniveauer i visse områder og lidt højere realkreditrenter også dæmper efterspørgslen. Således skønnes prisvæksten på enfamiliehuse at blive 13,1 pct. i 2021 og 3,8 pct. i 2022.

Figur 3.8

Høj vækst i huspriserne i 2021 men udsigt til lavere vækst

Anm.: Årlig vækst i kontantpris på enfamiliehuse opgjort i løbende priser.

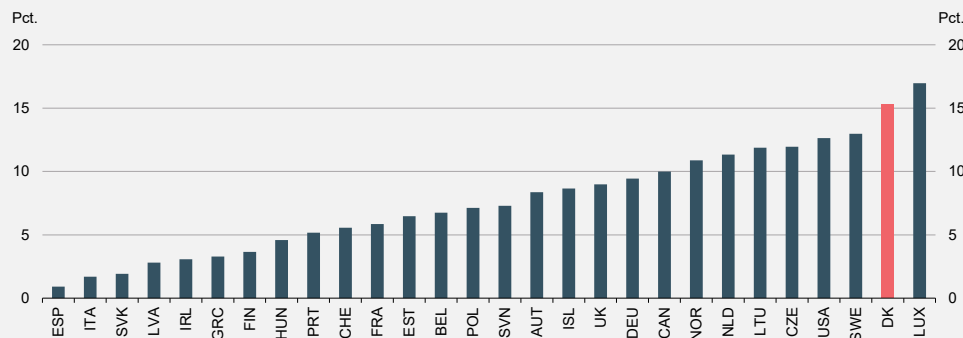
Kilde: Danmarks statistik og egne beregninger.

Covid-19-pandemien har ført til en stigning i boligefterspørgslen

Den kraftige fremgang på boligmarkedet på trods af coronapandemien er ikke et særligt dansk fænomen. Således har der også været stærk vækst i boligpriserne i en række andre lande, heriblandt USA, Sverige og Norge, *jf. figur 3.9*.

De markante stigninger i boligpriserne peger på, at covid-19-pandemien med hjemmearbejde og restriktioner har ført til et løft i boligefterspørgslen. Værdien af at bo godt og have plads er blevet større. Dertil kommer, at husholdningernes likviditet som kan anvendes til boligkøb har fået et løft som følge af begrænsninger i forbrugsmulighederne, *jf. afsnit 3.1*. I Danmark har udbetalingen af feriepenge øget husholdningernes likviditet yderligere, og dermed også muliggjort en øget boligefterspørgsel.

Figur 3.9
Boligpriserne er steget markant på tværs af lande

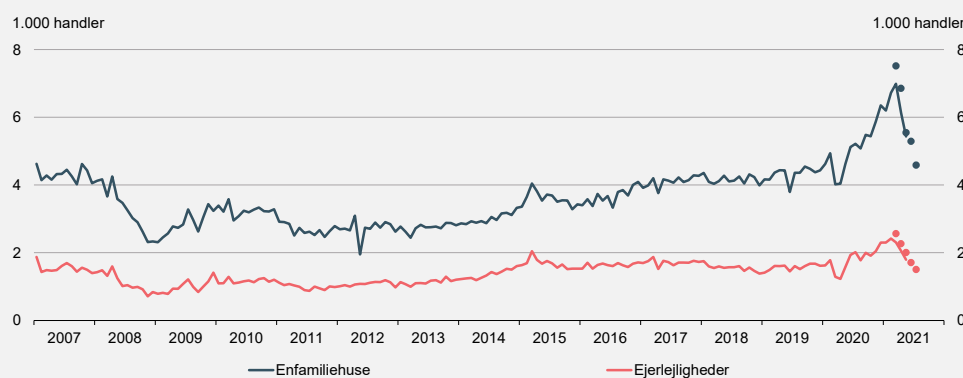

Anm.: Boligpriserne er opgjort i løbende priser på kvartalsbasis og sæsonkorrigeret. Figuren viser ændringen fra 1. kvartal 2020 til 1. kvartal 2021.

Kilde: OECD og egne beregninger.

I Danmark har den høje boligefterspørgsel givet sig udslag i et rekordhøjt niveau for boligsalg. I de fire første måneder af 2021 var der over 6.000 handler med enfamiliehuse om måneden, når der tages højde for almindelige sæsonudsving, jf. figur 3.10. Der har de seneste måneder været en vis opbremsning i salgsaktiviteten, som dog fortsat ligger på et højt niveau set i forhold til de seneste årtier.

Figur 3.10
Boligsalget i Danmark er på et højt niveau, men viser klare tegn på afdæmpning

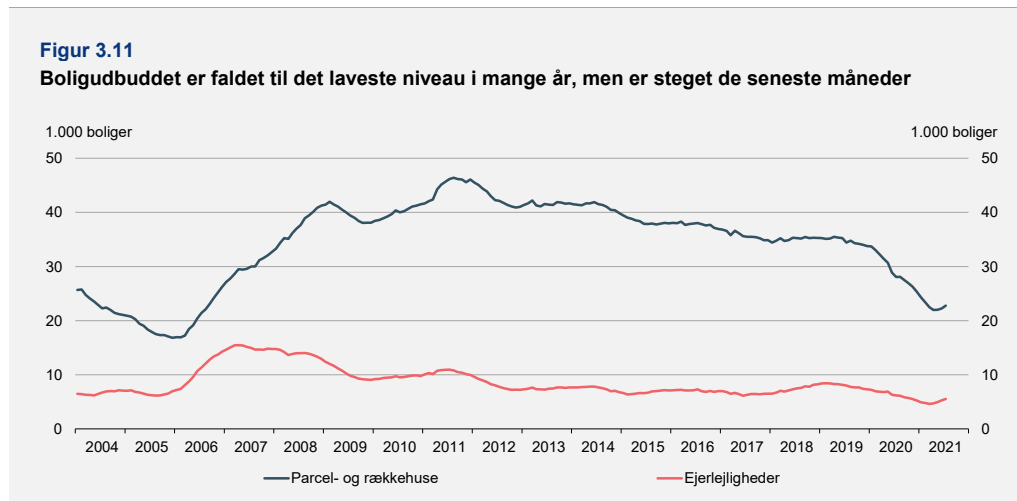

Anm.: Egen sæsonkorrektion. Prikkerne i figuren er fremskrivninger på baggrund af år-til-år-væksten i Boligsidens månedlige opgørelse af boligsalget til og med juli, for henholdsvis villaer og rækkehuse samt ejerlejligheder.

Kilde: Danmarks Statistik, Boligsiden og egne beregninger.

Den stærke aktivitet på boligmarkedet har medført, at der er blevet solgt flere boliger end der er blevet sat til salg. Det betyder, at antallet af huse udbudt til salg er faldet til det laveste niveau siden

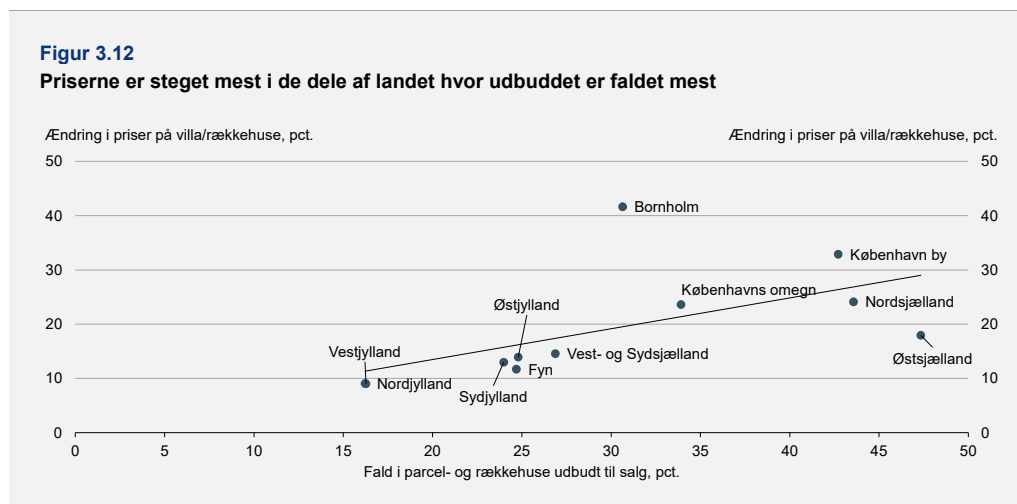
2005, jf. figur 3.11. De seneste måneder er udbuddet steget en anelse, i takt med at boligsalget er faldet til niveauer der er tættere på de foregående år, samt at der fortsat er kommet lidt flere nye boliger til salg end på samme tid i de foregående år.

Anm.: Egen sæsonkorrektur. Seneste observation er juli.

Kilde: Finans Danmark.

Den høje salgsaktivitet medfører sammen med det lavere udbud, at konkurrencen blandt boligkøberne er tiltaget. Den øgede konkurrence afspejles i, at prisfremgangen er stærkest i de områder, hvor udbuddet er faldet mest, jf. figur 3.12.

Anm.: Figuren viser den procentvise ændring i antallet af huse udbudt til salg fra februar 2020 til juli 2021 på x-aksen og den procentvise ændring i salgsprisen på villa/rækkehus fra februar 2020 til juli 2021 på y-aksen.

Kilde: Finans Danmark, Boligsiden og egne beregninger.

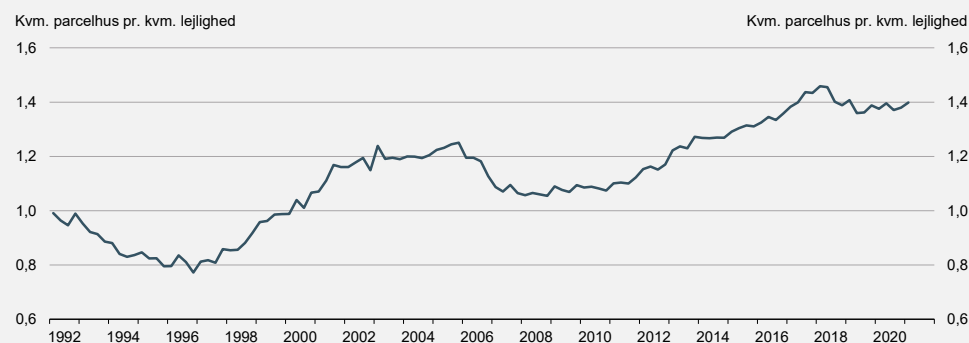
Det gælder København by og omegn samt Nordsjælland, hvor boligpriserne i forvejen lå på et højere niveau.

Den skærpede konkurrence blandt boligkøberne er med til at løfte boligpriserne. Det ses også ved at prisnedslæg ved bolighandler i København er faldet mere end i resten af landet. Det bidrager alt andet lige til en stærkere fremgang i boligpriserne. De seneste måneder har der dog været tegn på, at prisnedsslagene er steget en anelse, især i København. Det peger også i retning af, at tempoet på boligmarkedet er aftaget en smule.

De højere boligpriser i København har bidraget til en nettoaflytning i 2020 på knap 5.000 personer. Det skal ses i lyset af, at forholdet mellem priserne på ejerlejligheder i København by og huse i Københavns omegn giver boligejerne bedre muligheder for at udskifte en mindre lejlighed med en bolig med mere plads i forstæderne. Således svarede den gennemsnitlige pris for en lejlighed i København by på 100 kvadratmeter til prisen på et hus på 140 kvadratmeter i Københavns omegn i 1. kvartal 2021, jf. figur 3.13. På trods af nettoaflytningen fra København by voksede befolkningen i 2021 med 5.000 personer som følge af et fødselsoverskud og nettoindvandring. Den stigende befolkning understøtter alt andet lige bolig efterspørgslen.

Figur 3.13

Høje priser på lejligheder i København relativt til huse i Københavns omegn

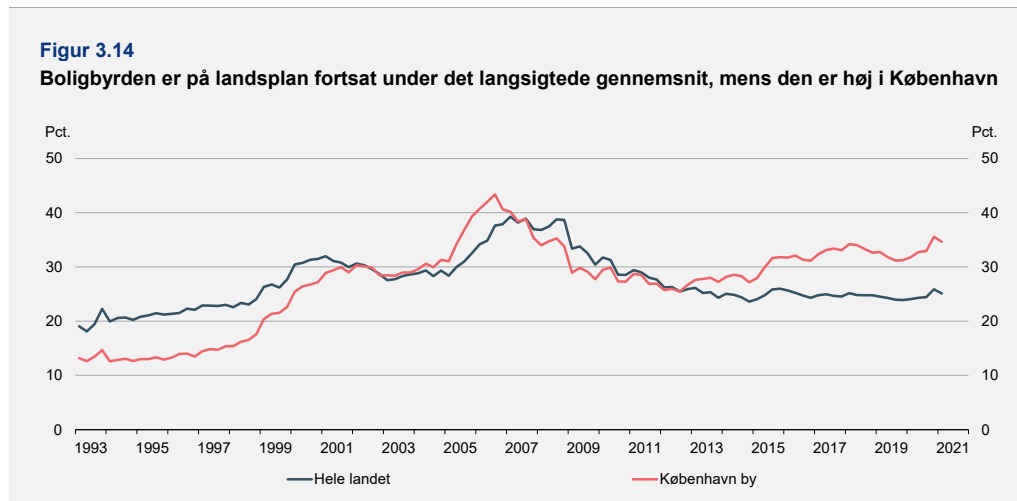
Anm.: Figuren viser forholdet mellem kvadratmeterprisen på ejerlejligheder i København by og prisen på parcel- og rækkehuse i Københavns omegn. Seneste observation er 1. kvartal 2021.

Kilde: Finans Danmark og egne beregninger.

Fortsat fremgang efter covid-19-pandemien, men i et lavere tempo

Fremgangen i huspriserne ventes at fortsætte, men i et væsentligt mere moderat tempo end i 2020 og starten af 2021. Samtidig forventer husholdningerne fortsat fremgang på boligmarkedet. Endvidere understøtter den forventede økonomiske vækst med stigende beskæftigelse og lønninger en fortsat fremgang i huspriserne.

Dertil kommer, at husholdningernes finansielle byrde ved køb af et gennemsnitligt enfamiliehus sat i forhold til den gennemsnitlige indkomst – set for hele landet under ét – stadig er under det langsigtede gennemsnit, og har ligget forholdsvis stabilt, *jf. figur 3.14*.

Anm.: Den stiliserede boligbyrde er defineret som betalingerne i form af afdrag og rentebetalinger efter skat på en gennemsnitlig ejerbolig finansieret med 80 pct. fastforrentet realkreditlån med afdrag samt 15 pct. banklån, der afdrages over 20 år, divideret med den gennemsnitlige disponible indkomst. For København by er anvendt priser på en ejerlejlighed på 78 kvm., mens der for hele landet er anvendt priser for et enfamiliehus på 140 kvm.
Kilde: Det Systemiske Risikoråd (2021): Heat map for boligmarkedet, juni 2021.

Væksten i huspriserne skønnes dog at aftage. Det skal ses på baggrund af, at husholdningernes forbrug i betydelig grad forventes at vende tilbage til mønstret fra før pandemien, i takt med at økonomien igen fungerer uden smitterisiko og restriktioner. Det forventes at indebære en afdæmpning i boligefterspørgslen. Et mere permanent skifte i boligefterspørgslen kan dog ikke udelukkes, fx på grund af et ønske om mere hjemmearbejde, hvilket vil kunne understøtte boligpriserne i de kommende år.

Selvom prisfremgangen på det seneste har været særdeles kraftig, er der således ikke noget der tyder på, at huspriserne for landet som helhed er ude af trit med, hvad indkomster og finansieringsomkostninger tilsiger. Samtidig er der ikke tegn på, at udviklingen er drevet af uholdbar udlånsvækst som i midten af 2000'erne. Dermed adskiller den nuværende udvikling sig markant fra forløbet i årene op til finanskrisen, *jf. boks 3.2*.

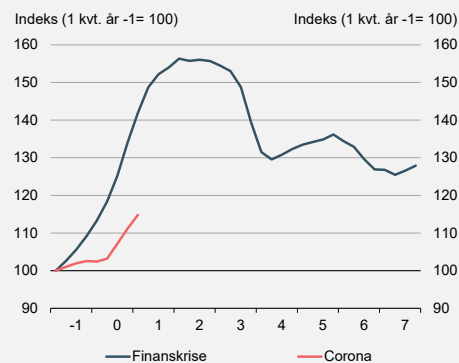
De senere års skærpelse af reguleringen forventes også at lægge en dæmper på prisvæksten fremadrettet, specielt i de store byer. Det skyldes, at der ved et højere prisniveau vil være flere potentielle boligkøbere, som begrænses af indkomst- og formuegrænser i reguleringen. En aftagende prisvækst i de områder, hvor boligpriserne er højest, vil bidrage til at trække den samlede vækst i huspriserne for hele landet ned, blandt andet fordi Danmarks Statistiks opgørelse af boligpriserne inden for geografiske områder vægtes efter salgsværdien.⁴

⁴ Boligøkonomisk Videncenter (2021): *Bolig og tal* 26, juni 2021.

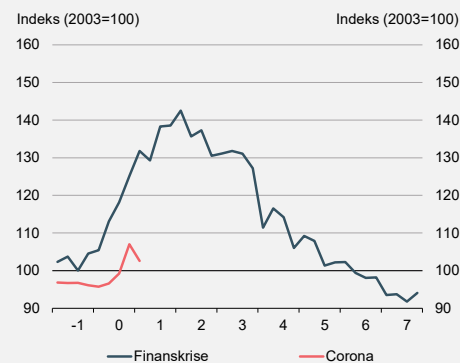
Boks 3.2**Den aktuelle udvikling på boligmarkedet adskiller sig markant fra forløbet op til finanskrisen**

Den seneste tids stigninger i boligpriserne giver anledning til øget årvågenhed over for udviklingen på boligmarkedet. Set for landet under ét adskiller forløbet under coronakrisen sig dog væsentlig fra forløbet op til finanskrisen. Væksten i huspriserne har været kraftig, men ikke helt så voldsom som i 2000'erne, *jf. figur a*. Det gælder også for boligpriserne relativt til de disponible indkomster, *jf. figur b*. Samtidigt har renterne været lave under corona-krisen, mens de steg i perioden forud for finanskrisen. De lave renter har medvirket til at nye boligkøberes omkostninger (boligbyrden) fortsat kun er steget lidt under coronakrisen, mens der op til finanskrisen var en kraftig stigning, *jf. figur c*. Endelig har husholdningernes samlede gæld til bankerne og realkreditinstitutterne i forhold til indkomsterne ligget på et stabilt niveau, i modsætning til den kraftige vækst frem mod finanskrisen, *jf. figur d*.

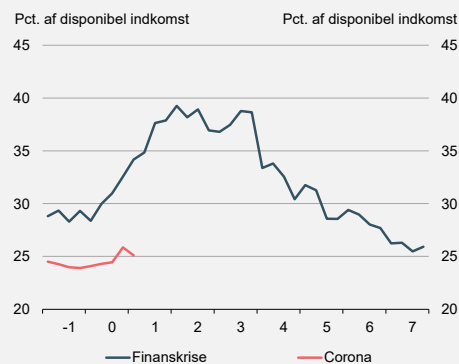
Figur a
Udvikling i boligpriser

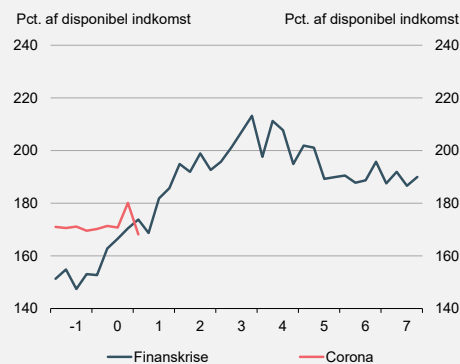
Figur b
Boligpriser i forhold til indkomster

Figur c
Boligbyrden

Figur d
Husholdningers gæld i forhold til indkomster

Anm.: År -1 er henholdsvis 2004 for finanskrisen og 2019 for coronapandemien.

Kilde: Danmarks Statistik, Danmarks Nationalbank, Det Systemiske Risikoråd, juni 2019 og egne beregninger.

Dertil kommer, at de lange realkreditrenter, trods de seneste måneders fald, fortsat er noget højere end ved årsskiftet. Samtidig ventes realkreditrenterne at stige lidt frem mod udgangen af 2022.

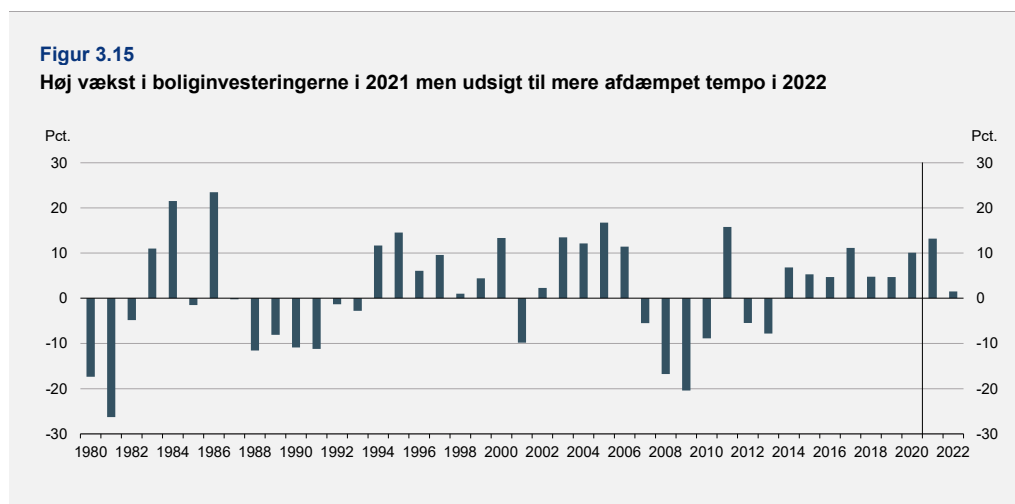
På længere sigt vil de nye regler for boligbeskatning, der implementeres i 2024, bidrage til at stabilisere udsving i boligpriserne. En analyse fra Nationalbanken i 2017 peger på, at det vil føre til lidt lavere priser på ejerlejligheder i København, mens det omvendt vil bidrage til en stigning i priserne på enfamiliehuse i landet som helhed. Den relativt kraftigere prisstigning i København end i resten af landet siden 2015 kan medføre lidt større prisfald i København som følge af den nye boligbeskatning end estimeret af Nationalbanken, mens det omvendt kan medføre en større positiv virkning i andre landsdele.

Selvom det er mest sandsynligt, at tempoet på boligmarkedet aftager er der en risiko for, at fortsat lave renter kombineret med udsigten til en højkonjunktur og stigende indkomster kan give grobund for, at den høje prisvækst fortsætter. Det kan føre til en uholdbar udvikling på boligmarkedet, som yderligere forstærker højkonjunktoren og dermed skaber en spiral med stigende pres på både boligmarkedet og samfundsøkonomien under ét. Det vil forstærke en efterfølgende nedgangsperiode.

Der er derfor grund til årvågenhed over for udviklingen på boligmarkedet. Indtil videre er der dog ikke tegn på, at udviklingen er drevet af uholdbar udlånsvækst som under finanskrisen, og boligpriserne er på landsplan fortsat ikke på niveauer som er ude af trit med indkomstudviklingen.

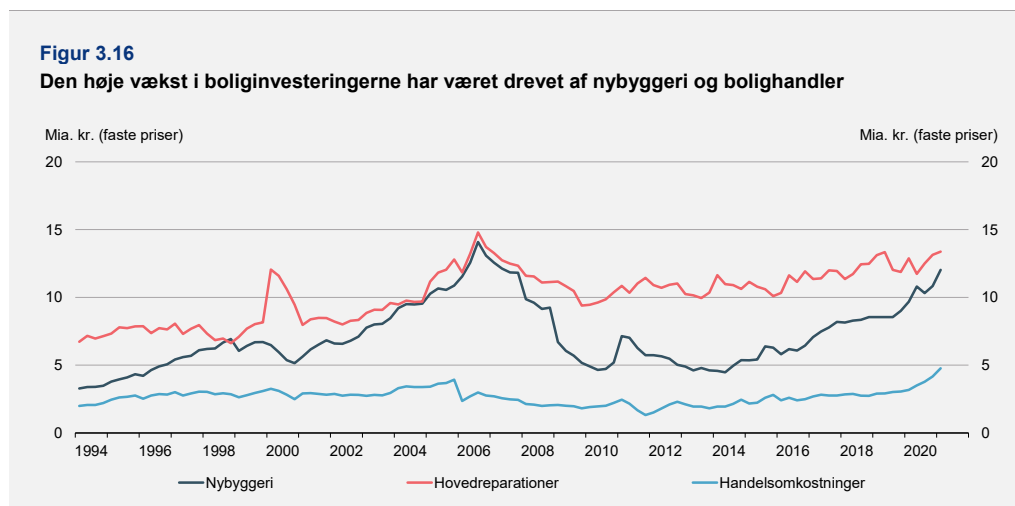
Boliginvesteringer

Boliginvesteringerne er vokset kraftigt i 2020 og starten af 2021. De seneste nationalregnskabsopgørelser fra Danmarks Statistik peger på en væsentlig stærkere vækst i 2020 end tidligere lagt til grund og samtidig peger opgørelserne på en kraftig vækst i 1. kvartal 2021. Set i lyset af fremgangen på boligmarkedet og investeringerne i det almennyttige boligbyggeri som følge af *Grøn boligaftale 2020* er der udsigt til en vækst i boliginvesteringerne på 13,2 pct. i år og 1,5 pct. i 2022, jf. figur 3.15.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den høje vækst i boliginvesteringerne har især været drevet af nybyggeri, mens hovedreparationer har ligget mere stabilt, *jf. figur 3.16*. I resten af 2021 er der udsigt til en større fremgang i hovedreparationerne som følge af de betydelige investeringer i almennyttige boliger der er en del af *Grøn bolig-aftale 2020*. Fremgangen i nybyggeriet ventes at aftage i løbet af 2021 efter den kraftige vækst i slutningen af 2020 og starten af 2021.

Anm.: Egen sæsonkorrektion.

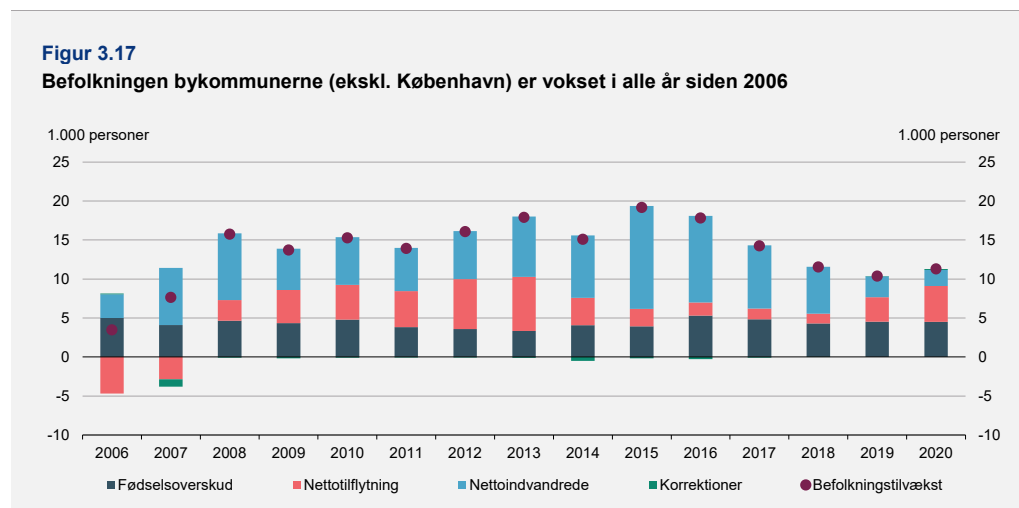
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den høje aktivitet på boligmarkedet bidrager også mærkbart til væksten i boliginvesteringerne i 2021, da handelsomkostninger i forbindelse med boligkøb medregnes i boliginvesteringerne. Samtidig forventes den seneste tids høje aktivitet på boligmarkedet også at føre til øgede investeringer i forbedringer og vedligehold (hovedreparationer), da nye boligejere ofte renoverer i forbindelse med køb af bolig.

I 2022 forventes der en mere afdæmpet fremgang i boliginvesteringerne, som fortsat vil være på et højt niveau. Det afspejler blandt andet at *Grøn boligaftale 2020* understøtter boliginvesteringerne betydeligt mindre i 2022 end i 2021, hvilket isoleret set trækker boliginvesteringerne ned. Samtidig forventes en mere afdæmpet handelsaktivitet at føre til et lavere niveau for handelsomkostningerne. Overordnet set forventes boliginvesteringerne alligevel at stige yderligere i 2022, idet en del af dem først bliver realiseret til den tid som følge af det høje kapacitetspres i bygge- og anlægssektoren.

Boligefterspørgslen understøttes af underliggende strukturelle forhold. Befolkningen i bykommunerne er vokset i alle år siden 2006, selv når der ses bort fra København, *jf. figur 3.17*. Modelberegninger fra DREAM peger endvidere på, at en stigende andel af befolkningen vil bosætte sig i de større bykommuner i de kommende årtier.⁵ Denne udvikling indebærer et fortsat betydeligt behov for opførelse af nye boliger i byerne, hvilket understøtter boliginvesteringerne.

⁵ DREAM (2021): Demografi, socioøkonomi og boligstruktur i danske kommuner, maj 2021.

Kilde: Danmarks Statistik.

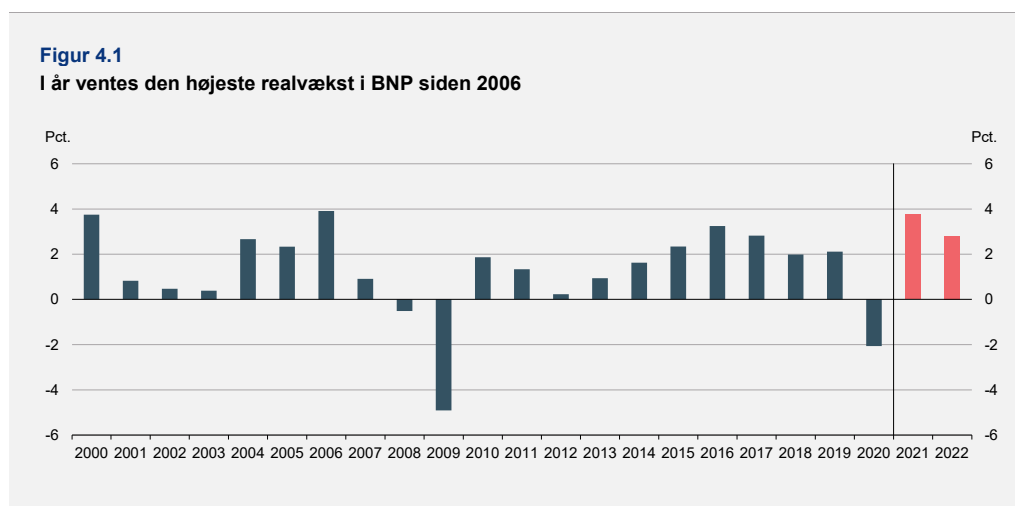

4. Virksomhederne

4.1 Produktion og produktivitet

I de senere måneder er coronapandemiens greb om dansk økonomi blevet løst. Økonomien er stort set genåbnet, og aktiviteten er vendt tilbage. Nedgang i 1. kvartal 2021 blev således afløst af markant fremgang i 2. kvartal. I dele af økonomien er tempoet steget i et omfang, så det aktuelt – som før coronakrisen – i højere grad er adgang til arbejdskraft frem for manglende efterspørgsel, der udgør en begrænsning for virksomhederne.

Samtidig betyder det lave aktivitetsniveau i 2020, at en normalisering af aktiviteten vil give en stor fremgang i 2021. Indikatorer, som fx virksomhedernes konjunkturbarometre, tyder på, at aktivitetsfremgangen vil fortsætte i andet halvår. På den baggrund vurderes BNP at vokse med 3,8 pct. i år, hvilket vil være den højeste vækstrate siden 2006. I 2022 ventes fremgangen i dansk økonomi at fortsætte, men i et mere moderat tempo med en BNP-vækst på 2,8 pct., *jf. figur 4.1*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

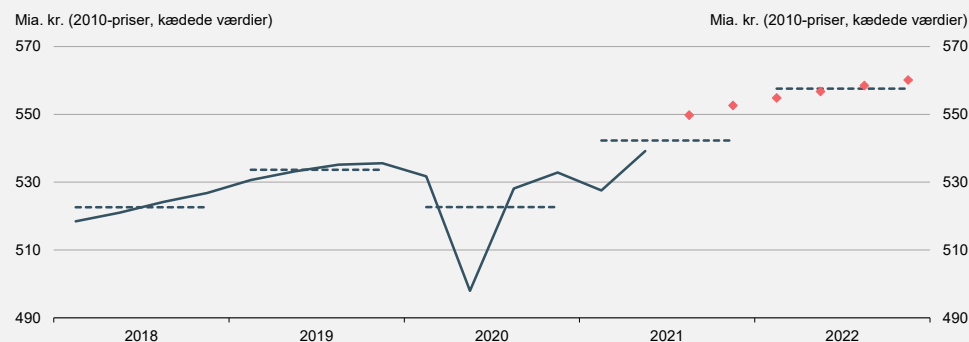
Prognosen for årsvækststrategierne skal ses i lyset af, at coronapandemien har medført større udsving i det kvartalsvise BNP end normalt. Det gælder særligt den store nedgang i 2. kvartal 2020 og efterfølgende fremgang i 3. kvartal 2020, men der var også et fald i 1. kvartal 2021 efterfulgt af betydelig fremgang i 2. kvartal. Væksten i 2. kvartal medførte, at det kvartalsvise BNP for første gang siden udbruddet med coronavirus var tilbage over niveauet fra 4. kvartal 2019. Nedgangen i starten af 2021 betyder, at selvom der kun er moderat vækst fra kvartal til kvartal igennem andet halvår 2021 og i 2022 (fx på linje med 2018 og 2019), bliver årsvæksten i 2022 relativt høj, *jf. figur 4.2*.

Den høje vækst i 2021 skyldes således delvist aktivitetsnedgangen i 2020, mens den relativt høje fremgang i BNP i 2022 delvist afspejler, at 1. kvartal 2021 var negativt påvirket af coronasmitte og

smitteinddæmmende tiltag, hvilket reducerer årsniveauet for BNP i 2021. Med fortsat, men mere moderat vækst i de resterende kvartaler af 2021 giver den observerede kvartalsprofil mekanisk et positivt bidrag til årsvæksten i 2022 (det såkaldte overhæng).

Figur 4.2

Fremgang i realt BNP i 2. kvartal 2021 efter nedgang først på året som følge af coronasmitte

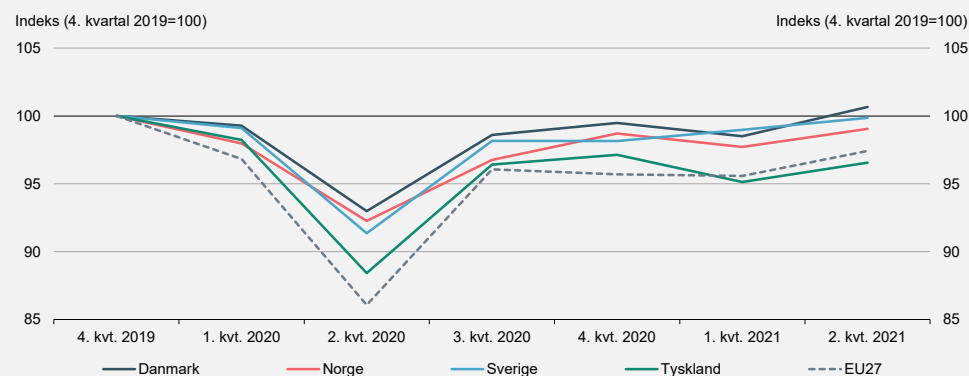
Anm.: Vandrette linjer angiver årsgennemsnit. BNP-indikatoren er vist for 2. kvartal 2021. De røde prikker fra 3. kvartal 2021 og frem viser en illustrativ kvartalsprofil.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De store udsving i BNP var ikke særegne for Danmark, men sammenlignet med andre lande, som Norge, Sverige og Tyskland samt EU27 som helhed, har tabet i dansk økonomi været mindre, *jf. figur 4.3*.

Figur 4.3

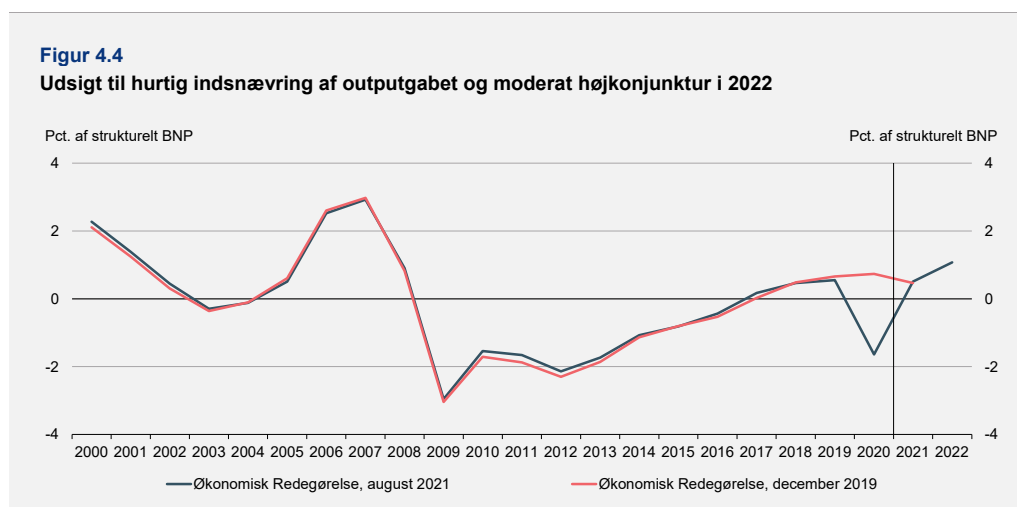
Mindre og kortvarig nedgang i dansk BNP under corona i forhold til andre lande

Anm.: Norge er fastlandsøkonomien. For Danmark og Sverige er vist BNP-indikatorer for 2. kvartal 2021.

Kilde: Eurostat, SCB, Danmarks Statistik og egne beregninger.

I takt med at den økonomiske aktivitet i Danmark øges, forventes outputgabet – som er et mål for presset på økonomiens ressourcer i forhold til en konjunkturneutral situation med stabil pris- og lønudvikling – at stige. Som følge af pandemien var den økonomiske aktivitet lav i 2020, og outputgabet var derfor negativt. Den store fremgang efter genåbningen i foråret i år medfører, at outputgabet allerede i år igen vil være positivt. Outputgabet ventes at stige yderligere i 2022 til et niveau lidt højere end i årene op til coronakrisen. Det svarer til, at dansk økonomi vil befinde sig i en moderat højkonjunktur i 2022, jf. figur 4.4.

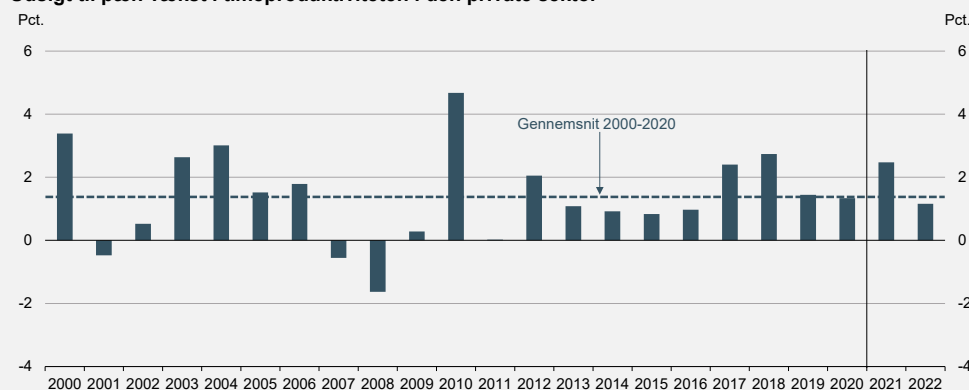

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den store produktionsfremgang sker parallelt med en tilsvarende stærk udvikling på arbejdsmarkedet. Timeproduktiviteten vokser omtrent med samme hastighed som i perioden 2000-2020, jf. figur 4.5.

Figur 4.5

Udsigt til pæn vækst i timeproduktiviteten i den private sektor

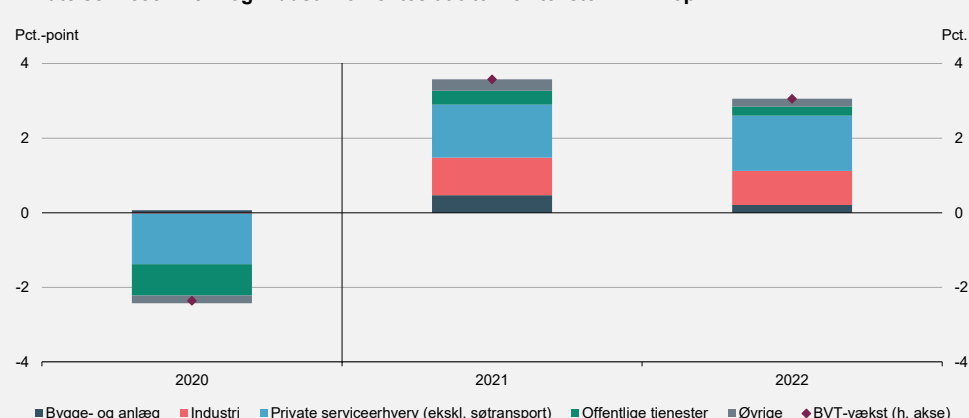
Anm.: Timeproduktiviteten er realt BVT pr. arbejdstime. Under coronakrisen er det svært at tolke timeproduktiviteten på grund af usikkerhed om den faktiske arbejdstid som følge af lønkompensation og andre midlertidige forhold.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fordelt på brancher forventes det især at være industrien og de private serviceerhverv, som vil trække væksten. Det skal ses i lyset af, at vareeksporten har fået en god start på året, samt at privatforbruget af tjenester (såsom restaurantbesøg) stiger, efter at coronaudfordringerne er aftaget, og restriktionerne er lempet. I år forventes også et pænt bidrag fra byggeriet som følge af den fortsatte aktivitetsfremgang inden for boligbyggeri samt investeringer i bygninger og anlæg, jf. figur 4.6.

Figur 4.6

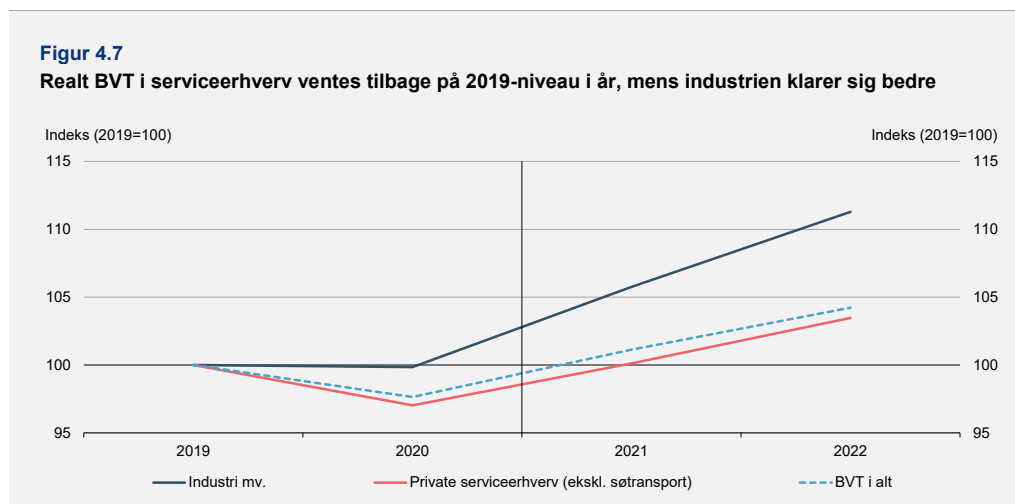
Private serviceerhverv og industri forventes at trække væksten i BVT op

Anm.: Figuren viser branchernes vækstbidrag til realt BVT. Øvrige dækker over landbrug mv., råstofindvinding, bolig, søtransport og offentlige tjenester.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Baggrunden for vækstbidragene fra industrien og de private serviceerhverv er forskellig. Serviceerhvervene under ét blev hårdt ramt af pandemien i 2020 samt i starten af 2021. Det lave udgangspunkt betyder, at en normalisering af aktiviteten giver stor fremgang. Forventningen er, at BVT i de private serviceerhverv først i 2022 kommer godt over 2019-niveauet. For industrien faldt BVT derimod kun meget lidt sidste år, og allerede i år ventes værditilvæksten i branchen at være knap 6 pct. over niveauet i 2019, og niveauet vurderes at stige yderligere i 2022, *jf. figur 4.7*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Økonomiens brancher blev ramt forskelligt af pandemien

Forventningerne til væksten i de forskellige brancher i dansk økonomi afhænger blandt andet af udgangspunktet. De senest tilgængelige data er nationalregnskabet fra 1. kvartal 2021.

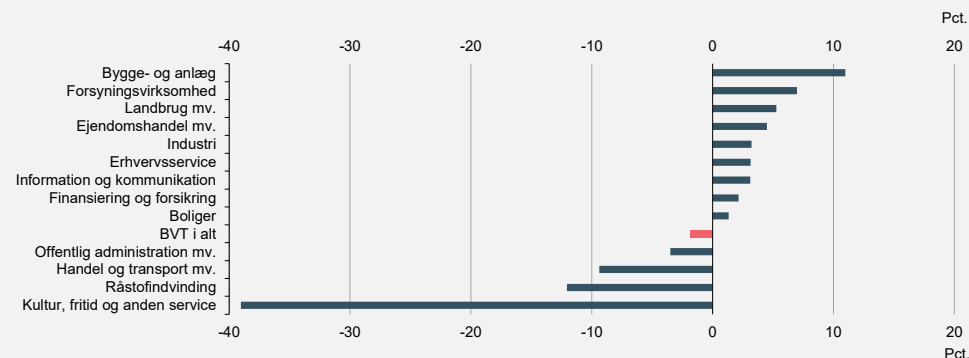
En række brancher havde i 1. kvartal 2021 et højere BVT sammenlignet med før corona, dvs. 4. kvartal 2019. Det gælder blandt andet byggeri og industri, men også en række serviceerhverv, fx erhvervsservice samt information og kommunikation, som overordnet ikke har været særligt negativt påvirket af restriktioner og adfærd.

Vinterens smittebølge og de sideløbende smitteinddæmmende tiltag har omvendt berørt en række servicebrancher, herunder handel og transport mv. (fx udvalgswarebutikker og restauranter) samt kultur, fritid og anden service (fx spillesteder og frisører). I disse brancher var BVT i 1. kvartal 2021 væsentligt lavere end før coronapandemien, *jf. figur 4.8*.

Genåbningen af detailhandlen i marts og yderligere genåbning i de efterfølgende måneder betød, at der var en markant aktivitetsfremgang i 2. kvartal.

Figur 4.8

Store forskelle mellem branchernes BVT i 1. kvartal 2021 sammenlignet med 4. kvartal 2019

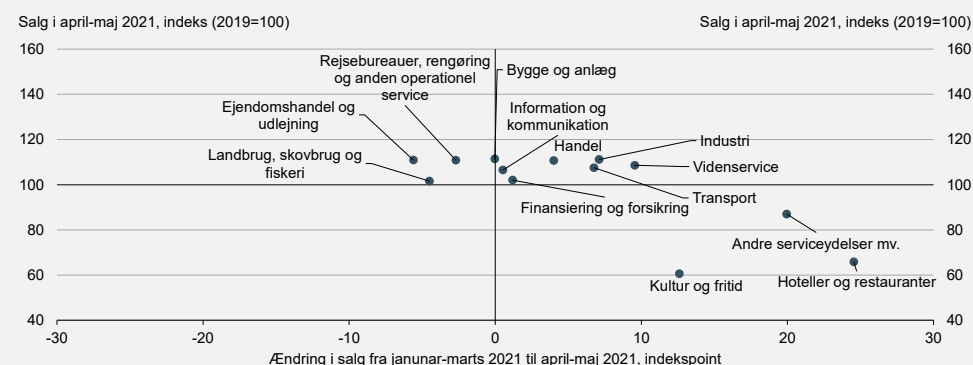
Anm.: Realt BVT.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En kilde til at belyse den månedlige aktivitetsfremgang fordelt på brancher er momsstatistikens opgørelse af firmaernes salg. De fleste brancher havde i april og maj større salg end før coronakrisen. For de fleste brancher var salget i april og maj desuden steget sammenlignet med 1. kvartal, hvilket afspejles i fremgangen i BNP-indikatoren for 2. kvartal på 2,2 pct. Enkelte brancher, som fx hoteller og restauranter samt kultur og fritid, havde i april og maj fortsat lavere salg sammenlignet med 2019-niveauet. Disse brancher havde dog den største fremgang i salget sammenlignet med 1. kvartal 2021, jf. figur 4.9.

Figur 4.9

Brancher, som i april og maj 2021 fortsat havde lavere salg end før coronakrisen, har haft den største fremgang i salget i forhold til 1. kvartal 2021

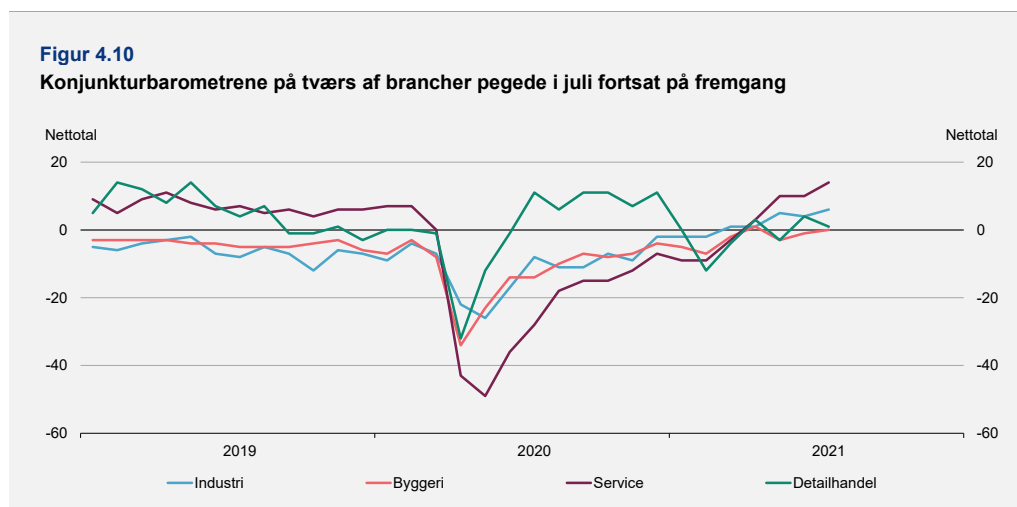
Anm.: 19-branchegruppering. Figuren er ekskl. brancherne råstofindvinding, forsyningsvirksomhed, offentlig administration, undervisning og sundhed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Hurtig fremgang skaber aktuelt flaskehalse

Den betydelige fremgang i økonomien som helhed i 2. kvartal skal som nævnt ses i lyset af nedgangen i 1. kvartal. Vurderingen er dog, at væksten vil fortsætte, blandt andet fordi flere branchers aktivitet fortsat er lavere end før coronakrisen.

Forventningen om vækst i 3. kvartal understøttes blandt andet af de spørgeskemabaserede konjunkturbarometre. På tværs af brancherne peger denne indikator i juli på fortsat vækst, *jf. figur 4.10*.

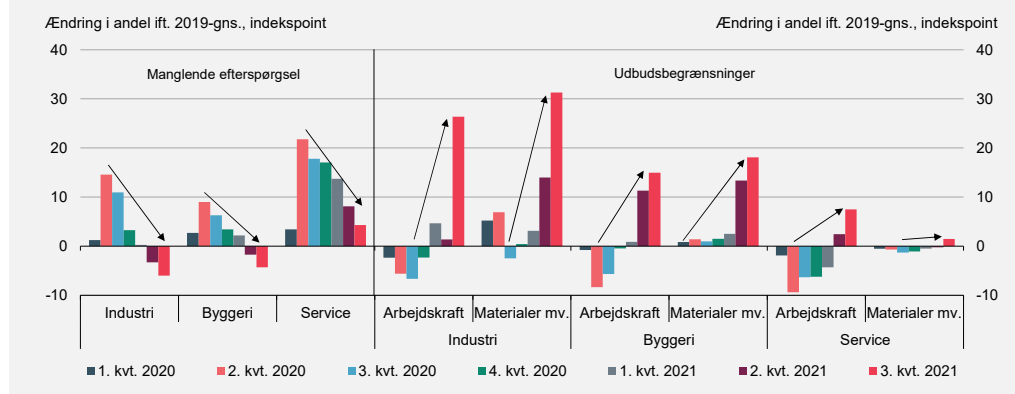
Anm.: Et positivt netttotal indikerer, at flere virksomheder (vægtet efter beskæftigelse) har angivet positiv udvikling end negativ udvikling.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En række indikatorer peger samtidigt på, at genåbningen, og dermed et betydeligt niveauskifte i aktiviteten i en række brancher, medfører flaskehalse. Det ses fx ved, at en høj andel af virksomhederne på tværs af brancher melder om ét eller flere produktionsbegrænsende forhold. I juli var det knap 60 pct. af virksomhederne inden for både industri, byggeri og serviceerhverv, der meldte om produktionsbegrænsninger.

Produktionsbegrænsningerne kan både skyldes mangel på efterspørgsel (hvor virksomhederne fx har kapacitet til at øge produktionen, men mangler aftagere at sælge til) og udbudsbaserede forhold (fx mangel på input i produktionen såsom arbejdskraft eller materialer, udstyr mv.). Opdeles virksomhedernes besvarelser heri fremgår, at der er sket et skifte fra efterspørgselsbaserede til inputbaserede produktionsbegrænsninger. Der er ikke længere en udpræget mangel på efterspørgsel, men i stedet tiltagende mangel på arbejdskraft og materialer mv., *jf. figur 4.11*.

Figur 4.11
Virksomheder melder i stigende grad om udbudsbegrænsninger

Anm.: Andel af virksomheder inden for en given branche, der angiver, at *mangel på efterspørgsel*, *mangel på arbejdskraft* eller *mangel på materialer mv.* udgør en produktionsbegrænsning. Virksomhederne kan angive produktionsbegrænsninger ud for flere forhold. Egen sæsonkorrektur. Byggeri og service er kvartalsgennemsnit af månedsobservationer. For alle erhverv dækker 3. kvartal 2021 over juli-besvarelser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Arbejdskraftmangel og vanskeligheder ved at fremskaffe materialer mv. kan begrænse produktionsfremgangen. De rapporterede produktionsbegrænsninger udgør dermed en risiko for væksten, men er ikke en del af grundscenariet, hvilket skyldes flere forhold.

For servicevirksomhederne vurderes den aktuelle rapportering om mangel på arbejdskraft at være et resultat af den hurtigt tilbagevendende aktivitet oven på vinterens smittebølge. Det medfører, at mange virksomheder efterspørger arbejdskraft samtidig, hvilket kan give matching-udfordringer på kort sigt. Hertil kommer, at manglen på medarbejdere ventes at bøje af i takt med, at der frigives arbejdskraft, når den coronarelaterede test- og smitteopsporingskapacitet neddrøses, *jf. kapitel 5*.

Den rapporterede mangel på materialer mv. er i nogen grad tiltaget i byggeriet, som siden pandemiens udbrud har haft et relativt højt aktivitetsniveau sammenlignet med resten af økonomien. I takt med at forbrugsmønstrene normaliseres, ventes farten på boligmarkedet også at aftage, hvilket vurderes at dæmpe presset i byggeriet. For både byggeriet og industrien skal manglen på materialer mv. desuden ses i lyset af forstyrrelser i de globale forsyningskæder på grund af pandemien og andre særlige forhold, herunder blokaden af Suez-kanalen i marts tidligere på året. I et internationalt perspektiv vurderes dansk industri dog at være relativt mindre påvirket af mangel på materialer mv. – herunder computerchips – sammenlignet med mange andre lande, *jf. kapitel 6*.

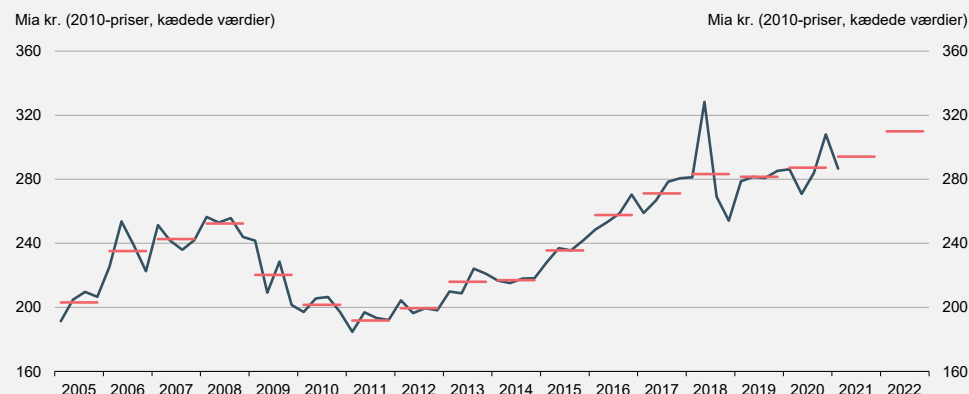
4.2 Erhvervsinvesteringer

Erhvervsinvesteringerne voksede med 2,0 pct. i 2020. Investeringerne er dermed langt fra blevet ramt så hårdt af coronapandemien som først frygtet. Investeringerne faldt dog betydeligt i 2. kvartal 2020 og igen i 1. kvartal 2021, hvor dele af økonomien var lukket ned som følge af smitteudviklingen, og usikkerheden var stor, *jf. figur 4.12*.

Genåbningen i foråret 2021 har imidlertid hurtigt øget den økonomiske aktivitet og optimismen i erhvervslivet, ligesom eksporten er steget kraftigt i første halvår. Samtidig er usikkerheden reduceret som følge af vaccineudrulningen. Det forventes – sammen med de positive vækstudsigter både herhjemme og på danske eksportmarkeder – at have sat sig i øget investeringslyst.

Figur 4.12

Efter et fald i erhvervsinvesteringerne i starten af året ventes der fremgang

Anm.: Annualiserede kvartalstal og gennemsnitlige årsniveauer.

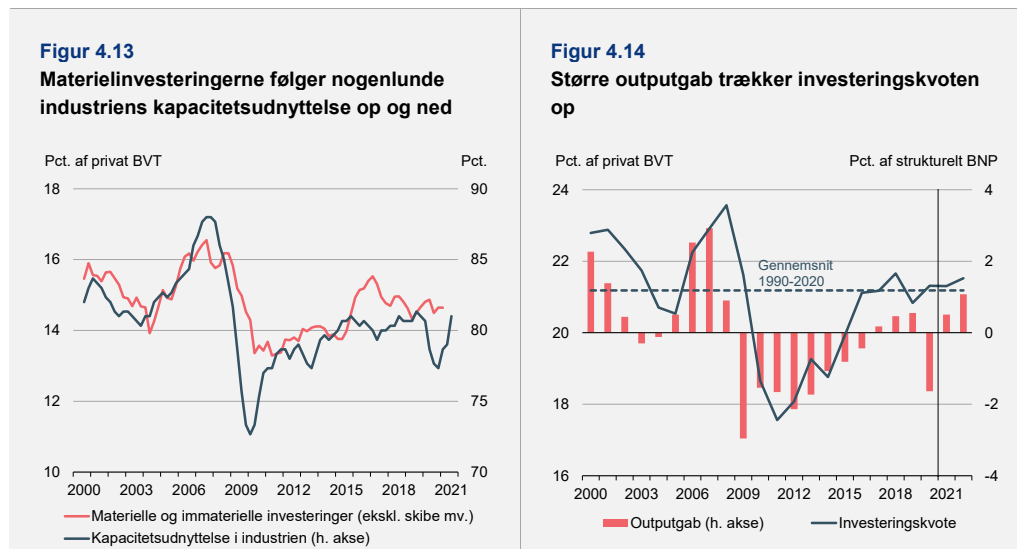
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den tiltagende aktivitet har øget kapacitetspresset. Når virksomhederne i højere grad udnytter deres produktionskapacitet, øges behovet for at investere i nyt produktionsudstyr. Derfor vokser investeringerne normalt, når kapacitetsudnyttelsen stiger, *jf. figur 4.13*.

Med tempoet i den økonomiske fremgang ventes outputgabet allerede i år at blive positivt og til næste år at være lidt større end i årene inden coronakrisen, så dansk økonomi i 2022 befinder sig i en moderat højkonjunktur.

Outputgabet er et mål for kapacitetspresset i økonomien, og historisk er investeringskvoten fulgt med op, når kapacitetspresset er tiltaget. Investeringskvoten måler investeringsaktiviteten i forhold til den samlede aktivitet i den private sektor (ekskl. bolig). Når kvoten stiger, er det dermed udtryk for, at investeringerne vokser relativt hurtigere end den generelle aktivitet i økonomien. Investeringskvoten ventes at stige i prognoseperioden, så kvoten i 2022 ligger over det historiske gennemsnit – og lidt

over niveauet i årene før coronakrisen, jf. figur 4.14. Det dækker over en skønnet vækst i erhvervsinvesteringerne på 2,4 pct. i år og 5,3 pct. til næste år.

Anm.: I figur 4.13 er begge serier tre kvartalers glidende gennemsnit. Materielle og immaterielle investeringer er målt i forhold til nominelt BVT i privat sektor ekskl. bolig. Investeringskvoten i figur 4.14 er nominelle erhvervsinvesteringer i forhold til nominelt BVT i privat sektor ekskl. bolig. Outputgabene er et mål for afvigelsen fra potentielt BNP, som er bestemt af det strukturelle produktionspotentiale.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Investeringerne understøttes af høj vækst på danske eksportmarkeder, hvor der er udsigt til en fremgang på 6-7 pct. i eksportmarkedsvæksten i år og næste år, jf. kapitel 6.

Erhvervsinvesteringerne består dels af investeringer i materielle og immaterielle aktiver, som udgør ca. 70 pct., og bygge- og anlægsinvesteringer, der står for ca. 30 pct.

Det er især de materielle og immaterielle investeringer, der påvirkes af fremgang på danske eksportmarkeder. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at de eksportorienterede erhverv, som industrien samt handel og transport, står for en stor del af disse investeringer. Materielinvesteringerne understøttes også af investeringsvinduet, der indebærer, at afskrivningsgrundlaget midlertidigt øges med 16 pct. for investeringer i driftsmidler foretaget fra 23. november 2020 til udgangen af 2022.¹

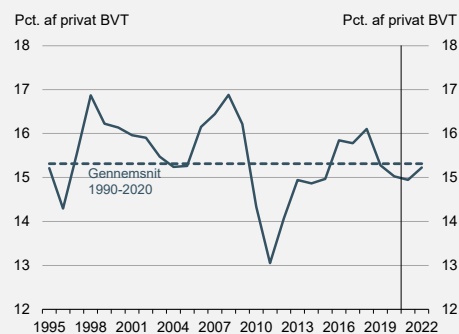
På den baggrund ventes en fremgang på ca. 2¼ pct. i år voksende til 6½ pct. til næste år i de materielle og immaterielle investeringer. Det indebærer, at investeringskvoten i 2022 stiger til et niveau på omtrent det historiske gennemsnit siden 1990, jf. figur 4.15.

¹ Driftsmidler dækker maskiner (undtagen hvis de drives af fossile brændstoffer), køretøjer og inventar mv.

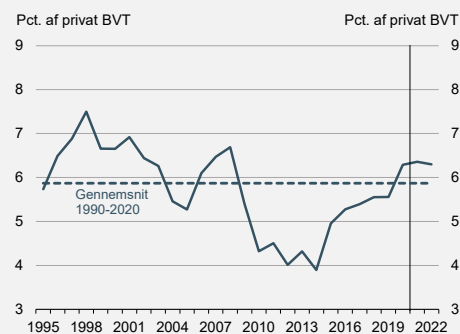
Materielinvesteringerne svinger generelt mere i takt med konjunkturerne end bygge- og anlægsinvesteringerne, men der er stor forskel på de enkelte investeringstypers konjunkturfølsomhed, *jf. Økonomisk Redegørelse, maj 2021*. I 2020 sås fx også et fald i materielinvesteringerne, mens bygge- og anlægsinvesteringerne voksede med næsten 12 pct.

Bygge- og anlægsinvesteringerne ventes at vokse mere moderat i prognoseperioden med en skønnet vækst på knap 3 pct. i år og godt 2½ pct. til næste år. Investeringskvoten vil dermed flade ud, men vil fortsat ligge over det historiske gennemsnit siden 1990, *jf. figur 4.16*. Investeringerne i bygninger og anlæg understøttes af offentligt initierede investeringer i især energinettet og Femern Bælt-forbindelsen.

Figur 4.15
Investeringskvoten for materielinvesteringer ventes at vokse i 2022

Figur 4.16
Investeringskvoten for bygge- og anlægsinvesteringer ligger omtrent fladt i 2021 og 2022

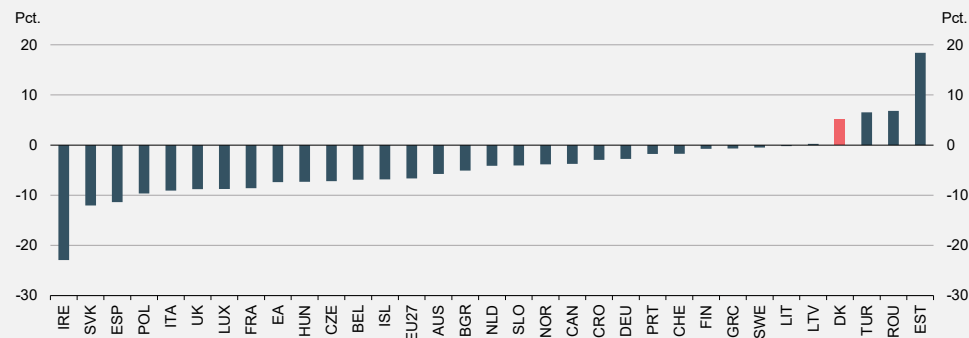
Anm.: Nominelle erhvervsinvesteringer i henholdsvis materielle og immaterielle aktiver og bygninger og anlæg i forhold til nominal BVT i den private sektor ekskl. bolig.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udviklingen i de danske bruttoinvesteringer i 2020 afviger fra udlandet

Udviklingen i bruttoinvesteringerne i Danmark adskiller sig fra udlandet. I langt de fleste andre lande ses et fald i de samlede bruttoinvesteringer i 2020, mens de danske investeringer voksede med godt 5 pct., *jf. figur 4.17*. Det afspejler både fremgang i de private bruttoinvesteringer og i de offentlige investeringer.

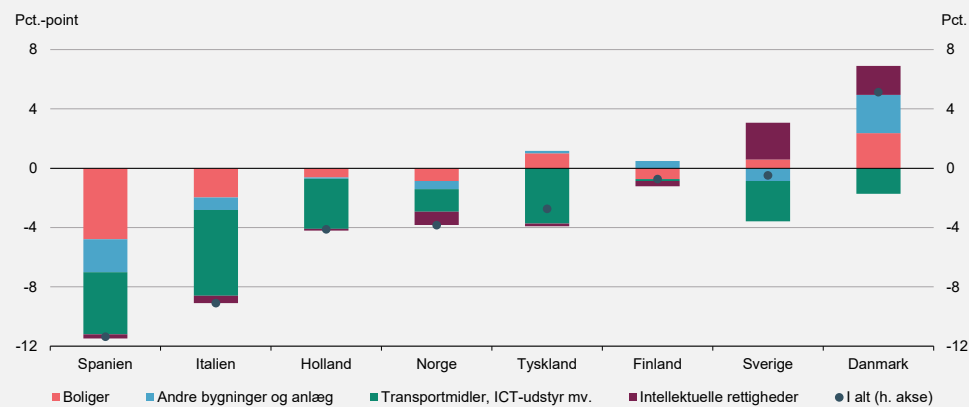
Bruttoinvesteringerne faldt dog betydeligt i Danmark i 1. kvartal 2021 i modsætning til en række andre lande, herunder Tyskland og EU27 som helhed.

Figur 4.17**Bruttoinvesteringerne er faldet i langt de fleste OECD-lande i 2020**

Anm.: Realvækst i samlede bruttoinvesteringer, dvs. både offentlige og private investeringer.

Kilde: OECD og egne beregninger.

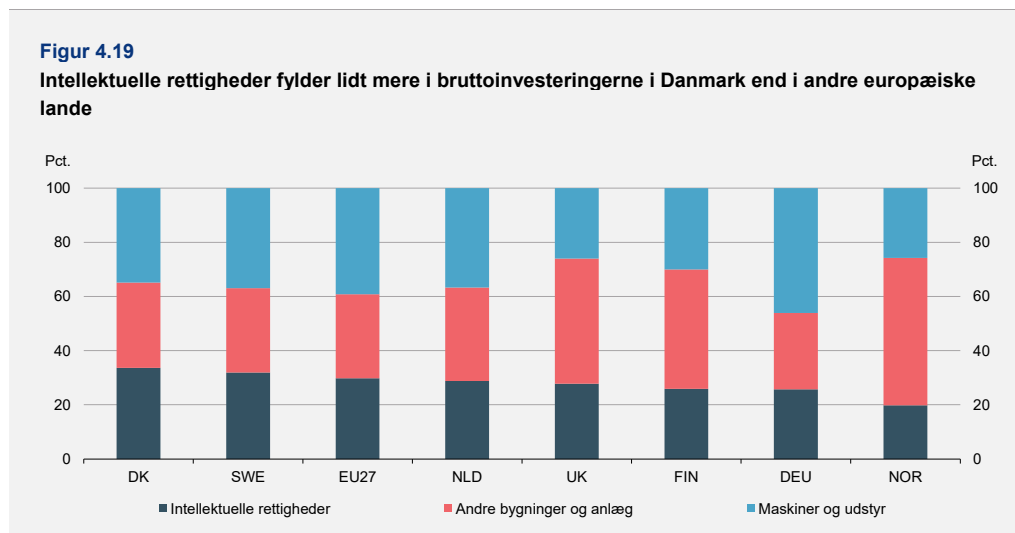
Investeringsvæksten i Danmark i 2020 var især drevet af investeringerne i bygninger og anlæg samt i intellektuelle rettigheder, herunder køb af patent i udlandet. Modsat faldt de mere konjunkturfølsomme investeringer i transportmidler og ICT-udstyr, andre maskiner og inventar. Disse investeringer trak også generelt ned i andre lande, herunder i Tyskland og Sverige, jf. figur 4.18. Sverige havde som Danmark et stort positivt vækstbidrag fra investeringerne i intellektuelle rettigheder.

Figur 4.18**Investeringer i intellektuelle rettigheder trak investeringsvæksten op i Danmark i 2020**

Anm.: Vækstbidrag fra de enkelte investeringstyper til realvæksten i de samlede bruttoinvesteringer i 2020.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Investeringerne i intellektuelle rettigheder fylder ca. en tredjedel af de samlede bruttoinvesteringer (ekskl. boliginvesteringer) i Danmark, hvilket er mere end i de fleste andre lande, *jf. figur 4.19*. I og med at disse investeringer generelt er mindre konjunkturfølsomme end fx investeringer i transportmidler og mindre maskiner, har det været med til at holde hånden under de danske investeringer.

Anm.: Bruttoinvesteringer fordelt på type i forhold til de samlede bruttoinvesteringer (ekskl. boliginvesteringer) i løbende priser i 2019. Sorteret efter intellektuelles relative betydning.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Investeringerne i intellektuelle rettigheder foretages i Danmark i høj grad af industrien, som i 2018 stod for ca. 43 pct. af de private investeringer i intellektuelle rettigheder. Det er især medicinalindustrien, der investerer meget heri.

Industriproduktionen klarede sig bedre i Danmark end i de fleste andre lande i 2020, hvilket formentligt har bidraget til at holde hånden under de samlede danske investeringer. Industrien stod for godt 14 pct. af de samlede bruttoinvesteringer i 2018 – og for ca. 23 pct. af de private investeringer ekskl. bolig.

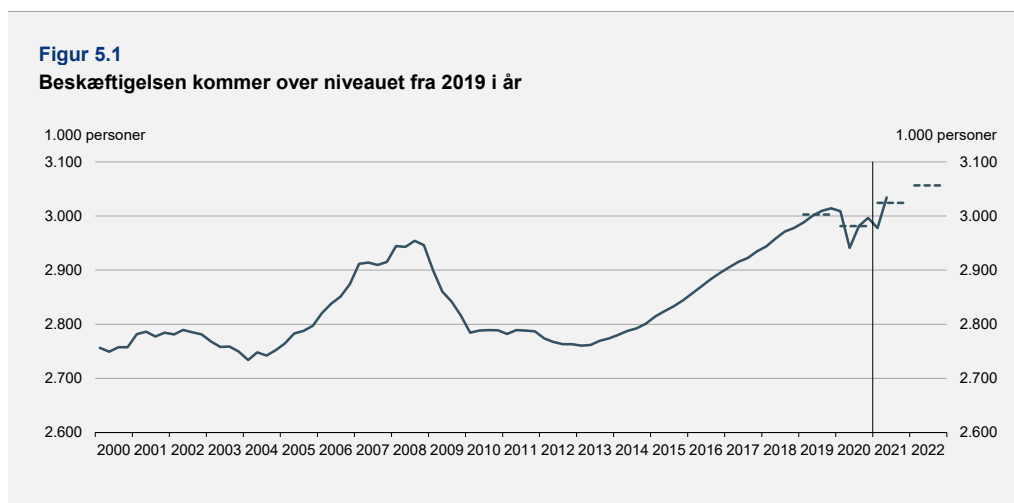
5. Arbejdsmarkedet

5.1 Beskæftigelsen

Der har været store udsving i beskæftigelsen gennem 2020 og starten af 2021 som følge af covid-19-pandemien. Under første smittebølge i 2. kvartal 2020 blev der 68.000 færre beskæftigede, og i 1. kvartal 2021, da smitteudviklingen toppede i forbindelse med den anden smittebølge, faldt beskæftigelsen med 19.000 personer. I den mellemliggende periode var der omvendt hurtig fremgang i beskæftigelsen, som steg med 55.000 personer gennem 2. halvår af 2020.

De store udsving i beskæftigelsen afspejler pandemiens forløb, der fremover ventes at få markant mindre betydning for økonomien og arbejdsmarkedet. Udbredelsen af vacciner og dermed tiltagende immunitet i befolkningen betyder, at samfundet kan vende tilbage til mere normale tilstande. De seneste måneder har udviklingen på arbejdsmarkedet afspejlet en usædvanlig situation, med en rekordhøj månedlig stigning i beskæftigelsen i maj og fald i ledigheden. I 2. kvartal 2021 steg beskæftigelsen med 1,9 pct. ifølge beskæftigelsesindikatoren. Herefter ventes beskæftigelsen at vise fortsat, men mere jævn fremgang.

I 2021 skønnes beskæftigelsen at vokse med 42.000 personer på årsbasis, hvilket svarer til, at der vil være flere end 3 mio. beskæftigede i gennemsnit i 2021 og dermed flere end før pandemien. I 2022 ventes beskæftigelsen at vokse med yderligere 32.000 personer, hvilket både afspejler, at arbejdsstyrken fortsat vokser, samt at udviklingen gennem 2021 fører til et betydeligt såkaldt overhæng. Dermed ventes den samlede beskæftigelse at være knap 3.060.000 personer i 2022, jf. figur 5.1.

Anm.: Inkl. orlovs personer. Stiplede linjer angiver årsniveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

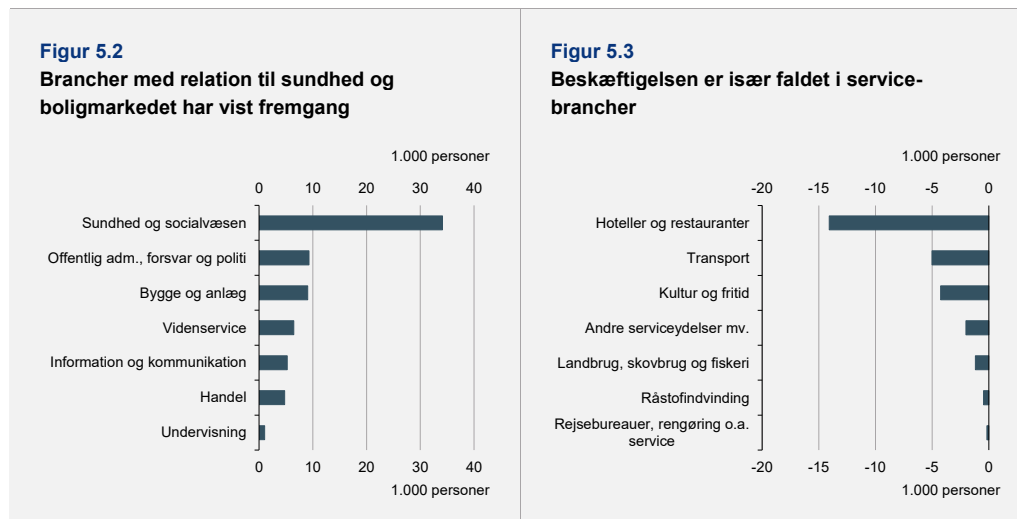
Selvom smitteudviklingen i vinteren 2020-2021 gav anledning til en længere periode med betydelige restriktioner, blev arbejdsmarkedet mindre hårdt ramt end under den første smittebølge. Beskæftigelsen faldt således betydeligt mindre, og faldet var overvejende koncentreret inden for servicebrancher, herunder *hoteller og restauranter* og *kultur og fritid*. Derudover var genåbningen i foråret 2021 præget af, at virksomhederne formentligt vurderede, at risikoen for nye smittebølger var lavere som følge af udrulningen af vacciner.

De seneste tal for lønmodtagerbeskæftigelsen i juni viste en høj fremgang for anden måned i træk, på knap 25.000 lønmodtagere. Alle brancherne, med undtagelse af *landbrug mv.* og *finansiering og forsikring* havde fremgang i beskæftigelsen, og dermed blev lønmodtagerbeskæftigelsen i private virksomheder også højere end før pandemien. Fremgangen i juni var især drevet af flere beskæftigede inden for *hoteller restauranter* samt *kultur og fritid*, som var blandt de hårdest ramte brancher, men *sundhed og socialvæsen* drev også en betydelig del af fremgangen, som det har været tilfældet gennem det seneste år.

Genopretningen i beskæftigelsen har medført en brancheforskydning

Selvom serviceerhvervene generelt har været påvirket meget af pandemien, er der også en række brancher inden for service, hvor beskæftigelsen er steget sammenlignet med før pandemien. Det gælder i særdeleshed for brancherne *sundhed og socialvæsen* samt *offentlig administration, forsvar og politi*, jf. figur 5.2. Det skal ses i sammenhæng med, at tests, smitteopsporing og vaccination kræver en betydelig arbejdsindsats, både i private virksomheder og i det offentlige.

Flere af brancherne har imidlertid fortsat færre beskæftigede end i februar 2020. Den største tilbagegang er inden for *hoteller og restauranter*, *transport* samt *kultur og fritid*, jf. figur 5.3.

Anm.: Figurene viser ændringen i lønmodtagerbeskæftigelsen fra februar 2020 til juni 2021.

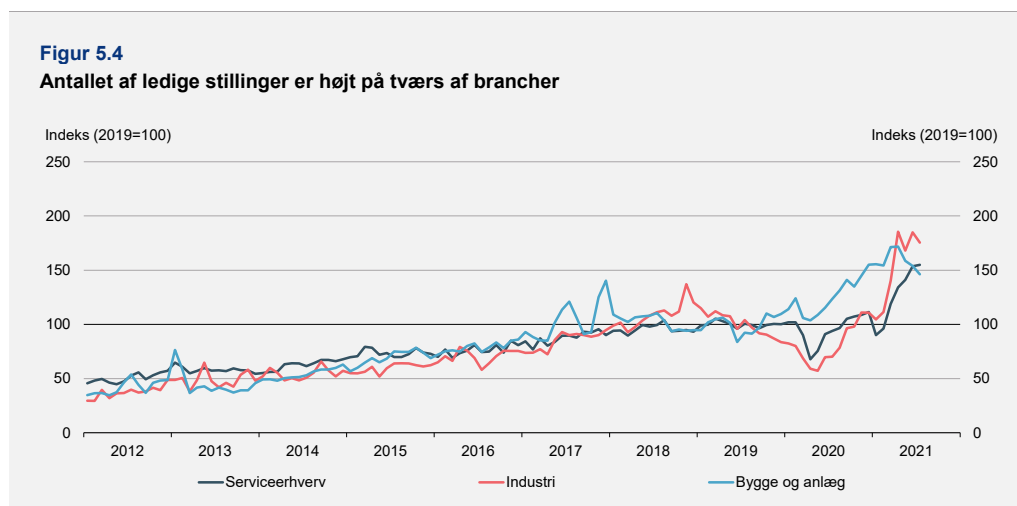
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Overordnet set er der altså sket en forskydning af beskæftigelsen, hvor især *sundhed og socialvæsen* nu har en større beskæftigelse end før pandemien. Udviklingen forventes i nogen grad at vende igen,

når behovet for blandt andet sundhedspersonale til coronainsatsen bliver mindre. Samtidig er der generelt tegn på høj efterspørgsel efter arbejdskraft i de øvrige brancher, hvilket giver bedre mulighed for at finde beskæftigelse i en anden branche.

Den hastigt voksende efterspørgsel efter arbejdskraft efter vinterens smittebølge afspejler sig i, at antallet af ledige stillinger har været rekordhøjt de seneste måneder. Det gælder både for serviceerhvervene, byggeriet og industrien, men det er også tydeligt, at brancherne har været påvirket forskelligt af coronakrisen, jf. figur 5.4.

Hvor der har været flere ledige stillinger inden for byggeriet gennem hele 2020 og 2021 end før pandemien, har udviklingen inden for industrien og serviceerhvervene i højere grad været præget af pandemiens forløb. Siden marts har der imidlertid været et højt antal ledige stillinger inden for alle brancherne. Det skal ses i sammenhæng med udrulningen af vaccinerne og ophævelsen af restriktioner for erhvervene.

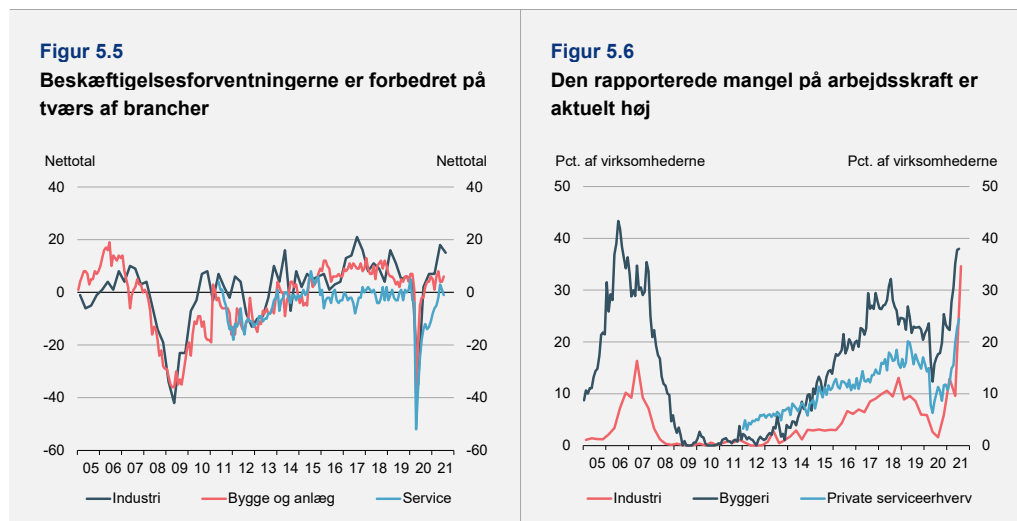
Anm.: Egen sæsonkorrektion.

Kilde: Jobindsats.dk og egne beregninger.

Den hastige fremgang på arbejdsmarkedet fører til midlertidige flaskehalse

Fremgangen i lønmodtagerbeskæftigelsen i maj var rekordhøj, hvilket bragte den samlede lønmodtagerbeskæftigelse tilbage på førkriseniveau, og i juni steg beskæftigelsen yderligere. Virksomhedernes forventninger til beskæftigelsen i de kommende måneder peger samtidig på, at fremgangen i beskæftigelsen vil fortsætte, om end forventeligt i et mere moderat tempo. Det gælder særligt i byggeriet og industrien, hvor en overvægt af virksomhederne forventer at ansætte flere medarbejdere i de kommende måneder. I serviceerhvervene er beskæftigelsesforventningerne forbedret betydeligt de seneste måneder. I maj-juli var der for første gang siden pandemiens begyndelse omtrent lige mange servicevirksomheder, som havde positive og negative forventninger til deres beskæftigelse de kommende måneder, jf. figur 5.5.

Samtidig rapporteres der aktuelt om betydelig mangel på arbejdskraft på tværs af brancherne. I byggeriet har der gennem hele 2020 været en forholdsvis høj andel af virksomhederne, der har meldt om mangel på arbejdskraft, og medio 2021 var det ligeledes tilfældet for serviceerhvervene og industrien, jf. figur 5.6.

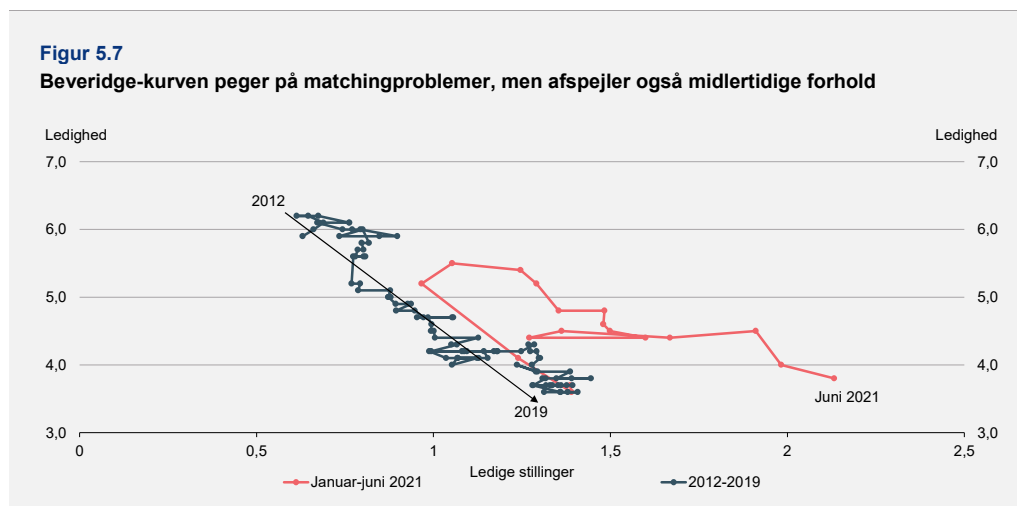
Anm.: Nettotallet i figur 5.5 angiver andelen af svar fra virksomhederne, der angiver forventning om stigende beskæftigelse, fratrukket andelen af svar, der forventer et fald. Et positivt nettotal er således udtryk for, at en overvægt af virksomhederne forventer stigende beskæftigelse de kommende tre måneder (juli, august, september). Egen sæsonkorrektur i figur 5.6.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den markante stigning i antallet af ledige stillinger samtidig med beskæftigelsesfremgangen og den hurtigt faldende ledighed vidner om, at mange virksomheder søger arbejdskraft på samme tid. Det kan betyde, at der opleves flere forgæves rekrutteringer, fordi konkurrencen om arbejdskraften stiger. Mens virksomheder kan tilpasse medarbejderstaben relativt hurtigt i nedgangstider, kan ansættelser tage længere tid, da virksomhederne og de jobsøgende skal finde det rette match. Det kan fx skyldes, at de lediges kvalifikationer ikke altid svarer til de opslåede stillinger, og at de ledige skal finde det job, der bedst matcher deres ønsker.

Lønkompensationsordningen har bidraget til at bevare værdifulde jobmatch på tidspunkter, hvor virksomheder i fravær af ordningen ellers ville have været nødt til at afskedige medarbejdere. I forbindelse med vinterens smittebølge var der op mod knap 125.000 personer, som var hjemsendt på lønkompensationsordningen. I takt med at efterspørgslen efter arbejdskraft er steget, er antallet af hjemsendte med lønkompensation også faldet. I juni var der således knap 13.000 hjemsendte, og i juli-august under 1.000 personer. Det aktuelt lave antal hjemsendte skal ses i sammenhæng med, at ordningen nu kun omfatter natklubber mv., som har forbud mod at holde åbent. Ophøret af den generelle ordning ved udgangen af juni bidrager til, at arbejdskraften kan søge hen i de brancher, hvor efterspørgslen er størst.

Den aktuelle situation på arbejdsmarkedet kan illustreres ved den såkaldte *Beveridge-kurve*. Den sammenstiller udviklingen i ledigheden og de ledige stillinger, og afspejler, at der aktuelt er en høj efterspørgsel efter arbejdskraft sammenholdt med antallet af ledige på arbejdsmarkedet. Mens der er betydeligt flere ledige stillinger end normalt, er ledigheden efterhånden tilbage på niveauet fra før coronakrisen, jf. figur 5.7.

Anm.: Figuren viser bruttoledige og ledige stillinger i pct. af arbejdsstyrken. Pilen indikerer, at der fra 2012 til 2019 overordnet set blev færre ledige og flere jobopslag.

Kilde: Danmarks Statistik, jobindsats.dk og egne beregninger.

Der er således en række indikatorer, der peger på et betydeligt pres på arbejdsmarkedet. Situationen vurderes dog ikke at være varig. Der er to midlertidige forhold, som kan betyde, at indikatorerne umiddelbart overvurderer kapacitetspresset.

For det første er økonomien og arbejdsmarkedet nu i hastig fremgang, efter at mange erhverv har været underdrejet som følge af coronaepidemien. Det hurtige omslag i aktiviteten står i modsætning til mange tidligere kriser, hvor en længere og mere gradvis genopretningsperiode på adskillige år fulgte. Det betyder som nævnt, at mange virksomheder samtidigt ønsker at rekruttere i stort omfang, hvilket gør det vanskeligere hurtigt at finde den arbejdskraft, der søges. Denne matchingproces tager tid, men må også forventes at være en midlertidig udfordring, som i høj grad er forbundet med normaliseringen af økonomien.

For det andet har coronapandemien medført en betydelig stigning i beskæftigelsen inden for sundhedsområdet, herunder i den offentlige sektor, som er afledt af behovet for sundheds- og administrativt personale i forbindelse med coronatest, -vacciner og lignende. Sammenlignet med før corona var beskæftigelsen inden for *sundhed og socialvæsen* 34.000 personer højere i juni 2021. Der har derfor været bundet en stor mængde arbejdskraft til coronarelaterede opgaver, som ikke forventes at være ved i samme omfang. I takt med vaccineres udbredelse er der allerede blevet betydeligt færre ansatte i testindsatsen, og efterhånden som vaccineres udbredelse stiger yderligere, vil behovet for

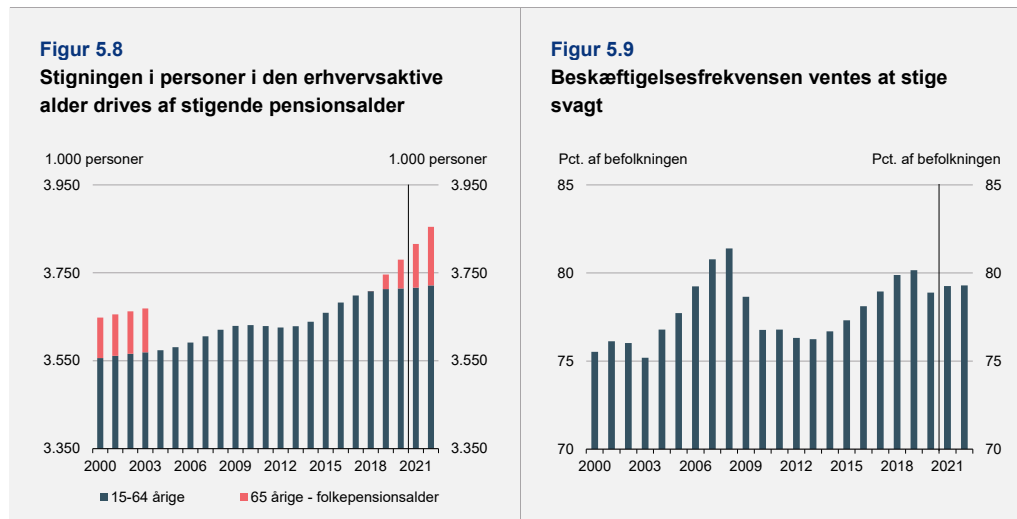
tests og fx rengøring dæmpes yderligere. Det er således udsigt til, at en betydelig mængde arbejdskraft bliver tilgængelig for det øvrige arbejdsmarked, og det vil alt andet lige dæmpe manglen på arbejdskraft.

Stigende arbejdsstyrke understøtter, at beskæftigelsen fortsat kan stige

Arbejdsstyrken vokser de kommende år, hvilket medvirker til, at beskæftigelsen kan stige, uden at der opstår vedvarende udbredt mangel på arbejdskraft. Det skyldes især, at folkepensionsalderen hæves fra 66 år i 2020 til 67 år i 2022 og forhøjelserne af efterlønsalderen som følge af tilbagetrækningsaftalen (2011).

Stigningen i folkepensionsalderen er en hovedårsag til, at antallet af personer i den erhvervsaktive alder – målt som befolkningen mellem 15 år og folkepensionsalderen – ventes at vokse med 39.000 personer i 2022, hvilket omtrent svarer til den årlige fremgang siden 2019, hvor folkepensionsalderen første gang blev hævet, *jf. figur 5.8*.

Andelen af personer i den erhvervsaktive alder, som er i beskæftigelse, opgøres ved beskæftigelsesfrekvensen. I prognoseperioden ventes beskæftigelsesfrekvensen at stige en smule. Det skal ses i sammenhæng med den omtalte udvidelse af arbejdsstyrken, som hovedsageligt sker ved, at flere i de ældste aldersgrupper bliver på arbejdsmarkedet længere. De ældre aldersgrupper har i gennemsnit en forholdsvis lav beskæftigelsesfrekvens, hvorfor en stigende andel ældre isoleret set trækker ned i den samlede beskæftigelsesfrekvens. På trods af den betydelige fremgang i beskæftigelsen er der altså ikke udsigt til, at beskæftigelsesfrekvensen, målt på denne måde, kommer helt tilbage på niveauet fra før krisen, *jf. figur 5.9*.

Anm.: Den erhvervsaktive alder er her opgjort som personer mellem 15 år og folkepensionsalderen. Den 1. juli 2004 blev folkepensionsalderen sænket fra 67 år til 65 år. Fra 2019 til 2022 hæves folkepensionsalderen igen som følge af tilbagetrækningsaftalen fra 2011, med et halvt år om året, sådan at folkepensionsalderen fra 1. januar 2022 igen er 67 år.

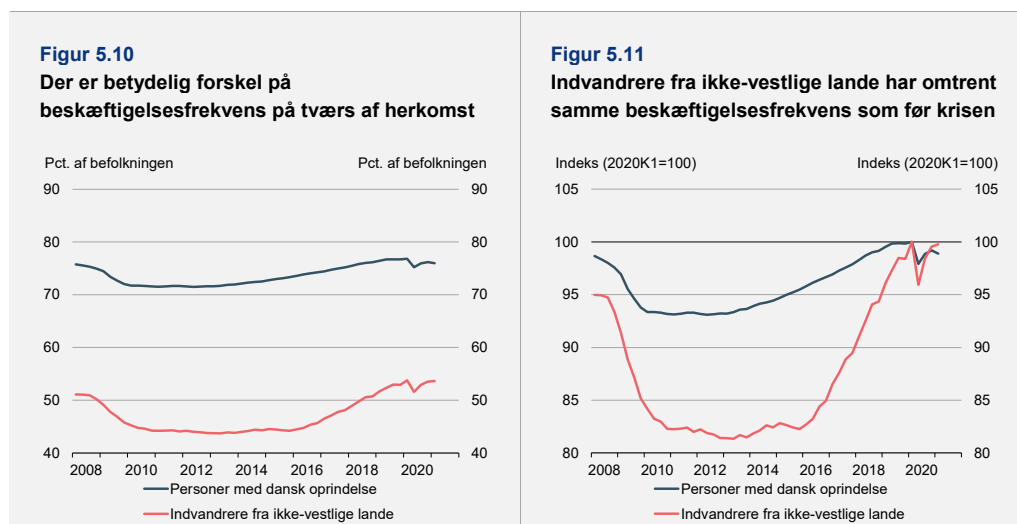
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udenlandsk arbejdskraft bidrager til arbejdsstyrken

En anden vigtig faktor for arbejdsstyrkens udvikling er udenlandsk arbejdskraft. Udlandet udgør i stigende grad en rekrutteringskanal for danske virksomheder. Ligesom den samlede lønmodtagerbeskæftigelse nåede antallet af udenlandske statsborgere med beskæftigelse i Danmark tilbage på før-kriseniveau i maj, og i juni var der knap 300.000 udenlandske lønmodtagere. Det er godt 6.000 flere end før coronakrisen.

Udenlandske statsborgere i beskæftigelse dækker både over personer, som rekrutteres fra udlandet og har fx en erhvervsopholdstilladelse, og indvandrere med anden opholdstilladelse, fx til studie eller familiesammenføring i Danmark. Sammenlignet med personer med dansk oprindelse har indvandrere fra ikke-vestlige lande i gennemsnit en noget lavere beskæftigelsesfrekvens, *jf. figur 5.10*.

Siden 2016 er beskæftigelsesfrekvensen generelt steget, især for indvandrere fra ikke-vestlige lande. Set over det seneste år har indvandrere generelt også vist en hurtigere genopretning i beskæftigelsesfrekvensen. Det gælder især indvandrere fra ikke-vestlige lande, som i 1. kvartal i gennemsnit havde omtrent samme beskæftigelsesfrekvens som før coronakrisen, *jf. figur 5.11*.

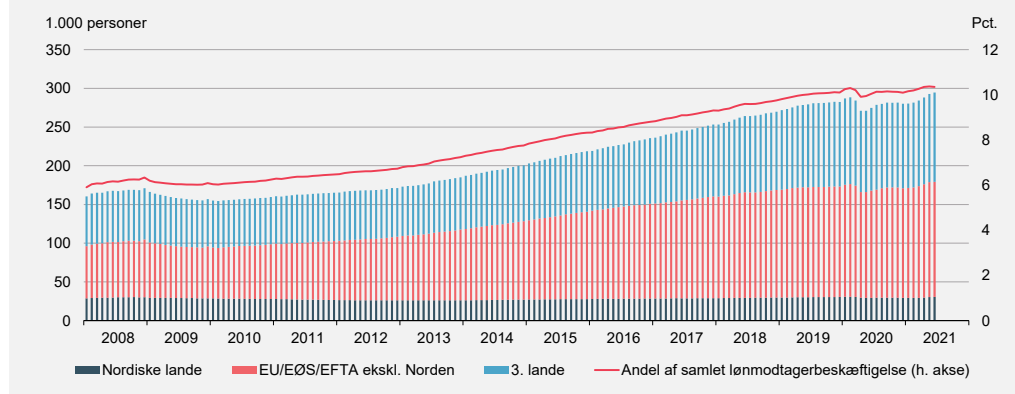
Anm.: Egen sæsonkorrektion.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det er ikke usædvanligt, at den udenlandske arbejdskraft stiger hurtigere end den samlede lønmodtagerbeskæftigelse. Siden 2010 har andelen af udenlandske lønmodtagere i den samlede beskæftigelse været stigende og udgør nu godt 10 pct. Hovedparten har statsborgerskab i et EU-land (50 pct.), men siden 2016 er andelen af udlændinge fra 3. lande uden for EU steget, *jf. figur 5.12*.

Figur 5.12

Udenlandsk arbejdskraft udgør en stigende andel af beskæftigelsen

Anm.: Egen sæsonkorrektur. Inkl. udenlandske tjenesteydere.

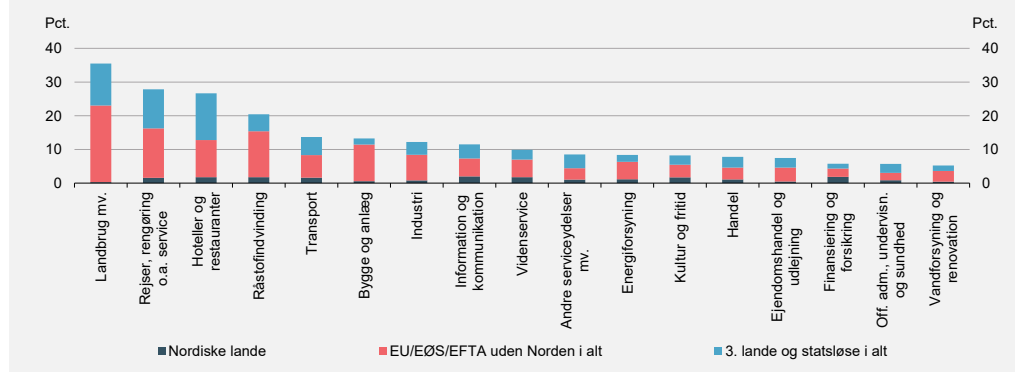
Kilde: Danmarks Statistik, jobindsats.dk og egne beregninger.

Udviklingen viser, at der i stigende grad rekrutteres udenlandsk arbejdskraft i danske virksomheder, herunder allerede herboende udlændinge, men der er betydelige forskelle på tværs af brancherne.

Det er især inden for *landbrug mv.*, *rejsebureau*, *rengøring o.a. service* samt *hoteller og restauranter*, at virksomhederne tidligere har rekrutteret udenlandsk arbejdskraft. I disse brancher udgjorde udenlandske statsborgere over ¼ af lønmodtagerne i gennemsnit i 2019. I byggeriet og industrien var der også beskæftiget en forholdsvis høj andel udlændinge sammenlignet med de øvrige brancher, jf. figur 5.13.

Figur 5.13

Virksomhederne rekrutterer arbejdskraft fra hele verden, men personer fra EU udgør fortsat hovedparten

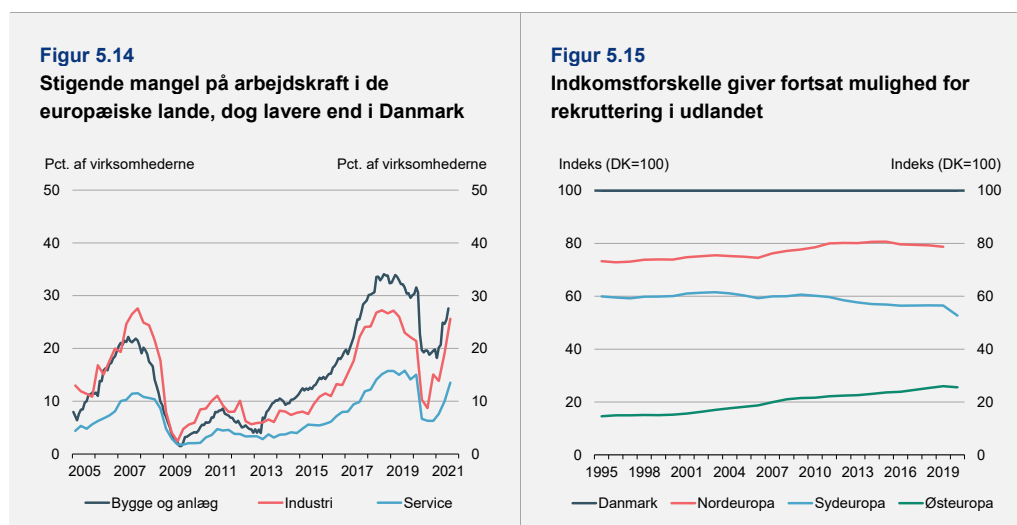
Anm.: Gennemsnit for 2019.

Kilde: Danmarks Statistik, jobindsats.dk og egne beregninger.

Inden for *hoteller og restauranter* havde godt 50 pct. af de beskæftigede udlændinge statsborgerskab i 3. lande, mens de øvrige brancher hovedsageligt har rekrutteret fra EU-lande. Det gælder især inden for *bygge og anlæg*, hvor godt 80 pct. af de beskæftigede udlændinge var fra EU. Også inden for *industri* er der en forholdsvis høj andel af udlændinge fra EU.

Der er flere faktorer, der har betydning for, at danske virksomheder fortsat kan rekruttere udenlandsk arbejdskraft. Mulighederne afhænger blandt andet af, hvor meget mangel der er på den samme arbejdskraft i udlandet. Der er betydelige forskelle på andelen af virksomheder, der melder om mangel på arbejdskraft på tværs af EU-lande, men overordnet set medførte coronakrisen et midlertidigt fald i andelen. Gennem 2021 har andelen igen været stigende i takt med den internationale økonomiske genopretning.

På tværs af brancherne *bygge og anlæg*, *industri* og *service* er der en lavere andel af virksomheder i EU-landene, som melder om mangel på arbejdskraft sammenlignet med danske virksomheder. Inden for *bygge og anlæg* samt *industri* er der i gennemsnit godt 25 pct. af virksomhederne i EU-landene, som oplever mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, når der tages højde for, hvilke lande danske virksomheder normalt rekrutterer fra. Det er noget lavere end de seneste meldinger fra danske virksomheder, hvor der var henholdsvis knap 40 pct. og ca. 35 pct. af virksomhederne inden for byggeriet og industrien, der meldte om mangel på arbejdskraft. Det samme mønster gør sig gældende inden for *service*, hvor lidt over 10 pct. af virksomhederne i EU meldte om mangel på arbejdskraft, jf. figur 5.14.

Anm.: I figur 5.14 er manglen på arbejdskraft i de europæiske lande vægtet med den gennemsnitlige andel udenlandske lønmodtagere fra landet i 2019. Figur 5.15 viser det vægtede BNP pr. capita for landegrupperne, hvor befolkningen i landet udgør vægten. *Nordeuropa* udgøres af Belgien, Danmark, Tyskland, Irland, Luxembourg, Nederlandene, Østrig, Finland, Sverige, Island, Norge, Schweiz og Storbritannien. *Sydeuropa* udgøres af Grækenland, Spanien, Frankrig, Italien, Cypern og Portugal. *Østeuropa* udgøres af Bulgarien, Tjekkiet, Estland, Kroatien, Letland, Litauen, Ungarn, Polen, Rumænien, Slovenien og Slovakiet.

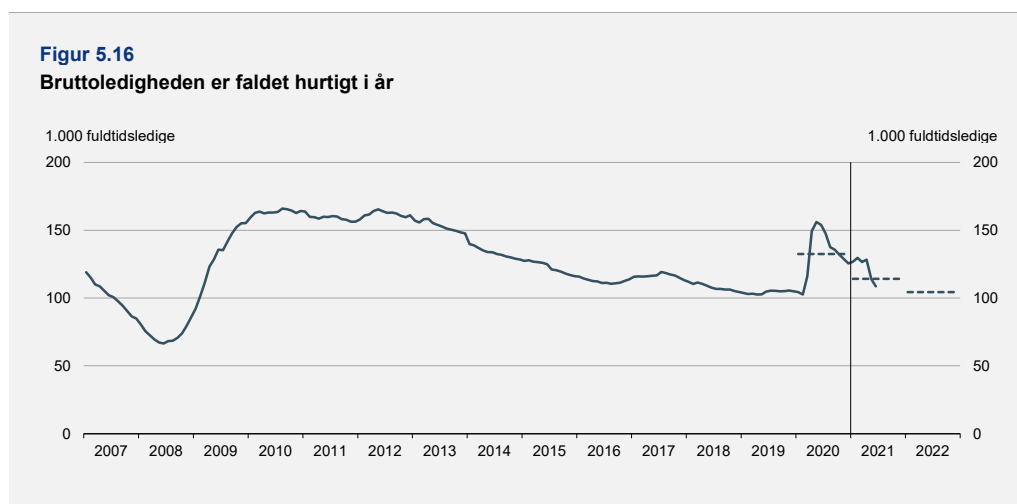
Kilde: Macrobond og egne beregninger.

En anden faktor af betydning er indkomstforskellene mellem Danmark og hjemlandet. Det gennemsnitlige indkomstniveau er stadig betydeligt lavere i Østeuropa og Sydeuropa end i Danmark, selvom forskellen er blevet lidt mindre i forhold til Østeuropa de seneste år, *jf. figur 5.15*.

Muligheden for højere indkomst i Danmark i forhold til hjemlandet giver alt andet lige incitament til at tage arbejde i Danmark, hvilket understøtter danske arbejdsgiveres muligheder for at rekruttere udlændinge. Tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan blandt andet forebygge, at virksomheder må takke nej til ordrer som følge af mangel på arbejdskraft.

5.2 Ledigheden

Ledigheden er faldet hurtigt, i takt med at beskæftigelsen er steget. Alene i maj blev der godt 14.000 færre fuldtidsledige, hvilket er det største månedlige fald siden statistikkens start i 2007. Efter første halvår 2021 var ledigheden knap 6.000 fuldtidsledige højere end før coronapandemien, *jf. figur 5.16*.

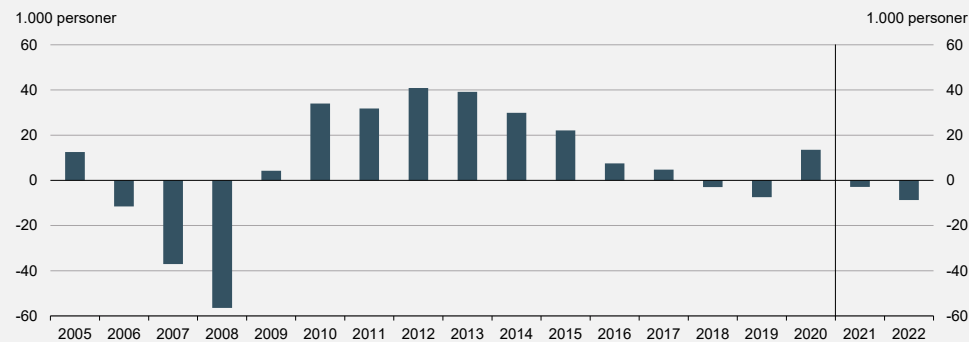

Anm.: Stiplede linjer angiver skønnede årsniveauer for bruttoledigheden.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Ledigheden ventes fortsat at falde til lidt under niveauet fra før pandemien ved udgangen af året. Der ventes således i gennemsnit at være ca. 114.000 fuldtidsledige i 2021. I 2022 ventes ledigheden at falde med yderligere ca. 10.000 fuldtidsledige.

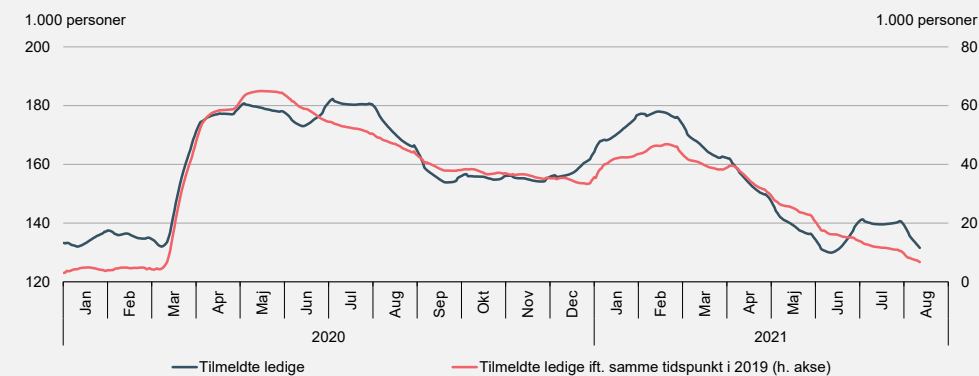
Set i forhold til arbejdsstyrken ventes ledigheden i 2022 at blive en smule lavere end i 2019, svarende til 3,3 pct. af arbejdsstyrken. Det skal ses i sammenhæng med, at der er mere fart på økonomien, og at arbejdsstyrken udvides som følge af blandt andet den stigende pensionsalder. Ledighedsgabet, som angiver forskellen mellem den faktiske ledighed og den strukturelle ledighed, ventes at blive tiltagende negativt i prognoseperioden, dvs. ledigheden ventes at være lidt under det anslåede strukturelle niveau, *jf. figur 5.17*.

Figur 5.17**Ledighedsgabet bliver negativt i prognoseårene**

Anm.: Ledighedsgabet angiver forskellen mellem den faktiske og den strukturelle ledighed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De mest opdaterede indikatorer viser, at antallet af ledige næsten er tilbage på niveauet fra før pandemien. I midten af august var der knap 7.000 flere tilmeldte ledige end på samme tidspunkt i 2019. Det skal ses i lyset af, at der allerede i starten af 2020, før pandemien, var et lidt højere antal tilmeldte ledige end på samme tidspunkt året før. Det tyder på, at der medio august kun er godt 2.000 flere tilmeldte ledige, end før pandemien påvirkede arbejdsmarkedet, *jf. figur 5.18*.

Figur 5.18**Tilmeldte ledige steg i juli, men det skyldtes i høj grad sæsonmønster**

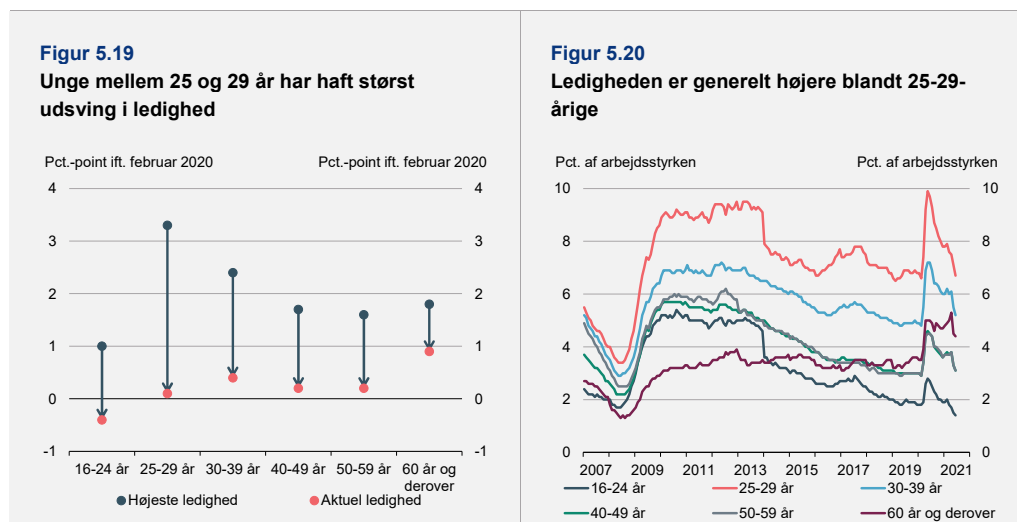
Anm: Figuren viser et syvdages glidende gennemsnit.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering og egne beregninger.

De seneste måneders fald i ledigheden har også betydet, at der er blevet færre langtidsledige. I maj og juni er antallet af langtidsledige således faldet med i alt 3.700 personer. Der er normalt en vis forsinkelse i udviklingen i langtidsledigheden i forhold til den samlede bruttoledighed, og det betyder, at langtidsledige fortsat udgør en forhøjet andel af den samlede bruttoledighed svarende til godt en tredjedel. Det hurtige fald blandt ledige generelt forventes at bidrage til, at også langtidsledigheden vil fortsætte med at aftage i løbet af prognoseperioden.

Da ledigheden var på sit højeste i maj 2020, steg ledigheden på tværs af aldersgrupper. Ledighedsprocenten steg mest blandt de 25-29-årige, og i maj 2020 var knap 10 pct. af arbejdsstyrken af 25-29-årige ledige. Til sammenligning var den samlede gennemsnitlige ledighedsprocent 5,5 pct. Siden da har aldersgruppen imidlertid også vist det største fald i ledighedsprocenten, og den var i juni i år omtrent tilbage på samme niveau som før pandemien. Det skal blandt andet ses i lyset af, at der er mange unge, som er beskæftiget i corona-relaterede job. Ledigheden er ligeledes faldet i de øvrige aldersgrupper, jf. figur 5.19.

Generelt er ledigheden blandt 25-29-årige højere end i de øvrige aldersgrupper, og det er ikke usædvanligt, at ledigheden stiger forholdsvis mest for denne aldersgruppe, når der er nedgang i den økonomiske aktivitet. Det samme gjorde sig gældende under finanskrisen, jf. figur 5.20.

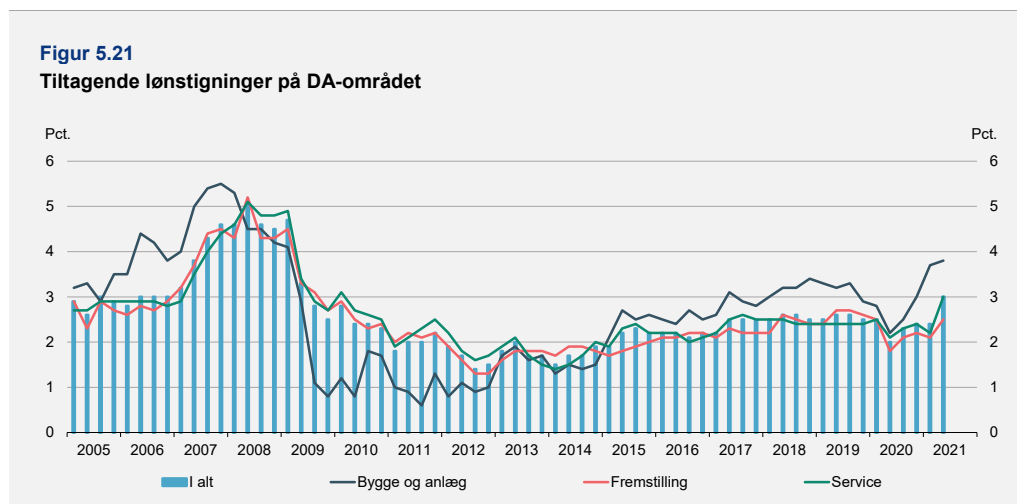
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

5.3 Løn

Den årlige lønstigningstakt på DA-området tiltog til 3,0 pct. i 2. kvartal 2021 (ekskl. genetillæg) efter en fremgang på 2,4 pct. i 1. kvartal. Den tiltagende lønstigningstakt skal blandt andet ses i sammenhæng med coronakrisen, som betød, at mange lokale lønforhandlinger blev udskudt fra foråret 2020 til efteråret. Det trak rent teknisk lønstigningstakten op i 2. kvartal i år, hvor der blev gennemført lokale lønforhandlinger som normalt.

Lønstigningstakten inkl. genetillæg – som er det bidrag, virksomhederne betaler medarbejdere for fx at arbejde på skæve tidspunkter eller overtidstillæg mv. – var på 3,1 pct. i 2. kvartal 2021.

Det var fortsat inden for bygge- og anlægssektoren, at lønningerne voksede mest med en årlig lønstigningstakt på 3,8 pct. i 2. kvartal 2021 (ekskl. genetillæg). Inden for de private serviceerhverv og fremstilling steg lønningerne med henholdsvis 3,0 pct. og 2,5 pct., *jf. figur 5.21*.

Anm.: Årlige lønstigningstakter ekskl. genetillæg.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening.

De tiltagende lønstigninger kommer efter et år med mere begrænsede stigninger som følge af coronakrisen. I 2020 som helhed voksede lønningerne med 1,9 pct. ifølge DA's Strukturstatistik, hvilket er noget mindre end i 2019, hvor lønstigningstakten lå på 2,5 pct. Det er også lavere end de kvartalsvise lønstigningstakter ifølge DA's Konjunkturstatistik, som viste en gennemsnitlig lønstigningstakt (ekskl. genetillæg) på 2,3 pct. i 2020. Generelt følger lønstigningstakterne i de to statistikker hinanden, men i de enkelte år kan udviklingen afvige noget, *jf. boks 5.1*.

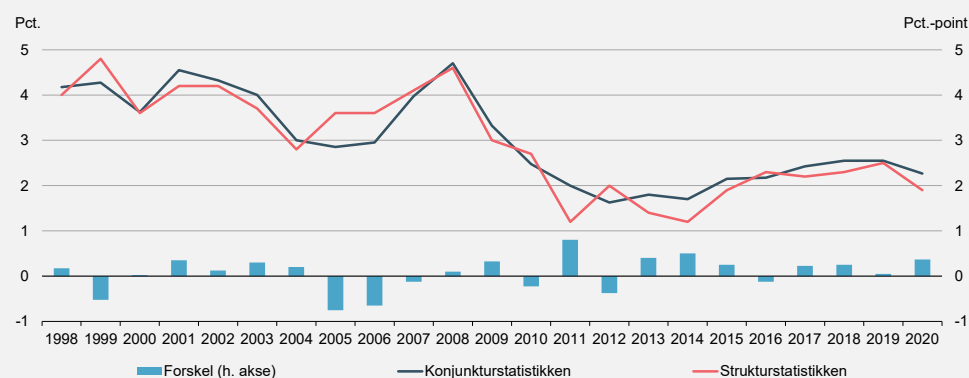
Boks 5.1**Lønstigningstakter ifølge DA's Strukturstatistik og Konjunkturstatistik kan afvige noget i enkelte år**

DA's Strukturstatistik og Konjunkturstatistik er to centrale kilder til at beskrive lønudviklingen, og statistikkerne supplerer hinanden. Den årlige Strukturstatistik er baseret på lønoplysninger fra alle virksomheder, der indberetter til DA. Statistikken dækkede i 2020 ca. 1 mio. ansatte. Den kvartalsvise Konjunkturstatistik er baseret på en repræsentativ stikprøve på ca. 9.000 virksomheder, der dækker ca. ½ mio. ansatte. Strukturstatistikens overordnede formål er at belyse lønstrukturen på et detaljeret niveau, mens Konjunkturstatistikens primære formål er at belyse den aktuelle udvikling i lønstigningstakten på kvartalsbasis.

I et givet år kan lønstigningstakten ifølge de to statistikker afvige noget, men set over en længere periode har den gennemsnitlige lønstigningstakt været ensartet, jf. figur a. Afvigelserne i stigningstakterne i enkelte år skyldes nogle grundlæggende forskelle mellem statistikkerne:

- *Forskelle i lønbegreber.* Strukturstatistikken medtager samtlige A-skattepligtige betalinger, der betales fra arbejdsgiver til lønmodtager samt pension. I udgangspunktet indeholder Konjunkturstatistikken de samme lønelementer som Strukturstatistikken. Dog medtages ikke betalinger, som falder uden for statistikens måleperiode, herunder betalinger, som er uregelmæssige, så som bonus, efterreguleringer, fritvalg- og SH-betalinger.
- *Forskelle i datagrundlag.* Stigningstakterne i Strukturstatistikken bygger på information fra alle virksomheder inden for DA-området uanset størrelse, mens Konjunkturstatistikken er baseret på en stikprøve, der er dækkende for hovedparten af de ansatte på virksomhederne (virksomheder med mere end 100 ansatte indgår).
- *Forskellige måleperioder.* Strukturstatistikken bygger på datagrundlaget for et helt kalenderår, mens Konjunkturstatistikken kombinerer data fra de midterste lønperioder i de fire kvartaler (dvs. februar, maj, august og november) som grundlag i beregningen af lønstigningerne. Med denne model kan der være betalinger, som falder uden for Konjunkturstatistikken, men som indgår i Strukturstatistikens stigningstakter.
- *Forskelle i udregning af stigningstakter.* Konjunkturstatistikens stigningstakter bygger på et fastvægts-princip, som korrigerer for populationssammensætningseffekter. I modsætning hertil korrigeres der ikke for ændringer i sammensætningen af medarbejdergrupper, når stigningstakten i Strukturstatistikken udregnes. Stigningstakterne baseres dog alene på ansættelsesforhold på virksomheder, der indgår i begge perioder.

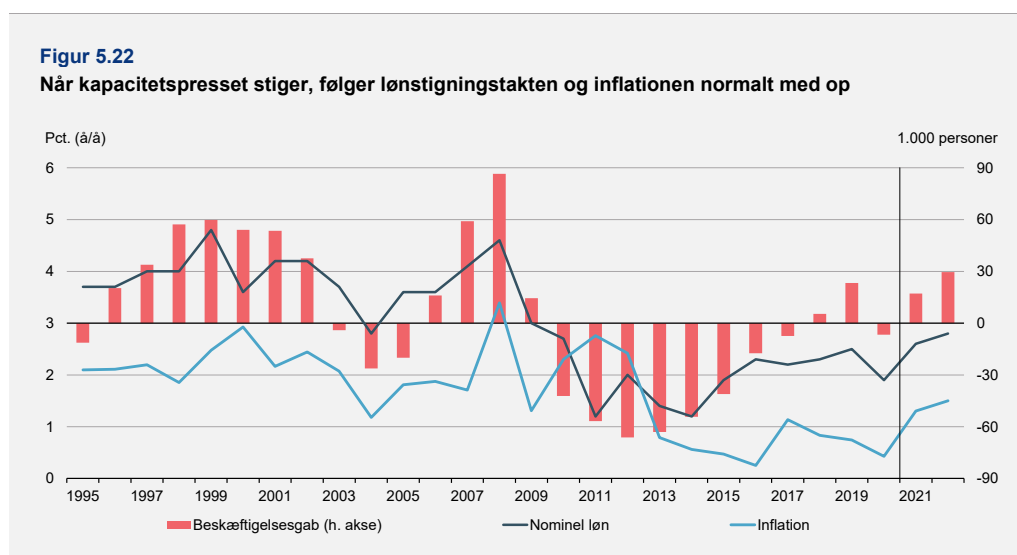
Arbejdsmarkedet har været præget af en række særlige omstændigheder i 2020, herunder coronakrisen, indførelsen af midlertidige lønkompressions- og arbejdsfordelingsordninger og overgang til ny ferielov. Statistikkerne kan være påvirkede heraf, men det er ikke muligt at konkludere, om det trækker stigningstakterne i en entydig retning.

Figur a**Den årlige lønstigningstakt kan afvige noget i enkelte år**

Anm.: Den årlige lønstigningstakt i DA's Konjunkturstatistik (ekskl. genetillæg) er et simpelt gennemsnit af kvartaler.
Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

Inden for en række brancher rapporteres der aktuelt om udfordringer med at rekruttere arbejdskraft, særligt i bygge- og anlægssektoren, men også inden for fremstilling og private serviceerhverv. Det vurderes fortrinsvis at afspejle et midlertidigt matching-problem samtidig med, at der midlertidigt er mange beskæftiget med corona-relateret arbejde, herunder test, opsporing og vaccination mv. Når betydningen af de midlertidige forhold aftager, er forventningen, at den rapporterede mangel på arbejdskraft vil falde tilbage for brancherne under ét, men at der fortsat vil være et vist pres på arbejdsmarkedet, *jf. afsnit 5.1*.

Den særlige mangelsituation i forbindelse med genåbningen ventes ikke at sætte sig i et væsentligt øget lønpres i år. Under højkonjunktoren i 2000'erne steg kapacitetspresset hurtigt, hvilket førte til uforholdsmæssigt høje pris- og lønstigninger. Det aktuelle pres i dansk økonomi vurderes dog at være betydeligt lavere, hvilket blandt andet afspejles i et mindre anslået beskæftigelsesgab i år og næste år end dengang. Det positive beskæftigelsesgab i år og næste år forventes at sætte sig i svagt tiltagende lønstigningstakter, således at lønningerne i den private sektor vokser med 2,6 pct. i år, tiltagende til 2,8 pct. til næste år, *jf. figur 5.22*. Det vil i 2022 svare til den gennemsnitlige lønstigningstakt siden 2000.

Anm.: Beskæftigelsesgab angiver forskellen på den faktiske beskæftigelse og den strukturelle beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

Med udsigten til tiltagende inflation skønnes reallønsfremgangen til ca. 1,3 pct. i både 2021 og 2022. Det er lidt højere end gennemsnittet siden 2000, men lavere end i de seneste år, hvor de historisk lave forbrugerprisstigninger har bidraget til høj vækst i reallønnen.

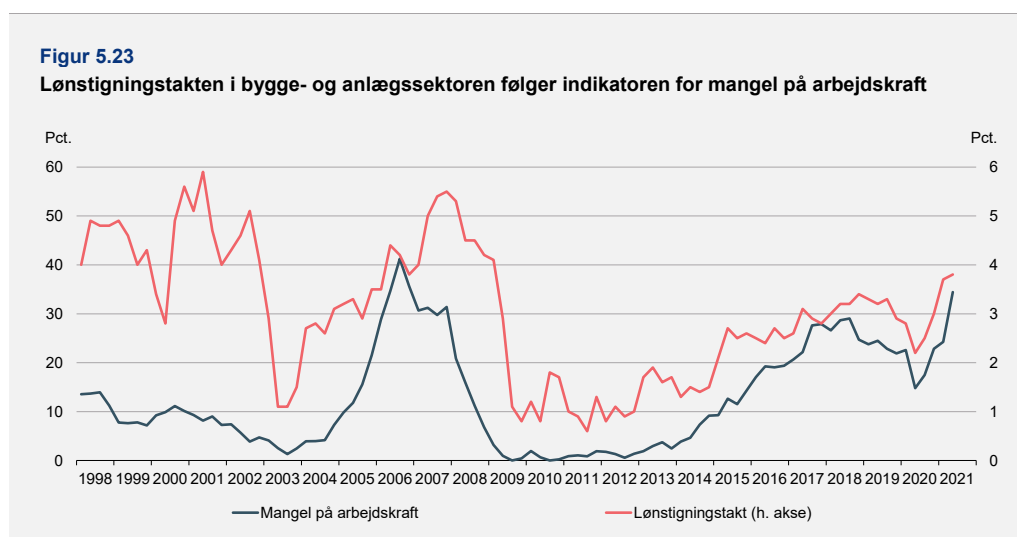
Lønningerne reagerer på mangel på arbejdskraft med en vis forsinkelse

Lønudviklingen svinger i takt med konjunkturerne, så når der er høj aktivitet i økonomien, og ledigheden er lav, tiltager lønstigningstakten, og omvendt i perioder med lav/faldende aktivitet og stigende ledighed.

Det er dog ikke alene ledighedsniveauet (i forhold til det strukturelle niveau), der kan påvirke løndannelsen, men potentielt også om tendensen i ledigheden er for op- eller nedadgående. Der vil fx kunne være såkaldte "speed limit" effekter, hvis et hurtigt fald i ledigheden bidrager til flaskehalse og derved bidrager til øgede lønstigninger, og omvendt kan lønstigningerne isoleret set være lavere ved et givet ledighedsniveau, når risikoen for ledighed er opadgående.

Bygge- og anlægssektoren er generelt mere konjunkturfølsom end de andre erhverv, hvilket afspejler sig i, at lønudviklingen svinger noget mere end i fremstillingssektoren og de private serviceerhverv, jf. også figur 5.1.

Der er således en tydelig sammenhæng mellem lønudviklingen og efterspørgslen efter arbejdskraft – lønningerne stiger kraftigere i perioder med høj efterspørgsel. Generelt reagerer lønningerne (målt ved årsstigningstakten) med en vis forsinkelse i forhold til udviklingen i efterspørgslen. Under eksempelvis højkonjunktoren i midten af 2000'erne steg manglen på arbejdskraft i bygge- og anlægssektoren markant, og lønningerne inden for bygge og anlæg fulgte med op. Lønstigningstakten toppede i andet halvår 2007, omtrent et år efter at manglen var på sit højeste, jf. figur 5.23.

Anm.: Mangel på arbejdskraft i bygge- og anlægssektoren målt ved Danmarks Statistiks konjunkturbarometre (egen sæsonkorrektion) og årlige lønstigningstakter i bygge- og anlægssektoren (ekskl. genetillæg) ifølge DA's Konjunkturstatistik.

Kilde: Danmarks Statistik, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

For industrien ses også en tydelig sammenhæng mellem lønudviklingen og manglen på arbejdskraft i perioden siden 2005, og også her har lønningerne reageret med en forsinkelse på omtrent et års tid på mangelsituationen. Sammenhængen er dog ikke så markant som for byggeriet, og manglen på arbejdskraft har også ligget på et betydeligt lavere niveau end i byggeriet.

Betydelig lønafsmitning mellem brancher

Lønudviklingen på det private arbejdsmarked er til dels fastlagt i de overenskomster, der forhandles mellem arbejdsgivere (DA) og lønmodtagere (FH). Overenskomsterne på minimallønsområdet, som

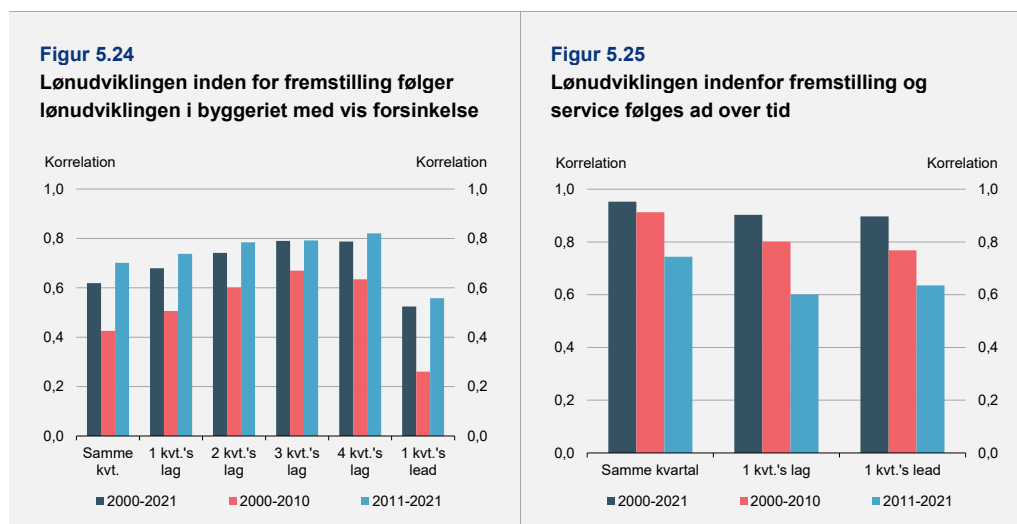
blandt andet omfatter industriens og bygge- og anlægssektorens overenskomster, angiver dog fx alene en mindsteløn, mens resten af lønnen forhandles lokalt på den enkelte virksomhed, *jf. også Økonomisk Redegørelse, maj 2020*. Den faktiske lønudvikling kan derfor afvige fra den overenskomstaftalte løn.

Det kan eksempelvis være tilfældet i perioder med udbredt mangel på arbejdskraft, hvor lønmodtagere står i en bedre forhandlingssituation. Det var fx tilfældet under højkonjunktoren i midten af 2000'erne. Det kan modsat også være tilfældet, hvis konjunkturerne udvikler sig markant ringere end lagt til grund ved overenskomstforhandlingerne, som det fx var tilfældet sidste år.

Byggeriet rekrutterer både arbejdskraft blandt ledige og fra udlandet, men også fra industrien og andre erhverv. Mangel på arbejdskraft i byggeriet vil på den måde kunne påvirke løndannelsen i andre brancher ved, at disse brancher må tilbyde højere lønninger for at holde på medarbejderne.

Gennem de sidste to årtier har stigninger eller fald i lønudviklingen i andre brancher end byggeriet haft tendens til at følge udviklingen i bygge- og anlægssektoren med en vis forsinkelse. Der har således været en tendens til, at lønningerne inden for fremstilling har fulgt lønningerne i byggeriet med en forsinkelse på ca. 2-4 kvartaler, *jf. figur 5.24*. Nogenlunde samme billede ses for de private serviceerhverv.

Sammenhængen mellem lønudviklingen i industrien og de private serviceerhverv har dog været tættere end sammenhængen mellem byggeriet og henholdsvis industri og serviceerhverv set over hele perioden siden 2000, og lønudviklingen i industrien og de private serviceerhverv har også i høj grad fulgt ad tidsmæssigt, *jf. figur 5.25*. Ser man alene på de seneste ti år har der dog været en svagere sammenhæng mellem lønudviklingen i fremstilling og service end i de foregående ti år.

Anm.: Korrelationskoefficienter mellem den årlige lønstigning i fremstilling og bygge- og anlægssektoren frem til 2. kvartal 2021 ifølge DA's Konjunkturstatistik i figur 5.24 og mellem fremstilling og private serviceerhverv i figur 5.25.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

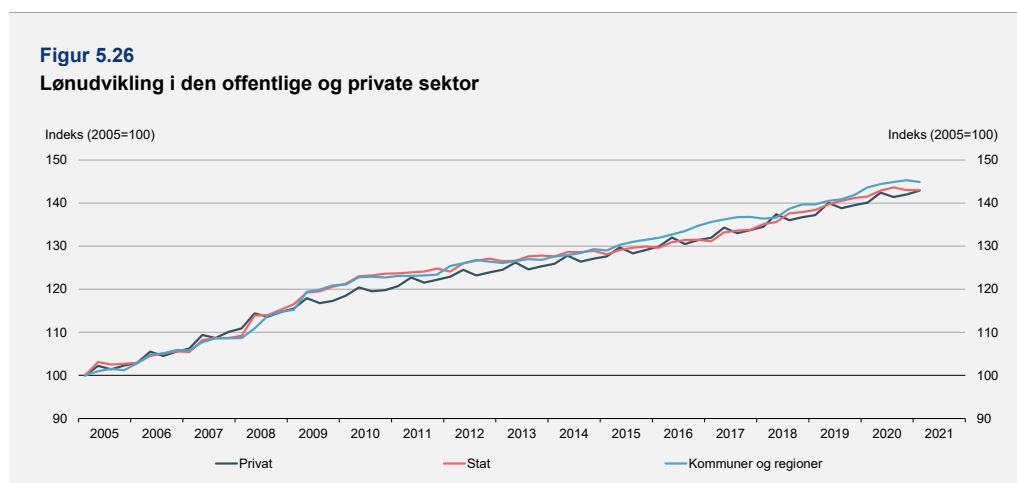
Generelt følger lønudviklingen inden for de tre hovedbrancher således hinanden, og set over en længere årrække er den gennemsnitlige årlige lønstigningstakt omtrent ens. Siden 2000 er lønningerne fx i gennemsnit vokset med 2,9 pct. årligt inden for både fremstilling, private serviceerhverv og bygge- og anlægssektoren ifølge DA's Konjunkturstatistik (ekskl. genetillæg).

Selvom der således kan ske afsmittning fra byggebranchen til de andre brancher, er det overordnet set den generelle konjunkturudvikling, der er afgørende for den samlede lønudvikling.

Lønudviklingen i industrien er generelt påvirket af, at industrien er mere eksportorienteret og internationalt konkurrenceudsat end de andre erhverv. Industrien vil derfor miste lønkonkurrenceevne, hvis lønningerne vokser hurtigere end produktivitetsudviklingen. Timeproduktiviteten i industrien er i gennemsnit vokset med 3,6 pct. realt om året siden 2000.

Offentlige lønninger

De offentlige og private lønninger udvikler sig generelt i samme tempo, idet de offentlige lønninger reguleres i forhold til de private lønninger, jf. figur 5.26.

Anm.: Tallene er ikke korrigeret for sæsonudsving.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

For de offentlige lønstigninger skønnes der over budgetvirkningen, som angiver årseffekten på de offentlige budgetter af de aftalte generelle lønstigninger, puljemidler mv. samt skøn for udmøntning af reguleringsordningen. Budgetvirkningen er dermed afhængig af udmøntningstidspunktet for en given lønstigning. Det betyder, at en lønstigning, der fx udmøntes 1. oktober i et givent år, indgår med en vægt på $\frac{1}{4}$ i det pågældende år og en vægt på $\frac{3}{4}$ i det efterfølgende år.

De gældende offentlige overenskomster (OK21) dækker perioden fra 1. april 2021 til 31. marts 2024. Budgetvirkningen på det samlede offentlige område beregnes med afsæt i de aftalte lønstigninger i OK21-forliget.

Budgetvirkningen er opgjort til 2,5 pct. i 2020, mens den skønnes at udgøre 1,3 pct. i 2021 og 1,9 pct. i 2022, *jf. tabel 5.1*.

Tabel 5.1
Offentlige lønstigninger og satsreguleringsprocent

Stigning i pct.	2020	2021	2022
Timefortjeneste ekskl. genetillæg (offentlig sektor)	2,5	-	-
Budgetvirkning (offentlig sektor)	2,5	1,3	1,9
Satsreguleringsprocent	2,0	2,0	1,2

Anm.: Lønstigningstakten i den offentlige sektor er timefortjenesten baseret på en sammenvejning af Danmarks Statistiks lønindeks for henholdsvis stat, kommuner og regioner. Der udarbejdes ikke skøn for lønudviklingen. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. skøn for udmøntningen fra reguleringsordningen på baggrund af skønnet for den private lønstigningstakt, men ekskl. skøn for reststigningen.

Kilde: Danmarks Statistik, Dansk Arbejdsgiverforening og egne beregninger.

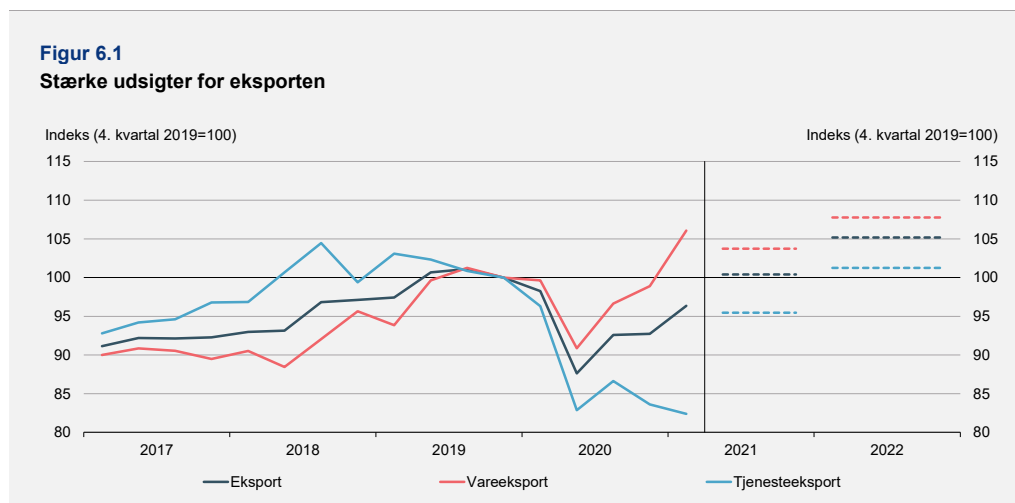

6. Udenrigshandel

6.1 Eksport

Eksporten ventes at blive en central drivkraft for væksten i den danske økonomi både i år og næste år, hvor der ventes stor fremgang. Vareeksporten kom sig hurtigt oven på nedgangen, som pandemien medførte under foråret sidste år og er siden fortsat med at vokse. Således lå vareeksporten allerede i 1. kvartal i år 6 pct. over niveauet fra 4. kvartal 2019. For tjensteeksporten har udviklingen – indtil videre – været noget anderledes. Eksporten af tjensteydelser har ligget lavt lige siden pandemiens start, og i 1. kvartal i år ramte den sit laveste niveau under pandemien – hele 18 pct. under niveauet før corona.

Fremover er udsigterne for eksporten dog lyse over en bred kam, *jf. figur 6.1*. Særligt for tjensteeksporten ventes der stor fremgang hen over sommeren og resten af året, hvor turisme, forretningsrejser samt udenlandske bygge- og anlægsinvesteringer ventes at normaliseres gradvist fra de nuværende ekstraordinært lave niveauer. Det forventes, at vareeksporten fortsat vil ligge højt resten af året, men at den vil falde en smule tilbage i forhold til første kvartal, i takt med at forbrugsmønstrene rundt om i verden normaliseres, eksporten af tjensteydelser vender tilbage, og den globale fremstillingssektor køler af. I alt skønnes det at eksporten i år vokser med 7,1 pct., hvilket vil indebære den højeste eksportvækst siden 2011, mens der skønnes en vækst på 5,8 pct. til næste år.

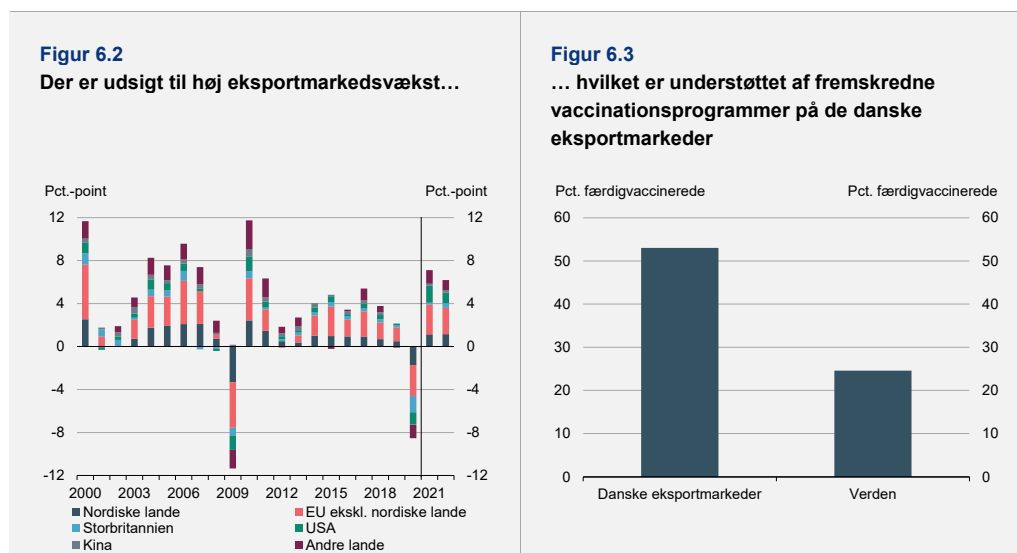

Anm.: De stiplede linjer angiver det gennemsnitlige kvartalsvise niveau af eksport, som indebærer en opnåelse af de skønnede vækstrater. Indeks er baseret på sæsonkorrigerede og kædede værdier i faste 2010-priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Stærk grobund for dansk eksport

Grobunden for eksporten vil være stærk både i år og næste år, hvilket blandt andet afspejles i den danske eksportmarkedsvækst, der ventes at blive 7,1 pct. i år og 6,2 pct. næste år. Væksten forventes trukket af en bredt funderet fremgang på de største danske eksportmarkeder, herunder høj vækst både inden for EU, i de nordiske lande og i USA, *jf. figur 6.2*. Det varierer meget på tværs af lande, hvor langt de respektive vaccinationsprogrammer er, men de danske eksportmarkeder udgøres især af højindkomstlande, som efterhånden har vaccineret store dele af deres befolkninger. Mens omtrent 24,6 pct. af befolkningen globalt var færdigvaccinerede pr. d. 24. august, så var andelen af færdigvaccinerede på de danske eksportmarkeder 53,0 pct., *jf. figur 6.3*. Det giver et godt grundlag for, at aktiviteten på de danske eksportmarkeder hurtigt vender tilbage, mens risikoen for nye nedlukninger fremover er reduceret betydeligt.

Anm.: Eksportmarkedsvæksten i figur 6.2 er defineret som den skønnede handelsvægtede udvikling i importen af varer og tjenester på tværs af de 36 største danske eksportmarkeder. I figur 6.3 er andelen af færdigvaccinerede på de danske eksportmarkeder baseret på den handelsvægtede vaccinationsprocent. Der er anvendt de senest tilgængelige vaccinationsprocenter pr. d. 24. august.

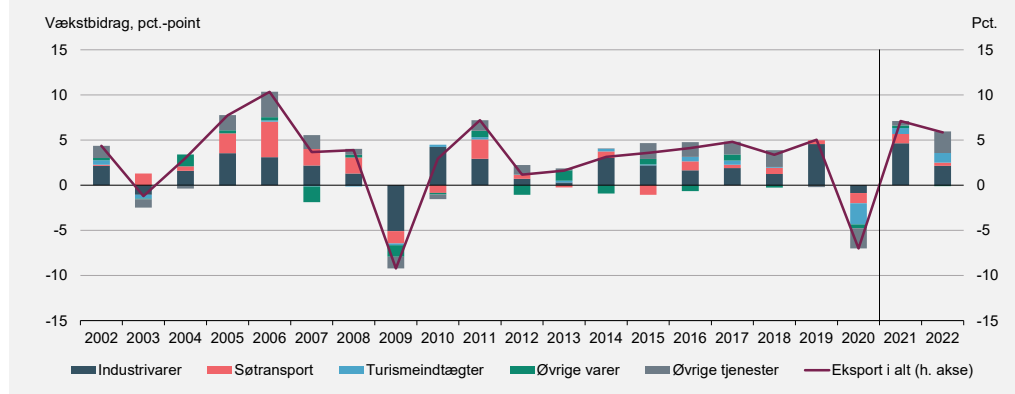
Kilde: Macrobond, OECD Economic Outlook, maj 2021 og egne beregninger.

I år understøtter eksportmarkedsvæksten især vareeksporten – herunder særligt industrivareeksporten – som allerede har nydt godt af det kraftige opsving på eksportmarkederne. Vareeksporten vil fortsat blive understøttet ind i 2022, men her vil tjenesteeksporten, særligt drevet af turisme og øvrige tjenester, tage over som den primære væksthæder, *jf. figur 6.4*. I alt skønnes vareeksporten at vokse med 8,1 pct. i år og 3,3 pct. næste år, mens tjenesteeksporten skønnes at vokse med 5,6 pct. i år og 9,9 pct. næste år.

Der er dog fortsat betydelige risici for den videre udvikling i den globale økonomi og derfor også for den danske eksport. Disse risici er ikke mindst knyttet til den videre udvikling i pandemien og de globale finansielle forhold – mere herom i kapitel 7.

Figur 6.4

Den højeste eksportvækst i 10 år drives særligt af industrivareeksporten

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

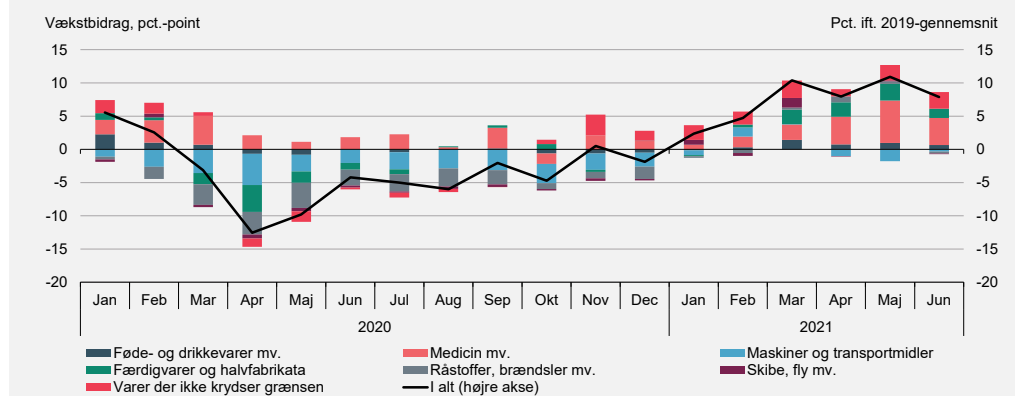
Kraftig vækst i vareeksporten, men mere afdæmpet udvikling fremadrettet

Der er udsigt til høj vækst i vareeksporten i år oven på en hurtig normalisering sidste år, som fortsatte sit momentum langt ind i 2021. Dette har bragt eksporten af varer op på det højeste niveau nogensinde, og vurderet ud fra de nominelle eksporttal er tæt på alle brede varekategorier over de seneste måneder kommet sig til fulde oven på faldet sidste år. De nominelle tal skal dog aktuelt tolkes med særlig varsomhed som følge af store internationale prisudsving på især råvarer.

Medicinaleksporten var sidste år med til at afbøde faldet i vareeksporten, da eksporten af medicinalvarer ikke i samme grad som eksempelvis maskiner og transportmidler er påvirket af konjunktursituationen. Samtidig har medicinaleksporten i år været i kraftig vækst, hvilket kombineret med normaliseringen af den resterende del af vareeksporten medførte en meget høj eksport hen over foråret, jf. figur 6.5. Ekstraordinært store stigninger i medicinaleksporten, som set i de seneste måneder, modsvarer dog typisk af nogle lidt svagere måneder senere hen. Det er derfor også sandsynligt, at eksporten heraf falder lidt tilbage i de kommende måneder fra de nuværende høje niveauer. Medicinaleksporten faldt også med 9,6 pct. i juni i forhold til maj, men samlet set ligger medicinaleksporten fortsat højt.

Figur 6.5

Den nominelle vareeksport er fortsat på et højt niveau, men har ramt et plateau

Anm.: Sæsonkorrigerede, nominelle tal fra betalingsbalancestatistikken.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Eksporten af varer solgt uden for Danmarks grænser har været en anden vigtig faktor for væksten i den danske vareeksport i år. Det har særligt været drevet af *merchanting*, som i grove træk indebærer, at varer er blevet købt og solgt videre med profit af en dansk virksomhed, uden at varerne nogensinde har krydset den danske grænse.¹ Der har generelt været en stigende tendens i denne type handel over en længere årrække, men der kan givetvis også være nogle corona-effekter i spil, som midlertidigt har øget denne type handel.

Generelt er de globale fremstillingssektorer så småt ved at køle af efter en kraftig vækst i første del af 2021, jf. kapitel 7. Det forventes også at afspejle sig i den danske fremstillingssektor og dermed vareeksporten. Niveaulet skønnes dog fortsat være højt året ud – ikke mindst understøttet af den videre fremgang på eksportmarkederne og en stærk global finans- og pengepolitisk stimuli.

Vareeksporten kan dog i den kommende tid blive hæmmet af et højt kapacitetspres i dele af den globale produktion. Større efterspørgsel efter varer under pandemien har medført en udbredt mangel og store prisstigninger på en række råvarer, computerchips o.l., jf. kapitel 7. Samlet set er den danske industri dog ikke lige så påvirket af dette som industrien i mange andre lande i Europa, jf. boks 6.1. Materiale mangel forventes derfor kun at påvirke dansk eksport relativt lidt set i et internationalt perspektiv. Indirekte effekter, eksempelvis via en opbremsning i den tyske industri, vil dog kunne smitte af på danske underleverandører.

¹ For mere herom se: Hvordan indgår dansk produktion af varer i udlandet i nationalregnskabet?, Danmarks Statistik, 25. marts 2021.

Boks 6.1**Dansk eksport er ikke så ramt af den globale materiale-mangel set i et internationalt perspektiv**

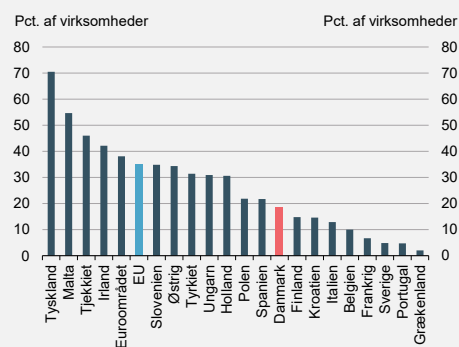
Dansk industri og eksport er i et internationalt perspektiv relativt robust over for den aktuelle globale mangel på råvarer og materialer. Industrivirksomhederne vurderer fx at adgangen til materialer, udstyr mv. kun i mindre omfang er en begrænsende faktor for deres produktion. Det rapporterede omfang af materiale-mangel blandt de danske virksomheder lå således i begyndelsen af 3. kvartal et godt stykke under EU-gennemsnittet. Omtrent 18 pct. af danske industrivirksomheder meldte i denne forbindelse om, at adgangen til materialer, råvarer mv. var en begrænsende faktor. Dette er ganske vist betydeligt højere end det historiske gennemsnit i Danmark på 4 pct., men relativt til EU-gennemsnittet på 35 pct. og Tysklands andel på hele 71 pct. af virksomhederne, så er andelen herhjemme forholdsvis beskeden, *jf. figur a*.

Den relativt beskeden danske andel af danske industrivirksomheder, der mangler materialer, skyldes formentlig, at det særligt er bil- og elektronikindustriene, som er hårdt ramt, mens eksempelvis fødevare- og medicinalindustriene materiale-mangel er mindre udtalt, *jf. figur b*. Det er primært en konsekvens af den globale mangel på computerchips (semiconductors), som har været forårsaget af det seneste års høje efterspørgsel på elektronik, kombineret med en strukturelt høj efterspørgsel, der i forvejen har lagt et højt kapacitetspres på produktionen igennem en længere årrække. Bil- og elektronikbrancherne udgør en meget lille del af den danske industri og vareeksport – eksempelvis udgjorde *køretøjer mv.* blot 2,7 pct. af den danske vareeksport i 2019. Omvendt udgør eksporten af køretøjer i Tyskland normalt 15-18 pct. af deres *samlede* eksport (inkl. tjenester).

Den danske industri og vareeksport er altså i et europæisk perspektiv kun i mindre omfang direkte påvirket af de forsyningsproblemer, som for tiden præger den globale industri. Ikke desto mindre leverer den danske industri underkomponenter o.l. til mange andre landes industrier, herunder den tyske. Derfor vil en opbremsning af global industriproduktion som følge af forsyningsproblemer også kunne hæmme den danske vareeksport.

Figur a

Relativt få danske industrivirksomheder melder om mangel på materialer

Figur b

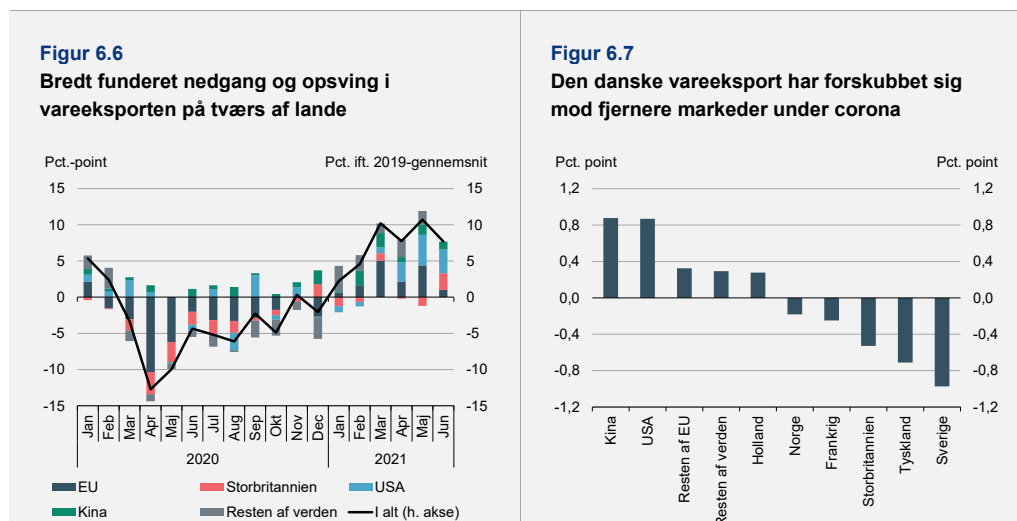
Særligt bil- og elektronikindustriene i EU er ramt af mangel på materialer

Anm.: Observationerne i figur a og b er for 3. kvartal 2021. I figur b er andelen vist for gennemsnittet på tværs af EU.
Kilde: EU-Kommissionen, Macrobond og egne beregninger.

Den danske vareeksport er rykket mod fjernere markeder under corona

På tværs af de danske eksportmarkeder har udviklingen i vareeksporten været ganske forskellig under pandemien, jf. figur 6.6. Særligt eksporten til EU og Storbritannien faldt meget i 2020. Samlet set er der i løbet af pandemien sket en lille forskydning af den danske vareeksport væk fra nærmarkederne og over mod de fjernere eksportmarkeder, navnlig mod Kina og USA, jf. figur 6.7.

Anm.: Sæsonkorrigerede, nominelle tal fra betalingsbalancestatistikken. I figur 6.7 vises forskellen mellem de respektive landes andel af vareeksporten i 2019 sammenlignet med de første seks måneder af 2021. Udviklingen er omtrent den samme, hvis der i stedet for 2021 sammenlignes med 2020.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En del af forklaringen kan findes i den type varer, som eksporteres til henholdsvis nær- og fjernmarkederne. Til USA og Kina eksporterer vi en stor andel af henholdsvis medicin og fødevarer i forhold til andre lande, og eksporten af disse typer varer har været mere robust over for det seneste års tilbageslag. Medicinaleksporten er tilmed vokset markant under pandemien. Eksporten til nærmarkederne, herunder Tyskland og Sverige, udgøres i højere grad af mere konjunkturfølsomme varer, jf. *Økonomisk Redegørelse, maj 2021*. Denne del af forklaringen tilsiger altså, at noget af det seneste halvandet års forskydning på eksportmarkederne har været drevet af konjunkturudsvinget og derfor må formodes at være midlertidig. Derudover kan forskelle i smitteudvikling på tværs af lande også have spillet ind, hvilket i givet fald også vil være en midlertidig effekt.

En anden del af forklaringen er af mere strukturel karakter. Andelen af den danske vareeksport, der går til eksempelvis lande uden for EU, har været svagt stigende igennem en længere periode – fra at udgøre omtrent 40 pct. i 2005 til at udgøre omtrent 50 pct. i 2019. Også i andre lande har der været en tendens til, at eksportandelen til nærmarkederne er faldet, hvilket afspejler den stigende globalisering. Vareeksporten til Storbritannien faldt derudover meget efter udtrædelsen af EU's indre marked i 2021, hvoraf noget må forventes at gå tabt permanent. En del af faldet må dog formentlig også tilskrives corona-effekter og midlertidige Brexit-effekter jf. *Økonomisk Redegørelse, maj 2021*.

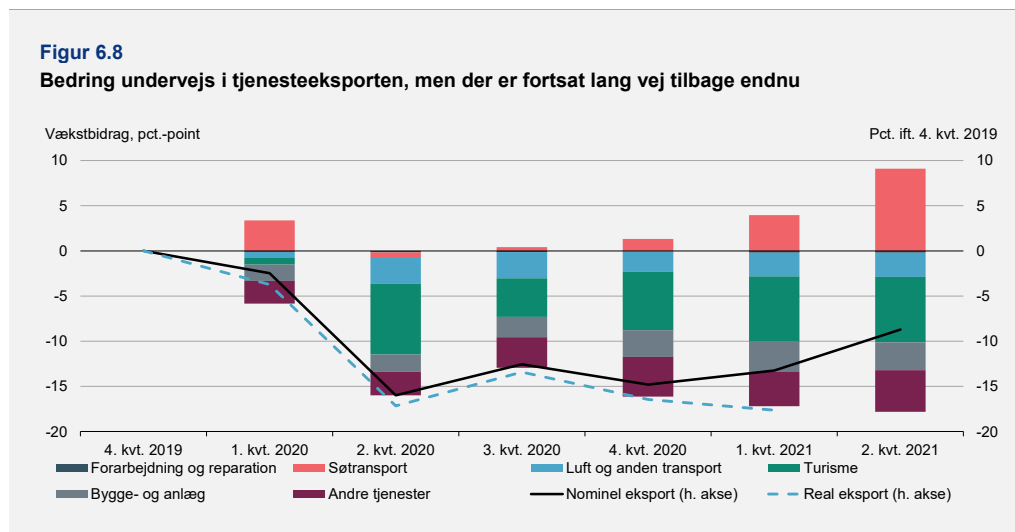
Det er imidlertid ikke til alle nærmarkeder, at eksporten er faldet relativt til markeder længere væk. Eksempelvis har vareeksporten til Nederlandene været meget høj gennem hele 2020 og indtil videre i

2021. Fremgangen i eksporten til Nederlandene har især været drevet af eksporten af *kraftmaskiner mv.*, herunder vindmøller, som steg med hele 148 pct. i 2020 og samlet udgjorde 24 pct. af vareeksporten til Nederlandene.² Med en fortsat voksende grøn dagsorden i Europa kan grøn eksport omvendt trække i retning af en øget eksport til nærmarkederne relativt til fjernmarkederne – både på kort og lidt længere sigt.

Fortsat underdrejet tjenesteeksport, men normalisering undervejs

Tjenesteeksporten nåede i 1. kvartal i år sit laveste niveau under pandemien, hvilket i høj grad var en konsekvens af nedlukningen igennem hovedparten af kvartalet – ikke kun i Danmark, men også i store dele af de danske eksportmarkeder. Den nominelle eksport peger dog på en lille bedring i de seneste måneder. Fremgangen har især været drevet af søtransporten, som både har nydt godt af den fortsat høje aktivitet i den globale varehandel og de store prisstigninger på fragt.

Den øvrige del af tjenesteeksporten, som i højere grad er påvirket af rejserestriktioner og international investeringslyst, har dog indtil nu kun vist få tegn på bedring. Hen over sommermånederne er de danske eksportmarkeder dog for alvor begyndt at genåbne, og det forventes at styrke tjenesteeksporten den kommende tid. Det gælder i særlig grad turismen, som skønnes en pæn fremgang resten af året, jf. boks 6.2.

Anm.: Nominelle tal fra betalingsbalancestatistikken. Egen sæsonkorrektur. Vækstbidrag til den nominelle eksport. Den reale eksport er renset for prisudviklingen.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

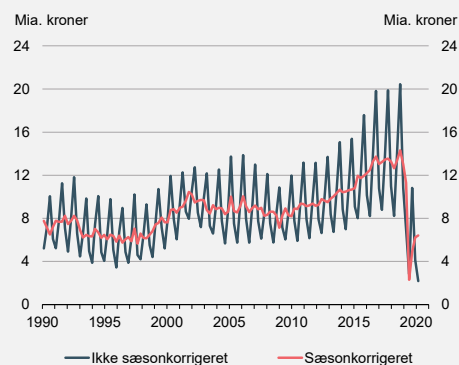
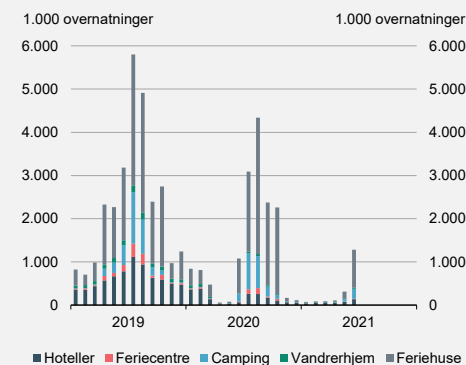
² Nederlandene fungerer også som transitland for meget international handel, og den øgede eksport til Nederlandene kan derfor også have været trukket af eksport til et tredjeland med Nederlandene som mellemstop.

Boks 6.2**Lysere tider i vente for den danske turisme efter en svær tid**

Turismen udgør under normale omstændigheder blot 4-5 pct. af den samlede eksport, og der er sjældent store udsving. Turismen har derfor ikke tidligere været en afgørende faktor for væksten i eksporten. Det blev for alvor ændret af pandemien, idet turistindtægterne i 2020 faldt med 54 pct. Hermed stod turistindtægterne alene for 2,3 pct.-point ud af det samlede fald på 7 pct. i eksporten sidste år.

Turistindtægterne nåede deres laveste niveau siden statistikkens start i 1990 i 1. kvartal i år, hvis man ikke korrigerer for sæson, *jf. figur a*. Det afspejler vinterens nedlukning, samt en generel lavsæson for turister. Genåbningen af ikke blot Danmark, men også størstedelen af Europa, lempelser af danske testkrav, indførelsen af EU's coronapas fra juli og et generelt fremskredent vaccinationsprogram peger dog mod lysere tider for den danske turismeeksport. I juni var der pæne tegn på bedring med hensyn til udenlandske overnatninger i Danmark – både sammenlignet med forårmånederne, men også i forhold til juni 2020, *jf. figur b*.

Sidste år bød på markante bedringer hen over sommermånederne og det tidlige efterår, hvor antallet af overnatninger i feriehusene og på campingpladser undervejs endda lå over det gennemsnitlige 2019-niveau. Antallet af overnatninger på hoteller var derimod stadig 73 pct. under 2019-niveau sidste sommer. Det var ikke mindst som følge af de begrænsede muligheder for udenlandske overnatninger i storbyerne, hvor der generelt også var et højt smittetryk. Mulighederne for at komme som turist til storbyerne er dog forbedret markant i forhold til sidste sommer, og der forventes derfor en god fremgang for de danske hoteller hen over sommeren og en gradvis normalisering i løbet af 2022.

Figur a**Historisk lave turistindtægter i 1. kvartal****Figur b****Antallet af udenlandske turisters overnatninger fortsat lavt, men der er udsigt til bedring**

Boks 6.2 (fortsat)

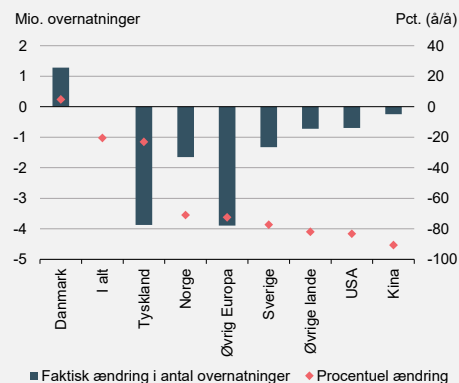
Det var især færre tyske turister i Danmark sidste år, der gjorde ondt på den danske turisme, men relativt var faldet i antallet af tyske turister faktisk langt mindre end for andre nationaliteter, *jf. figur c*. Det mindre fald hænger sammen med typen af ferier, som tyskerne holder i Danmark. Tyskernes ferie foregår i høj grad i feriehusene i Jylland (ca. 80 pct. af overnatningerne), hvor andre landes turister i højere grad bor på hoteller i de større byer.

Antallet af udenlandske bookinger af feriehusene i juni i år svarer omtrent til niveauet fra sidste år. Det indikerer, at vi igen i år får en stor tilstrømning af turister i de danske feriehusområder. I højere grad end sidste år, og i endnu højere grad end normalt, vil disse turister dog forventeligt komme til Danmark i løbet af sensommeren og til efteråret vurderet ud fra foreløbigt observerede bookinger, *jf. figur d*.

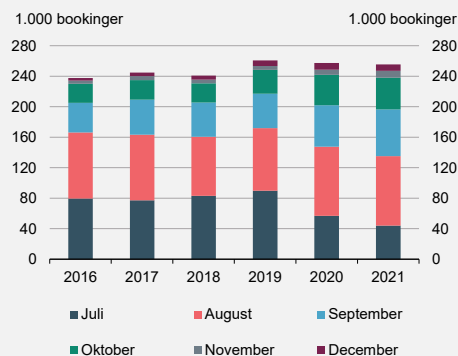
Alt i alt er fundamentet for en normalisering af turismen så småt til stede, og det er vi begyndt at se tegn på nu. Turismen forventes dog ikke helt normaliseret hverken i år eller næste år, men pilen peger opad i takt med at flere vaccineres globalt, og verden åbnes mere op.

Figur c

Mindre relativt fald i tyske overnatninger end for øvrige lande

Figur d

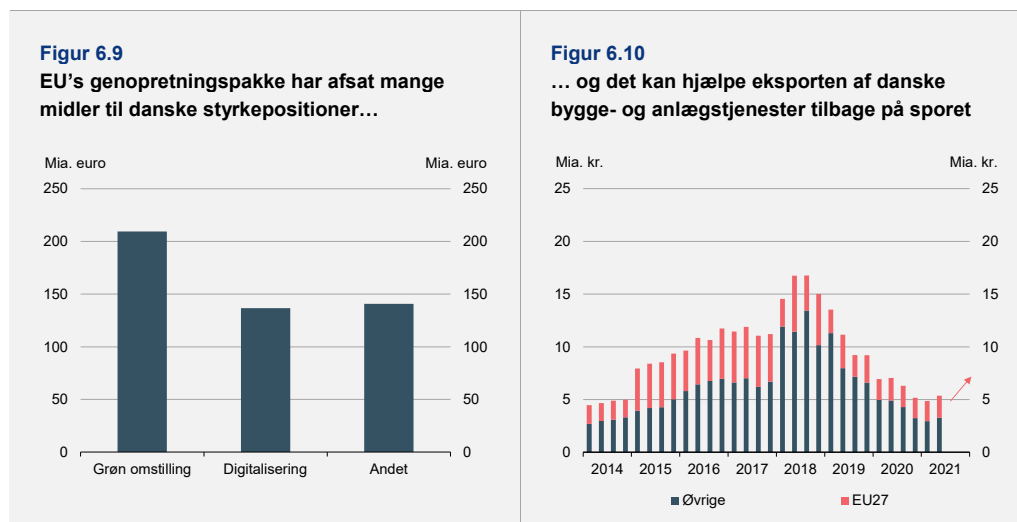
Antal udenlandske forudbookinger på feriehusene i juni er også på et højt niveau i år

Anm.: Figur a viser turistindtægter i faste 2010-priser, kædede værdier. Tal for overnatninger i figur b er ikke korrigeret for sæsoneffekter. Seneste observation er for juni 2021. Figur c viser udviklingen i antal overnatninger fra 2019 til 2020 fordelt efter turistens oprindelsesland. Figur d viser antallet af udenlandsk bookede feriehus pr. juni i det givne år.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Også eksporten af bygge- og anlægstjenester må formodes at vokse en del i år, og formentlig i endnu højere grad til næste år. I 2. kvartal 2021 lå eksporten af bygge- og anlægstjenester fortsat 50 pct. under 2019-niveauet, men i takt med at verdensøkonomien normaliseres, vil en del af de internationale bygge- og anlægsprojekter formentlig blive genoptaget. Yderligere er der gode muligheder for eksport af grønne bygge- og anlægstjenester, herunder opsætning af vindmølleparker i forbindelse med EU's genopretningspakke, hvor pengene allerede nu begynder at flyde ud i de europæiske økonomier. En stor del af midlerne er øremærket til områder inden for danske styrkepositioner, blandt andet digitalisering og grøn omstilling, *jf. figur 6.9 og kapitel 7.*

Anm.: Figur 6.9 viser de allokerede midler relateret til grøn omstilling, digitalisering og andet vurderet ud fra de enkelte EU-landes genopretningsplaner. Tal i figur 6.10 er sæsonkorrigerede og nominelle fra betalingsbalancestatistikken. Eksporten af bygge- og anlægstjenester var i 2018 særligt trukket op af store vindmølleprojekter i Storbritannien.

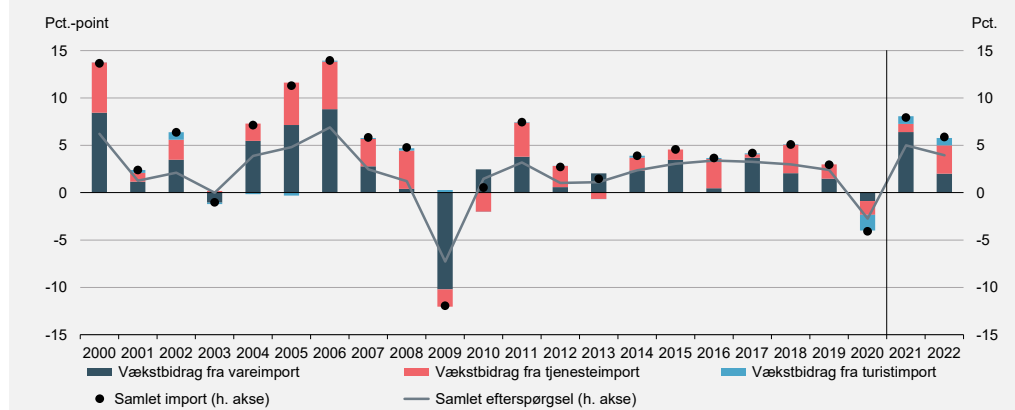
Kilde: Bruegel, Danmarks Statistik og egne beregninger.

6.2 Import

Den danske import skønnes at vokse stærkt de kommende år – både på grund af stigende dansk indenlandsk efterspørgsel, men også som følge af den markante fremgang for dansk eksport. Samlet set ventes det, at importen vokser med 8,2 pct. i år og 5,2 pct. næste år, *jf. figur 6.11.* Især vareimporten ventes at vokse kraftigt med 10,7 pct. i år, efter et ganske begrænset fald på 1,5 pct. sidste år. Tjenesteimporten forventes i år at stige med 4,3 pct. oven på et fald i 2020 på 7,8 pct. I 2022 forventes tjenesterne at blive den primære drivkraft, i takt med at den danske økonomi og forbrugsmønstre normaliseres, og de danske turistrejser til udlandet for alvor vender tilbage. Tjenesteimporten skønnes på den baggrund at vokse med 10,2 pct. i 2022, mens der skønnes en mere afdæmpet fremgang i vareimporten på 2,1 pct. samme år.

Figur 6.11

Høje vækstrater i importen drives af varer i 2021 og tjenester i 2022

Anm.: Vækstbidrag til importen.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

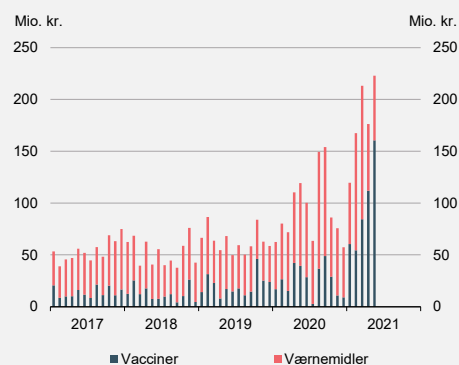
Ekstraordinære faktorer trækker importen op

Importen har under pandemien været understøttet af en række faktorer, som ekstraordinært har trukket og fortsat vil trække importen op. Dette er blandt andet som følge af køb af vacciner, værnemidler og corona-test, hvoraf hovedparten må formodes at være købt uden for Danmarks grænser. Det kan blandt andet ses i udenrigshandelsstatistikken, hvor importen af udvalgte værnemidler har ligget højt både sidste år og i foråret i år, mens også importen af vacciner er steget kraftigt, *jf. figur 6.12*. Hvor den samlede import af de udvalgte værnemidler samt vacciner i 2019 var 762 mio. kr., så er der allerede til og med maj i år importeret for knap 900 mio. kr. Beløbet må forventes at være steget yderligere hen over sommermånederne, hvor størstedelen af de danske vaccineforsendelser er blevet leveret.

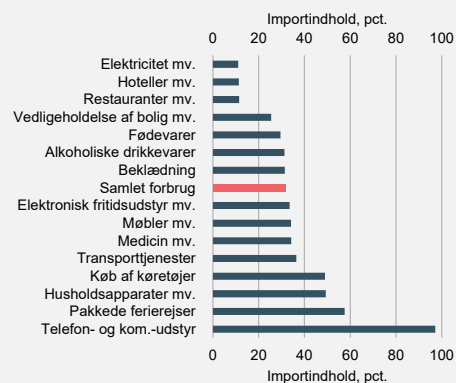
Yderligere har pandemien ændret på danskernes forbrugssammensætning, hvilket midlertidigt kan øge importindholdet i privatforbruget både i 2021 og 2022 i forhold til en normalsituation. Der er generelt et højere importindhold i varer end i tjenester, og de typer af varer, som særligt er blevet købt under pandemien – herunder eksempelvis elektronik og især kommunikationsudstyr – købes ofte i udlandet, *jf. figur 6.13*. Eksempelvis lød det samlede importindhold (både direkte og indirekte) i *telefon- og kommunikationsudstyr* på hele 97 pct. i 2019, mens forbrug blandt hårdt ramte brancher som eksempelvis hoteller og restauranter kun havde et importindhold på 11 pct.

Derudover har forskydningen mod onlineforbrug formentlig også øget importindholdet inden for visse typer af forbrug, idet mange onlinevirksomheder, som opererer i Danmark, er udenlandske.

Figur 6.12
Importen af vacciner og udvalgte værnemidler
er skudt i vejret – mere i vente

Figur 6.13
Importindhold varierer meget på tværs af
forbrugstyper

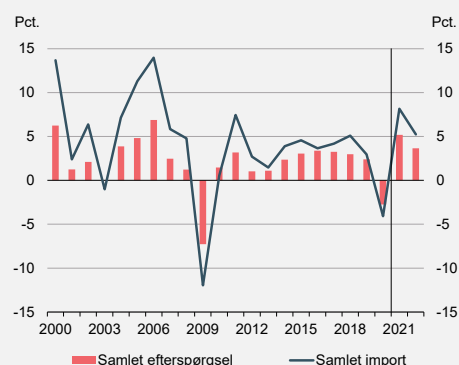

Anm.: Seneste observation i figur 6.12 er for maj 2021. Værnemiddelimporten er opgjort som importen af desinfektionsmidler, ansigtsmasker, visirer, beskyttelsesmasker o.l. baseret på den detaljerede udenrigshandelsstatistik. Der vil dog være typer af værnemidler, som ikke er inkluderet i denne opgørelse. I figur 6.13 er importindhold baseret på 2019-tal og inkluderer både direkte og estimeret indirekte import.

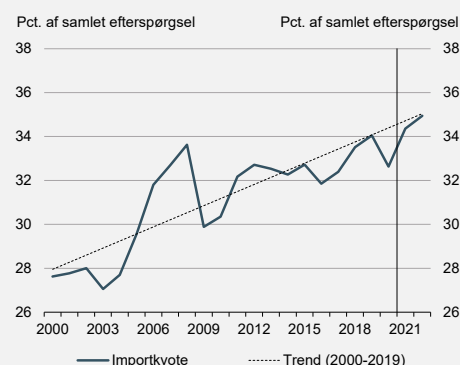
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Ovenstående faktorer bidrager til, at importen skønnes at vokse i et højere tempo end den øvrige efterspørgsel både i år og næste år, *jf. figur 6.14*. Hermed vender importkvoten hurtigt tilbage til trenden fra før pandemien, *jf. figur 6.15*. Den svagt stigende tendens er i høj grad en konsekvens af globaliseringen og den fortsat voksende samhandel mellem lande, som Danmark også nyder godt af. Den relativt stærke udvikling i importen afspejler dog også, at den danske økonomi umiddelbart forventes at komme sig en smule hurtigere end resten af verden.

Figur 6.14
Importen vil vokse i et lidt højere tempo end
den øvrige efterspørgsel...

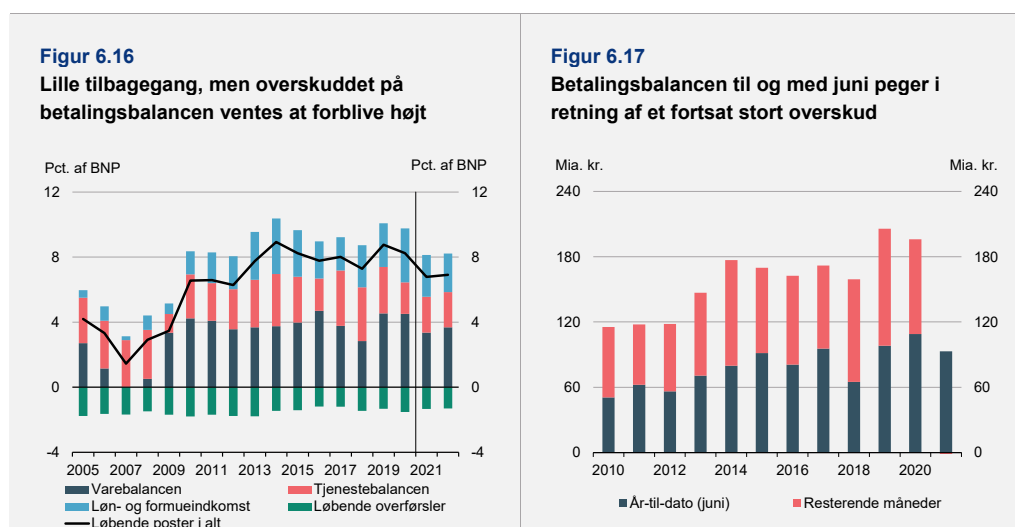
Figur 6.15
... hvormed importkvoten hurtigt vender
tilbage til sin trend fra før pandemien

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

6.3 Betalingsbalancen

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster har siden 2013 ligget på et nogenlunde stabilt leje på 8 pct. af BNP, men det forventes at falde en smule til knap 7 pct. både i år og næste år, *jf. figur 6.16*. Til og med juni er der i år akkumuleret et overskud på 93 mia. kr., hvilket ligger omtrent på niveau med de seneste år, *jf. figur 6.17*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

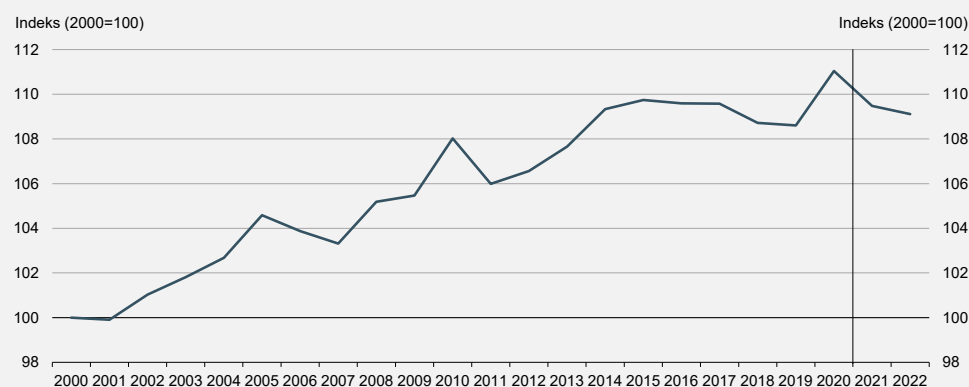
Under coronapandemien har der været et øget overskud på handlen med varer – især drevet af medicin og handel uden for Danmarks grænser. Overskuddet på handlen med tjenester har dog omvendt været mindre, end hvad der var tilfældet i årene før corona. I takt med at verdensøkonomien normaliseres, skønnes overskuddet på vare- og tjenestebalance at henholdsvis formindskes og forøges gradvist.

I år har der været store udsving i de internationale vare- og særligt råvarepriser. Det kan få betydning for overskuddet på betalingsbalancen, idet gennemslaget ikke er ens på eksport- og importpriserne. Gennemslaget til importpriserne vurderes at være lidt højere, hvilket isoleret set trækker lidt ned i overskuddet, *jf. nedenfor*. I alt skønnes eksportpriserne at stige med 3,0 pct. i år, mens importpriserne ventes at stige med 4,5 pct. Næste år ventes prisstigningerne at aftage til 1,0 pct. og 1,3 pct. for hhv. eksporten og importen.

Bytteforholdet har hjulpet det store betalingsbalanceoverskud på vej

De store overskud på betalingsbalancens løbende poster har været hjulpet på vej af en gunstig udvikling i det danske bytteforhold igennem en længere periode, *jf. figur 6.18*. Bytteforholdet måler den relative udvikling i priserne på den danske eksport og import. Det forbedrede bytteforhold siden 2000 skyldes, at priserne på de danske eksporterede varer er steget relativt til prisen på de importerede varer.

Det forbedrede bytteforhold afspejler i høj grad sammensætningen af den type varer, som den danske industri producerer og de varer, som vi importerer. Over de seneste 20 år har der for eksempel været stor produktivitetsvækst på varer inden for elektronik, og det har fået priserne til at falde en del på denne type varer. Omvendt er varer med mindre produktivitetsvækst – fx designvarer – steget i pris. Danmark importerer relativt meget elektronik, mens vi eksporterer designvarer, medicin og specialiserede maskiner, hvilket dermed løbende har forbedret bytteforholdet.

Figur 6.18**Markant bytteforholdsforbedring de seneste årtier**

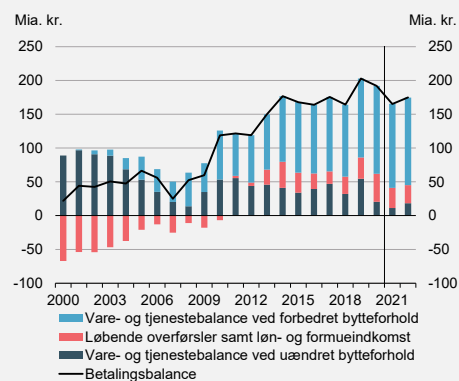
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Stigningen i bytteforholdet har i høj grad været sammenfaldende med det voksende overskud på betalingsbalancen. Hvis man i stedet antog, at priserne på den danske import havde udviklet sig 1:1 med priserne på den danske eksport, og holdt alt andet lige, så havde overskuddet på betalingsbalancen været markant mindre, *jf. figur 6.19*.

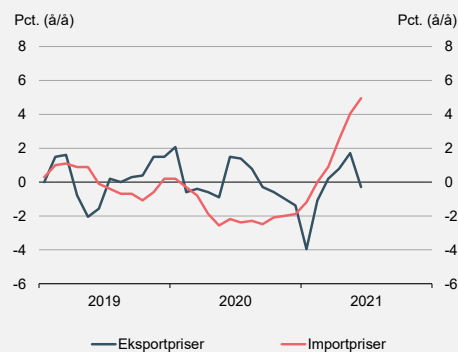
Sidste år voksede bytteforholdet også, særligt drevet af udsving i energipriserne, men det forventes at normalisere sig allerede i år, hvor bytteforholdet skønnes at falde tilbage omkring niveauet i årene før pandemien. Det understøttes blandt andet af, at prisstigninger på importerede varer har været større end på eksporterede varer, *jf. figur 6.20*. Det skyldes i høj grad de høje råvare- og elektronikpriser. Dette forventede fald i bytteforholdet vil isoleret set også trække overskuddet på betalingsbalancen en smule ned.

Figur 6.19

Hvis bytteforholdet havde ligget fast siden 2000 ville overskuddet være markant mindre – alt andet lige

Figur 6.20

Importpriserne er steget markant mere end eksportpriserne de seneste måneder

Anm.: I figur 6.19 er det antaget, at importpriserne har fulgt udviklingen i eksportpriserne i det kontrafaktiske scenarie. Prisudviklingerne i figur 6.20 baserer sig på Danmarks Statistiks producentprisindeks. Sidste observation i figur 6.20 er for juni 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

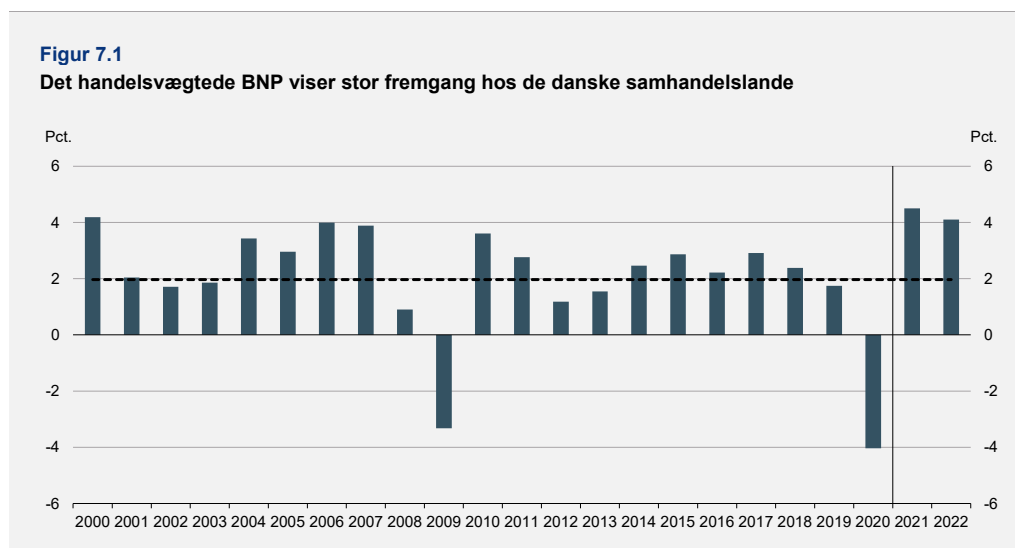

7. International økonomi og finansielle markeder

7.1 International økonomi

Verdensøkonomien har i det seneste halvandet år været præget af covid-19-pandemien, med en stor nedgang i første halvår 2020 efterfulgt af en kraftig, men delvis normalisering af aktiviteten i andet halvår og mere moderat vækst hen over vinteren og starten af foråret som følge af fornyet smittespredning. De seneste måneder har dog budt på stærk fremgang på tværs af kloden – ikke mindst drevet af færre restriktioner i lyset af de fremskredne vaccineprogrammer i mange lande, herunder i de største økonomier. Selvom de seneste indikatorer peger på, at det nuværende meget høje tempo i verdensøkonomien ikke fortsætter, så er der fortsat et solidt momentum. Husholdninger har i mange lande opsparet betydelige midler under krisen. De ventes i et vist omfang at blive kanaliseret ind i et øget privatforbrug. Endvidere understøttes fremgangen af fortsat ekspansiv finans- og pengepolitik.

Den stærke fremgang har ført til opjusteringer i de seneste prognoser fra de internationale organisationer. I maj opjusterede OECD eksempelvis deres vækstskøn for verdensøkonomien til 5¼ pct. i år og 4½ pct. næste år. Også på de centrale danske eksportmarkeder er der udsigt til stor fremgang, især i Europa og USA. Det handelsvægtede BNP er således skønnet til at stige med 4,5 pct. i år og 4,1 pct. næste år, jf. figur 7.1.

Anm.: Den handelsvægtede aktivitet er opgjort ved at sammenveje BNP-væksten i Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere med deres andel af dansk eksport. Den stiplede linje angiver gennemsnittet for 2000-2020.

Kilde: Danmarks Statistik, OECD, Economic Outlook, maj 2021 samt egne beregninger.

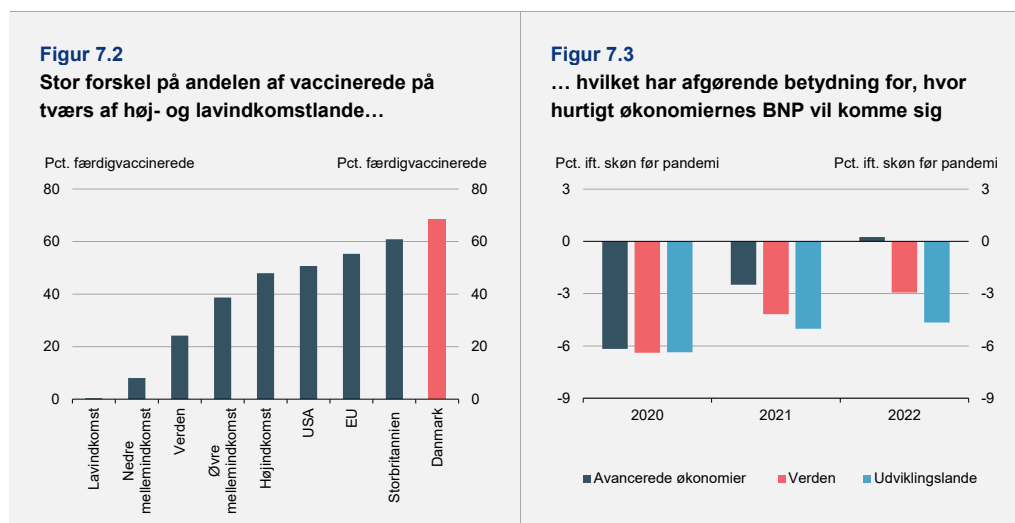
En verdensøkonomi i to hastigheder

Selvom der er høj fart på verdensøkonomien, er væksten ikke jævnt fordelt på tværs af lande. Covid-19-pandemien præger stadig den globale økonomiske aktivitet og udviklingen i smittespredningen vil i den kommende tid fortsat have en stor indvirkning på vækstudsigterne for de enkelte økonomier.

Fremskredne vaccineprogrammer og bedre behandling har muliggjort en bred genåbning af økonomierne i mange lande. Det er afgørende for vækstudsigterne, at nye generelle nedlukninger af økonomierne som følge af pandemien undgås. Det vurderes at være realistisk i fravær af nye, mere alvorlige virusvarianter. De avancerede økonomier er godt stillet i denne henseende, da de fleste lande er nået langt med at vaccinere deres befolkninger.

Lavindkomstlandene og de nye vækstøkonomier er generelt mindre langt med hensyn til at vaccinere deres befolkninger, jf. figur 7.2. Eksempelvis er blot 0,4 pct. af alle personer i lavindkomstlande færdigvaccinerede. Det kan få betydning for, hvor hurtigt deres økonomier kommer ovenpå igen, da nye smittebølger kan hæmme den økonomiske aktivitet, både på grund af eventuelle restriktioner og som følge af mere forsigtig adfærd blandt husholdninger og virksomheder.

Forskellen mellem høj- og lavindkomstlande i forhold til vaccineudrulningen ses ikke mindst på forskellen i, hvor hurtigt økonomierne forventes at vende tilbage til deres trend-udvikling fra før pandemien. IMF forventer, at de avancerede økonomier under ét allerede i 2022 vil være over den økonomiske aktivitet, som blev forventet inden pandemien. Omvendt forventes det, at aktiviteten i udviklingslandene næste år fortsat vil ligge næsten 5 pct. under forventningen før pandemien, jf. figur 7.3.

Anm.: Data i figur 7.2 er til og med den 19. august. Indkomstkategorier i figur 7.2 er baseret på definitioner af Verdensbanken, mens kategorier i figur 7.3 er baseret på IMF-kategorisering. De fleste højindkomstlande bliver klassificeret som avancerede økonomier. I figur 7.3 vises den procentuelle forskel mellem IMF's skønnede niveau for de respektive områders BNP-niveau fra før pandemien (oktober 2019) sammenlignet med den seneste prognose (juli 2021).

Kilde: Macrobond, IMF World Economic Outlook, oktober 2019 & juli 2021 og egne beregninger.

De internationale organisationers prognoser, som danner grundlaget for forudsætningerne om udviklingen i international økonomi i indeværende redegørelse, er baseret på en antagelse om, at vaccinerne fortsat vil være effektive mod henholdsvis deltavarianten og mod eventuelle nye mutationer. Det er også, hvad erfaringerne indtil videre har vist, *jf. boks 7.1*.

Boks 7.1

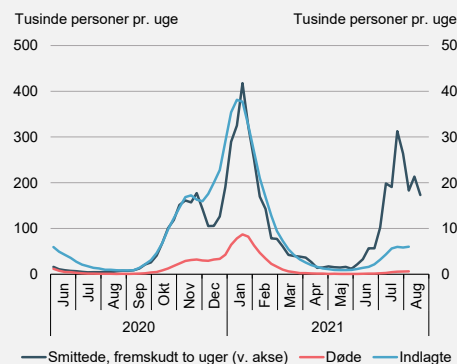
Vacciner er effektive – også over for deltavarianten

Storbritannien har som flere andre lande i løbet af sommermånederne oplevet en stor stigning i smittetallene som følge af den mere smitsomme deltavariant. Erfaringerne fra den nye smittebølge har dog vist, at vaccinerne i høj grad virker med hensyn til at dæmpe antallet af indlæggelser og dødsfald som følge af smitten. Således har antallet af indlæggelser og dødsfald i Storbritannien holdt sig på et meget lavt niveau i forhold til antallet af smittede, når der sammenlignes med sammenhængen under vinterens smittebølge, *jf. figur a*.

Baseret på de seneste britiske tal har vaccinerne (Pfizer og AstraZeneca) en lidt lavere effektivitet mod deltavarianten med hensyn til symptomatisk smitte, men der er studier, som indikerer, at effektiviteten over for indlæggelser faktisk er en smule højere, *jf. figur b*. Et nyt notat fra SSI viser tilsvarende en fortsat høj vaccineeffektivitet mod nye varianter i Danmark. Et studie fra Chile indikerer, at den kinesiske vaccine Sinovac, som i høj grad bliver brugt i udviklingslande, har omtrent den samme effektivitet som AstraZeneca mod Alfa-varianten i forhold til både smitte og indlæggelser. Der mangler dog data til at sammenligne effektiviteten mod deltavarianten. Alt i alt er der meget, som tyder på, at der indtil videre er høj effektivitet mod indlæggelser på tværs af vacciner og varianter. Det er lovende for både den globale sundhed og økonomi.

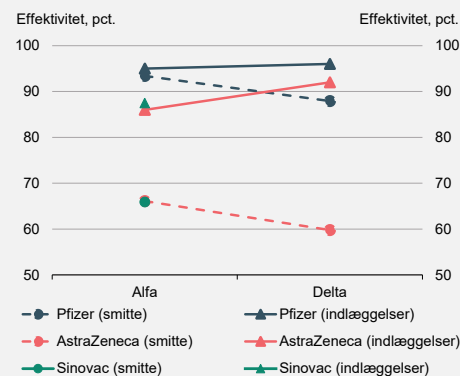
Figur a

I Storbritannien har antallet af dødstilfælde været lavt på trods af stigende smitte

Figur b

Vaccineeffektiviteten er mindre for smitte med deltavarianten, men fortsat høj mod indlæggelser

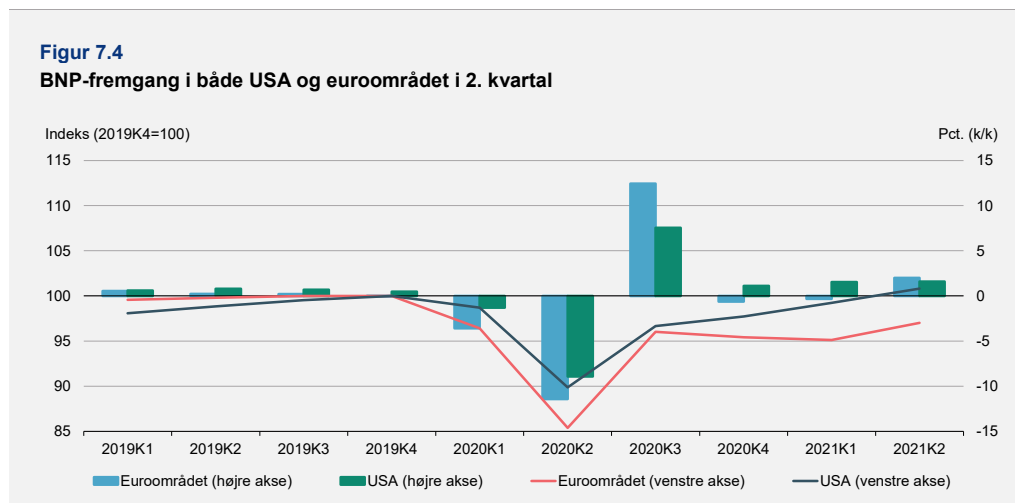

Anm.: I figur b indikerer de stiplede linjer de centrale estimater for effektiviteten mod symptomatisk smitte, mens de fuldt optegnede linjer indikerer effektivitet mod indlæggelser. Figuren viser alene de centrale estimater og ikke de fulde konfidensintervaller. Andre studier kan vise varierende grad af effektivitet.

Kilde: Macrobond, Effectiveness of Covid-19 Vaccines against the B.1.617.2 (Delta) Variant, *New England Journal of Medicine*, 12. august 2021, Notat: vaccineeffektivitet for covid-19 vaccinerne Comirnaty, Spikevax og Vaxzevria* i perioden, hvor alfa- og delta-varianterne har cirkuleret i Danmark, SSI, 18. august 2021 samt Effectiveness of an Inactivated SARS-CoV-2 Vaccine in Chile, *New England Journal of Medicine*, 7. juli 2021.

Stærk vækst i økonomien hen over sommeren

Der var fremgang i både USA og euroområdet i 2. kvartal i år, hvor BNP voksede med henholdsvis 1,6 pct. og 2,0 pct., *jf. figur 7.4*. USA har haft positiv vækst lige siden det store tilbageslag i 2. kvartal sidste år, og aktiviteten er allerede nu et stykke over niveauet fra før pandemien. Omvendt er BNP i euroområdet fortsat ca. 3 pct. under niveauet fra udgangen af 2019, hvilket især afspejler nye tilbageslag i både 4. kvartal sidste år og 1. kvartal i år.

Anm.: Tallene er sæsonkorrigerede og prisregulerede.

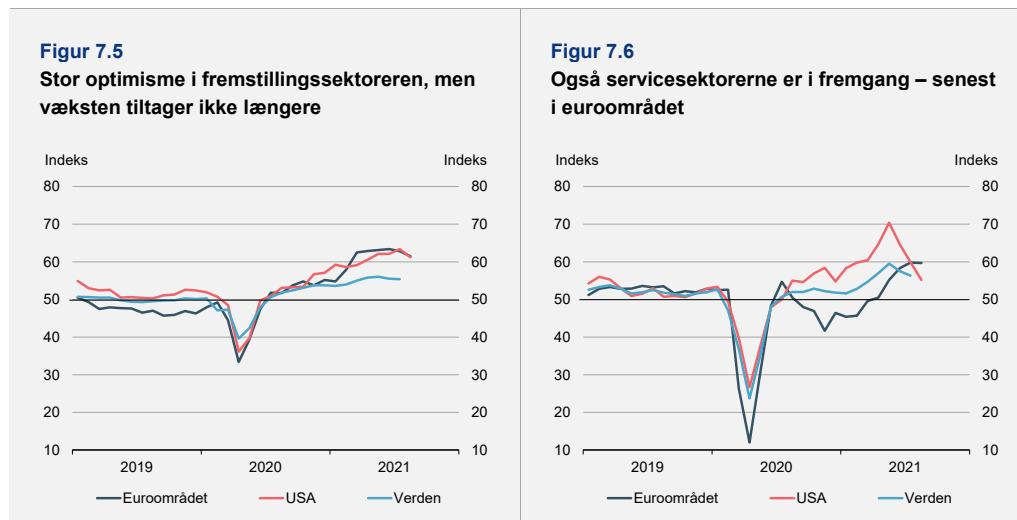
Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Den stærke vækst i 2. kvartal synes at være fortsat ind i 3. kvartal – både i USA, euroområdet og globalt. Den globale industri er kommet sig oven på dykket som følge af pandemien i begyndelsen af 2020, og fremgangen fortsætter i højt tempo. Erhvervstilliden (PMI) for industrien ser dog ud til at have toppet og har de seneste måneder været trukket ekstraordinært op af forlængede leveringstider, *jf. figur 7.5*.¹

Fremgangen i industrien har i høj grad været en konsekvens af skiftet i efterspørgslen fra tjenester til varer under pandemien. I takt med vaccineudrulningen og sommerens genåbninger forventes der en normalisering af tjenesteforbruget. Det kan lægge en dæmper på vareforbruget. Det viser sig allerede i de ledende indikatorer, herunder PMI-tallene, som peger mod et lavere fremgangstempo i industrien.

Normaliseringen af serviceforbruget vil være en afgørende faktor for den globale vækst resten af året, og PMI-tallene peger på pæn fremgang på tværs af kloden, *jf. figur 7.6*. I USA har der længe været fremgang, mens det først i løbet af forårs- og sommermånederne har været tilfældet i euroområdet, efter vinterens nedlukninger lagde en dæmper på servicesektorene.

¹ Lange leveringstider bliver i normale tider set som en positiv indikation på vækst, idet det typisk indebærer en høj efterspørgsel, som lægger pres på produktionskapaciteten. Global mangel på råvarer og fragtkapacitet trækker dog ekstraordinært op i leveringstiderne for tiden, hvilket kan være hæmmende for væksten, da kapaciteten ikke kan følge med.

Anm.: En værdi over 50 indikerer fremgang, mens en værdi under 50 indikerer tilbagegang.

Kilde: Macrobond.

Betydelig finanspolitisk stimulus – især i USA – løfter væksten

Den amerikanske økonomi har indtil nu været understøttet af kraftige finanspolitiske lempelser. Således vurderer OECD, at det strukturelle underskud på de offentlige finanser i USA er øget fra 3,4 pct. af BNP i 2019 til 13,0 pct. af BNP i 2021. I 2020 og 2021 har store kontantudbetalinger til husholdningerne samt forhøjet og forlænget adgang til arbejdsløshedsunderstøttelse medført et stort løft i husholdningernes indkomster. Denne støtte ventes at bortfalde, men en betydelig del af indkomstfremgangen er sparet op, da forbrugsmulighederne var begrænsede under pandemien. En betydelig del af forbrugseffekten vil derfor først vise sig med forsinkelse.

Hen over sommeren er der i USA opnået tværpolitisk enighed om en ny infrastrukturinvesteringspakke på i alt godt 550 mia. dollar (godt 2¼ pct. af BNP) fordelt over de næste otte år. Aftalen er imidlertid ikke vedtaget endeligt i Kongressen og er derfor endnu ikke inkluderet i de internationale organisationers prognoser. Kongressens Budgetkontor vurderer, at infrastrukturpakken i sin nuværende form vil øge de offentlige nettoudgifter med omtrent 188 mia. dollar i perioden 2022-2023.

I Europa har der også været meget betydelige finanspolitiske støttetiltag. I euroområdet som helhed er den strukturelle offentlige saldo forværret med 4,8 pct. af BNP fra 2019 til 2021 (ekskl. engangsudgifter).

Som en del af EU's reaktion på covid-19-pandemien blev der i juli 2020 aftalt en genopretningspakke, der nu er ved at blive udmøntet. Pakken giver især et løft til BNP-væksten i perioden 2021-2023. EU-Kommissionen har estimeret, at EU's fælles genopretningsiltag frem mod 2026 direkte vil øge BNP i

EU med 0,8 til 1,5 pct.² Det samlede indhold af genopretningsplanerne, hvoraf de fleste efterhånden er godkendt, er opsummeret i boks 7.2.

Boks 7.2

EU's genopretningsfacilitet og EU-landenes genopretningsplaner

EU-landene blev 21. juli 2020 enige om en pakke med fælles genopretningstiltag på i alt 750 mia. euro (2018-priser), herunder særligt en genopretningsfacilitet med en ramme på i alt 672,5 mia. euro (heraf 312,5 mia. euro, som gives som direkte støtte (tilskud) og 360 mia. euro, som gives som lån) til at understøtte økonomierne i EU-landene gennem investeringer og reformer. En betydelig del af midlerne målrettes de EU-lande, der er økonomisk hårdest ramt af coronakrisen.

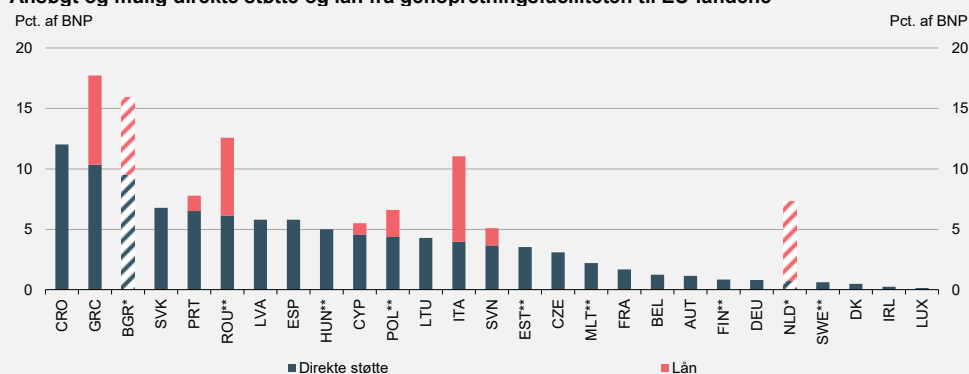
Genopretningsfaciliteten er nu ved at blive implementeret. For at modtage midler fra faciliteten skal EU-landene hver især udarbejde nationale genopretningsplaner, der beskriver de reformer og investeringer, som ønskes finansieret gennem faciliteten.

Danmark indsendte sin genopretningsplan 30. april 2021. Planen skal sikre en stor del af finansieringen til de grønne aftaler, som regeringen og et flertal i Folketinget indgik i slutningen af 2020. Pengene fra EU går dermed især til massive investeringer i klima og grøn omstilling (59 pct.) samt digitalisering (25 pct.). Danmark står til at modtage ca. 11,6 mia. kroner fra EU's genopretningsfond. Det endelige beløb vil blandt andet afhænge af den økonomiske udvikling i Danmark og de øvrige EU-lande. Planen er overordnet delt op i 7 hovedområder:

- Covid-19 myndighedsindsatser på sundhedsområdet (0,2 mia. kr.)
- Grøn omstilling af landbrug og miljø (1,3 mia. kr.)
- Energieffektiviseringer, grøn opvarmning mv. (1,7 mia. kr.)
- Grøn skattereform (3,9 mia. kr.)
- Grøn omstilling af vejtransport (1,9 mia. kr.)
- Digitalisering (0,7 mia. kr.)
- Grøn forskning og udvikling (1,8 mia. kr.)

Figur a

Ansøgt og mulig direkte støtte og lån fra genopretningsfaciliteten til EU-landene

² EU-Kommissionen (2021): Quantifying Spillovers of Next Generation EU Investment, juli 2021. Opgørelsen indregner dog ikke de strukturelle reformer, som givetvis også vil påvirke BNP positivt. Der er til gengæld taget højde for positive spill-over-effekter mellem de individuelle genopretningsplaner.

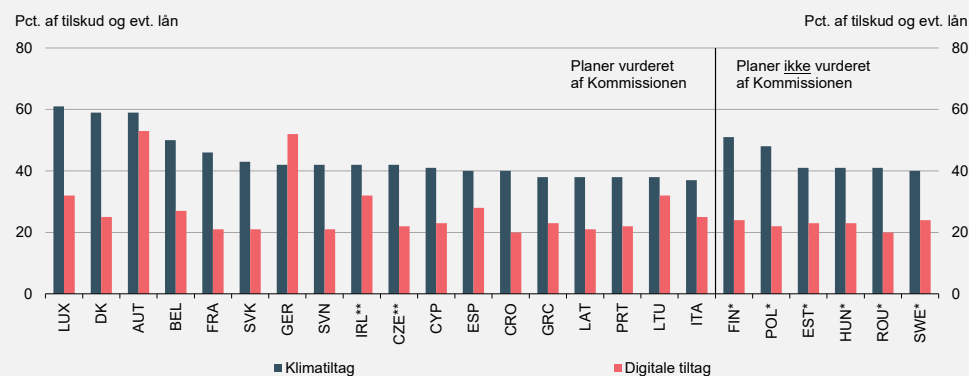
Boks 7.2 (fortsat)

Alle de øvrige EU-lande har også indsendt genopretningsplaner bortset fra Nederlandene og Bulgarien (på grund af regeringsdannelser). Planerne skal vurderes af EU-Kommissionen og vedtages af Rådet af finansministre (ECOFIN). Rådet har på basis af Kommissionens vurderinger og forslag foreløbigt vedtaget beslutninger om 16 landes genopretningsplaner (inkl. Danmarks plan). Rådet ventes at træffe yderligere beslutninger om øvrige landes planer i de kommende måneder. Når et land får godkendt sin genopretningsplan, åbner det for forudbetaling af 13 pct. af støtten til landet. Resten af støtten udbetales gradvist, i takt med at landet opnår aftalte mål og milepæle vedrørende investeringer og reformer i sin genopretningsplan. Udbetalinger fra genopretningsfaciliteten kan finde sted i perioden 2021-2026, hvor hovedvægten ventes udbetalt i 2021-23.

Genopretningsplanerne skal blandt andet bidrage til grøn og digital omstilling samt til at understøtte vækst og arbejdspladser og styrke økonomiernes robusthed. Landene skal fx sikre, at mindst 37 pct. af udgifterne går til klimatiltag, og at mindst 20 pct. går til digital omstilling, *jf. figur b*. Klimatiltagene i de indsendte planer omfatter blandt andet energieffektiviseringer, bæredygtig transport (fx fremme af elbiler) og grønnere skattesystemer. De digitale tiltag omfatter blandt andet digitalisering af den offentlige og private sektor, styrkelse af borgernes digitale færdigheder og bedre digital infrastruktur (fx internetadgang). For at modtage midler fra genopretningsfaciliteten skal landene også leve op til en række krav, der skal sørge for, at midlerne bruges effektivt og fremmer facilitetens mål.

Figur b

Genopretningsplanernes klimatiltag og digitale tiltag som andel af støtte eller lån

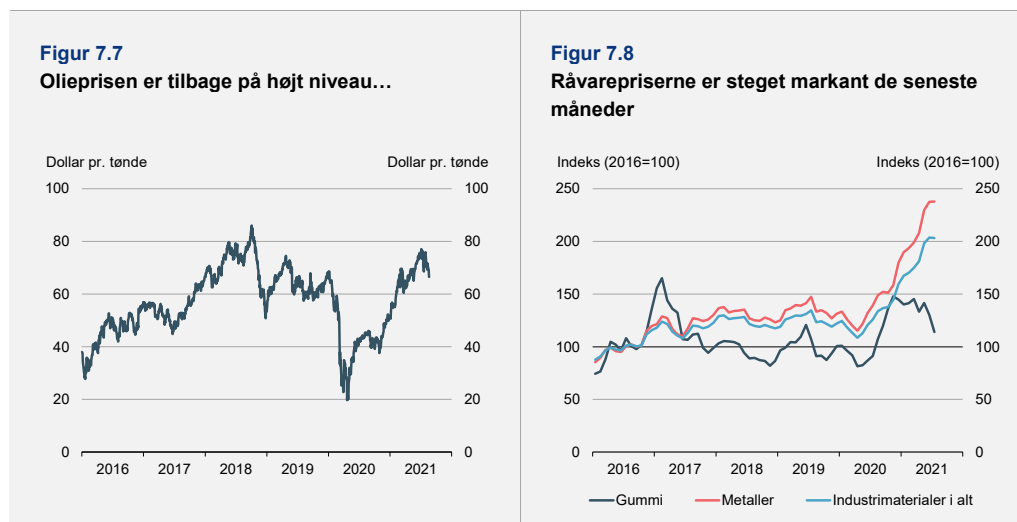

Anm.: *Figur a*: Der er tale om ansøgt støtte og lån og ikke om endelige tildelinger. Figuren benytter forventet BNP i 2021. * Nederlandene og Bulgarien har ikke afleveret genopretningsplaner. Søjlen angiver derfor den maksimale støtte, der kan ansøges om. ** Disse landes planer er endnu ikke vurderet af EU-Kommissionen eller behandlet i Rådet. *Figur b*: De skønnede udgifter til hhv. klimatiltag og digitale tiltag er opgjort som andel af forventede direkte tilskud og evt. lån. Nogle landes genopretningsplaner finansieres også af nationale midler og er derfor større end summen af direkte støtte og lån. Dertil kan nogle tiltag både bidrage til klimaindsatsen og digital omstilling, således at summen af klimaandelen og den digitale andel potentielt kan udgøre over 100 pct. af de samlede udgifter. Lande uden * er vurderet og behandlet i Rådet. Lande med * er endnu ikke vurderet af EU-Kommissionen. Søjlen angiver landets egen opgørelse af grønne og digitale tiltag. Lande med ** er vurderet af EU-Kommissionen, men endnu ikke behandlet i Rådet. Søjlen angiver i så fald EU-Kommissionens opgørelse af grønne og digitale tiltag.

Kilde: EU-Kommissionens pressemeddelelser om indleverede genopretningsplaner og EU-Kommissionens forslag til rådsimplementerende beslutninger om genopretningsplaner samt EU-Kommissionens AMECO-database.

Industrivæksten har lagt pres på råvarepriser og fragtkapaciteten

Den hurtige fremgang i verdenshandlen og den globale industri har ført til markante stigninger i priserne på mange råvarer. Olieprisen har hurtigt bevæget sig op på niveauet fra før pandemien, og mange råvarer og industrimaterialer er steget voldsomt i pris, herunder metaller og gummi, *jf. figur 7.7 og 7.8.*

Anm.: Figur 7.7 viser nominel oliepris til og med 19. august 2021. I figur 7.8 er den seneste observation juli 2021.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Derudover har den store efterspørgsel på elektronik medført en ekstraordinær mangel på computerchips, hvilket ikke kun har ramt elektronikproducenter, men også bilindustrien. Manglen på computerchips har blandt andet vist sig i andelen af virksomheder, der melder om mangel på adgang til råvarer og udstyr, der ligger historisk højt. Hele 35 pct. af virksomhederne i industrien i EU melder om, at adgangen til materialer er en begrænsende faktor for deres produktion, *jf. figur 7.9.* I Tyskland gælder det hele 71 pct. af industrivirksomhederne, – ikke mindst i den tyske bilindustri. Danmark er i et internationalt perspektiv kun påvirket forholdsvis lidt af disse forstyrrelser, *jf. kapitel 6.*

Den store fremgang i varehandlen har også lagt pres på kapaciteten i søtransporten, hvilket har ført til meget høje fragtpreiser, *jf. figur 7.10.* Det er en følge af det øgede globale vareforbrug, men også af ekstraordinære forhold, herunder nedgangen i rejseaktiviteten og den tilhørende lufttransport, blokeringen i foråret af Suez-kanalen af skibet *Ever Given* samt af, at mange containere som følge af kødannelser og flaskehalsproblemer ophober sig i amerikanske havne, men mangler i Kina.

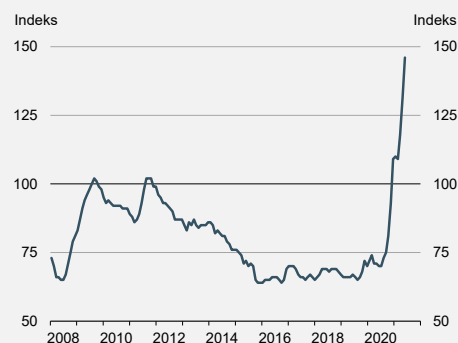
På trods af disse forstyrrelser i de globale forsyningskæder, som kan bremse en del af fremgangen i industrien, forventes væksten i den samlede økonomiske aktivitet at være høj hen over sommeren, navnlig som følge af den stigende aktivitet i servicesektorerne oven på lempelserne af forårets og vinterens restriktioner.

Figur 7.9

Rekordmange virksomheder i EU's industri melder om mangel på adgang til materialer og udstyr

Figur 7.10

Priserne på skibsfragt er steget voldsomt

Anm.: I figur 7.9 er seneste observation 3. kvartal 2021. I figur 7.10 er det juni 2021.

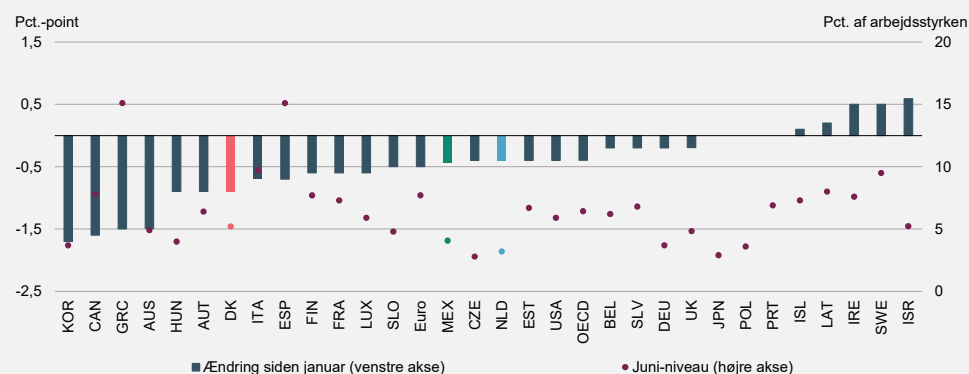
Kilde: EU-Kommissionen, Container Trade Statistics, Macrobond og egne beregninger.

Også fremgang på arbejdsmarkedet, men stadig ledig kapacitet

I takt med normaliseringen af aktivitetsniveauet i verdensøkonomien har der også været bedring på arbejdsmarkedet i de fleste lande de seneste måneder. Det har ikke mindst været tydeligt på ledigheden, der siden januar er faldet på tværs af de fleste lande i OECD, *jf. figur 7.11*. Bedringen på arbejdsmarkedet er en konsekvens af de genåbninger, som de fleste lande har gennemført i perioden, hvor særligt de hårdt ramte servicesektorer igen har fået gang i aktiviteten.

Figur 7.11

Udvikling i ledigheden mellem januar og maj-juni 2021

Anm.: Seneste måned er for de fleste lande maj, for enkelte lande juni og for få lande april.

Kilde: OECD Labour Force Survey og egne beregninger.

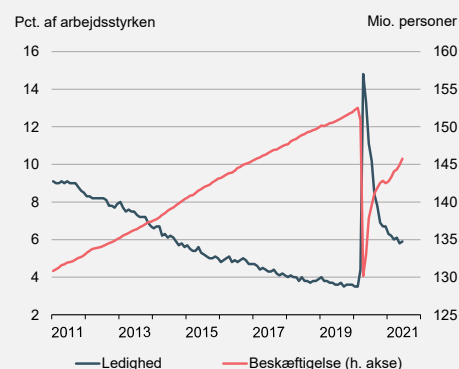
Trods fremgangen på arbejdsmarkedet de seneste måneder er der fortsat et stykke vej tilbage til udgangspunktet før pandemien for både euroområdet og USA. I USA var der således i juli 2021 fortsat 5,1 mio. færre beskæftigede end ved udgangen af 2019, jf. figur 7.12, mens der i 1. kvartal i år var 2,8 mio. færre beskæftigede i euroområdet, jf. figur 7.13. En medvirkende årsag til den mindre nedgang i beskæftigelsen i euroområdet relativt til USA er, at der i euroområdet har været støtteordninger, der især har fokuseret på at fastholde beskæftigelsen (lønkompensation og korttidsarbejde), mens der i USA har været stor fokus på at øge og forlænge arbejdsløshedsunderstøttelsen. Generelt er der fortsat en række forhold, der vanskeliggør sammenligning af udviklingen på arbejdsmarkedet på tværs af lande, jf. også kapitel 7, *Økonomisk Redegørelse, december 2020*.

I euroområdet har fremgangen på arbejdsmarkedet været holdt tilbage af nedlukninger henover vinteren, men normaliseringen forventes nu at blive genoptaget hen over sommeren og efteråret i takt med genåbningerne.

På trods af det store fald i beskæftigelsen melder mange virksomheder i både USA og euroområdet om, at det er svært at finde ny arbejdskraft. I 2. kvartal i år meldte 16 pct. af de amerikanske virksomheder om mangel på ufaglært arbejdskraft, mens omkring 11 pct. af virksomhederne i euroområdet rapporterede, at manglen på arbejdskraft begrænsede produktionen.³ En del af disse mangler er givetvis drevet af matching-problemer, idet der i øjeblikket er mange virksomheder, der ansætter, og mange ledige, der skal finde nyt job. En anden del kan være drevet af eksempelvis den amerikanske arbejdsløshedsunderstøttelse, som midlertidigt er forhøjet. Det kan have gjort det mindre attraktivt for dele af de arbejdsløse at vende tilbage til lavindkomstjob. Når den midlertidige forhøjelse udløber i september – i flere delstater er det dog allerede sket – vil denne effekt dog mindskes, hvilket kan øge fremgangen i beskæftigelsen.

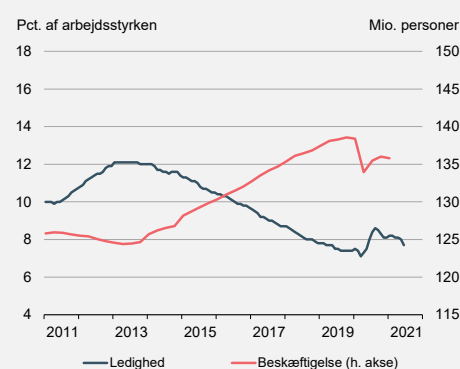
Figur 7.12

Kraftig fald og hurtig fremgang i USA, men stadig et stykke vej endnu

Figur 7.13

Arbejdsmarkedet i euroområdet blev ikke lige så kraftigt ramt, men normaliseringen lader vente på sig

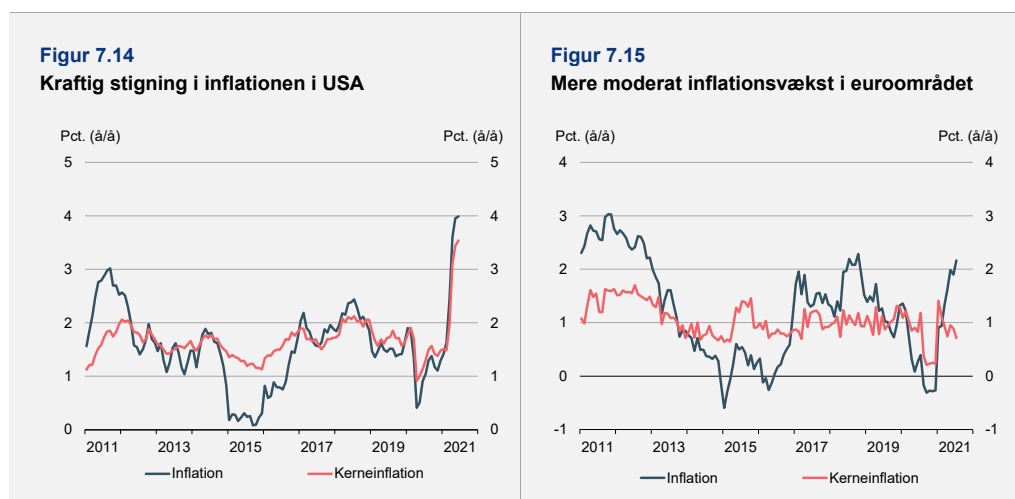
Kilde: Macrobond.

³ NABE Business conditions survey og EU-kommissionen, 2 kvartal.

7.2 Finansielle markeder og pengepolitik

Stigende aktivitet og råvarepriser samt kapacitetsudfordringer i visse forsyningskæder har sat sig som en betydelig stigning i inflationen i USA. Således nåede inflationen i juni op på knap 4 pct., *jf. figur 7.14*. Prisstigningerne viser tegn på at være bredere forankret, hvilket afspejles i det højeste niveau for kerneinflationen, som er stigningstakten i forbrugerpriserne ekskl. energi og fødevarer, siden starten af 1990'erne.

Også i euroområdet er inflationen steget i løbet af 2021 og er for første gang i flere år over inflationsmålet på omkring 2 pct. Kerneinflationen ligger dog fortsat omkring 1 pct., *jf. figur 7.15*. Det peger på et fortsat væsentligt mere afdæmpet inflationspres i euroområdet end i USA.

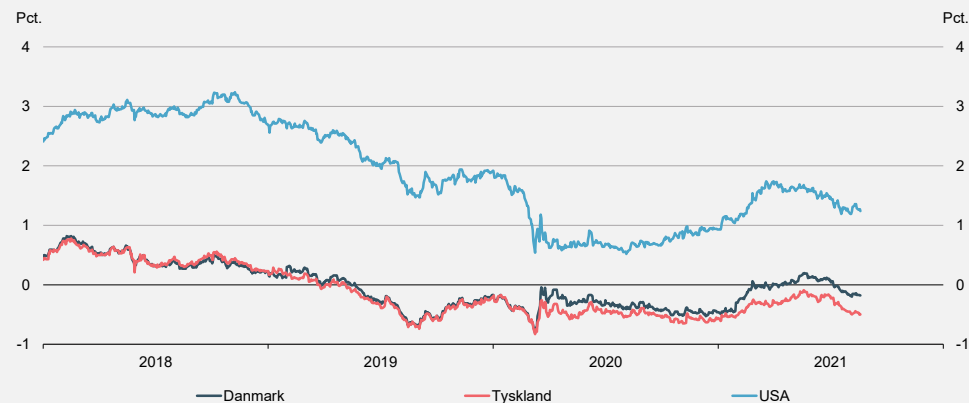

Anm.: I figur 7.14 er inflationen i USA opgjort som deflatoren for det private forbrug, hvilket er den amerikanske centralbanks foretrukne inflationsmål. Seneste observation er juni 2021. I figur 7.15 er seneste observation juli 2021.

Kilde: Macrobond.

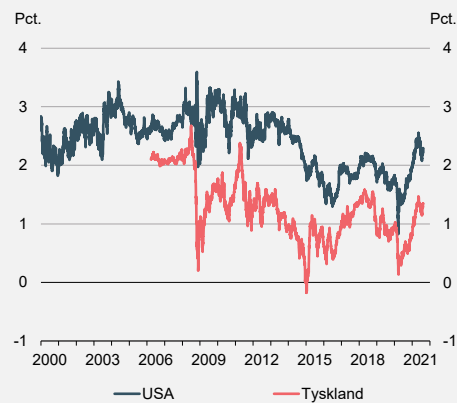
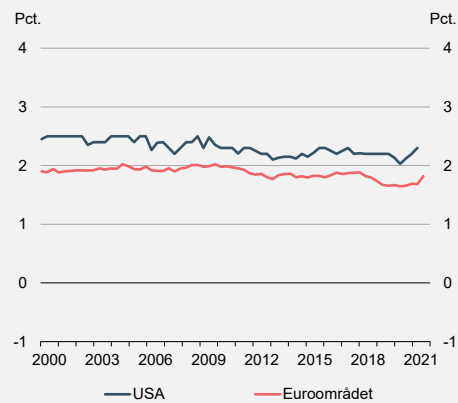
I foråret steg de lange renter, *jf. figur 7.16*, som følge af tiltagende inflation og udsigten til et kraftigt økonomisk opsving på bagkant af udrulningen af covid-19-vacciner. Rentestigningerne var blandt andet et udtryk for forventninger om en fremrykning af pengepolitiske stramninger særligt på baggrund af kraftig finanspolitisk stimulus i USA.

På trods af stigning i inflationen er de lange renter siden juni faldet. Det afspejler formentlig en øget tro på, at den højere inflation er midlertidig. Således er de markedsbaserede inflationsforventninger i USA faldet tilbage til omkring 2 pct., *jf. figur 7.17*. Dertil kommer, at spredningen af deltavarianten kan lægge en dæmper på vækstudsigterne fremadrettet, især blandt vækstøkonomierne.

Figur 7.16**Efter stigninger i foråret er de lange renter faldet tilbage igen**

Anm.: Ikke-løbetidskorrigerede renter på 10-årige statsobligationer. Seneste observation er 19. august 2021.

Kilde: Macrobond.

Figur 7.17**Markedsbaserede inflationsforventninger i USA faldet tilbage omkring 2 pct.****Figur 7.18****Spørgeskemabaserede inflationsforventninger er steget lidt i USA og euroområdet**

Anm.: Det markedsbaserede inflationsmål for USA er den såkaldte five-year-five-forward break-even inflation, der er den inflation på fem til ti års sigt, som giver samme afkast på ikke-inflationsindekserede forwardkontrakter som på inflationsindekserede forward-kontrakter. For Tyskland vises den break-even inflation, der giver samme afkast af inflationsindekserede statsobligationer som ikke-inflationsindekserede statsobligationer. Seneste observation er 13. august. I figur 7.18 vises inflationsforventningerne på langt sigt som henholdsvis 10 år (USA) og 4-5 år (euroområdet). Seneste observationer er juli 2021.

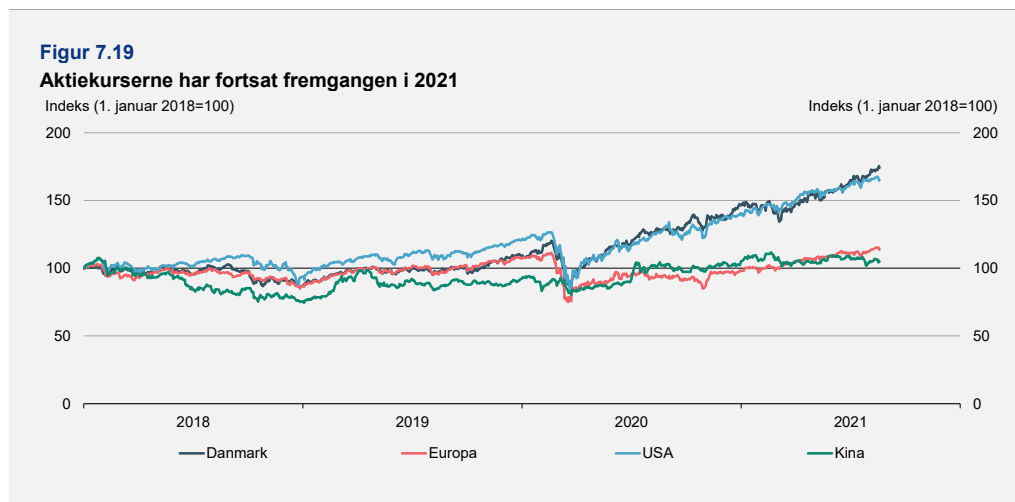
Kilde: Federal Reserve og Macrobond.

Forventninger blandt professionelle markedsdeltagere (baseret på spørgeskemaer) har også ligget forholdsvis stabilt i både USA og euroområdet, *jf. figur 7.18*. På trods af en lille stigning i de seneste måneder ser det således fortsat ud til at inflationsforventningerne er fastforankrede.

Den amerikanske centralbank har i sine seneste udmeldinger vurderet, at økonomien er i bedring, og har fremhævet den tiltagende inflation. På baggrund heraf har flere medlemmer af centralbankens pengepolitiske komite (FOMC) vurderet, at en udfasning af de pengepolitiske opkøbsprogrammer bør påbegyndes inden årsskiftet. Samtidig har flere FOMC-medlemmer af den pengepolitiske komite også vurderet, at pengepolitiske renteforhøjelser kan komme på tale i 2022, hvilket vil være før end centralbanken tidligere har vurderet.

Den Europæiske Centralbank, ECB, færdiggjorde i juli den strategiske gennemgang af pengepolitikken. ECB annoncerede i den forbindelse en ændring af inflationsmålet fra at være under, men tæt på 2 pct., til at være symmetrisk omkring 2 pct. på mellemlangt sigt. Derved vil ECB nu tillade, at inflationen midlertidigt overstiger 2 pct. uden nødvendigvis at stramme pengepolitikken. I forbindelse med det seneste pengepolitiske møde understregede ECB, at renten vil blive på det nuværende eller et lavere niveau, indtil den skønner, at inflationen inden for prognoseperioden vil ramme 2-pct. målsætningen og forblive på mindst det niveau i resten af prognoseperioden. På den baggrund forventes ECB's pengepolitiske renter at forblive på de nuværende niveauer eller lavere i en længere periode.

De fortsat lave renter bidrager til at presse priserne op på en række aktiver, herunder boliger og aktier. Det skyldes blandt andet, at nutidsværdien af fremtidige afkast stiger, når diskonteringsrenten falder. Derudover understøtter lave renter økonomien generelt, og dermed også virksomhedernes indtjening, ligesom investorer har incitament til at søge afkast i mere risikable aktiver. Det har været medvirkende til de fortsatte stigninger i aktiekurserne i Danmark, Europa og USA i 2021, *jf. figur 7.19*. Stigningerne på aktiemarkederne skal også ses i lyset af generelt positive regnskaber blandt de toneangivende virksomheder som følge af den høje vækst oven på genåbningerne af økonomierne.

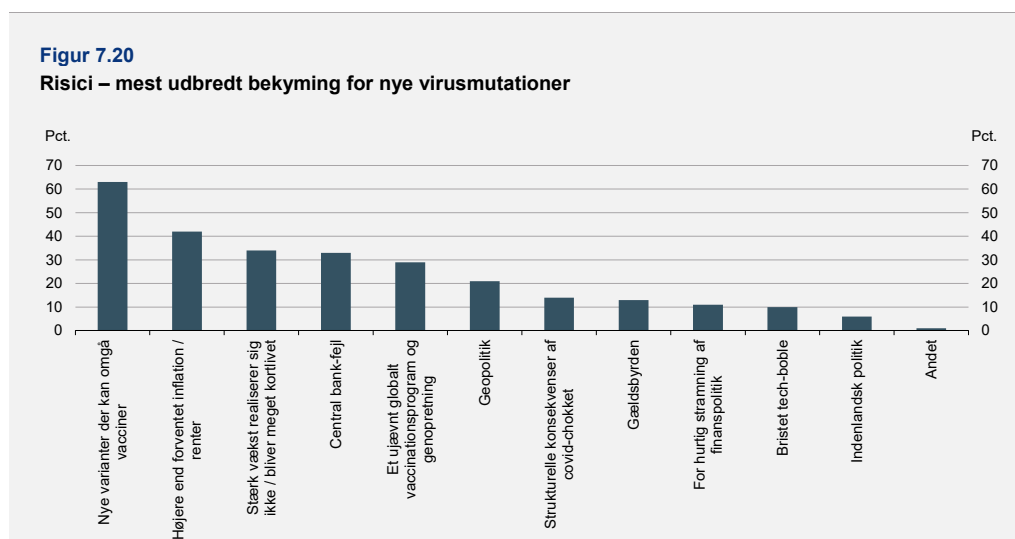
Anm.: De viste aktieindeks er OMXC25 (Danmark), STOXX50 (Europa) samt S&P500 (USA) opgjort i lokal valuta (DKK, euro og US dollar) ekskl. udbytter. Seneste observation er 19. august 2021.

Kilde: Macrobond og egne beregninger.

Stigningerne i aktiekurserne har især været udtalte i Danmark og USA, hvor de toneangivende aktieindeks omfatter en større andel af virksomheder med en højere forventet fremtidig indtægtsvækst, herunder de amerikanske teknologiselskaber. I modsætning hertil har de toneangivende europæiske aktieindeks en højere vægt på virksomheder inden for sektorer, der har oplevet lavere vækst i de senere år, herunder bilindustrien, energivirksomheder og finanssektoren. De kinesiske aktier er faldet i den seneste tid, hvilket blandt andet skal ses på baggrund af tiltag om stærkere regulering af teknologivirksomheder i Kina.

7.3 Risici

Negative risici dominerer fortsat risikobilledet for verdensøkonomien. Hovedscenariet er, at vaccinerne fortsat vil være effektive og tillade en gradvis og i sidste ende fuld genåbning af verdensøkonomien. Opstår der nye virusmutationer, som i nogen eller fuld grad kan omgå vaccinerne, vil det kunne føre til nye tilbageslag i verdensøkonomien, og denne risiko er de professionelle investorers største bekymring, jf. figur 7.20. Her vurderede hele 63 pct. af de adspurgte i juli, at virusmutationer var én af de tre største risici med hensyn til stabiliteten på markederne.

Anm.: Tallene baserer sig på en undersøgelse af Deutsche Bank fra juli, hvor 550 professionelle investorer blev adspurgte om, hvad de ser som de tre største risici for markedsstabiliteten.

Kilde: Deutsche Bank.

Som beskrevet ovenfor giver flere af de nuværende vacciner mod covid-19 høj beskyttelse mod de eksisterende virusvarianter, herunder også deltavarianten. Hvis vaccinationstempoet bliver langsommere end ventet, kan nye smittebølger med udbredt samfundssmitte dog medføre, at nye mutationer opstår.

Et andet betydeligt risikoelement for verdensøkonomien vedrører de finansielle forhold. Aktuelt er de finansielle forhold fortsat meget lempelige med lave renter på statsobligationer, højere aktiekurser og lempeligere finansielle vilkår for virksomheder og mange nye vækstøkonomier. Hvis inflationen i USA og euroområdet viser sig at være mere vedvarende, end det forventes, vil det indebære en risiko for større rentestigninger som følge af et behov for at stramme pengepolitikken. Det vil især kunne medføre økonomiske vanskeligheder for vækstøkonomier med et stort eksternt finansieringsbehov og begrænset økonomisk-politisk råderum, eftersom højere amerikanske renter vil føre til strammere eksterne finansieringsvilkår.

Samtidig vil rentestigninger medføre kursfald på de finansielle markeder og lægge en betydelig dæmper på boligmarkederne, som i mange lande har været i fremgang under covid-19-pandemien. Det vil også påvirke aktiviteten negativt som følge af den afsmittende påvirkning af det private forbrug og boliginvesteringerne.

Den Internationale Valutafond, IMF, har i sin seneste prognoseopdatering fra juli vurderet konsekvenserne for den globale økonomi af et negativt scenarie, hvor nye coronavarianter fører til fornyede sygdomsudbrud i vækstøkonomierne og udviklingslandene i 2. halvår 2021 kombineret med stigende renter som følge af mere vedvarende inflation. IMF's modelberegninger indikerer, at væksten i den globale økonomi vil blive påvirket negativt med $\frac{3}{4}$ pct.-point i 2021 og 2022. De avancerede økonomier påvirkes primært som følge af negative spillover-effekter fra de økonomiske tilbageslag i vækst- og udviklingsøkonomierne. Meget kraftig smittespredning i nye vækstøkonomier kan også have en betydelig negativ påvirkning på globale værdikæder og blandt andet føre til leveranceforsinkelser, som kan forårsage fornyede produktionsforstyrrelser i de avancerede økonomier.

8. Offentlige finanser og finanspolitik

Siden coronakrisen ramte, er der blevet ført en målrettet og ekspansiv finanspolitik for at understøtte økonomisk aktivitet og beskæftigelse bedst muligt inden for ansvarlige finanspolitiske rammer. Sammen med den aktuelle genåbning af samfundet bidrager den førte finanspolitik til en hurtig fremgang i aktiviteten i dansk økonomi.

I prognosen er der udsigt til, at output- og beskæftigelsesgabene vendes fra at være negative i 2020 til at være positive i 2021. Konjunkturfremgangen skønnes at fortsætte i 2022 med output- og beskæftigelsesgab på omkring 1 pct. Det er lidt større gab end niveauet i 2019, dvs. før coronakrisen ramte. Der skønnes dermed en noget hurtigere bedring af konjunkturerne end ventet i maj-redegørelsen. Uden den ekspansive finanspolitik ville der alt andet lige have været udsigt til negative beskæftigelses- og outputgab og dermed en værre økonomisk situation.

De aktuelle konjunkturudsigter for dansk økonomi tilsiger, at finanspolitikken næste år skal være mindre lempelig end i 2020-2021. Finanspolitikken strammes i 2022 målt i forhold til niveauet i 2021. Det afspejler, at regeringen har planlagt en midlertidig understøttelse af økonomien, der udfases i takt med konjunkturfremgangen. Den ét-årige finanseffekt – som er et mål for hvor meget ændringer i finans- og strukturpolitikken i et givet år påvirker BNP i forhold til året før – skønnes til -1,9 pct. af BNP i 2022. Det skyldes navnlig udløbet af midlertidige tiltag, herunder udfasningen af hjælpepakker og at der ikke udbetales indefrosne feriepenge i 2022, men også en stramning af den mere traditionelle finanspolitik. Det bidrager til, at aktivitet og beskæftigelse kun er moderat over det strukturelle niveau næste år. Der er fortsat positive eftervirkninger på økonomien af finanspolitikken i de foregående år.

Den strukturelle saldo skønnes til -0,5 pct. af BNP i 2021 og -0,2 pct. af BNP i 2022. Finanspolitikken er dermed fortsat tilrettelagt helt til budgetlovens underskudsgrænse i 2021, hvilket svarer til det planlagte niveau ved regeringens finanslovsforslag for 2021, der blev fremsat i august 2020. I 2022 har regeringen tilrettelagt en mindre lempelig finanspolitik end tidligere forudsat. Det afspejler sig i skønnet for den strukturelle saldo, som er forbedret med 0,1 pct. af BNP i 2022 sammenlignet med de tidligere forudsætninger om finanspolitikken mv. i maj-redegørelsen.

Den faktiske offentlige saldo skønnes at udvise et underskud på 1,9 pct. af BNP i 2021, som vendes til et overskud på 0,4 pct. af BNP i 2022. Forbedringen fra 2021 til 2022 skal blandt andet ses i lyset af udfasningen af hjælpepakker og den forudsatte konjunkturfremgang i dansk økonomi. Den faktiske saldo ventes dermed også at holde god afstand til underskudsgrænsen på 3 pct. af BNP, der følger af EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Den offentlige bruttogæld (opgjort ved ØMU-gælden) er øget i løbet af coronakrisen og udgjorde ca. 42 pct. af BNP ved udgangen af 2020 mod ca. 33½ pct. af BNP i 2019. ØMU-gælden skønnes til 40 pct. af BNP i 2021 og 38½ pct. af BNP i 2022. Der er således god afstand til EU's grænse på 60 pct. af BNP, ligesom gælden fortsat er lav i international og historisk sammenhæng. Samtidigt skønnes den offentlige sektor at have en finansiell nettoformue på ca. 9 pct. af BNP i 2021 og 2022.

8.1 Den faktiske offentlige saldo

I Danmarks Statistiks reviderede regnskabstal fra juni er der opgjort et underskud på den faktiske offentlige saldo på 14 mia. kr. i 2020 eller ca. 0,6 pct. af BNP. Underskuddet i 2020 er dermed nedjusteret med ca. 13 mia. kr. siden Danmarks Statistiks forrige opgørelse fra marts, hvilket særligt kan henføres til en opjustering af indtægterne fra moms og kildeskatter. Med afsæt i den aktuelle konjunkturvurdering og forudsætningerne om den økonomiske politik skønnes et underskud på ca. 47 mia. kr. eller 1,9 pct. af BNP i 2021 og et overskud på ca. 10 mia. kr. eller 0,4 pct. af BNP i 2022, *jf. tabel 8.1*.

Tabel 8.1

Oversigt over den faktiske offentlige saldo

	2018	2019	2020	2021	2022
Offentlig saldo, mia. kr.	17,1	94,2	-14,0	-46,6	9,5
Offentlig saldo, pct. af BNP	0,8	4,1	-0,6	-1,9	0,4

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det skønnede underskud på 1,9 pct. af BNP i 2021 skal især ses i lyset af de ekstraordinære midlertidige foranstaltninger, der er iværksat som en del af håndteringen af covid-19, herunder udgifter til kompensationsordninger til erhvervslivet mv. samt udgifter til test, vacciner, værnemidler etc. Samlet set skønnes udgifterne til lønkompensationsordningen, kompensationsordningen for faste omkostninger, kompensationsordningen for selvstændige mv. samt covid-19-relaterede driftsudgifter i 2021 at udgøre knap 2 pct. af BNP. Hertil kommer udgifter til erstatning til minkavlere samt øvrige omkostninger relateret til *Aftale om erstatning mv. til minkavlerne og følgeerhverv berørt af covid-19*.

Det offentlige underskud i 2021 skønnes at blive vendt til et overskud på 0,4 pct. af BNP i 2022. Det afspejler især den forudsatte konjunkturfremgang og udfasningen af de midlertidige tiltag relateret til håndteringen af covid-19 mv. De overordnede forudsætninger bag skønnene for de offentlige finanser i indeværende vurdering er beskrevet i *boks 8.1*.

Boks 8.1

Forudsætninger vedrørende skøn for de offentlige finanser i Økonomisk Redegørelse, august 2021

Den aktuelle vurdering af den faktiske offentlige saldo i 2021-2022 er baseret på det opdaterede konjunkturgrundlag, som er beskrevet i kapitel 1-7.

For 2021 er skønnene for de offentlige finanser derudover baseret på finansloven for 2021 samt nye oplysninger om de statslige, kommunale og regionale udgifter i 2021, herunder den aftalte kompensation af kommunernes og regionernes udgifter til covid-19 i 2021 i forbindelse med økonomiaftalerne for 2022. Hertil kommer virkningen af øvrige politiske aftaler mv., der er indgået siden *Aftale om finansloven for 2021*, herunder særligt *Aftale om erstatning mv. til minkavlerne og følgeerhverv berørt af covid-19*, *Aftale om sommer- og erhvervspakke mv.* samt en række aftaler om forlængelser af covid-19-hjælpepakker mv.

I 2022 er skønnene for de offentlige finanser baseret på finanslovforslaget for 2022 samt de indgåede aftaler om kommunerne og regionernes økonomi for 2022 mv.

Ændrede skøn for den faktiske offentlige saldo i 2021-2022

I forhold til vurderingen i *Økonomisk Redegørelse*, maj 2021 skønnes en forbedring af den faktiske offentlige saldo i både 2021 og 2022. Skønnene for den faktiske saldo er således opjusteret med 27½ mia. kr. i 2021 og 25½ mia. kr. i 2022 svarende til godt 1 pct. af BNP i begge år, *jf. tabel 8.2*.

Tabel 8.2

Ændrede skøn for den faktiske offentlige saldo sammenlignet med *Økonomisk Redegørelse*, maj 2021

Mia. kr.	2021	2022
Ændring i faktisk offentlig saldo	27,5	25,4
<i>heraf ændringer i</i>		
- Kildeskatter ekskl. aktieskat	2,1	-1,3
- Moms	7,3	5,0
- Pensionsafkastskat	18,5	0,0
- Offentligt forbrug	-4,5	0,9
- Offentlige investeringer	0,0	4,3
- Indkomstoverførsler	1,3	6,6
- Subsidier	-2,9	-0,7
- Ny profil for tilbagebetaling af ejendomsskatter	1,3	11,2
- Nettorenter	-0,7	-1,0
- Øvrige udgifts- og indtægtsposter	5,2	0,5

Anm.: Positive tal indikerer en forbedring af den faktiske offentlige saldo – enten i form af højere offentlige indtægter eller lavere offentlige udgifter. Negative tal indikerer tilsvarende en forværring af den offentlige saldo i form af lavere indtægter eller højere udgifter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Provenuet fra kildeskatter er opjusteret med ca. 2 mia. kr. i 2021 og nedjusteret med ca. 1¼ mia. kr. i 2022 sammenlignet med maj-redegørelsen. Det skyldes primært et opjusteret skøn for lønsummen i 2021 og et nedjusteret skøn for de skattepligtige indkomstoverførsler i 2022.

Provenuet fra moms er opjusteret med ca. 7¼ mia. kr. i 2021 og 5 mia. kr. i 2022. Opjusteringen skyldes dels, at et højere opgjort provenu i 2020 i et vist omfang bærer med over i de fremadrettede indtægtsskøn, og dels virkningen af højere skønnet indenlandsk efterspørgsel, herunder højere skønnede private investeringer.

Indtægterne fra pensionsafkastskatten er opjusteret med 18½ mia. kr. i 2021, hvilket blandt andet skyldes et højt afkast på aktier indtil videre i 2021. For 2022 er de skønnede indtægter fra pensionsafkastskatten uændrede.

I 2021 er udgifterne til det offentlige forbrug opjusteret med omtrent 4½ mia. kr., hvilket primært kan tilskrives forventede merudgifter til covid-19, herunder køb af værnemidler. Det offentlige forbrug i 2022 er nedjusteret med ca. 1 mia. kr. i forhold til maj-redegørelsen, hvilket blandt andet afspejler nye

skøn for loftsbelagte udgifter, der ikke indgår i det offentlige forbrug, fx udgifter til forskning og udvikling, der indgår i de offentlige investeringer.

Skønnet for offentlige investeringer er nedjusteret med 4¼ mia. kr. i 2022. Nedjusteringen skal blandt andet ses i lyset af regeringens prioritering om ikke at udmønte den mellemfristede investeringsramme fuldt ud i forbindelse med finanslovforslaget for 2022, økonomiaftalerne med kommunerne og regionerne samt den indgåede *Aftale om infrastrukturplan 2035*. Hertil kommer, at der i forbindelse med *Aftale om infrastrukturplan 2035* er finansieret udgifter fra investeringsrammen til tiltag, der ikke indgår i de offentlige investeringer. Der er prioriteret 1½ mia. kr. af den ikke-udmøntede investeringsramme til en forøgelse af "krigskassen" i 2022, jf. *nedenfor*.

Udgifterne til indkomstoverførsler er nedjusteret med ca. 1¼ mia. kr. i 2021 og 6¼ mia. kr. i 2022. Nedjusteringen afspejler blandt andet virkningen af lavere ledighedsskøn, som giver anledning til lavere skønnede udgifter til ledighedsrelaterede indkomstoverførsler, dvs. arbejdsløshedsdagpenge og kontanthjælp mv. I 2022 skal de lavere skønnede udgifter til indkomstoverførsler endvidere ses i lyset af en lavere satsreguleringsprocent end forudsat i maj.

Udgifterne til subsidier er opjusteret med ca. 3 mia. kr. i 2021 og ¾ mia. kr. i 2022. Opjusteringen i 2021 kan henføres til et øget udgiftsskøn til covid-19-kompensationsordninger samt virkningen af *Aftale om sommer- og erhvervspakke mv.*, der indeholder en række tilskud til blandt andet billigere indenrigstransport mv. Opjusteringen i 2022 kan blandt andet tilskrives prioriterede tiltag i *Aftale om infrastrukturplan 2035*.

En justering af den forudsatte profil for tilbagebetaling af ejendomsskatter bidrager til en forbedring af den faktiske offentlige saldo med 1¼ mia. kr. i 2021 og ca. 11¼ mia. kr. i 2022. Ændrede skøn for de offentlige nettorenteindtægter bidrager isoleret set til en svækkelse af den offentlige saldo på ca. ¾ mia. kr. i 2021 og 1 mia. kr. i 2022.

Endelig bidrager øvrige udgifts- og indtægtsposter samlet set til en forbedring af den faktiske saldo med ca. 5¼ mia. kr. i 2021 og ½ mia. kr. i 2022 sammenlignet med maj-redegørelsen. Forbedringen kan blandt andet henføres til den løbende udmøntning fra "krigskassen"¹, herunder som led i *Aftale om sommer- og erhvervspakke mv.*, mens prioriteringen af midler fra den ikke-udmøntede investeringsramme til en forøgelse af "krigskassen" isoleret set trækker i modsat retning i 2022. Hertil kommer, at en ændret forudsat periodisering af udgifterne relateret til *Aftale om erstatning mv. til minkavlerne og følgeerhverv berørt af covid-19* medfører lavere skønnede udgifter i 2021.

8.2 Den strukturelle saldo

Den strukturelle saldo er et beregnet mål for den underliggende stilling på de offentlige finanser ved den givne finanspolitik og er et centralt styringsinstrument i tilrettelæggelsen af finanspolitikken. Den

¹ "Krigskassen" er beregningsteknisk indregnet i de offentlige kapitaloverførsler. Udmøntning af krigskassen fx som led i *Aftale om sommer- og erhvervspakke mv.* reducerer således teknisk de offentlige kapitaloverførsler og øger de offentlige subsidier tilsvarende. Omvendt vil fx en prioritering af den ikke-udmøntede investeringsramme til en forøgelse af "krigskassen" teknisk reducere de offentlige investeringer og øge de offentlige kapitaloverførsler tilsvarende.

strukturelle saldo er i modsætning til den faktiske saldo renset for konjunkturerne og andre midlertidige forhold og er derfor et mere robust mål for den underliggende stilling på de offentlige finanser.

Finanspolitikken er overordnet tilrettelagt ud fra et mellemfristet sigte om strukturel balance i 2025. Den strukturelle saldo skønnes til -0,5 pct. af BNP i 2021 og -0,2 pct. af BNP i 2022. Finanspolitikken er dermed fortsat tilrettelagt til budgetlovens underskudsgrænse i 2021 ligesom i maj-redegørelsen.

I 2022 har regeringen tilrettelagt en mindre lempelig finanspolitik end tidligere forudsat. Det afspejler sig i skønnet for den strukturelle saldo, som er forbedret med 0,1 pct. af BNP i 2022 sammenlignet med de tidligere forudsætninger om finanspolitikken mv. i maj-redegørelsen. Det skal særligt ses i sammenhæng med regeringens prioritering om ikke at udmønte den offentlige investeringsramme fuldt ud. Hertil kommer højere skønnede CO₂-kvoteindtægter og en lavere satsreguleringsprocent end forudsat i maj-redegørelsen, mens blandt andet lavere arbejdstid trækker i modsat retning.

Strukturel versus faktisk offentlig saldo

Beregningen af den strukturelle saldo foretages ved, at den faktiske offentlige saldo korrigeres for de udsving, der vurderes at følge af konjunkturerne og en række andre midlertidige forhold. Det drejer sig blandt andet om de ofte store fluktuationer i indtægterne fra pensionsafkastskatten og olie- og gasindvindingen i Nordsøen. Herudover korrigeres den faktiske offentlige saldo for en række engangsforhold, der kan have betydelig størrelsesorden i de enkelte år. Den strukturelle saldo i et givet år er dermed et skøn for, hvor stort det offentlige over- eller underskud ville have været i en normal situation, dvs. en situation, hvor den økonomiske aktivitet hverken er særskilt høj eller lav, og hvor de offentlige finanser samtidig ikke er påvirket af andre midlertidige forhold.

Eksempelvis beregnes den strukturelle saldo til -0,5 pct. af BNP i 2021 med udgangspunkt i skønnet for den faktiske offentlige saldo på -1,9 pct. af BNP, *jf. tabel 8.3* (pkt. 1). Da konjunkturerne i 2021 (målt ved et sammenvejet output- og beskæftigelsesgab) skønnes bedre end i en normalsituation, skal den faktiske saldo korrigeres for den gunstige virkning på den faktiske saldo, som det positive konjunkturgab indebærer. Den beregnede virkning fra konjunkturerne på den faktiske saldo udgør ca. 0,4 pct. af BNP i 2021 (pkt. 2).

Udover konjunkturbidraget korrigeres den faktiske offentlige saldo for udsving i en række særlige indtægts- og udgiftsposter (pkt. 3-9). I 2021 skønnes blandt andet de faktiske udgifter på de såkaldte specielle budgetposter at ligge over det beregnede strukturelle niveau (grundet ekstraordinære covid-19-udgifter af engangskarakter). Sådanne forhold korrigeres der for i beregningen af den strukturelle saldo, og samlet set svarer korrektionen i pkt. 3-9 til -0,7 pct. af BNP i 2021.

Herudover korrigeres der for øvrige forhold (pkt. 10). Det skyldes, at der i nogle år kan være særlige engangsforhold (ud over på de specielle budgetposter) af ikke-tilbagevendende karakter, som påvirker den faktiske saldo uden at have nævneværdig betydning for den underliggende stilling på de offentlige finanser. I 2021 vedrører disse særlige forhold navnlig engangsudgifterne (netto) direkte relateret til inddæmning og afbødning af covid-19 på ca. 39¼ mia. kr. (ud over dem, der konteres på de specielle budgetposter mv.), og med modsat fortegn de ekstraordinære personskatteindtægter på ca. 13¼ mia. kr. knyttet til udbetalingen af de resterende to ugers indefrosne feriepenge. Forholdene vurderes at have karakter af engangsforhold og påvirker derfor ikke den strukturelle saldo, *jf. bilag 8.3*.

Engangsudgifter og engangsindtægter er således neutrale for den strukturelle saldo, herunder også de covid-19-udgifter, der affholdes til blandt andet kompensationsordninger mv. Hvis der *illustrativt*

ikke korrigeres for covid-19-engangsforhold skønnes den strukturelle saldo med usikkerhed til -2,3 pct. af BNP i 2021.

Tabel 8.3
Fra faktisk til strukturel saldo

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
1. Faktisk Saldo	-0,6	-1,9	0,4
<i>Heraf bidrag til den faktiske saldo fra:</i>			
2. Konjunkturgab	-0,6	0,4	0,8
3. Selskabsskat ¹⁾	0,1	0,2	0,2
4. Registreringsafgift	0,0	0,0	0,0
5. Aktieskat	0,2	0,0	0,0
6. Pensionsafkastskat	0,8	0,0	-0,2
7. Nordsøindtægter ²⁾	0,0	-0,1	-0,1
8. Netto rentebetalinger og udbytter ¹⁾	0,1	0,0	0,1
9. Specielle budgetposter ³⁾	-1,1	-0,7	-0,1
10. Øvrige forhold ⁴⁾	-0,5	-1,1	0,1
<i>Heraf covid-19-relaterede tiltag</i>	-1,6	-1,6	0,0
<i>Heraf skatteindtægter fra udbetaling af feriepenge</i>	0,9	0,5	0,0
11. Strukturel saldo (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10)⁵⁾	0,5	-0,5	-0,2
<i>Illustrativ strukturel saldo inkl. covid-19 engangsforhold⁶⁾</i>	<i>-1,3</i>	<i>-2,3</i>	<i>-0,3</i>

1) Ekskl. indtægter vedrørende aktiviteter i Nordsoen.

2) Det strukturelle niveau er baseret på det strukturelle provenu, der blev beregnet ved fastsættelse af udgiftslofterne (hhv. 2020-fremskrivning, august 2016 for 2020, 2025-fremskrivning, august 2017 for 2021 og *Opdateret 2025-forløb*, august 2018 for 2022) justeret for holdbarhedsvirkningen af ændringer i de fremtidige nordsøprovenuier i forhold til skønnet ved loftsættelsen. Den varige virkning af de opdaterede provenuskøn svarer til ca. -0,08 pct. af BNP i 2020, ca. -0,06 pct. af BNP i 2021 og -0,05 pct. af BNP i 2022.

3) Der er korrigeret for en række udgifter direkte relateret til inddæmning og afbødning af covid-19 svarende til i alt ca. 16,5 mia. kr. i 2020 og ca. 15,2 mia. kr. i 2021. Der er korrigeret for tilbagebetaling af ejendomsskatter som følge af *Fortlig om tryk ved boligbeskatningen* (maj 2017). Det er beregningsteknisk forudsat, at tilbagebetalingen til boligejerne udgør ca. 1,4 mia. kr. i 2022. I 2022 er der også korrigeret for udbetaling af efterlønsbidrag i forbindelse med *Aftale om ny ret til tidlig pension* svarende til ca. 2,1 mia. kr. Der er korrigeret for ekstraordinære indtægter fra bo- og gaveafgiften i 2020 som følge af fremrykning af virksomhedsoverdragelser.

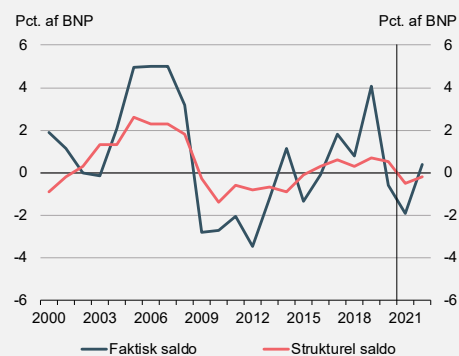
4) Der er korrigeret for en række udgifter (netto) direkte relateret til inddæmning og afbødning af covid-19 svarende til i alt ca. 38,3 mia. kr. i 2020, 39,8 mia. kr. i 2021 og 0,5 mia. kr. i 2022. Hertil kommer engangsskatteindtægterne på ca. 20,4 mia. kr. i 2020 og 13,2 mia. kr. i 2021 knyttet til udbetalingen af indekøbsferiepenge. I 2020 er der korrigeret for nye oplysninger om de offentlige indtægter og AUBs regnskab, som endnu ikke vurderes afspejlet i Danmarks Statistiks opgørelse af den faktiske offentlige saldo. I 2021 og frem er der korrigeret for forventede afvigelser fra balance mellem indtægter og udgifter i AUB-ordningen. Der er endvidere korrigeret for investeringen i kampfly, som planlægges i perioden 2021-2026, men påvirker den strukturelle saldo gennem et syvårs glidende gennemsnit. Øvrige forhold indeholder endvidere forskelle i tilsagnsniveau og afløb for udviklingsbistanden og omregning fra pct. af faktisk BNP til pct. af strukturelt BNP.

5) Strukturel saldo opgjort i pct. af strukturelt BNP.

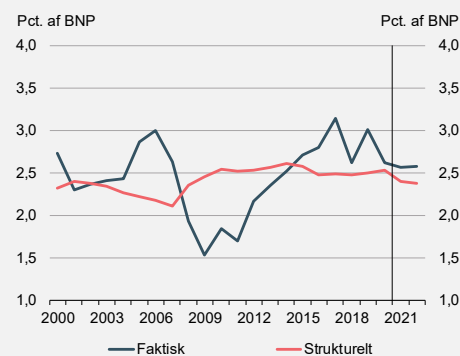
6) Opgjort inkl. covid-19-engangsforhold samt hertil relateret tilbageløb på selskabsskat og aktieskat.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

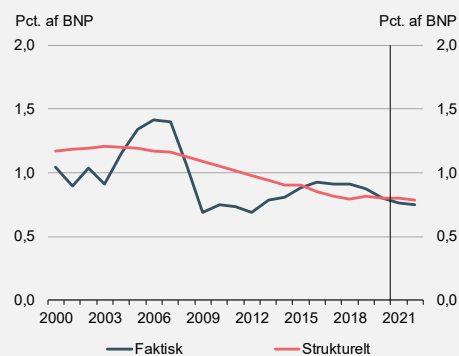
Figur 8.1
Faktisk og strukturel saldo

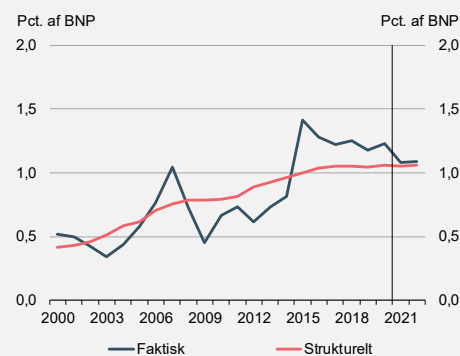
Figur 8.2
Selskabsskat (ekskl. kulbrinteskate mv.)

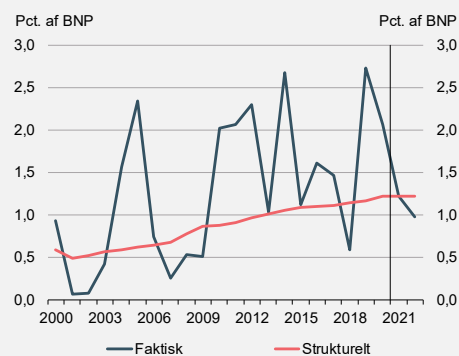
Figur 8.3
Registreringsafgift

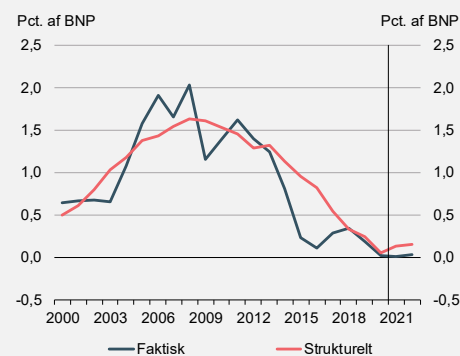
Figur 8.4
Aktieskat

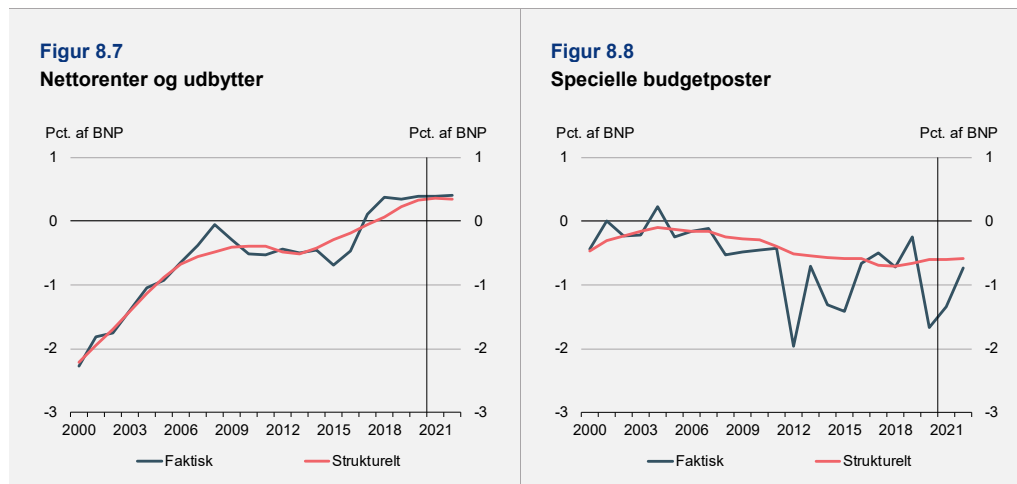

Figur 8.5
Pensionsafkastskat

Figur 8.6
Nordsøindtægter (inkl. udbytter fra Nordsøfonden)

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

År-til-år-ændring i den strukturelle saldo

Der er usikkerhed forbundet med skønnet for både niveauet for den strukturelle saldo i et givet år samt ændringen i den strukturelle saldo fra år til år. For yderligere at understøtte beregningerne af den strukturelle saldo udarbejdes der en skønsmæssig dekomponering af år-til-år-ændringerne baseret på separate "bottom-up"-bidrag til udviklingen i den strukturelle saldo. De beregnede bottom-up-bidrag omfatter navnlig bidrag fra ændringer i finanspolitikken (baseret på de direkte provenuer, der indgår i beregningen af finanseffekten) og ændringer i de strukturelle provenuer fra de særlige poster.

Fra 2020 til 2021 skønnes den strukturelle saldo at blive forværret med 1,0 pct. af BNP, *jf. tabel 8.4*. Det kan særligt tilskrives, at finans- og strukturpolitikken ekskl. engangsforhold isoleret set forværre den strukturelle saldo med 0,5 pct. af BNP. Det skal ses i sammenhæng med, at finanspolitikken er tilrettelagt lempeligt i lyset af coronakrisen. Hertil kommer blandt andet et lille fald i de skønnede strukturelle indtægter fra selskabsskatten, som blandt andet er påvirket af investeringsvinduet i *Aftale om grøn skattereform*. I modsat retning trækker øgede overførsler fra udlandet, hvilket afspejler hjemtagelsen af EU-midler, samt en lille genopretning af de strukturelle indtægter fra Nordsøen.

Fra 2021 til 2022 skønnes den strukturelle saldo at blive forbedret med 0,3 pct. af BNP, som særligt skal ses i sammenhæng med et positivt bidrag fra finans- og strukturpolitikken. Det afspejler, at finanspolitikken strammes i 2022 målt i forhold til det lempelige niveau i 2021.

Tabel 8.4
År-til-år-ændring i den strukturelle offentlige saldo

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
Strukturel saldo	0,5	-0,5	-0,2
Ændring i strukturel saldo		-1,0	0,3
Bidrag til ændring:			
Provenuer fra finanspolitikken og virkning fra strukturreformer ekskl. engangsforhold ¹⁾		-0,5	0,3
Selskabsskat		-0,1	0,0
Pensionsafkastskat		0,0	0,0
Nordsøindtægter		0,1	0,0
Nettorentebetalinger		0,0	0,0
Registreringsafgift		0,0	0,0
Aktieskat		0,0	0,0
Specielle budgetposter		0,0	0,0
Overførsler til udlandet		-0,1	0,1
Overførsler fra udlandet (EU-indtægter)		0,2	0,0
Andre forhold (residual) ²⁾		-0,5	0,0

1) Baseret på de direkte provenuer fra finanseffektberegningen inkl. virkningen af udviklingen i den strukturelle beskæftigelse. De direkte provenuer er skønsmæssigt opgjort efter tilbageløb, og skattepligtige indkomst-overførsler er opgjort efter skat. Herudover indgår der ikke engangsforhold.

2) Kan blandt andet afspejle ændringer i efterspørgselssammensætningen, forskydninger i pensionsind- og udbetalinger samt husholdningernes nettokapitalindkomster mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

8.3 Udgiftslofter for stat, kommuner og regioner

Udgiftslofterne er overholdt på finanslovforslaget for 2022

I forbindelse med fremsættelsen af finanslovforslaget for 2022 er der foretaget administrative korrektioner til de gældende udgiftslofter for 2022-2024. Korrektionerne afspejler blandt andet virkningen af pris- og lønopregningen samt det tiltrådte bloktilskudsaktstykke om kommunernes og regionernes økonomi i 2022. Udgiftslofterne på finanslovforslaget for 2022 fremgår af *tabel 8.5*.

Sammen med finanslovforslaget for 2022 er der desuden fremsat lovforslag om udgiftslofter for 2025, som udgør det nye fjerde loftsår. Fastsættelsen af udgiftslofterne for det nye loftsår 2025 er baseret på udgiftsvæksten i det opdaterede mellemfristede 2025-forløb, der afspejler regeringens finanspolitiske mål og rammer mv., jf. *Opdateret 2025-forløb*, august 2021.

Tabel 8.5
Udgiftslofter på finanslovsforslaget for 2022

Mia. kr. (2022-pl)	2022	2023	2024	2025
Statslige delloft for driftsudgifter	223,4	225,2	231,1	237,7
Statsligt delloft for indkomstoverførsler	289,1	290,0	292,2	293,5
Kommunalt udgiftsloft	275,6	275,6	275,6	275,6
Regionalt delloft for sundhedsudgifter	124,2	124,2	124,2	124,2
Regionalt delloft for udviklingsopgaver	2,7	2,7	2,7	2,7

Kilde: Finanslovsforslaget for 2022.

Med finanslovsforslaget for 2022 og økonomiaftalerne med kommunerne og regionerne for 2022 holdes finans- og udgiftspolitikken inden for rammerne af udgiftslofterne for stat, kommuner og regioner, jf. *tabel 8.6*. Forskellen mellem bevillingsniveauet og delloftet for indkomstoverførsler i 2022 skal ses i sammenhæng med, at der i forbindelse med loftfastsættelsen blev indregnet en udsvingsbuffer på 2,8 mia. kr. i 2022.

Tabel 8.6
Loftbelagte udgifter i 2022

Mia. kr. (2022-pl)	Statslige dellofter		Kommunalt loft	Regionale dellofter	
	Driftsudgifter	Indkomstoverførsler	Serviceudgifter	Sundhedsudgifter	Udviklingsopgaver
Udgiftsloftet	223,4	289,1	275,6	124,2	2,7
FFL22 og ØA22	223,3	286,8	275,6	124,2	2,7

Anm.: Der er foretaget afrundinger.

Kilde: Finanslovsforslaget for 2022 og aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi i 2022.

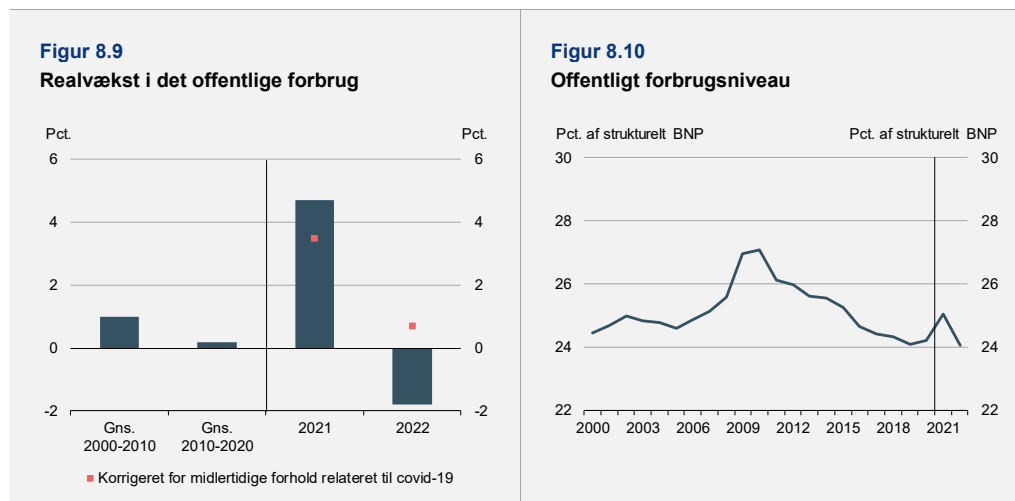
8.4 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer

Det offentlige forbrug

Det nominelle offentlige forbrug er ifølge Danmarks Statistiks nationalregnskabstal i juni opgjort til 574,5 mia. kr. i 2020. Det er ca. 1,2 mia. kr. lavere end den forrige opgørelse fra marts, der lå til grund for maj-redegørelsen. På baggrund af de reviderede nationalregnskabstal for det offentlige forbrug og den opgjorte forbrugs-deflator er den reale forbrugsvækst opgjort ved inputmetoden inkl. afskrivninger til 0,2 pct. i 2020.

Det reale offentlige forbrug skønnes at vokse med 4,7 pct. i 2021 og falde med 1,8 pct. i 2022. Den høje skønnede forbrugsvækst i 2021 skal blandt andet ses i lyset af forventede ekstraordinære merudgifter til håndteringen af covid-19. Tilsvarende skal det skønnede fald i det offentlige forbrug i 2022

ses i lyset af det forudsatte udløb af de ekstraordinære covid-19-indsatser. Korrigeret for ekstraordinære udgifter vedrørende covid-19 skønnes den offentlige forbrugsvækst til 3,5 pct. i 2021 og 0,7 pct. i 2022. Korrigeret for covid-19 er den skønnede realvækst i både 2021 og 2022 væsentligt højere end den gennemsnitlige årlige realvækst i perioden 2010-2020, *jf. figur 8.9*.

Anm.: I figur 8.9 er realvæksten opgjort ved inputmetoden. Det offentlige forbrug er opgjort inkl. afskrivninger.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De nominelle offentlige forbrugsudgifter skønnes at udgøre ca. 607 mia. kr. i 2021, hvilket er en opjustering på ca. 4½ mia. kr. i forhold til maj-redegørelsen. Skønnet for det offentlige forbrug i 2021 afspejler blandt andet virkningen af merudgifter relateret til covid-19, herunder til køb af vacciner, værnemidler mv. på knap 7 mia. kr. I modsat retning trækker en teknisk nedjustering på 2½ mia. kr., som skal ses i sammenhæng med, at nationalregnskabstallene for det offentlige forbrug i 1. kvartal 2021 peger i retning af et lavere nominelt offentligt forbrug end skønnet i maj-redegørelsen.

Realvæksten i det offentlige forbrug i 2021 skønnes som nævnt til 4,7 pct., hvilket er en opjustering på omtrent 0,9 pct.-point i forhold til maj-redegørelsen. Opjusteringen afspejler primært virkningen af merudgifter til covid-19 i 2021 i forhold til maj-redegørelsen samt lavere offentlige forbrugsudgifter i 2020 ifølge Danmarks Statistiks seneste opgørelse i juni. Korrigeret for midlertidige forhold relateret til covid-19 skønnes det offentlige forbrug som nævnt at vokse reelt med 3,5 pct. i 2021.

I 2022 skønnes det offentlige forbrug til 602,5 mia. kr., hvilket er en nedjustering på 0,9 mia. kr. i forhold til maj-redegørelsen. Nedjusteringen følger blandt andet af, at der som led i finanslovforslaget for 2022 er prioriteret midler til overholdelsen af forskningsmålsætningen, som ikke påvirker det offentlige forbrug, samt virkningen af, at der skønnes lavere driftsudgifter til aktivering mv.

Realvæksten i det offentlige forbrug skønnes til -1,8 pct. i 2022, hvilket er en nedjustering på 0,9 pct.-point i forhold til maj-redegørelsen. Nedjusteringen af realvæksten i 2022 skal især ses i lyset af opjusteringen af det offentlige forbrugsniveau i 2021. Korrigeret for midlertidige forhold relateret til covid-19 skønnes det offentlige forbrug at vokse med 0,7 pct. i 2022. Væksten i det demografiske træk er beregnet til 0,5 pct. for 2022.

Tabel 8.7
Skøn for det offentlige forbrug

	2020	2021	2022
Realvækst, pct.			
Maj-redegørelse	0,6	3,8	-0,9
August-redegørelse	0,2	4,7	-1,8
- Ændring i forhold til maj, pct.-point	-0,4	0,9	-0,9
Mia. kr., årets priser			
Maj-redegørelse	575,7	602,4	603,4
August-redegørelse	574,5	607,0	602,5
- Ændring i forhold til maj, mia. kr.	-1,2	4,5	-0,9

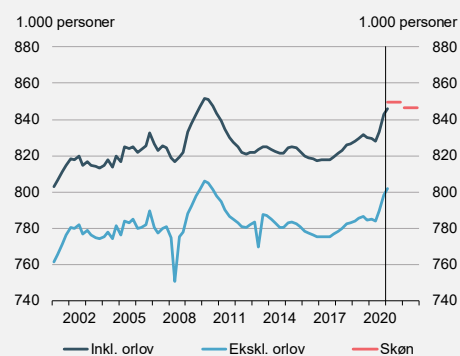
Anm.: Realvæksten i det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden og inkl. afskrivninger. Det forudsættes ved skøn for realvæksten i det offentlige forbrug fra 2021 og frem, at der ikke er forskel på opgørelsen ifølge outputmetoden og inputmetoden.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Offentlig beskæftigelse

Den offentlige beskæftigelse er opgjort til ca. 833.000 personer i 2020 svarende til en stigning på ca. 4.000 personer i forhold til 2019. Den offentlige beskæftigelse faldt lidt fra 3. kvartal 2019 frem til 2. kvartal 2020, hvorefter den er steget en del frem til 1. kvartal 2021, jf. figur 8.11.

Figur 8.11
Offentlig beskæftigelse i nationalregnskabet

Tabel 8.8
Skøn for offentlig beskæftigelse (inkl. orlov)

1.000 personer	2020	2021	2022
Ændring i forhold til året før			
Maj-redegørelse	3,8	4,0	4,0
August-redegørelse	3,7	16,0	-3,0
- Ændring	-0,1	12,0	-7,0
Niveau i august-redegørelse	833	849	846

Anm.: I figur 8.11 indebærer strejken i 2. kvartal 2008 og lockouten i 2. kvartal 2013 et teknisk betinget fald i den offentlige beskæftigelse ekskl. orlov.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den offentlige beskæftigelse skønnes at stige med 16.000 personer i 2021, hvilket svarer til en opjustering på 12.000 personer sammenlignet med maj-redegørelsen. Den forudsatte udvikling i den offentlige beskæftigelse skal blandt andet ses i sammenhæng med, at antallet af offentlige ansatte på nuværende tidspunkt vurderes at være højt som følge af midlertidige covid-19-relaterede aktiviteter såsom smitteopspring, vaccine og test.

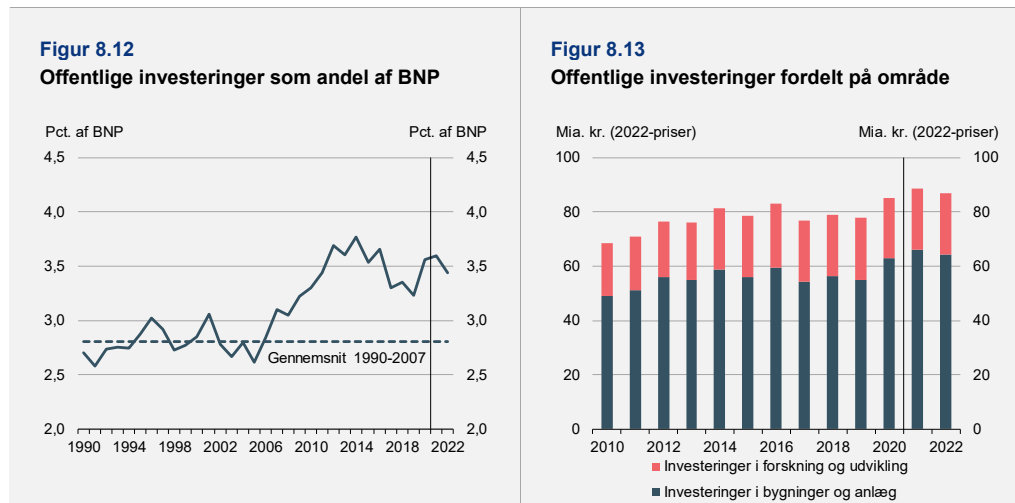
I 2022 skønnes den offentlige beskæftigelse at falde med 3.000 personer. Dermed er skønnet for den offentlige beskæftigelsesvækst nedjusteret med 7.000 personer sammenlignet med maj-redegørelsen. Nedjusteringen skal ses i lyset af, at en del af stigningen i antallet af offentlige ansatte i 2021 vurderes at være midlertidig.

Offentlige investeringer

De samlede udgifter til offentlige investeringer er ifølge Danmarks Statistiks nationalregnskabstal i juni opgjort til ca. 83 mia. kr. i 2020, hvilket svarer til 3,6 pct. af BNP.

I en længere årrække har de offentlige investeringer som andel af BNP ligget på et højt niveau i forhold til niveauet i 1990'erne og den første halvdel af 00'erne. Det ventes de også at gøre i de kommende år. De offentlige investeringsudgifter skønnes at udgøre 3,6 pct. af BNP i 2021 og 3,4 pct. af BNP i 2022, hvilket er betydeligt over det historiske gennemsnit for perioden 1990-2007, *jf. figur 8.12*.

Størstedelen af de offentlige investeringer udgøres af investeringer i bygninger og anlæg mv., mens investeringer i forskning og udvikling udgør en mindre – om end stadig betydelig – del af de samlede offentlige investeringer, *jf. figur 8.13*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De samlede udgifter til offentlige investeringer skønnes til 87,6 mia. kr. i 2021, svarende til en realvækst på 3,8 pct., *jf. tabel 8.9*. Skønnet er uændret sammenlignet med maj-redegørelsen.

Tabel 8.9

Offentlige investeringer fordelt på område – niveau, realvækst og andel af BNP

	2020	2021	2022
Nominelt investeringsniveau, mia. kr. (årets priser)	83,0	87,6	87,0
- Heraf bygninger og anlæg m.m.	61,1	65,4	64,3
- Heraf forskning og udvikling ¹⁾	21,9	22,2	22,7
Realvækst i de offentlige investeringer, pct.	9,8	3,8	-1,6
- Heraf bygninger og anlæg m.m.	14,6	4,9	-2,5
- Heraf forskning og udvikling	-2,1	0,7	1,0
Offentlige investeringer, pct. af BNP	3,6	3,6	3,4
- Heraf bygninger og anlæg	2,6	2,7	2,5
- Heraf forskning og udvikling	0,9	0,9	0,9

1) Baseret på nationalregnskabsopgørelsen af de offentlige udgifter til forskning og udvikling mv. Opgørelsen er dermed ikke direkte sammenlignelig med det offentlige forskningsbudget.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De samlede udgifter til offentlige investeringer skønnes til 87,0 mia. kr. i 2022, hvilket indebærer en nedjustering på ca. 4,3 mia. kr. sammenlignet med maj-redegørelsen. Heraf kan 5,1 mia. kr. henføres til en nedjustering af investeringer i bygninger og anlæg, mens de skønnede udgifter til investeringer i forskning og udvikling er opjusteret med 0,8 mia. kr. i 2022.

Nedjusteringen af skønnet for de offentlige investeringer i bygninger og anlæg i 2022 kan blandt andet henføres til, at regeringen har valgt ikke at udmønte den mellemfristede investeringsramme fuldt ud i forbindelse med finanslovsforslaget for 2022, de indgåede økonomiaftaler for kommuner og regioner og *Aftale om Infrastrukturplan 2035* mv. Hertil kommer, at der med *Aftale om Infrastrukturplan 2035* prioriteres midler fra investeringsrammen til tiltag, der ikke indgår i de offentlige investeringer.

Skønnene for de offentlige investeringer er behæftet med betydelig usikkerhed. Det afspejler blandt andet forskydninger i byggeaktiviteten mv. mellem de enkelte år, fx i forbindelse med de kvalitetsfundsstøttede sygehusbyggerier og større anlægsprojekter på transportområdet.

8.5 Finanspolitikens aktivitetsvirkning

Finans- og strukturpolitikken skønnes samlet set at have styrket den økonomiske aktivitet med 2,0 pct. af BNP i 2020, målt ved de såkaldte ét-årige finanseffekter, *jf. tabel 8.10* (pkt. 7). Den positive aktivitetsvirkning kan primært tilskrives de midlertidige kompensationsordninger, som er vedtaget for at modgå de negative økonomiske konsekvenser af coronakrisen, og som isoleret set understøtter aktiviteten med skønsmæssigt 1,5 pct. af BNP i 2020, *jf. tabel 8.10* (pkt. 6).

De midlertidige kompensationsordninger ventes også at understøtte økonomien i 2021, svarende til et yderligere vækstbidrag på 0,4 pct. af BNP i 2021. Det bemærkes, at den forudsatte virkning blandt

andet afhænger af antallet af ansøgninger til de enkelte kompensationsordninger, hvormed den samlede virkning er forbundet med væsentlig usikkerhed. Den understøttende virkning fra kompensationsordningerne aftager fra 2021 til 2022 i takt med, at udgifterne mindskes og de midlertidige ordninger udløber.

Regeringen har sammen med et bredt flertal i Folketinget vedtaget en række tiltag som styrker efterspørgslen i 2020 og 2021, herunder fx udbetalingen af feriepenge og *Aftale om grøn skattereform* og *Aftale om stimuli og grøn genopretning*. Hertil kommer virkningen af en generel ekspansiv finanspolitik. Samlet set skønnes den planlagte finanspolitik og øvrige tiltag (ekskl. kompensationsordninger) at styrke væksten med 0,5 pct. i 2020 og 1,3 pct. i 2021, *jf. tabel 8.10* (pkt. 5). I 2022 planlægges en opstramning af finanspolitikken (ekskl. hjælpepakker) med 0,7 pct. af BNP i takt med, at konjunkturerne forbedres, og det ikke længere er nødvendigt at stimulere økonomien. Samlet set skønnes den førte politik således at dæmpe væksten med ca. 1,9 pct. af BNP i 2022, *jf. tabel 8.10* (pkt. 7).

Tabel 8.10**Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetsudnyttelsen (ét-årige effekter)**

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
1. Finanspolitikens virkning på BNP-vækst ¹⁾	0,2	0,5	-0,1
2. Strukturpolitikens virkning på kapacitetsudnyttelsen	-0,1	-0,1	-0,1
3. Finanseffekt ekskl. midlertidige tiltag¹⁾ (1+2)	0,1	0,4	-0,2
4. Udbetaling af feriepenge, offentligt initierede investeringer mv. ²⁾	0,4	0,8	-0,4
5. Finanseffekt ekskl. midlertidige kompensationsordninger (1+2+4)	0,5	1,3	-0,7
6. Virkning af midlertidige kompensationsordninger	1,5	0,4	-1,3
7. Finanseffekt inkl. midlertidige kompensationsordninger (1+2+4+6)	2,0	1,7	-1,9

Anm.: Finanseffekten beskriver finans- og strukturpolitikens samlede bidrag til ændringer af outputgabet i et enkelt år ekskl. virkningen af engangsforhold. Finanspolitikens virkning på BNP-væksten beskriver alene efterspørgselsvirkningen af finanspolitikken.

- 1) Opgjort ekskl. virkningen af covid-19-tiltag, der behandles som engangsforhold i den strukturelle saldo.
- 2) Indeholder aktivitetsvirkningen af udbetalingen af indefrosne feriemidler, investeringer i regi af Landsbyggefonden i forlængelse af boligaftalen fra 2020 samt afledte private investeringer som følge af Klimaaftale 2020, *Aftale om stimuli og grøn genopretning*, *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten* og *Aftale om grøn skattereform*, herunder virkningen af investeringsvinduet i 2021 og 2022.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Strukturpolitikken har isoleret set et dæmpende bidrag til den ét-årige finanseffekt på ca. 0,1 pct. af BNP om året i perioden 2020-2022, *jf. tabel 8.10* (pkt. 2). Det skal ses i lyset af, at strukturpolitikken gradvist øger arbejdsudbuddet og kapaciteten i økonomien. Det stigende arbejdsudbud kan i høj grad tilskrives tidligere vedtagne reformer, herunder *Tilbageføringsaftalen* (2011) og *Skattereform 2012*.

Finans- og strukturpolitikens virkning på konjunkturerne kan både opgøres ved den ét-årige og den flerårige finanseffekt. Den flerårige finanseffekt måler virkningen på output- og beskæftigelsesgabet i

både det pågældende år og de forudgående år. Den flerårige finanseffekt måles med 2019 som udgangspunkt – et år, hvor konjunkturerne var lidt bedre end i et neutralt år, og hvor økonomien endnu ikke var påvirket af coronapandemien. Dermed medtages virkningerne af finans- og strukturpolitiske ændringer i 2020-2022 aktuelt i beregningen af den flerårige effekt, *jf. tabel 8.11*. I tillæg til den flerårige virkning på output- og beskæftigelsesgabet opgøres også en isoleret efterspørgselsvirkning, som beskriver, hvor meget den førte politik understøtter niveauet for BNP og beskæftigelse via øget efterspørgsel i økonomien.²

Tabel 8.11**Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetsudnyttelsen (flerårige effekter)**

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
Virkning på outputgab ekskl. midlertidige covid-19 tiltag ¹⁾	0,1	0,6	0,5
Udbetaling af feriepenge, offentligt initierede investeringer mv. ²⁾	0,4	1,3	0,8
Virkning på outputgab ekskl. midlertidige covid-19 tiltag¹⁾	0,5	1,9	1,3
Virkning af midlertidige kompensationsordninger	1,5	1,9	0,6
Virkning på outputgab inkl. midlertidige covid-19 tiltag	2,0	3,8	1,9
- Heraf efterspørgselsvirkning	2,1	4,0	2,3
1.000 fuldtidspersoner			
Virkning på beskæftigelsesgab ekskl. midlertidige covid-19 tiltag ¹⁾	0	9	6
Udbetaling af feriepenge, offentligt initierede investeringer mv. ²⁾	6	20	17
Virkning på beskæftigelsesgab ekskl. midlertidige covid-19 tiltag¹⁾	7	29	23
Virkning af midlertidige kompensationsordninger	53	66	15
Virkning på beskæftigelsesgab inkl. midlertidige covid-19 tiltag	59	95	38
- Heraf efterspørgselsvirkning	62	101	47

Anm.: Finans- og strukturpolitikens virkning på konjunkturgabene beskriver finans- og strukturpolitikens bidrag til output- og beskæftigelsesgab i det enkelte år inkl. virkningen af udbetaling af feriepenge mv. og virkningen af de midlertidige kompensationsordninger. Finanspolitikens efterspørgselsvirkning er opgjort ekskl. virkningen af strukturreformer på kapacitetsudnyttelsen.

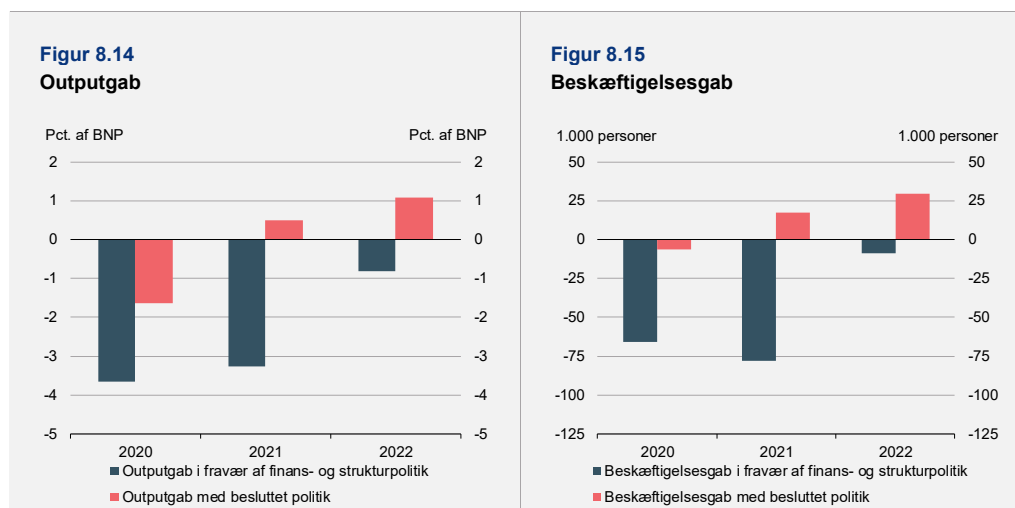
- 1) Opgjort ekskl. virkningen af covid-tiltag, der behandles som engangsforhold i den strukturelle saldo.
- 2) Indeholder aktivitetsvirkningen af udbetalingen af indefrosne feriemidler, investeringer i regi af Landsbyggefonden i forlængelse af boligaftalen fra 2020 samt afledte private investeringer som følge af Klimaaftale 2020, *Aftale om stimuli og grøn genopretning*, *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten* og *Aftale om grøn skattereform*, herunder virkningen af investeringsvinduet i 2021 og 2022.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

² De flerårige aktivitetsvirkninger er beregnet med udgangspunkt i ADAM-modellen, og størrelsesordenen af virkningen af behæftet med tiltagende usikkerhed, jo længere en periode, der ses på. Forudsætningerne bag beregningen af de finanspolitiske multiplikatorer er nærmere beskrevet i *Opdaterede finanseffekter: dokumentationsnotat*, som kan findes www.fm.dk.

Efterspørgselsvirkningerne af den førte finanspolitik skønnes samlet set at understøtte beskæftigelsen med i størrelsesorden 60.000 personer i 2020, 100.000 personer i 2021 og 45.000 personer i 2022, *jf. tabel 8.11*. Tilsvarende skønnes BNP-niveauet øget med henholdsvis 2,1 pct. i 2020, 4,0 pct. i 2021 og 2,3 pct. i 2022. Den store beskæftigelsesvirkning af den førte politik kan blandt andet tilskrives, at personer på den midlertidige lønkompensationsordning teknisk tæller som beskæftigede i nationalregnskabet.

Finans- og strukturpolitikken bidrager dermed samlet set til en væsentlig reduktion af konjunkturgabene i 2020 og 2021 i forhold til en situation med neutral finans- og strukturpolitik, *jf. figur 8.14 og 8.15*. Aktivitetsvirkningen i 2020 kan primært tilskrives de midlertidige kompensationsordninger, mens de vedtagne finanspolitiske lempelser og besluttede stimuli-initiativer gradvist spiller en større rolle fra 2021. I 2022 aftager efterspørgselsvirkningen af finanspolitikken i takt med, at den underliggende konjunktursituation forbedres.

Anm.: Virkningen på konjunkturgabene beskriver finans- og strukturpolitikkenes virkning på output- og beskæftigelsesgab i et enkelt år (inkl. udbetaling af indfrosne feriepenge mv., afledte private investeringer og midlertidige kompensationsordninger). Aktivitetsvirkningen er opgjort som den samlede virkning af finans- og strukturpolitikken i forhold til 2019.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

8.6 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov

Den offentlige bruttogæld – opgjort ved ØMU-gælden – steg fra ca. 33½ pct. af BNP ultimo 2019 til ca. 42 pct. af BNP ved udgangen af 2020 som følge af coronapandemien og de tilhørende hjælpepakker, herunder udskudte skatte- og momsindbetalinger for at understøtte likviditeten i virksomhederne. ØMU-gælden skønnes til ca. 40 pct. af BNP i 2021 og 38½ pct. af BNP 2022, *jf. tabel 8.12*.

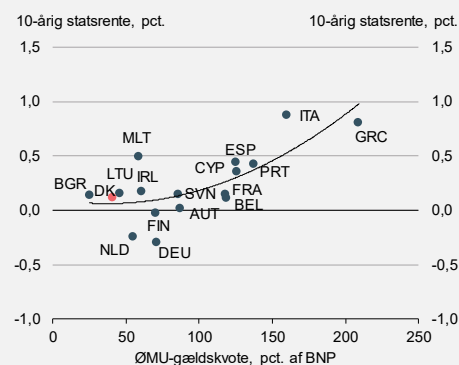
En del af stigningen i bruttogælden i 2020 skyldes som nævnt skattebetalinger, der er blevet udskudt fra 2020 til 2021. Der er ligeledes skattebetalinger, der er blevet udskudt fra 2021 til 2022. Sådanne udskudte skattebetalinger påvirker ikke den offentlige nettogæld på samme måde som bruttogælden,

idet de udskudte skatter er et aktiv for staten. Samtidig var 2020 præget af markante kursstigninger i statsejede aktier, der indebar, at nettogælden endte på -11 pct. af BNP i 2020, og den forventes med usikkerhed at udgøre ca. -9 pct. i 2021 og 2022 (dvs. en offentlig finansiel nettoformue). Der redegøres nærmere for de forskellige gældsbegreber nedenfor.

I perioden 2020-2022 skønnes den offentlige ØMU-gæld i Danmark fortsat at være lav i et historisk og et internationalt perspektiv. Gennem hele prognoseperioden ventes ØMU-gælden således at fastholde en bred margin til kravet i EU's Stabilitets- og Vækstpagt på 60 pct. af BNP. Det er blandt andet en konsekvens af den ansvarlige linje i den økonomiske politik i en længere årrække, som også har bidraget til, at Danmark er blandt de få lande, der har den højeste kreditvurdering AAA hos samtlige toneangivende kreditvurderingsbureauer. Den høje kreditvurdering er direkte medvirkende til lavere renteudgifter for den danske stat, men også for boligejere og andre låntagere. Sammenhængen mellem lav offentlig gæld og lave statsobligationsrenter er illustreret i figur 8.16.

Figur 8.16

Sammenhæng mellem ØMU-gældskvot og 10-årig statsobligationsrente for eurolande mv.

Tabel 8.12

Oversigt over offentlig gæld, ultimo året

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
ØMU-gæld	42,1	40,0	38,5
Statsgæld	23,0	23,6	22,4
Offentlig nettogæld	-11,3	-8,9	-8,9
Memopost: Faktisk offentlig saldo			
	-0,6	-1,9	0,4

Kilde: Macrobond Financial, Eurostat og egne beregninger.

Et underskud på den offentlige saldo medfører – alt andet lige – en stigning i ØMU-gælden. Ændringer i indeståendet på statens konto i Nationalbanken samt ændringer i de statslige fondes beholdning af statsobligationer kan imidlertid medføre, at ØMU-gælden falder på trods af et offentligt underskud. Det skyldes, at statens konto i Nationalbanken ikke modregnes i opgørelsen af ØMU-gælden, mens fondenes beholdning af statsobligationer bliver modregnet, jf. boks 8.2.

Den offentlige nettogæld er det centrale gældsbegreb i vurderingen af finanspolitikens langsigtede holdbarhed. Før coronakrisen havde Danmark en negativ offentlig nettogæld svarende til en nettoformue på ca. 6 pct. af BNP i 2019. På trods af et underskud på den faktiske offentlige saldo voksede nettoformuen i løbet af 2020 til ca. 11 pct. af BNP, hvilket primært afspejlede kursændringer på de offentlige aktiver og passiver, herunder særligt kursstigninger på statens aktiebeholdning i energiselskabet Ørsted A/S. Frem mod udgangen af 2022 ventes en reduktion af nettoformuen i forhold til 2020, hvilket skal ses i lyset af et ventet underskud på den faktiske offentlige saldo i 2021. Skønnene for den offentlige nettoformue i 2021-2022 forbliver dog stadig høje i forhold til før coronakrisen.

Skønnene for nettogælden er usikre, da udviklingen i nettogælden ud over stillingen på den offentlige saldo som allerede nævnt også afhænger af kursreguleringer på det offentliges aktiver og passiver.

Udviklingen i statsgælden fra år til år svarer – bortset fra kurseffekter ved lånoptagelse – til den såkaldte nettokassesaldo, dvs. likviditetseffekten af statens budget. Nettokassesaldoen afspejler forskellen mellem de faktiske indbetalinger af skatter, afgifter mv., som staten modtager, og de konkrete udbetalinger, som staten foretager i løbet af et givet år, herunder også genudlån til statslige selskaber. Statsgælden steg fra ca. 18 pct. af BNP i 2019 til ca. 23 pct. af BNP i 2020, og skønnes til ca. 23½ pct. af BNP i 2021 og ca. 22½ pct. af BNP i 2022, *jf. tabel 8.12*.

Boks 8.2

Centrale opgørelser af den offentlige gæld

Der sondres normalt mellem tre opgørelser af den offentlige gæld: ØMU-gælden, statsgælden og den offentlige nettogæld. De forskellige gældsbegreber afviger fra hinanden med hensyn til opgørelsesmetoder og afgrænsningen af den offentlige sektor:

- *ØMU-gælden* er den offentlige gæld opgjort efter EU's principper. ØMU-gælden omfatter de samlede finansielle passiver i alle de offentlige delsektorer – stat, kommuner, regioner og forskellige sociale kasser og fonde. ØMU-gælden er en ren bruttogældsstørrelse, hvor kun interne fordringer inden for det offentlige bliver modregnet. ØMU-gælden bruges i forbindelse med EU's Stabilitets- og Vækstpagt, hvor ØMU-gældens andel af BNP ikke må overstige 60 pct.
- *Den offentlige nettogæld* er udgangspunktet for beregningerne af de offentlige finansers langsigtede holdbarhed. Den offentlige nettogæld opgøres som forskellen mellem de samlede offentlige passiver og aktiver og er dermed et udtryk for det offentliges samlede finansielle nettostilling. I modsætning til de andre gældsdefinitioner opgøres den offentlige nettogæld til markedsværdi.
- *Statsgælden* omfatter udelukkende statens gæld og dermed ikke gælden i de øvrige offentlige delsektorer. Statsgælden er ligesom ØMU-gælden en bruttostørrelse, men i definitionen er der tilladt en modregning af omsættelige aktiver forvaltet af Danmarks Nationalbank. Det inkluderer indeståendet på statens konto, almene boligobligationer og værdipapirbeholdninger i de statslige fonde (Den Sociale Pensionsfond, Innovationsfonden og Fonden for Forebyggelse og Fastholdelse).
- *Genudlån* er et udtryk for statens udlånsprogram til statslige selskaber og andre institutioner. Her udsteder Nationalbanken statsobligationer og videreudlåner provenuet til selskaberne på samme vilkår. Genudlån tillader selskaberne at benytte statens finansieringsvilkår, således at offentlige opgaver finansieres billigst muligt. Da selskaberne betaler afdrag og renter, er det saldoneutralt for staten. Genudlån øger statsgælden og ØMU-gælden, men indgår neutralt i nettogælden, da videreudlånet medregnes i aktivsiden.

Finansieringsbehovet

Som følge af coronapandemien blev statens nettofinansieringsbehov ca. 111 mia. kr. i 2020, mens det forventes at udgøre ca. 28 mia. kr. i 2021 og ca. -18 mia. kr. i 2022. Skønnet for statens nettofinansieringsbehov i 2021 er nedjusteret med ca. 26 mia. kr. i forhold til maj-redegørelsen. Det skyldes blandt andet opjusterede skøn for skatte- og momsindtægter. Statens bruttofinansieringsbehov blev ca. 252 mia. kr. i 2020 og ventes at udgøre ca. 296 mia. kr. i 2021 og ca. 195 mia. kr. i 2022, *jf. tabel 8.13*. Skønnet for statens bruttofinansieringsbehov i 2021 er dermed nedjusteret med ca. 11 mia. kr.

siden maj-redegørelsen. Nedjusteringen skyldes det lavere skøn for statens nettofinansieringsbehov, mens et højere skøn for statens afdrag af langfristet gæld trækker i modsat retning.

Statens nettokassesaldo svarer til statens nettofinansieringsbehov med omvendt fortegn, da det angiver behovet for ekstern finansiering til det planlagte statsbudget. Ud over nettofinansieringsbehovet afholder staten også betalinger til afdrag af statsobligationer og statslige fonde forvaltet af Nationalbanken. Summen af nettofinansieringsbehovet og disse delposter angiver det samlede finansieringsbehov for staten i det givne år. Finansieringsbehovet dækkes ved at udstede statsobligationer eller ved at trække på statens indestående hos Nationalbanken.

Tabel 8.13
DAU-saldo og statens finansieringsbehov

Mia. kr.	Maj-redegørelse 2021	August-redegørelse 2021	
	2021	2021	2022
1. DAU-saldo	-86,3	-71,4	21,2
2. Genudlån mv. (§ 40)	31,7	15,6	22,9
3. Beholdningsbevægelser og periodiseringer mv. (§ 41)	64,2	59,1	20,0
4. Nettokassesaldo (1-2+3)	-53,8	-28,0	18,2
5. Nettofinansieringsbehov (-4)	53,8	28,0	-18,2
6. Afdrag langfristet gæld	93,7	108,7	99,5
7. Afdrag kortfristet gæld	152,7	152,7	95,0
8. Transaktioner i de statslige fonde	-12,2	-12,1	-0,2
9. Opkøb af almene boligobligationer	18,6	18,6	18,8
Finansieringsbehov (5+6+7+8+9)	306,7	295,9	194,8

Kilde: Økonomisk Redegørelse, maj 2021 og egne beregninger.

Bilag 8.1 De offentlige udgifter og indtægter

De offentlige udgifter

De samlede offentlige udgifter udgjorde knap 53 pct. af BNP i 2020 ifølge Danmarks Statistiks nationalregnskabstal fra juni 2021. Dette niveau skønnes reduceret til godt 52 pct. af BNP i 2021 og 48 pct. af BNP i 2022, jf. bilagstabel 8.1.

Bilagstabel 8.1

De offentlige udgifters sammensætning

Pct. af BNP	2018	2019	2020	2021	2022
Offentlige udgifter ¹⁾	49,5	48,5	52,7	52,2	48,3
Primære udgifter	48,7	47,8	52,1	51,5	47,8
- Offentligt forbrug	24,3	24,1	24,7	24,9	23,8
- Offentlige investeringer ²⁾	3,4	3,2	3,6	3,6	3,4
- Indkomstoverførsler	15,8	15,8	16,6	15,9	15,4
- Subsidier	1,7	1,6	2,9	3,0	1,7
- Øvrige primære udgifter	3,6	3,1	4,4	4,0	3,5
Renteudgifter	0,8	0,7	0,5	0,7	0,5

- 1) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter (og indtægter) afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgifterne som andel af BNP er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer af det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.
- 2) De offentlige investeringer er opgjort ekskl. nettokøb af bygninger mv. Med Danmarks Statistiks hovedrevision af nationalregnskabet i efteråret 2014 omfatter de offentlige investeringer også udgifter til forskning og udvikling.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De offentlige forbrugsudgifter udgjorde knap 25 pct. af BNP i 2020. Det offentlige forbrug skønnes ligeledes at udgøre knap 25 pct. af BNP i 2021, mens det skønnes reduceret til knap 24 pct. af BNP i 2022. Både i 2020 og 2021 påvirkes niveauet for forbrugsudgifterne betydeligt af de midlertidige merudgifter (engangsforhold) relateret til håndteringen af covid-19, mens det kun i begrænset omfang påvirker forbrugsudgifterne i 2022. Reduktionen i det offentlige forbrugs BNP-andel fra 2021 til 2022 skal således særligt ses i lyset af udfasningen af midlertidige udgifter til myndighedsopgaver relateret til covid-19 mv. Realvæksten i det offentlige forbrug skønnes til 4,7 pct. i 2021 og -1,8 pct. i 2022. Når der korrigeres for midlertidige forhold relateret til covid-19, skønnes forbrugsvæksten til 3,5 pct. i 2021 og 0,7 pct. i 2022.

De offentlige investeringers andel af BNP udgjorde 3,6 pct. af BNP i 2020 og forventes fastholdt på omtrent 3½ pct. af BNP frem mod 2022. Der skønnes en realvækst i de offentlige investeringer på 3,8 pct. i 2021 og -1,6 pct. i 2022.

De offentlige udgifter til indkomstoverførsler udgjorde 16½ pct. af BNP i 2020, mens andelen skønnes reduceret til ca. 16 pct. af BNP i 2021 og 15½ pct. af BNP i 2022. Stigningen i BNP-andelen fra 2019 til 2020 på ca. 1 pct.-point skal særligt ses i lyset af det markante tilbageslag i økonomien, der har medført højere ledighed og heraf højere udgifter til ledighedsrelaterede indkomstoverførsler. Udviklingen i de skønnede udgifter til indkomstoverførsler afspejler desuden virkningerne af en række politiske aftaler, herunder den mindreregulering, som indgår i *Aftale om skattereform* (juni 2012) og stigende udgifter til folkepension mv. i medfør af *Aftale om ny regulering af folkepensionen og indførelse af obligatorisk opsparring for overførselsmodtagere* (november 2018) samt virkningerne af *Aftale om ny ret til tidlig pension* (oktober 2020).

Subsidierne udgjorde ca. 3 pct. af BNP i 2020 og skønnes fastholdt på omtrent dette niveau i 2021 for derefter at blive reduceret til knap 1¾ pct. af BNP i 2022. Det midlertidige høje niveau for de offentlige subsidier i 2020 og 2021 kan henføres til kompensationsordningerne til erhvervslivet mv. som følge af covid-19.

De offentlige renteudgifter udgjorde ca. ½ pct. af BNP i 2020. Renteudgifterne skønnes at udgøre ca. ¾ pct. af BNP i 2021 og ½ pct. af BNP i 2022.

De offentlige indtægter

De samlede offentlige indtægter er foreløbigt opgjort til godt 52 pct. af BNP i 2020 og skønnes at falde gradvist til ca. 48¾ pct. af BNP i 2022, jf. *bilagstabel 8.2*. Denne udvikling afspejler primært de ekstraordinære personskatteindtægter knyttet til udbetalingen af indefrosne feriepenge i 2020 og 2021, og at der i 2021 og 2022 ventes lavere indtægter fra pensionsafkastskatten end i 2020. Det faktiske skattetryk skønnes tilsvarende at falde gradvist fra ca. 47¼ pct. af BNP i 2020 til knap 44 pct. af BNP i 2022.

Personskatteindtægterne er opgjort til ca. 507,3 mia. kr. svarende til ca. 21,8 pct. af BNP i 2020. Personskatterne forventes at udgøre 20,9 pct. af BNP i 2021. Det forholdsvis høje niveau for personskatterne i 2020 og 2021 skal blandt andet ses i lyset af de ekstraordinære indtægter fra personlige indkomstskatter og arbejdsmarkedsbidrag, der følger af udbetalingen af 3 ugers indefrosne feriepenge i 2020 og de resterende 2 uger i 2021. Personskatteindtægterne forventes at udgøre 20,3 pct. af BNP i 2022, hvor de nævnte ekstraordinære indtægter bortfalder.

Provenuet fra *arbejdsmarkedsbidrag* er opgjort til ca. 105,5 mia. kr. svarende til 4,5 pct. af BNP i 2020. Provenuet skønnes at udgøre ca. 4,5 pct. BNP i 2021 og 4,3 pct. af BNP i 2022.

Provenuet fra *pensionsafkastskatten* er opgjort til ca. 48 mia. kr. i 2020 svarende til 2,1 pct. af BNP i 2020. De ekstraordinært høje indtægter i 2020 skal primært ses i lyset af høje afkast på tværs af aktiemarkedene og faldende renter, der har resulteret i relativt høje afkast på pensionsselskabernes obligationsbeholdning. Indtægterne fra pensionsafkastskatten ventes at falde til 1,2 og 1,0 pct. af BNP i 2021 og 2022 som følge af en forventning om gradvist stigende renter, der indebærer et lavere forventet afkast fra obligationer og rentederivater.

Bilagstabel 8.2**De offentlige indtægters sammensætning**

Pct. af BNP	2018	2019	2020	2021	2022
Personskatter mv. ¹⁾	20,7	21,0	21,8	20,9	20,3
Arbejdsmarkedsbidrag	4,4	4,3	4,5	4,5	4,3
Pensionsafkastskat	0,6	2,7	2,1	1,2	1,0
Selskabsskatter	2,7	3,1	2,6	2,6	2,6
- Selskabsskat af kulbrintevirksomhed	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
- Øvrig selskabsskat	2,6	3,0	2,6	2,6	2,6
Moms	9,7	9,6	9,9	9,9	9,7
Øvrige indirekte skatter	6,5	6,3	6,2	6,1	6,0
Øvrige skatter ²⁾	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
Skattetryk	44,8	47,3	47,3	45,2	43,9
Renteindtægter ³⁾	1,2	1,0	0,9	1,1	0,9
Øvrige indtægter ⁴⁾	4,5	4,4	4,1	4,1	4,0
Told mv. til EU ⁵⁾	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Offentlige indtægter⁶⁾	50,3	52,6	52,1	50,3	48,7
<i>Memopost: Nordsøindtægter⁷⁾</i>	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0

- 1) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter.
 - 2) Øvrige skatter indeholder medicinelicens (primært til DR) og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd i offentlige selskaber mv. Medicinelicensen udfases gradvist frem mod 2022 som følge af *Mediepolitisk aftale for 2019-2023* og *Aftale om fokusering af DR og afskaffelse af medicinelicensen*.
 - 3) Inkl. udbytter og Nationalbankens overskud.
 - 4) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede (beregne) indtægter i form af både bruttoest-indkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvinding i Nordsøen samt kulbrinteskatten.
 - 5) Ifølge nationalregnskabsprincipperne kategoriseres disse indtægter som skatter og indgår derfor i skattetrykket, men da indtægterne tilfalder EU, indgår de ikke i det offentlige indtægtstryk.
 - 6) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke, som her, til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug. Der henvises i øvrigt til anmærkningerne til bilagstabel 8.1.
 - 7) De samlede nordsøindtægter udgøres af kulbrinteskate, selskabsskat af kulbrintevirksomhed og udbytter fra Nordsøfonden. Nordsøindtægterne indgår i selskabsskatter, renteindtægter og øvrige indtægter.
- Anm.: Den forventede udvikling i de offentlige indtægter opgjort i mia. kr. kan findes i bilagstabel B.20.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der kan herefter forventes at komme en periode med relativt lave indtægter fra pensionsafkastskatten i takt med en normalisering af renterne fra det nuværende lave niveau. Udsving i renterne kan siges at "flytte" provenu mellem årene. Det kan have relativt stor betydning for det målte faktiske skattetryk og den faktiske offentlige saldo i enkeltår. Det påvirker dog ikke den strukturelle saldo, at indtægterne fra pensionsafkastskatten flyttes mellem årene. De realøkonomiske konsekvenser af de ofte stærkt fluktuerende indtægter fra pensionsafkastskatten er også yderst begrænsede, *jf. bilagsboks 8.1*.

Indtægterne fra *øvrige selskabsskatter* (dvs. ekskl. selskabsskat fra kulbrintevirksomheder og kulbrinteskate, som indgår i nordsøindtægterne) er opgjort til 61 mia. kr. i 2020 svarende til 2,6 pct. af BNP. Det skønnes, at indtægterne udgør samme andel af BNP både i 2021 og 2022.

Momsindtægterne er opgjort til ca. 230,5 mia. kr. i 2020 svarende til 9,9 pct. af BNP. Momsindtægterne skønnes at udgøre en tilsvarende andel af BNP i 2021 faldende til 9,7 pct. af BNP i 2022.

Øvrige indirekte skatter omfatter primært punktafgifter i form af blandt andet energi- og miljøafgifter, afgifter på nydelsesmidler, spilafgifter og PSO-afgiften, som i øvrigt er under udfasning og afskaffes fra og med 2022. De øvrige indirekte skatter omfatter også indtægterne fra registreringsafgiften, de kommunale ejendomsskatter (grundskyld mv.), erhvervenes motorafgifter, lønsumsafgiften og tinglysningsafgiften. Indtægterne fra de øvrige indirekte skatter er samlet set opgjort til ca. 144,6 mia. kr. i 2020 svarende til 6,2 pct. af BNP. I 2021 og 2022 skønnes indtægterne fra punktafgifterne mv. at falde en smule til henholdsvis 6,1 og 6,0 pct. af BNP.

Nordsøindtægterne er opgjort til godt ½ mia. kr. i 2020 svarende til 0,0 pct. af BNP. Der skønnes ligeledes lave nordsøindtægter både i 2021 og 2022, hvor posten forventes at udgøre 0,0 pct. af BNP. Udviklingen i statens indtægter fra aktiviteterne i Nordsøen er i høj grad påvirket af ændringer i produktionen og i olieprisen (opgjort i kroner).¹ De relativt lave forventede indtægter i prognoseårene kan primært henføres til en nedjustering af produktionsomfanget.²

De *offentlige renteindtægter* er opgjort til ca. 20,7 mia. kr. i 2020 svarende til 0,9 pct. af BNP. Det skønnes, at de offentlige renteindtægter som andel af BNP vil stige til 1,1 pct. i 2021 for så at falde til 0,9 pct. i 2022.

¹ Som en tommelfingerregel vil en stigning i olieprisen på 10 dollar pr. tønde (svarende til ca. 65 kr. med den gennemsnitlige dollarkurs i 2020) isoleret set indebære en stigning i statens forventede årlige indtægter fra Nordsøen på mellem 1-3 mia. kr. på sigt. På kort sigt er følsomheden dog betydeligt lavere, herunder som følge af en midlertidig nedgang i produktionen i forbindelse med en genopbygning af infrastrukturen. samt de aktuelt lave oliepriser, der resulterer i, at staten ikke forventes at have betydelige indtægter fra Nordsøen.

² Med *Aftale mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og SF* af 22. marts 2017 (Aftale om udvikling af Nordsøen) er det besluttet, at indføre et investeringsvindue frem til 2025 for kulbrinteindvinding i Nordsøen. Investeringsvinduet trækker isoleret set i retning af lidt lavere statslige indtægter fra Nordsøen, så længe vinduet varer.

Bilagsboks 8.1**Udsving i provenuet fra pensionsafkastskatten**

Finansministeriet skønner over de faktiske indtægter fra pensionsafkastskatten på baggrund af Forsikrings- og Pensionssektorens (F&P-sektoren) formueopgørelser ultimo året før, dagsaktuelle aktiekurser og markedsforventninger til en række obligationsrenters års- og ultimotniveauer. Pensionsafkastet, og dermed indtægterne fra pensionsafkastskatten, er voksende ved stigende formuestørrelse og aktieafkast, men faldende ved stigende renteniveau, da kursværdien af obligationsporteføljen afhænger negativt heraf.

Den samlede pensionsformue udgjorde ca. 4.450 mia. kr. ved udgangen af 2020, *jf. figur a*, hvilket svarer til ca. 190 pct. af BNP. Det betyder, at selv små dag-til-dag udsving i kursgevinster eller –tab på obligationer, aktier og andre aktiver (som fx ejendomme og noterede kapitalandele) har store konsekvenser for de realiserede indtægter fra pensionsafkastskatten. Derfor har indtægterne fra pensionsafkastskatten svinget markant mellem 0,6 og 2,7 pct. af BNP over de seneste 10 år, *jf. figur b*. Det bidrager til at gøre store afvigelser mellem de skønnede og de faktiske indtægter fra pensionsafkastskatten forventelige.

Grundet pensionsformuens størrelse kan selv små ændringer i aktiekurser og renteforudsætninger give store udsving i indtægterne fra pensionsafkastskatten:

- Den samlede **obligationsformue** i F&P-sektoren udgjorde ca. 2.400 mia. kr. (inkl. beholdninger gennem investeringsforeningsbeviser) ved udgangen af 2020, *jf. figur a*. Det betyder, at en relativt lille, porteføljevægtet renteændring på 0,1 pct.-point for modificerede obligationsvarigheder omkring 8 giver obligationskursændringer i omegnen af 19,2 mia. kr., hvilket indebærer en ændring i indtægterne fra pensionsafkastskatten på ca. 2,9 mia. kr. En porteføljevægtet renteændring på blot 0,5 pct. gennem året kan således ændre indtægterne fra pensionsafkastskatten i et givet år med op mod 15 mia. kr.
- Den samlede **kapitalformue**, herunder noterede- og noterede aktier samt ejendomme mv., i F&P-sektoren udgjorde ca. 1.900 mia. kr. (inkl. beholdninger gennem investeringsforeningsbeviser) ved udgangen af 2020. Det betyder, at en relativt lille, samlet ændring i kapitalafkastet på 1 pct.-point medfører kursændringer i omegnen af 19 mia. kr., hvilket indebærer en ændring i indtægterne fra pensionsafkastskatten på ca. 2,9 mia. kr. En vægtet kurs- og prisændring på 5 pct. i forhold til det forudsatte kan således ændre indtægterne fra pensionsafkastskatten i et givet år med næsten 15 mia. kr.

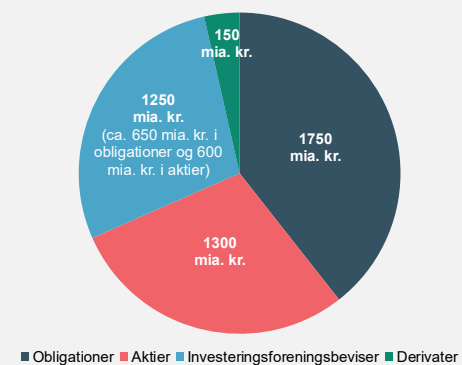
Obligations- og aktiekurser samt ejendomspriser ændrer sig med op til flere pct.-point på månedsbasis, *jf. Statistikbankens tabel EJ14 og DNVPDKS*. Derfor kan der ske store ændringer i indtægterne fra pensionsafkastskatten på meget kort tid. Dertil kommer, at det er særligt udfordrende at skønne over den fremtidige værdiudvikling af unoterede aktier, da de ikke er optaget til handel på et reguleret marked, hvorfor prissætningen af disse er mere uigennemsigtig.

For di pensionsafkastet varierer betydeligt fra år til år, tilrettelægges finanspolitikken ikke på baggrund af de skønnede provenuindtægter for kommende finansår. Disse skøn indgår alene i årenes *faktiske* saldo. Finanspolitikken tilrettelægges i stedet efter de *strukturelle* indtægter fra pensionsafkastskatten, som udregnes med afsæt i et forudsat strukturelt (sammenvejet) afkast på 4½ pct. af den skattepligtige del af pensionsformuen, hvor den anvendte pensionsformue er beregnet som et glidende gennemsnit. Midlertidige udsving i indtægterne fra pensionsafkastskatten korrigeres ud af den strukturelle saldo, og den strukturelle saldo vil således kun ændre sig i takt med at det strukturelle indtægter fra pensionsafkastskatten ændrer sig. Hertil kommer, at provenuændringer som følge af ændringer i renter og obligationskurser generelt har karakter af tidsforskydninger mellem årene, som ikke har realøkonomisk betydning, ligesom der også vil være tendens til, at gode og dårlige år for aktiekurser mv. vil udjævnes over tid.

Bilagsboks 8.1 (fortsat)

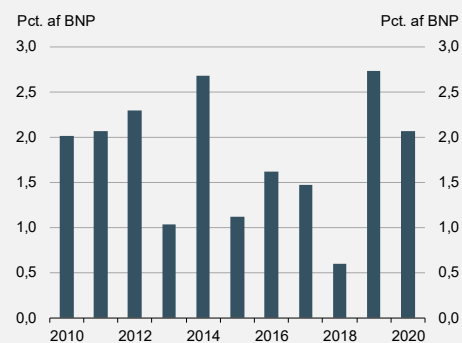
Figur a

F&P-sektorens formue, ultimo 2020

Figur b

Indtægter fra pensionsafkastskatten

Kilde: Danmarks Statistik, Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Bilag 8.2 Beregning af strukturel saldo 2020-2022

Bilagstabel 8.3

Faktiske og strukturelle særlige poster i beregningen af den strukturelle saldo

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
1. Faktisk saldo	-0,6	-1,9	0,4
Konjunkturrensning			
i) Outputgab	-1,6	0,5	1,1
ii) Beskæftigelsesgab	-0,2	0,6	1,0
a) Sammenvejet konjunkturgab = i)*0,4+ii)*0,6	-0,8	0,6	1,0
b) Budgetfaktor	0,75	0,74	0,74
c) 1-(outputgab/100)	1,02	0,99	0,99
2. Konjunkturbidrag = a)*b)*c)	-0,6	0,4	0,8
Selskabsskat			
Faktisk provenu	2,6	2,6	2,6
Strukturelt provenu	2,5	2,4	2,4
3. Korrektion for selskabsskat	0,1	0,2	0,2
Registreringsafgift			
Faktisk provenu	0,8	0,8	0,7
Strukturelt provenu	0,8	0,8	0,8
4. Korrektion for registreringsafgift	0,0	0,0	0,0
Aktieskat			
Faktisk provenu	1,2	1,1	1,1
Strukturelt provenu	1,1	1,1	1,1
5. Korrektion for aktieskat	0,2	0,0	0,0

Bilagstabel 8.3 (fortsat)**Faktiske og strukturelle særlige poster i beregningen af den strukturelle saldo**

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
Pensionsafkastskat			
Faktisk provenu	2,1	1,2	1,0
Strukturelt provenu	1,2	1,2	1,2
6. Korrektion for pensionsafkastskat	0,8	0,0	-0,2
Nordsøprovenu			
Faktisk provenu	0,0	0,0	0,0
Strukturelt provenu	0,1	0,1	0,2
7. Korrektion for nordsøprovenu	0,0	-0,1	-0,1
Nettorenter og udbytter			
Faktisk provenu	0,4	0,4	0,4
Strukturelt provenu	0,3	0,4	0,3
8. Korrektion for nettorenter og udbytter	0,1	0,0	0,1
Specielle budgetposter			
Faktisk provenu før korrektioner for engangsforhold mv.	-1,7	-1,3	-0,7
<i>Faktisk provenu korrigeret for engangsforhold mv. til beregning af strukturelt provenu, jf. bilagstabel 8.4</i>	-1,0	-0,7	-0,6
Strukturelt provenu	-0,6	-0,6	-0,6
9. Korrektion for specielle budgetposter	-1,1	-0,7	-0,1
10. Øvrige korrektioner (jf. bilagstabel 8.4)	-0,5	-1,1	0,1
- Heraf covid-19-engangsforhold	-1,6	-1,6	0,0
- Heraf engangsskatteindtægter fra udbetaling af indefrosne feriepenge	0,9	0,5	0,0
11. 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 Strukturel saldo	0,5	-0,5	-0,2

Bilag 8.3 Engangsforhold i 2020-2022

Bilagstabel 8.4

Engangsforhold der korrigeres for i beregningen af den strukturelle saldo

	2020	2021	2022
Pct. af BNP			
Engangsforhold vedrørende covid-19	-0,7	-0,6	0,0
Ekstraordinær udbetaling af for meget betalt ejendomsskat	0,0	0,0	-0,1
Udbetaling af efterlønsbidrag	0,0	0,0	-0,1
Ekstraordinære indtægter fra bo- og gaveafgiften som følge af fremrykning af virksomhedsoverdragelser	0,1	0,0	0,0
Engangsforhold der korrigeres for i de specielle budgetposter i alt	-0,7	-0,6	-0,1
Øvrige korrektioner			
Engangsforhold vedrørende covid-19	-1,6	-1,6	0,0
- Heraf som overføres til husholdninger	-0,1	0,0	0,0
- Heraf som subsidier	-1,2	-1,2	0,0
- Heraf som offentligt forbrug	-0,6	-0,7	0,0
- Heraf som offentlige investeringer	0,0	0,0	0,0
- Heraf som tilbageløb via skatter ¹⁾	0,3	0,3	0,0
- Heraf som bidrag til EU	-0,1	0,0	0,0
Engangsskatteindtægter fra udbetaling af indefrosne feriepenge	0,9	0,5	0,0
Udviklingsbistand – forskel mellem politiske tilsagn og afløb i faktisk saldo	0,0	0,0	0,0
Korrektion for oplysninger om indtægtssiden	0,0	0,0	0,0
Korrektioner vedrørende Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB)	0,2	0,0	0,1
Korrektion for investeringer i kampfly ²⁾	0,0	0,0	0,0
Omregning til strukturelt BNP	0,0	0,0	0,0
Øvrige korrektioner i alt	-0,5	-1,1	0,1

1) Opgjort ekskl. engangsforhold vedrørende tilbageløb på selskabsskat og aktieskat.

2) Investeringer i kampfly behandles på samme måde som nettokøb af bygninger og andre eksisterende investeringsgoder i beregningen af den strukturelle saldo og indgår via et syvårs glidende gennemsnit.

Oversigt over bilagstabeller

B.1	Efterspørgsel, import og produktion	173
B.2	Renter, oliepris, valutakurs og udlandsforudsætninger.....	174
B.3	Befolkning og arbejdsmarked	175
B.4	Beskæftigelse fordelt på brancher inkl. orlov	176
B.5	Skøn for ledighed.....	176
B.6	Personer på indkomstoverførsler mv.	177
B.7	Bruttoinvesteringer.....	178
B.8	Betalingsbalancens løbende poster	179
B.9	Eksport og import.....	180
B.10	Det private forbrug fordelt på undergrupper	181
B.11	Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer	181
B.12	Bruttoværditilvækst (BVT)	182
B.13	Timeproduktivitet i udvalgte erhverv.....	182
B.14	Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomster.....	183
B.15	Husholdningernes nettofordringserhvervelse.....	184
B.16	Ejendomsmarked og boligbyggeri	185
B.17	Lønkvoter, lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger	185
B.18	Prisudvikling og forklarende faktorer	186
B.19	Offentlige finanser.....	187
B.20	Skatter og skattetryk.....	189
B.21	Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne	190
B.22	Indkomstoverførsler	191
B.23	Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser	192

Bilagstabeller

Tabel B.1
Efterspørgsel, import og produktion

	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	Mia. kr.			Mængder, pct.			Priser, pct.		
Privatforbrug	1.071	1.119	1.183	-1,3	3,2	4,1	0,5	1,3	1,5
Offentligt forbrug ¹⁾	574	607	602	0,2	4,7	-1,8	2,8	0,9	1,1
Offentlige investeringer ²⁾	83	88	87	9,8	3,8	-1,6	0,8	1,7	0,9
Boliginvesteringer	129	149	153	10,1	13,2	1,5	0,9	1,7	1,3
Erhvervsinvesteringer	309	323	343	2,0	2,4	5,3	0,0	2,4	0,6
Indenlandsk efterspørgsel ekskl. lagerændringer	2.169	2.290	2.371	0,0	4,1	2,3	1,6	1,4	1,2
Lagerændringer ³⁾	10,4	10,4	11,2	-0,1	0,0	0,0			
I alt indenlandsk efter- spørgsel	2.179	2.300	2.382	0,0	4,1	2,3	1,6	1,4	1,2
Eksport af varer og tjenester	1.278	1.411	1.507	-7,0	7,1	5,8	0,5	3,0	1,0
Samlet efterspørgsel	3.458	3.711	3.890	-2,7	5,2	3,7	1,2	2,0	1,1
Import af varer og tjenester	1.128	1.275	1.359	-4,1	8,2	5,2	-1,7	4,5	1,3
Bruttonationalprodukt	2.330	2.436	2.530	-2,1	3,8	2,8	2,6	0,8	1,0
Produktskatter, netto	302	315	320						
Bruttoværditilvækst	2.027	2.121	2.211	-2,4	3,6	3,1	2,8	1,0	1,2
- I private byerhverv ⁴⁾	1.376	1.445	1.518	-1,9	4,3	3,8	1,2	0,7	1,1
Bruttonationalindkomst	2.411	2.502	2.594						

Anm.: Opdelingen i mængde- og priskomponenter er foretaget på grundlag af en kædeprisberegning.

- 1) Realvæksten i det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden, og inkl. afskrivninger. I 2021-2022 er den offentlige forbrugsvækst målt ved henholdsvis input- og outputmetoden beregningsteknisk forudsat ens.
- 2) De offentlige investeringer er ekskl. det offentlige nettokøb af bygninger, hvorfor tallet vil afvige fra opgørelsen af de offentlige investeringer i tabel B.7.
- 3) Mængdestørrelserne angiver vækstbidrag til BNP.
- 4) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri samt private serviceerhverv ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.2

Renter, oliepris, valutakurs og udlandsforudsætninger

Renter, pct.		2018	2019	2020	2021	2022
USA	Federal Funds Target Rate	1,9	2,3	0,5	0,3	0,3
	Tremåneders pengemarkedsrente	2,3	2,3	0,7	0,2	0,2
	Tiårig statsobligation	2,9	2,1	0,9	1,5	1,8
Euroområdet	ECB's refinansieringsrente	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Tremåneders pengemarkedsrente	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5
	Tiårig statsobligation (Tyskland)	0,5	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3
Danmark	Indskudsbevisrente	-0,7	-0,7	-0,6	-0,5	-0,5
	Tremåneders pengemarkedsrente	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2
	Etårig rentetilpasning	-0,5	-0,6	-0,5	-0,5	-0,3
	Tiårig statsobligation	0,5	-0,2	-0,4	-0,1	-0,1
	30-årig realkreditobligation	2,1	1,6	1,2	1,2	1,5
	Gennemsnitsrente	0,7	0,5	0,3	0,4	0,6
Oliepris						
Dollar pr. tønde		71,1	64,4	42,6	68,8	70,4
Kr. pr. tønde		448,7	429,2	278,6	426,1	443,2
Valutakurs						
Kr. pr. 100 dollar		631,5	666,9	654,2	619,5	629,6
Kr. pr. 100 euro		745,3	746,6	745,4	743,7	743,8
Effektiv kronekurs (indeks 1980=100)		103,6	102,9	102,9	104,4	104,1
Realvækst, pct.						
Udlandsforudsætninger						
Eksportmarkedsvækst ¹⁾ , pct.		3,9	1,4	-8,5	7,1	6,2
Handelsvægtet BNP-vækst ²⁾ , pct.		2,4	1,7	-4,0	4,5	4,1

Anm.: Skønnene er baseret på data til og med d. 2. august 2021. Årsgennemsnit er egne beregninger. For de pengepolitiske renter er renteskonnet baseret på en vurdering af de seneste udmeldinger fra centralbankerne og markedsforventningerne. For pengemarkedsrenter og renten på tiårige statsobligationer tager skønnene udgangspunkt i markedsforventninger ud fra priserne på swaprentekontrakter. For den etårige og 30-årige realkreditobligationsrente er data baseret på Finans Danmarks obligationsrenter og skøn fastlagt ud fra spænd til henholdsvis tremåneders pengemarkedsrenten og den tiårige statsobligationsrente. Skøn for valutakurser opgøres beregningsteknisk ved, at kursen i resten af prognoseperioden antages at ligge på den gennemsnitlige værdi for de seneste ti dage, før fastlæggelsen af skønnet. Skøn for olieprisen dannes bl.a. på baggrund af Det Internationale Energiagentur, World Energy Outlook, oktober 2020, og futurespriser.

- 1) Opgjort som et vægtet gennemsnit af importvæksten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere, hvor vægtene afspejler landets betydning for dansk industrieksport i 2019.
- 2) Opgjort som et vægtet gennemsnit af BNP-væksten hos Danmarks 36 vigtigste samhandelspartnere ud fra disse landes andel af Danmarks vare- og tjenesteeksport i 2019.

Kilde: Macrobond, Nordea Markets, Det Internationale Energiagentur, Europa-Kommissionen (European Economic Forecast Summer 2021) og egne beregninger.

Tabel B.3
Befolkning og arbejdsmarked

	2018	2019	2020	2021	2022
1.000 personer					
Samlet befolkning	5.794	5.814	5.831	5.849	5.870
- I arbejdsstyrken	3.068	3.105	3.113	3.136	3.159
- Samlet beskæftigelse	2.963	3.003	2.982	3.024	3.057
- Beskæftigede på ordinært arbejdsmarked ¹⁾	2.879	2.914	2.833	2.927	2.955
- Støttet beskæftigelse ²⁾	84	89	90	97	102
- Bruttoledige (inkl. aktivering) ³⁾	108	104	133	114	104
- Nettoledige	87	86	120	96	89
- Uden for arbejdsstyrken	2.725	2.710	2.718	2.713	2.711
- Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsstyrken	103	97	92	98	97
- Førtidspensionister uden for arbejdsstyrken	178	183	192	205	214
- Efterlønsmodtagere	49	46	48	51	34
- Personer under 15 år	959	955	951	946	942
- Folkepensionister uden for arbejdsstyrken	989	989	971	959	947
- Øvrige uden for arbejdsstyrken	447	440	464	453	477

Anm.: Modtagere af uddannelseshjælp og kontantydelse inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Opgjort som forskellen mellem beskæftigelsen som opgjort i nationalregnskabet og den støttede beskæftigelse, hvis grundkilde er AMFORA. Som følge af forskelle i afgrænsningen af beskæftigelsen i de to kilder er opgørelsen behæftet med en vis usikkerhed.
- 2) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud og personer i fleksjob og skånejob.
- 3) Antallet af aktiverede dagpengemodtagere og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere er opgjort inkl. arbejdsmarkedssparate personer i støttet beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.4**Beskæftigelse fordelt på brancher inkl. orlov**

	2018	2019	2020	2021	2022
1.000 personer					
Beskæftigelse i alt inkl. orlov	2.963	3.003	2.982	3.024	3.057
- Tjenesteerhverv	1.558	1.583	1.562	1.576	1.601
- Bygge og anlæg	188	192	195	205	209
- Fremstillingserhverv	305	311	304	305	312
- Landbrug	70	68	70	69	69
- Offentlig sektor	824	830	833	849	846

Anm.: Brancheopdelingen i ADAM er ikke helt identisk med opdelingen i nationalregnskabet

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.5**Skøn for ledighed**

	2018	2019	2020	2021	2022
1.000 personer					
Bruttoledighed	108	104	133	114	104
- pct. af arbejdsstyrken	3,5	3,4	4,3	3,6	3,3
Nettoledighed	87	86	120	96	89
AKU-ledighed (pct.)	5,3	5,1	5,8	5,4	4,9

Anm.: Forskelle i definitionen af arbejdsstyrken mellem Finansministeriet og Danmarks Statistik betyder, at bruttoledigheden i pct. af arbejdsstyrken opgøres til et lavere niveau.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.6
Personer på indkomstoverførsler mv.

	2018	2019	2020	2021	2022
1.000 helårspersoner					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede)	69	71	102	85	78
Kontanthjælp (ekskl. aktiverede)	87	80	85	78	80
Aktiverede dagpenge- og kontanthjælp ¹⁾	34	34	24	33	30
Feriedagpenge	5	4	3	1	1
Førtidspension ²⁾	199	203	214	228	238
Ressourceforløb	37	38	36	35	38
Efterløn	49	46	48	51	34
Tidlig pension	0	0	0	0	24
Fleksydelse	3	3	3	3	3
Revalideringsydelse ³⁾	4	3	3	2	2
Sygedagpenge ⁴⁾	57	59	75	69	63
Barselsdagpenge	50	50	51	47	46
Ledighedsydelse	15	16	18	18	18
Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse samt overgangsydelse ⁵⁾	17	13	12	12	10
I alt	627	621	673	663	666
SU	328	322	318	317	317
I alt inkl. SU	954	943	991	980	983
Folkepensionister	1.147	1.145	1.124	1.109	1.096
I alt inkl. SU og folkepensionister	2.102	2.088	2.115	2.089	2.079
Støttet beskæftigelse ⁶⁾	84	89	90	97	102
I alt inkl. SU, folkepensionister og støttet beskæftigelse	2.185	2.176	2.205	2.186	2.181

Anm.: Modtagere af uddannelseshjælp og personer på kontantydelse inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Opgørelsen afviger fra andre registerbaserede opgørelser og tabel B.3, da personer i støttet beskæftigelse ikke er omfattet. Derudover omfattes både arbejdsmarkedssparate og ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere i gruppen af aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere.
- 2) Førtids- og folkepension er inkl. pensionister, der bor i udlandet, samt pensionister i beskæftigelse.
- 3) Ekskl. revalidering med løntilskud.
- 4) Antallet af sygedagpengemodtagere afspejler ikke det samlede sygefravær. Det er en opgørelse af den del af sygefraværet, som ikke er omfattet af arbejdsgiverperioden. Det drejer sig om beskæftigedes sygdomsforløb, der er længere end 30 dage, samt sygdomsforløb blandt ledige.
- 5) Antallet af modtagere af selvforsørgelses- og hjemrejseydelse samt overgangsydelse er opgjort ekskl. modtagere i løntilskud.
- 6) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud og personer i fleksjob og skånejob.

Kilde: Danmarks Statistik, DREAM og egne beregninger.

Tabel B.7
Bruttoinvesteringer

	2020	2018	2019	2020	2021	2022
	Mia. kr.			Realvækst, pct.		
Faste bruttoinvesteringer	521	4,2	0,1	5,1	5,4	3,2
<i>Opdelt på gruppe:</i>						
- Boliginvesteringer	129	4,8	4,7	10,1	13,2	1,5
- Offentlige investeringer ¹⁾	83	2,3	-3,9	10,1	4,7	-2,0
- Samlede erhvervsinvesteringer	309	4,4	-0,6	2,0	2,4	5,3
- Bygge- og anlægsinvesteringer	91	2,6	1,7	11,9	2,9	2,6
- Materielle og immaterielle investeringer	218	5,2	-1,3	-1,5	2,2	6,5

1) De offentlige investeringer er inkl. det offentlige nettokøb af bygninger, hvorfor tallet afviger fra opgørelsen af de offentlige investeringer i tabel B.1.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.8
Betalingsbalancens løbende poster

	2018	2019	2020	2021	2022
Mia. kr.					
Vareeksport	753	810	780	864	904
Vareimport	690	705	675	783	811
Varebalance i alt	64	105	105	82	93
Tjenesteeksport	521	558	498	546	603
Tjenesteimport	446	492	453	492	548
Tjenestebalance i alt	74	66	45	54	55
Vare- og tjenestebalance	138	171	150	136	148
- Pct. af BNP	6,1	7,4	6,5	5,6	5,8
Formueindkomst fra udlandet, netto	71	75	90	75	73
Lønindkomst fra udlandet, netto	-13	-13	-12	-13	-13
EU-betalinger til Danmark, netto	-14	-13	-16	-12	-12
Andre løbende overførsler fra udlandet, netto	-19	-18	-19	-20	-21
Nettooverførsler fra udlandet i alt	26	32	42	30	27
Løbende poster i alt	164	203	192	165	175
- Pct. af BNP	7,3	8,8	8,2	6,8	6,9
Danmarks nettoaktiver over for udlandet	1.480	1.795	1.595	2.312	2.867
- Pct. af BNP	65,7	77,4	68,5	94,9	113,3

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.9
Eksport og import

	2020	2018	2019	2020	2021	2022
	Mia. kr.	Realvækst, pct.				
Eksport						
Varer i alt	780	1,6	7,7	-2,2	8,1	3,3
- Landbrugsvarer mv.	125	-1,9	2,2	0,9	2,0	1,0
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	605	2,7	10,4	-1,9	9,8	4,4
- Øvrige varer ¹⁾	50	-1,1	-3,7	-9,8	2,7	-5,2
Tjenester i alt	498	6,1	1,2	-14,0	5,6	9,9
- Søtransport	237	4,3	2,6	-6,5	5,5	2,0
- Øvrige tjenester	234	8,7	0,4	-11,8	2,7	13,9
I alt	1.278	3,4	5,0	-7,0	7,1	5,8
Import						
Varer i alt	675	3,3	2,4	-1,5	10,7	2,1
- Landbrugsvarer mv.	85	3,4	3,5	-7,3	6,1	2,2
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	459	0,4	5,6	-0,1	11,7	2,5
- Øvrige varer ²⁾	130	11,7	-5,5	-2,2	10,4	1,0
Tjenester i alt	453	8,0	3,7	-7,8	4,3	10,2
I alt	1.128	5,1	3,0	-4,1	8,2	5,2
Memo			Nominel vækst, pct.			
Basisvareeksport ³⁾	758	2,0	8,9	-1,5	10,4	4,9
Eksportpriser			Ændring, pct.			
Varer i alt		1,1	-0,2	-1,5	2,5	1,3
Tjenester i alt		3,5	5,8	3,9	3,8	0,5
I alt		2,1	2,2	0,5	3,0	1,0
Importpriser						
Varer i alt		2,5	-0,3	-2,8	4,7	1,5
Tjenester i alt		3,5	6,1	0,0	4,1	1,0
I alt		2,9	2,3	-1,7	4,5	1,3

1) Ubearbejdede varer, energi og skibe mv.

2) Ubearbejdede varer, energi, biler og skibe mv.

3) Basisvareeksporten består af vareeksporten ekskl. energi, skibe og fly mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.10

Det private forbrug fordelt på undergrupper

	2020	2018	2019	2020	2021	2022
	Mia. kr.			Realvækst, pct.		
Forbrug i alt	1.071	3,5	1,2	-1,3	3,2	4,1
Detailomsætning	372	3,7	1,5	6,1	4,8	-1,9
- Fødevarer m.m.	166	1,9	0,8	4,0	1,7	-0,5
- Øvrige varer	205	5,2	2,0	7,9	7,4	-2,9
Bilkøb	46	13,4	4,2	0,8	-2,9	8,3
Brændsel m.m.	45	2,7	-3,9	-7,4	10,5	-9,5
Benzin og lignende	21	0,8	-0,8	-11,8	3,3	-0,4
Boligbenyttelse	247	2,5	1,4	1,2	2,1	2,1
Øvrige tjenester	344	3,1	1,4	-11,4	1,6	15,0
Turistudgifter	24	1,6	-0,4	-45,8	40,0	30,0

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.11

Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer

	2018	2019	2020	2021	2022
Mia. kr.					
Privat sektor i alt	147	110	205	212	165
- Husholdninger	37	1	26	36	29
- Selskaber	110	108	179	175	136
- Ikke finansielle selskaber	75	61	125	146	127
- Finansielle selskaber	34	47	54	29	8
Offentlig forvaltning og service	17	94	-14	-47	10
I alt	164	204	191	165	174

Anm.: Nettofordringserhvervelsen for offentlig forvaltning og service svarer til den offentlige saldo.

Nettofordringserhvervelsen i alt svarer (bortset fra de normalt små nettokapitaloverførsler fra udlandet) til saldoen på betalingsbalancens løbende poster, jf. tabel B.8.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.12
Bruttoværditilvækst (BVT)

	2020	2018	2019	2020	2021	2022
	Andel, pct.			Realvækst, pct.		
BVT i alt	100	1,7	2,2	-2,4	3,6	3,1
Offentlig sektor	21	-0,6	2,2	-4,5	2,4	0,3
Privat sektor	79	2,4	2,2	-1,8	3,9	3,8
Privat sektor ekskl. råstofindvinding	79	2,6	2,6	-1,6	3,9	3,9
Private byerhverv ¹⁾	68	2,6	1,9	-1,9	4,3	3,8

1) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.13
Timeproduktivitet i udvalgte erhverv

	Gns. 1995-2020	2018	2019	2020	2021	2022
Realvækst, pct.						
Samlet	1,2	2,0	1,5	0,5	1,8	1,0
Offentlig sektor	0,6	-0,9	1,8	-2,6	-0,4	-0,5
Privat sektor	1,3	2,7	1,4	1,3	2,5	1,2
Privat sektor ekskl. råstofindvinding	1,5	3,0	1,8	1,6	2,5	1,2
Private byerhverv ¹⁾	1,3	2,7	1,0	1,5	2,7	1,1

Anm.: Timeproduktiviteten er bruttoværditilvækst i faste priser i forhold til det samlede antal præsterede timer.

1) Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.14

Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomster¹⁾

	2018	2019	2020	2021	2022
Realvækst, pct.					
Disponibel indkomst ²⁾	2,4	2,7	0,1	2,0	2,2
Bidrag, pct.-point					
Lønsum ³⁾	2,7	2,8	1,3	2,5	1,4
Indkomstoverførsler	0,1	0,6	1,6	-0,2	-0,3
Indkomstskatter	-1,1	-1,4	-2,1	0,1	0,2
Nettorenteindkomst	0,1	0,3	0,2	0,0	0,0
Aktieudbytter ⁴⁾	0,3	0,3	-0,8	0,1	0,5
Pensionsbidrag	0,3	-1,4	-0,4	-0,4	-0,1
Udbetalinger fra pensionsordninger ⁵⁾	0,2	0,3	0,1	-0,1	0,3
Andet ⁶⁾	-0,1	1,3	0,2	0,1	0,2

1) Husholdninger er opgjort inkl. NPISH-sektoren.

2) Disponibel indkomst er opgjort efter beskatning af udbetaling af indefrosne feriemidler.

3) Vedrørende lønmodtagere bosiddende i Danmark.

4) Inkl. udlodninger fra investeringsforeninger.

5) Arbejdsmarkedspensioner mv. (men ikke individuelle pensionsordninger i pengeinstitutter mv.).

6) Herunder selvstændige.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.15
Husholdningernes nettofordringserhvervelse¹⁾

	2018	2019	2020	2021	2022
Mia. kr.					
Disponibel bruttoindkomst ²⁾	1.100	1.138	1.144	1.183	1.227
Privatforbrug	1.059	1.080	1.071	1.119	1.183
Bruttoinvesteringer ³⁾	106	113	122	137	143
Nettokapitaloverførsler ⁴⁾	10	-1	4	6	12
Direkte nettofordringserhvervelse	-55	-57	-44	-67	-87
Formue til vækst i l&p ⁵⁾	92	58	70	104	116
Nettofordringserhvervelse⁶⁾	37	1	26	36	29
Pct. af disponibel bruttoindkomst					
Direkte nettofordringserhvervelse	-5,0	-5,0	-3,9	-5,7	-7,1
Nettofordringserhvervelse	3,4	0,1	2,3	3,1	2,4

1) Husholdninger er opgjort inkl. NPISH-sektoren.

2) Disponibel indkomst er opgjort efter beskatning af udbetaling af indefrosne feriemidler.

3) Husholdningernes bruttoinvesteringer består af byggeri af ejerboliger samt investeringer i bygninger og materiel mv. i enkeltmandsvirksomheder.

4) Nettokapitaloverførslerne i 2022 inkluderer blandt andet tilbagebetaling af ejendomsskatter til boligejere, reserve til håndtering af særlige udfordringer i lyset af COVID-19 og yderligere stimuli samt tilbagebetaling af efterlønsbidrag.

5) Nettoindbetalinger til og forrentning (ekskl. pensionsafkastskat) af husholdningernes kapital i livsforsikrings-selskaber og pensionskasser (l&p).

6) Husholdningernes erhvervelse (netto) af finansielle fordringer (inkl. aktier) på andre sektorer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.16
Ejendomsmarked og boligbyggeri

	2018	2019	2020	2021	2022
Pct.					
Ændring i prisen ¹⁾ på omsatte enfamiliehuse	3,8	3,0	4,5	13,1	3,8
Boliginvesteringer, realvækst	4,8	4,7	10,1	13,2	1,5

1) Stigningen er korrigeret for udviklingen i antallet af bolighandler.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.17
Lønvoter, lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger

	2018	2019	2020	2021	2022
Lønvoter, pct.					
Private erhverv	57,1	57,2	57,8	57,1	56,2
Hele økonomien	63,0	63,0	63,8	63,2	62,3
Lønstigninger, pct.					
Privat sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg)	2,3	2,5	1,9	2,6	2,8
Offentlig sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg) ¹⁾	1,9	2,2	2,5	-	-
- Budgetvirkning	1,6	1,8	2,5	1,3	1,9
Satsreguleringsprocent ²⁾	2,0	2,0	2,0	2,0	1,2

Anm.: Lønvoten er beregnet som lønsummen i forhold til bruttoværditilvæksten og korrigeret for antal selvstændige.

For den private sektor er lønstigningstakterne i 2018-2020 timefortjenesten ekskl. genetillæg ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings StrukturStatistik. For den offentlige sektor er stigningstakterne i timefortjenesten baseret på en sammenvejning af Danmarks Statistiks lønindeks for henholdsvis stat, kommuner og regioner. Der udarbejdes ikke skøn for udviklingen i timefortjenesten i den offentlige sektor. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. skøn for udmøntningen fra reguleringsordningen på baggrund af skønnet for den private lønstigningstakt, men ekskl. skøn for reststigningen. Lønstigningstakterne for offentligt og privat ansatte kan ikke sammenlignes.

1) Den opgjorte stigningstakt i timefortjenesten i 2018 i den offentlige sektor er påvirket af en teknisk betinget relativt lav lønstigning i 2. kvartal 2018 set i forhold til de aftalte lønstigninger. Det skyldes, at lønstigningen aftalt pr. 1. april 2018 er udmøntet med tilbagevirkende kraft i lønningerne for juni 2018, mens Danmarks Statistik opgør 2. kvartal på baggrund af maj.

2) For satsreguleringsprocenten fremgår de bekendtgjorte satsreguleringsprocenter.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.18
Prisudvikling og forklarende faktorer

	2018	2019	2020	2021	2022
Ændring, pct.					
Nettoprisindeks	0,9	0,9	0,4	1,6	1,6
Afgifter og boligstøtte, bidrag i pct.-point.	-0,1	-0,1	0,0	-0,3	-0,1
Forbrugerprisindeks	0,8	0,8	0,4	1,3	1,5
EU-harmoniseret forbrugerprisindeks (HICP)	0,7	0,7	0,3	1,3	1,5

Anm.: Bidraget fra afgifter og boligstøtte er opgjort som forskellen mellem forbruger- og nettoprisinflationen.

Udviklingen i prisen på afgiftsbelagte varer som fx energi kan derfor påvirke det målte afgiftsbidrag, selv om afgiftsniveauet er uændret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.19
Offentlige finanser

	2018	2019	2020	2021	2022
Mia. kr.					
Offentligt forbrug	547,0	557,7	574,5	607,0	602,5
Overførsler ¹⁾	356,2	365,2	386,1	388,3	390,1
Investeringer	75,6	75,0	83,0	87,6	87,0
Renteudgifter	18,0	17,0	12,7	18,0	13,0
Subsidier	38,1	38,0	68,0	72,2	41,8
Øvrige udgifter ²⁾	80,8	71,8	102,9	98,5	87,4
Udgifter i alt³⁾	1.115,7	1.124,5	1.227,2	1.271,6	1221,8
Personskatter mv. ⁴⁾	465,5	487,4	507,3	509,0	513,2
Arbejdsmarkedsbidrag	98,3	100,8	105,5	108,7	109,5
Pensionsafkastskat	13,3	63,4	48,0	29,8	24,8
Selskabsskatter	62,1	72,7	61,1	62,8	65,4
Moms	217,6	222,7	230,5	240,5	246,1
Øvrige indirekte skatter	147,0	145,0	144,6	148,2	151,2
Øvrige skatter ⁵⁾	5,6	4,5	4,0	2,2	1,0
Renteindtægter	26,3	24,1	20,7	26,7	22,5
Øvrige indtægter ⁶⁾	100,4	101,1	94,5	100,6	101,0
Told mv. til EU	-3,2	-3,1	-3,1	-3,4	-3,5
Indtægter i alt⁷⁾	1.132,8	1.218,7	1.213,2	1.225,0	1231,3
Offentlig saldo	17,1	94,2	-14,0	-46,6	9,5
Renter, netto	-8,3	-7,1	-8,0	-8,7	-9,5
Offentlig primær saldo ⁸⁾	8,9	87,1	-22,0	-55,3	0,0

Bilagstabeller

- 1) Indkomstoverførslerne er opgjort ekskl. andre løbende overførsler til husholdninger som fx indekstillaeg, befordring mv.
 - 2) Øvrige udgifter indeholder blandt andet kapitaloverførsler, overførsler til Færøerne og Grønland, udviklingsbistand samt bidrag til EU's budget.
 - 3) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgiftstrykket er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer i det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.
 - 4) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter.
 - 5) Øvrige skatter indeholder medicinelicens og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.
 - 6) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede indtægter i form af både bruttoestindkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvindingen i Nordsøen, rørledningsafgiften samt kulbrinteskatten.
 - 7) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke som her til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug.
 - 8) Den primære saldo angiver stillingen på de offentlige finanser før nettorenteudgifter.
- Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.20
Skatter og skattetryk

Mia. kr.	2018	2019	2020	2021	2022
Indirekte skatter	361,4	364,6	372,0	385,3	393,8
- Moms	217,6	222,7	230,5	240,5	246,1
- Registreringsafgift	20,6	20,3	18,7	18,5	18,9
- Punktafgifter	72,2	69,0	68,8	70,0	68,3
- Energi (inkl. PSO)	42,6	38,3	37,3	36,6	36,3
- Miljø	3,6	3,3	3,5	3,7	3,7
- Nydelsesmidler	11,0	11,6	12,6	12,9	11,0
- Øvrige	15,1	15,9	15,4	16,8	17,3
- Ejendomsskatter	29,6	30,6	31,6	32,6	33,3
- Vægtafgift på erhverv	3,8	3,8	3,8	3,9	3,9
- Øvrige indirekte skatter	17,6	18,2	18,7	19,9	23,3
Direkte skatter	638,9	719,3	718,0	706,1	707,6
- Kildeskatte ¹⁾	444,9	463,2	485,1	488,0	492,4
- Statsskat	156,6	163,3	173,0	175,8	176,6
- Bundskat	126,9	143,4	151,5	154,2	155,7
- Topskat	17,5	17,6	19,0	19,3	18,4
- Sundhedsbidrag	9,7	0,0	0,0	0,0	0,0
- Begrænset skattepligtige	2,4	2,3	2,5	2,4	2,5
- Kommuneskat i alt	239,3	247,6	261,9	266,0	267,5
- Ejendomsværdiskat	14,5	14,6	15,0	13,3	14,0
- Øvrige kildeskatte ²⁾	34,6	37,7	35,2	32,9	34,3
- Pensionsafkastbeskatning	13,3	63,4	48,0	29,8	24,8
- Selskabsskat	62,1	72,7	61,1	62,8	65,4
- Andre personlige skatter	8,2	8,2	8,3	8,2	8,0
- Medielicens	4,5	3,5	2,7	1,2	0,0
- Vægtafgifter fra husholdninger	7,5	7,4	7,3	7,5	7,5
- Arbejdsmarkedsbidrag	98,3	100,8	105,5	108,7	109,5
Obligatoriske bidrag til sociale ordninger ³⁾	1,1	1,0	1,4	1,0	1,0
Kapitalskatter	4,8	8,6	6,7	5,3	5,4
Told og importafgifter (EU-ordninger)	3,2	3,1	3,1	3,4	3,5
Samtlige skatter	1.009,4	1.096,6	1.101,1	1.101,1	1.111,3
BNP	2.253,3	2.318,0	2.329,6	2.435,9	2.530,4
Samtlige skatter i pct. af BNP	44,8	47,3	47,3	45,2	43,9

- 1) Tal for fordeling af kildeskatter på stats- og kommuneskatter er fra Danmarks Statistik for 2018-2020. For 2021-2022 benyttes en opgørelse baseret på Finansministeriets udskrivningsgrundlag.
- 2) Indeholder blandt andet aktieindkomstskat, dødsboskat og provenu af virksomhedsordning.
- 3) Indeholder obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.
- Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.21**Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne**

	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	Mia. kr.					Pct.				
Maj 2017	988,0	-	-	-	-	3,5	-	-	-	-
August 2017	982,8	-	-	-	-	2,9	-	-	-	-
December 2017	990,9	1010,5	-	-	-	3,1	2,0	-	-	-
Maj 2018	981,2	1005,3	-	-	-	2,7	2,5	-	-	-
August 2018	979,9	1008,0	-	-	-	2,2	2,9	-	-	-
December 2018	979,2	1013,2	1045,9	-	-	1,9	3,5	3,2	-	-
August 2019	966,7	1005,7	1033,8	-	-	0,6	4,0	2,8	-	-
December 2019	966,1	1006,3	1035,9	1073,4	-	0,6	4,2	2,9	3,6	-
Maj 2020	965,7	1008,8	997,6	1042,7	-	0,5	4,5	-1,1	4,5	-
August 2020	965,7	1010,7	1054,6	1044,9	-	0,5	4,7	4,3	-0,9	-
December 2020	965,7	1007,3	1063,6	1070,7	1087,2	0,5	4,3	5,6	0,7	1,5
Maj 2021	965,7	1006,8	1060,5	1070,3	1085,6	0,5	4,3	5,3	0,9	1,4
August 2021	965,7	1006,8	1058,3	1075,5	1081,7	0,5	4,3	5,1	1,6	0,6

Anm.: Rækkerne angiver tidspunkt for budgettering af det kommunale skattegrundlag. Søjlerne angiver det pågældende års skattegrundlag.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.22
Indkomstoverførsler

	2018	2019	2020	2021	2022
Mia. kr.					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede)	14,0	14,5	21,2	17,6	16,3
Kontanthjælp ¹⁾ (ekskl. aktiverede)	24,0	24,4	26,3	26,3	28,8
Feriedagpenge	0,8	0,7	0,7	0,2	0,3
Førtidspension ²⁾	40,2	41,9	44,8	48,2	50,4
Ressourceforløb	6,5	6,7	6,3	6,0	6,4
Efterløn	9,0	8,2	8,5	8,9	5,8
Revalideringsydelse	0,9	0,8	0,6	0,5	0,4
Sygedagpenge	11,4	11,9	14,1	13,9	12,4
Barselsdagpenge	10,9	11,1	12,0	11,5	11,4
Boligydelse og boligsikring	14,8	15,1	15,4	15,7	15,8
Børnefamilieydelse	14,6	14,7	14,8	14,8	14,9
Øvrige overførsler ³⁾	22,3	21,7	24,6	25,2	28,2
SU	20,7	20,7	20,9	21,7	21,2
Folkepension ⁴⁾	136,6	142,5	144,9	146,5	146,4
Øvrige pensioner ⁵⁾	29,6	30,2	30,8	31,4	31,5
I alt⁶⁾	356,2	365,2	386,1	388,3	390,1
I alt ekskl. folkepension og øvrige	190,0	192,5	210,4	210,4	212,2
I alt ekskl. SU, folkepension og øvrige pensioner	169,3	171,8	189,5	188,7	191,1

1) Skattepligtige og ikke-skattepligtige ydelser, herunder integrationsydelse.

2) Inkl. førtidspension til pensionister i udlandet.

3) Ydelser til aktiverede, børnetilskud, ledighedsydelse, grøn check og fleksydelse mv.

4) Inkl. personlige tillæg og varmetillæg til pensionister samt pensioner til pensionister i udlandet.

5) Tjenestemandspensioner og delpension mv.

6) Indkomstoverførslerne er opgjort ekskl. andre løbende overførsler til husholdninger som fx indekstillaæg, befordring mv.

Anm.: Udgifterne til indkomstoverførsler kan ikke direkte sidestilles med antallet af overførselsmodtagere i tabel B.6.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.23**Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser**

	Dec. 2019	Maj 2020	Aug. 2020	Dec. 2020	Maj 2021	Aug. 2021
2019						
BNP (realvækst, pct.)	2,0	2,4	2,3	2,8	2,8	2,1
Bruttoledighed (1.000 personer)	104	104	104	104	104	104
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	178	183	181	207	207	203
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	59	85	88	88	88	94
2020						
BNP (realvækst, pct.)	1,5	-5,3	-4,5	-3,8	-2,7	-2,1
Bruttoledighed (1.000 personer)	105	146	147	133	133	133
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	1,2	0,2	0,3	0,5	0,4	0,4
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	171	130	125	162	181	192
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-6	-160	-88	-81	-27	-14
2021						
BNP (realvækst, pct.)	1,4	4,0	4,2	2,8	2,4	3,8
Bruttoledighed (1.000 personer)	108	138	138	126	122	114
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	1,6	1,2	1,2	1,2	1,1	1,3
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	168	162	133	160	160	165
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-5	-43	-56	-31	-74	-47
2022						
BNP (realvækst, pct.)	-	-	-	3,1	3,6	2,8
Bruttoledighed (1.000 personer)	-	-	-	119	115	104
Forbrugerpriser (ændring, pct.)	-	-	-	1,6	1,5	1,5
Betalingsbalance (mia. kr.) ¹⁾	-	-	-	187	182	175
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-	-	-	-39	-16	10

1) Angiver saldoen på betalingsbalancens løbende poster.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

fm.dk